

כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

התקנה: מפעל המילון ההיסטורי, האקדמיה ללשון העברית
ההעתקה עברה הגהות והתאמות על פי מערכת הסימנים שמופיעה במבוא לסינופסיס

סוגריים זוויתיים מציינים את ההפניות לדפוס וילנא: <פרק, פסוק, סימן>

בצבע אדום: ציון הדף והעמוד בכתב היד

<א,א,א> (118א) **שיר השירים** אשר לשלמה. זה שאמי הכתי' על ידי שלמה מלך ישראל ברוח הקדש ורוח נבואתה דכתי' חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכי)ים יתיצב בל יתיצב לפני חשוכים. איש מהיר במלאכתו זה יוסף דכתי' ויבא הביתה לעשות מלאכתו. ר' יהודה ור' נחמיה ר' יהודה אומי' יום ניוול וזיבול (היה) יום תיאטרון היה. ר' נחמיה אומי' יום טיאטרון של נילוס היה והלכו כולן לראות והוא נכנס למלאכתו לחשב חשבונותיו של רבו. ר' פינחס אמי' בשם ר' שמעון בר אבא כל מי שהוא משמש את רבו כראוי סופו יצא לחירות לפיכך לפני מלכים יתיצב בל יתיצב לפני חשוכים. ומנין אנו למדין מיוסף על ידי ששימש את רבו כהוגן יצא לחירות ועמד לפני פרעה מלך מצרים שני וישלח פרעה ויקרא אל יוסף ויריצוהו מן הבור בל יתיצב לפני חשוכים זה פוטיפר שהחשיך הקב"ה את עיניו וסרסא.

<א,א,ב> ד"א חזית איש מהיר במלאכתו. זה משה רבינו שהיה זריז במלאכת המשכן לפיכך [לפני] מלכים יתיצב זה פרעה שני השכם בבקר והתיצב לפני פרעה. בל יתיצב לפני חשוכים זה יתרו. אמי' לו ר' נחמיה עשית קדש חול אלא לפני מלכים יתיצב זה מלך מלכי המלכים הקב"ה שני ויהי שם עם יי. בל יתיצב לפני חשוכים. זה פרעה שנקרא חשך שהחשיך לו הקב"ה ולא רצו שני ויהי חשך אפלה. [בכל ארץ מצרים] [ד"א חזית איש מהיר במלאכתו זה דניאל שני ואקום ואעשה את מלאכתו] (ה)מלך זה ששבצר שהיה עושה ביתו לפיכך נזדרז במלאכת בית המקדש וזכה להאריך ימים שני ויחי דניאל עד שנת אחת וגוי ולא עוד אלא לשעבר היה בשער המלך שני ודניאל בתרע מלכא עכשו שנזדרז במלאכתו אתא יהב אשיא די בית אלהא הוי לפני מלכים יתיצב לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה... [צ'רות ...]

<א,א,ג> ד"א חזית איש מהיר במלאכתו אלו הצדיקים שהם עסוקין במלאכתו של הקב"ה לפיכך לפני מלכים יתיצב שמתיצבים בתורה שני בי מלכים ימלוכו. בל יתיצב לפני חשוכים. אלו מלכי הרשעים שני והיה במחשך מעשיהם. וכת' יהי דרכם חשך וחלקלקות.
<א,א,ד> ד"א חזית איש מהיר במלאכתו זה ר' חנינא בן דוסא אמרו פעם אחת ראה אנשי עירו מעלין עולות (118ב) ושלמים אמי' הכל מעלין עולות לירושלם ואני איני מעלה כלום מה אעשה מיד יצא למדברה של עירו פי' ברחובה של עירו ומצא שם אבן אחת ישב

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

וסידקה וכיתתה וכרכמה אמ' הרי עלי להעלותה לירושלם ביקש לשכור לו פועלים אמ' להם מעלין אתם לי האבן הזאת לירושלם אמרו לו תן לנו שכרנו. חמש מאות זהובים ואנו נעלה לך אבן[נ] לירושלם אמ' להם וכי מאין יש לי ת"ק זהובים ליתן לכם ולא מצא לשעה ומיד הלכו להם מיד זימן לו הקב"ה חמשה מלאכים בדמות חמשה בני אדם אמרו לו ר' תן לנו חמשה סלעים ונעלה לך אבן[נ] לירושלם ובלבד שתתן ידך עמנו ונתן ידו עמהם ונמצאו עומדין בירושלם ובקש לתת להם שכרן ולא מצאם בא המעשה אל לשכת הגזית ואמרו דומה לנו (ולנו) רבינו שמלאכי השרת העלו לך [אבניך] לירושלם מיד נתן השכר שהשכיר למלאכים לחכמים וקראו עליו חזית איש מהיר במלאכתו.

<א,א,ה> ד"א חזית איש מהיר במלאכתו זה שלמה שנזדרז בבנין בית המקדש. הה"ד ויבנהו שבע שנים והכת' ואת ביתו בנה שלמה שלש עשרה שנה נמצא מרובה ומיופה בנין שלמי' מבנין בית המקדש אלא כך אמרו בבנין ביתו נתעצל ובבנין בית המקדש נזדרז ולא נתעצל. ר' חנינא בשם רב יוסף הכל מסייעין את המלך והכל מסייעין בשביל כבוד המלך אשר הוא מלך מלכי המלכים ואפלו רוחות ואפלו שידים ואפלו מלאכי השרת. אמ"ר יצחק בריה דר' יהודה בר' יחזקאל כת' בנה בניתי בית זבול לך בנין בנוי בניתי. ר' ברכיה אמ' והבית אשר היו בונין אין כתוב כאן אלא והבית בהבנותו מאיליו היה נבנה. אבן שלמה מסע בנו אין כת' כאן אלא נבנה מלמד שהיתה האבן נושאת עצמה וניתנת על גבי הדימוס. אמ' ר' אבהו ואל תתמה על דא ראה מה כת' על להלן והתית אבן חדא ושומת על פום גובא וכי יש אבנים בבבל אלא מארץ ישראל פרחא לשעה ובאת (ו)[י]שבה לה על פי הבור. ר' חונא בשם ר' יוסף מלאך ירד בדמות ארי של אבן וישב לה על פי הבור הה"ד אלהי שלח מלאכיה וסגר פום אריותא ואל תתמה אם בכבוד בשר ודם צדיק וכת' והתית אבן חדא בכבודו של מלך מלכי המלכים הקב"ה על אחת כמה וכמה. לפני מלכים יתיצב לפני מלכי התורה יתיצב. בל יתיצב לפני חשוכים זו חבורה של רשעים אמ"ר יהושע בן לוי בשעה שמנו וגמרו שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא בקשו לצרף שלמה עמהם יצתה בת קול ואמרה להם אל תגעו במשיחי. אמ"ר יהודה בר' שמעון ולא עוד אלא שנתיחש ראש לשלשת יחשים שני' ובן שלמה רחבעם וכו'. אמ"ר יודן ולא עוד אלא ששרתה עליו רוח הקדש ואמ' שלשה ספרים הללו משלי קהלת ושיר השירים.

<א,א,ו> הה"ד תחת אבותיך יהיו בניך. את מוצא צדיק מוליד צדיק ורשע מוליד רשע. צדיק מוליד רשע ורשע [מוליד] (א119) צדיק. וכולהון יש להן משל ויש להן מקרא. צדיק מוליד צדיק יש לו מקרא תחת אבותיך יהיו בניך. משל סירכה דאקים תניתה. רשע מוליד רשע יש לו מקרא והנה קמתם תחת אבותיכם תרבות וכו'. וכת' מרשעים יצא רשע ויש לו משל מה ילדת חפושיתא קרוצי בישא מינה. צדיק מוליד רשע יש לו מקרא תחת חטה יצא חוח. משל מולידין דלית דכותהון מרביין דלית דמיין להון. רשע מוליד צדיק יש לו מקרא תחת הנעצוץ יעלה ברוש. משל מן סניא נפק ורדא. פי' מהסנה יצא ו?ר?ד מריח כשושן. אבל שלמה מלך בן מלך. חכם בן חכם צדיק בן צדיק. איווגינוס בן איווגינוס. אתה מוצא כל שכת' בזה כת' בזה דוד מלך מ' שנה וזה מלך מ' שנה. דוד מלך על ישראל ויהודה וזה

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

מלך על ישראל ויהודה. אביו בנה את היסודות והוא בנה את העליונות. זה מלך מסוף העולם ועד סופו והוא מלך מסוף העולם ועד סופו זה כתב ספרים. זה אמ' שירים וזה אמ' שירים. זה אמ' ספרים וזה כתב ספרים זה אמ' הבלים וזה אמ' הבלים. זה אמ' משלות וזה אמ' משלות זה קילס בזו וזה קילס בזו זה בנה מזבח וזה בנה מזבח זה הקריב קרבן וזה הקריב קרבן זה העלה את הארון וזה העלה את הארון. דוד מלך מ' שנה שני והימים אשר מ'לך דוד על ישראל ארבעים שנה. וזה מלך מ' שנה שנא' וימלך שלמה בירושלם על כל ישראל. דוד מלך על ישראל ויהודה שני ויבחר יי' אלהי ישראל מכל בית אבי. וזה על ישראל ויהודה שני יהודה וישראל רבים דוד בנה היסודות שני ויקם דוד המלך על רגליו וזה בנה העליונות שני בנה בניתי בית זבול לך. דוד אמ' דברים אלה דברי דוד וזה אמ' דברים (אל)[א]לה דברי קהלת. דוד אמ' הבלים אך הבל בני אדם וזה אמ' הבלים הבל הבלים אמר קהלת. דוד אמ' משלים כאשר יאמר משל הקדמוני(ם) וזה אמ' משלים משלי שלמה בן דוד. דוד אמ' [ה'] ספרים דתלים שנכתב על שמו וזה אמ' ספריי משלי קהלת שיר השירים. דוד קילס באז אז ימלא שחוק פיננו. וזה קילס באז אז אמר שלמה. דוד העלה הארון ויהי דוד וזקני ישראל. וזה העלה הארון. אז יקהל שלמה את זקני ישראל. דוד אמ' שירים וידבר דוד ליי' את דברי השיר' הזאת. וזה אמ' שיר השירים. ר' סימון בשם ר' יונתן דבית גוברין בשם ר' יהושע בן לוי אמ' הואיל ואת מקישו לאביו מכל צד מה אביו נמחל לו על כל עונותיו שני גם יי' העביר חטאתך לא תמות אף זה כיוצא בו ולא עוד אלא ששרת עליו רוח הקדש ואמ' שלשה ספרים משלי קהלת ושיר השירים.

<א,א,ז> זה שאמ' הכת' לב חכם ישכיל פיהו לבו של חכם מלא חכמה מי משכיל עליו (מ).. ..?כיל? עליו) מי מחכים עליו פיהו פומיה מודה עלוי. [ה] פומי מחכים על(ו)[ו]! ועל שפתי יוסיף לקח מתוך שהוא מוציא דברי תורה מלבו מוסיף על לקחה של תורה. משלו משל למה הדבר דומה לחבית שהיא (119ב) מלאה אבנים טובות ומרגליות ומוקפת צמיד פתיל ונתונה בזווית אחת ואין אדם יודע מה בתוכה בא אחד ופינה אותה וידעו הכל מה בתוכה כך לבו של שלמה מלא חכמה היה ולא היה אדם יודע מה בתוכו כיון ששרת עליו רוח הקדש ואמ' שלשה ספרים ידעו הכל חכמתו. ועל שפתי יוסיף לקח שהוסיף על דברי תורה עילהו שנא' ונתתי את לבי לדרוש ולתור בחכמה מהו ולתור בחכמה להעשות תייר בחכמה הכד"א ויתורו את ארץ כנען מן דקרא טבאוות ניזל לגביה מן דתני טבאוות ניזל לגביה שני ויתורו את ארץ כנען. ד"א לדרוש ולתור ולתור ולהותיר הדין פוייטנא כדעבד אלפי ביתא זימנין די מחסל לה זימנין דלא מחסל לה ברם שלמה עבד אלפי ביתא וחמשה אתין יתירין עלוי דכת' ויהי שירו חמשה ואלף ויהי ש(ו)[ו] של אלף חמשה ולא על דברי תורה בלבד היה תייר שלמה אלא על כל אשר נעשה תחת השמש כגון היאך ממתיקין החרדל היאך ממתיקין התרמוסין אמ' לו הקב"ה שלמה אחר דברי תורה יללתה חייד שאין אני מקפח שכרך הריני משרה עליך רוח הקדש מיד שרת עליו רוח הקדש ואמ' שלשה ספרים הללו משלי קהלת שיר השירים.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

<א,א,ח> ויותר שהיה קהלת חכם אילו אדם אחר אמרן היית צריך לכוף אזניך ול(מ)[ש]מע הדברים האלה ויותר שאמרן שלמה. ואילו מדעתו אמרן היית צריך לכוף אזניך ולשמע הדברים ויותר שאמרן ברוח הקדש. ויותר שהיה קהלת חכם ואיזן דברי תורה ותיקן דברי תורה וחקר דברי תורה עשה אזנים לתורה על כן את מוצא שעד שלא עמד שלמה למה היתה התורה דומה רב נחמן אמ' תרתין. רב נחמן אמ' לפלטין גדולה שהיו בה פתחים הרבה וכל שהיה נכנס בתוכ' היה טועה מדרך הפתח בא פיקח אחד ונטל הפקעת ותלאה דרך הפתח והיו הכל נכנסין ויוצאין דרך הפקעת כך עד שלא עמד שלמה לא היה אדם יכול [להבין] ולהשכיל דברי תורה וכיון שעמד שלמה התחילו הכל סוברין תורה. רב נחמן אמ' לישנא חורי לחורשא של קנים שלא היה אדם יכול להיכנס בה ובא פיקח אחד ונטל את המגל וכיסח התחילו הכל נכנסין ויוצאין דרך הכיסוח כך שלמה וגו'. אמ"ר יוסי משל לקופה גדולה מלאה פירות ולא היה לה אוזן ולא היתה יכולה להטלטל ובא פיקח אחד ועשה לה אזנים והתחילה מטל(ט)לת על ידי אזניה כך עד שלא עמד שלמה וגו'. אמ"ר לוי [משל] לקיתון גדולה שהוא מלא (פיהו) רותחין ולא היה לו אוזן להטלטל בא אחד ועשה לו אזן והתחיל מטלטל על ידי אזנו. אמ"ר חנינא [משל] לבאר עמוקה מלאה מים והיו מימיה צונן ומתוקי ויפים ולא הית' בריה יכולה לשותות ממנה. בא [פיקח] אחד וספק לה חבל בחבל משיחה במשיחה ודלה ממנה ושתה התחילו הכל דולין ושותין כך מדבר לדבר וממשל למשל עמד שלמה על סודה של תורה הה"ד משלי שלמה בן דוד משלותיו של שלמה. ורבנן אמ' אל יהי המשל הזה קל בעיניך שעל ידי המשל הזה אדם יכול לעמוד בדברי תורה. משל למלך שאבד מב[נ]יתו זהוב (120א) או מרגלית טובה לא על ידי פתילה ואיסר הוא מוצא אותה כך המשל הזה לא יהיה קל בעיניך שעל ידי המשל אדם עומד על דברי תורה ותדע לך שהוא כן שהרי שלמה על ידי המשל הזה עמד על דקדוקיה של תורה אמ"ר יודן ללמדך שכל האומר דברי תורה ברבים זוכה שתשרה עליו רוח הקדש של שכינה וממי את למד משלמה שעל ידי שאמ' דברי תורה ברבים זכה ששרתה עליו רוח הקדש ואמ' ג' ספרים משלי קהלת שיר השירים.

<א,א,ט> ר' פינחס בן יאיר פתח אם תבקשנה ככסף אם אתה מחפש אחר דברי תורה כמטמונים הללו אין הב"ה מקפח שכרך. משל אדם אם מאבד סלע או בולדין בתוך ביתו אינו מדליק כמה נרות כמה פתילות עד שיעמד עליהם והרי הדברים קל וחומר מה אלו שהן חיי שעה של עולם הזה אדם מדליק כמה נרות וכמה פתילות עד שיעמד עליהם וימצאם. דברי תורה שהן חיי העולם (בא)[זה] וחיי העולם הבא אין אתה צריך לחפש אחריהן כמטמונים הללו הוי אם תבקשנה ככסף. אמ"ר אלעזר מימי לא קדמני אדם לבית המדרש ולא הנחתי שם אדם ויצאתי פעם אחת השכמתי ומצאתי הזבלים והתבנים ואמרתי אם תבקשנה ככסף וכמטמונים אז תבין יראת י"י ודעת. אנחנו לא נזבלם ולא נתבונן ואפלו כתבנים וכזבלים מיכאן תנינן היה ר' פינחס בן יאיר אומ' זריזות מביאה לידי נקיות נקיות לידי טהרה טהרה לידי קדושה קדושה לידי ענוה ענוה לידי יראת חטא יראת חטא לידי חסידות חסידות לידי רוח הקדש רוח הקדש לידי תחיית המתים תחיית

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

המתים לידי אליהו זכור לטוב. זריזות לידי נקיות שני וכלה מכפר וכפר נקיות לידי טהרה שני וכפר עליה הכהן וטהרה. טהרה לידי קדושה שנאי וטיהרו וקדשו. קדושה לידי ענוה שני כי כה אמר רם ונשא ואת דכא ושפל רוח. ענוה לידי יראת חטא שני עקב ענוה יראת יי. יראת חטא לידי חסידות שני אז: דברת בחזון לחסידיך. חסידות לידי רוח הקדש ורוח הקדש לידי תחיית המתים שני ונתתי רוחי בכס וחייתם. תחיית המתים באה על ידי אליהו זכור לטוב. אמ"ר מנא מה שעשת חכמה עטרה לראשה עשת ענוה סנדל לעקבה עשת חכמה עטרה לראשה שני ראשית חכמה יראת יי. ענוה סנדל לעקבה. שני עקב ענוה יראת יי. תחיית המתים על ידי אליהו ז"ל הה"ד אז תבין יראת יי ודעת קדושים תמצא זו רוח הקדש. ר' סימון בשם ר' שמעון בן חלפתא ללסטס שהיה גדול בביתו של מלך אמ' לו המלך שאל מה אתן לך אמ' [משל] (ה)[ל]לסטס אם שואל [אני] כסף וזהב הוא נותן לי אבנים טובות ומרגליות הוא נותן לי אלא הריני שואל בתו של מלך והכל בכלל. כך בגבעון נראה יי אל שלמה ויאמר לו שאל אמ' אם אשאל כסף וזהב אבנים טובות ומרגליות הוא נותן לי אלא הריני שואל את החכמה והכל בכלל. הה"ד ונתת לעבדך לב שומע. אמ' לו הקב"ה שלמה שאלת חכמה לך ולא שאלת כסף ונכסים וכבוד ונפש אויביך חייך החכמה **(120ב)** והמדע נתון לך ועל ידי כן ועושר ונכסים אתן לך מיד וייקץ שלמה והנה חלום. אמ"ר יצחק חלום היה עומד על כנו חמור נוהק והוא יודע מהו נוהק צפור מצוצי והוא יודע מהו מצוצי מיד ויבא ירושלם ויעמד לפני ארון ברית יי ויעל עולות ויעש שלמים ויעש משתה לכל עבדיו. אמ"ר אלעזר מכאן שעושי משתה לכל עבדיו. אמ"ר אלעזר מכאן שעושי סעודה לגמרה של תורה אמ"ר יודן ללמדך שכל מי שהוא מלמד תורה ברבים זוכה ושורה עליו רוח הקדש שכן עשה שלמה ולימד ושרת עליו רוח הקדש ואמ' ג' ספרים משלי קהלת ושיר השירים.

<א,א,י> ד"א שיר השירים ר' איבו ור' יהודה בר' סימון ר' איבו א' שיר חד השירים תרין הא תלתא. ור' יודה בר' סימון אמ' שיר השירים כולה חד ואלין תרתין אחרניתא מה את עבר לון שיר המעלות לשלמה וחד מזמור שיר חנוכת הבית לדוד סברין מימר דוד אמרן ואת תולה אותן בדוד שני כמגדל דוד צוארך. אלא מה שיר השירים שלמה אמרה ותלה אותה בדוד אף אלו שלמה אמרן ותלה אותן בדוד כשתמצא אומ' כל מעשיו של אותו האיש משולשין היו שלשה מעלות עלה שלמה במעלה הראשונה כתי' כי הוא רדה [ב]כל עבר הנהר. במעלה שנייה כתי' ושלמה היה מושל. במעלי שלישיית? כתי' וישב שלמה על כסא יי למלך על ישראל. אמ"ר יצחק וכי איפשי לו לאדם לישב על כסא יי. אותו שכת' בו כי יי אלהיך אש אוכלה הוא. וכת' נהר דינור נגד ונפק כורסייה שביבין דינור ואת אמר וישב שלמה על כסא יי. אלא מה כסא של הקב"ה שולט מסוף העולם ועד סופו אף כסא שלמה שולט מסוף העולם ועד סופו (אף כסא שלמה שולט מסוף העולם ועד סופו) מה כסא יי דן בלא עדים והתראה אף כסא שלמה דן בלא עדים והתראה ואי זה זה זה דיןן של זונות הה"ד אז תבאנה שתיים נשים זונות מי היו רב אמ' רוחות היו. ורבנין אמ' יבמות היו ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי אמ' זונות ממש היו והוציא דיןן בלא: עדים

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

והתראה. שלשה ירידות ירד שלמה ירידה ראשונה מאחר שהיה מלך גדול על כל העולם מסוף העולם ועד סופו נתמעטה מלכותו ולא היה מלך [] על ישראל הה"ד משלי שלמה בן דוד מלך ישראל. ירידה שנייה מאחר שהיה מלך על ישראל נתמעטה מלכותו ולא היה מלך אלא על ירושלים הה"ד אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלים. ירידה שלישייה מאחר שהיה מלך על ירוש' נתמעטה מלכותו ולא היה מלך אלא על ביתו שני הנה מטתו של שלמה כלם אחוזי חרב. ואפלו על מטתו לא היה מלך שהיה מתפחד מן הרוחות. שלשה עולמות ראה ר' יודן ור' חוניא ר' יודן אמ' מלך הדיוט ומלך. חכם טיפש וחכם עשיר] ועני ועשיר. מה טעם את הכל ראיתי בימי הבלי לית בר נשא מתני אנקקי דידיה אלא בשעת רון[חיה. ר' חוניא אמ' הדיוט מלך (א121) והדיוט. טיפש חכם וטיפש עני עשיר ועני. מה טעם אני קהלת הייתי מלך על ישראל. הייתי הוינא כד הוינא ברם כדון לית אנא. שלש עבירות עבר הרבה לו סוסים הרבה לו נשים הרבה לו כסף וזהב שני ויתן שלמה את הכסף ואת הזהב כאבנים. ולא היו נגנבות. אמ"ר יוסי בר' חנינא אבני עשר אמה ואבני שמנה אמה. תני ר' שמעון בן יוחאי אומ' אפלו משקלות שהיו בימי שלמה של זהב היו הה"ד אין כסף נחשב בימי שלמה. הרבה לו נשים שני והמלך שלמה אהב נשים נכריות מן הגוים אשר אמר יי'. (ו)? חנניה בן אחי ר' יהושע אמ' על שם לא תתחתן בס. ר' שמעון בן יוחאי אמ' לאהבה אהבה ממש לזנות. ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומ' כתי' גם אתו החטיאו הנשים הנכריות מלמד שהיה בועלן כשהן נדות ולא היו מודיעות אותו. ר' יוסי בן חלפתא אומ' לאהבה לאהבן (לאהבן) לקרבן ולגיירן ולהכניסן תחת כנפי שכינה. נמצאת אומ' חנניה בן אחי ר' יהושע ור' שמעון בן יוחאי ור' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אמרו דבר אחד. ר' יוסי בן חלפתא פליג תלתיהון. שלשה שטנין נזדווגו לו הה"ד ויקם אלהים שטן לשלמה את הדד האדומי. ויקם אלהים שטן את רזון בן אלידע ויהי שטן לישראל כל ימי שלמה. שלשה משלות אמ' משלי שלמה בן דוד. משלי שלמה בן חכם ישמח אב. גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו. שלש' הבלים אמ' הבל הבלים אמר קהלת הבל חד הבלים תרין הא תלתא. שלש' שירים אמ' שיר השירים שיר חד השירים תרין הא תלתא. שלשה שמות נקראו לו ידידיה שלמה קהלת. ר' יהושע בן לוי אמ' הני תלתא אגור. יקה. למואל. איתיאל הא שבע. אמ"ר שמואל בר נחמן עיקר אוותנטיה שלו שלשה. ידידיה. קהלת. שלמה. מודה ר' שמעון בר נחמן באילו ארבעה שנתוספו לו ונתגנה בהן הן צריכין להדרש. אגור. שאגר דברי תורה. בן יקה. בן שהקיאה לשעה כספל הזה שנתמלא בשעתו ונשפך בשעתו כך למד שלמה תורה בשעתה ושכחה בשעתה. למואל. שבח לאל בכל לבו אמ' יכול אני להרבות ולא לחטוא. איתיאל (ו)[א]יתיאל ואוכל. שלשה ספרים כתב משלי קהלת שיר השירים. אי זה מהן כתב תחלה ר' חייא רבה ור' יונתן ר' חייא רבה אמ' משלי כתב תחלה ואחר כך שיר השירים ואחר כך קהלת. ומיתי לה מהאי קרא וידבר שלשת אלפים משל זה ספר משלי ויהי שירו חמשה ואלף זה שיר השירים וקהלת בסוף אמרה. מתנייתא דר' חייא רבה פליגא על שמעתא מתנייתא אמרה שלשתן כתב כאחד שמעתא אמרה כל חד וחד בפני עצמו. תני ר' חייא רבה רק לעת זקנת שלמה שרת עליו

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

רוח הקדש ואמ' ג' ספרים משלי קהלת ושיר השירים. ר' יונתן אמ' שיר השירים (121ב)
כתב תחלה ואחר כך משלי ואחר כך קהלת ומיתי לה ר' יונתן מדרך ארץ כשאדם נער
אומ' דברי זמר הגדיל אומ' דברי משלות הזקין אומ' דברי הבלים ר' ינאי חמוי דר' אמ' אומ'
הכל מודים שקהלת בסוף אמרה.

<א,א,יא> ר' לעזר בר' אבונה בשם ר' אחא ורבנן ר' לעזר אמ' וידבר שלשת אלפים משל
על כל דבר ודבר ויהי שירו חמשה ואלף אלף וחמשה טעמים על כל דבר ודבר. ורבנן אמ'
וידבר שלשת אלפים משל על כל משל ומשל. ויהי שירו חמשה ואלף אלף וחמשה טעמי על
משל ומשל. ויהי משלו אין כתוב כאן אלא ויהי שירו חמשה ואלף שירו של משל טעמיה
דמ(לת)[תל]א. אמ"ר שמואל בר נחמן חזרנו על כל ספר משלות ולא מצינו שכתו' בו אלא
שמנה מאות וששה עשר פסוקים ואת אומ' שלשת אלפים משל אלא שאין לך כל פסוק
ופסוק שאין בו שנים ושלושה טעמים כגון נזם זהב וחלי כתם נזם זהב באף חזיר אל
תתהדר לפני מלך ובמקום גדולים אל תעמד אין צריך לומ' תשב אין צריך לומר שלא
תדבר. תנינן אמ"ר עקיבא חס ושלום לא נחלק אדם מישראל על שיר השירים שלא
תטמא את הידים שאין כל העולם כולו כדאי ביום שנתנה שיר השירים למה שכל
הכתובים קדש וזה קדש קדשים ועל מה נחלקו על קהלת. אמ"ר יוחנן ביר' יהושע בן חמיו
של ר' עקיבא כדברי בן עזאי כך נחלקו וכך גמרו. ר' לעזר בן עזריה עבד לה מתלא לאחד
שהולך סאה של חטים אצל הנחתום אמ' לו הוצא לי ממנה קמח סלת הוצא לי ממנה
קלוסקין וסלת אחת כך אחר כל חכמתיה דשלמה לא סילת אלא שיר השירים. שיר
השירים המשובח שבשירים המעולה שבשירים המסולסלת שבשירים נאמר שירים ושבח
למי שעשאנו שירים בעולם המד"א הילילו שירות היכל שבחוי דהיכלא. ד"א שיר השירים
המשובח שבשירים המעולה שבשירים המסולסלת שבשירים נאמר (ל)[ש]ירים למי
שעשאנו שירים בעולם המד"א ייי בדד ינחנו. ר' יוחנן בשם ר' אחא בשם ר' שמעון בר
אבא נאמ' שירים ושבח למי שעתיד לשרות עלינו רוח הקדש נאמ' לפניו שיר השירים
הרבה בכל השירים או הוא מקלסן או הן מקלסין אותו בשירת משה הן מקלסין אותו
ואומ' זה אלי ואנוהו ובשירת משה הן מקלסן ירכיבהו על במתי ארץ ברם הכא הן
מקלסין והוא מקלסן הוא מקלסן הנך יפה רעיתי והן מקלסין הנך יפה דודי אף נעים ר'
שמעון בשם ר' חנן דצפורין אמ' שיר כפול ר' סימון אמ' כפול ומוכפל ר' לוי אמ' כנגד
שנות אבות ועשרת הדברות נאמרה מנין שיר חמש מאות ועשרה ואין תימר דאית בהון
יתיר צא מהן שני רעבון שאין עולין מן המנין דאמ"ר יודן ור' לוי בשם ר' יוחנן כל מקום
שנאמר במגלה זו במלך שלמה במלך שלמה הכתו' מדבר במלך סתם בנקיבות הכתו'
מדבר. ורבנן אמרי במלך שלמה במלך שהשלום שלו הכתו' מדבר במלך סתם בכנסת
ישראל הכתו' מדב'

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

(א122) <א,ב,א> ישקני מנשיקות פיהו איכן נאמרה ר' חנינא בר פפא אמ' בים נאמרה המד"א לסוסתי ברכבי פרעה ר' יודה בר' סימון אמ' בסיני נאמרה שני שיר השירים שיר שאמרו ישרי'ם ב?סיני המד"א יצפון לישרים תושיה. ר' יצחק אמ' בים נאמרה שיר השירים שיר שאמרו אותו השירים השוררים המד"א קדמו שרים אחר נוגנים. תני משום ר' נתן הקב"ה בכבוד גדולתו אמרה שני שיר השירים אשר לשלמה למלך שהשלום שלו רבן גמליאל אומ' מלאכי השרת אמרוהו שיר השירים שיר השירים שיר שאמרוהו שרים של מעלה. ר' יוחנן אמ' בסיני נאמרה שני ישקני מנש[נ]קות פיהו. ר' מאיר אומ' באהל מועד נאמרה ומיתי לה מן הדא קריא עורי צפון ובואי תימן. עורי צפון זו העולה הנשחטת בצפון ובואי תימן אלו שלמים שנשחטין בדרום הפיחי גני זה אהל מועד. יזלו בשמיו זו קטרת הסמים יבא דודי לגנו זו השכינה ויאכל פרי מגדיו אלו הקרבנות. רבנין אמ' בבית העולמים נאמר' ומיתון לה רבנין אף אינון מאי קרא עורי צפון זו העולה הנשחטת בצפון ובואי תימן אלו השלמים הנשחטין בדרום. הפיחי גני זה בית העולמים. יזלו בשמיו זה קטרת הסמים. יבא דודי זו השכינה. ויאכל פרי מגדיו אלו הקרבנות ורבנין כולהון חורי כולה בבית העולמים נאמרה. אמ"ר אחא אפריון ודבתריה ורבנין עבדין יתהון פתחין לוייה ביום כלות משה. על דעתיה דר' חנינא בר פפא דאמ' בים נאמרה ישרי עלינו רוח הקדש ונאמר לפניו שירו' הרבה ועל דעתיה דרבן גמליאל דאמ' מלאכי השרת אמרוהו יתן לנו מנשיקות שנשק לבניו על דעתיה דר' מאיר דאמ' באהל מועד נאמרה יוריד לנו האש ויקבל קרבנותינו על דעתיה דר' יוחנן דאמ' בסיני נאמרה יוציא לי נשיקוי מתוך פיהו הה"ד ישקני מנשיקות פיהו.

<א,ב,ב> ד"א ישקני מנשיקות פיהו אמ"ר יוחנן מלאך היה מוציא הדיבור מלפני הקב"ה על כל דיבור ודיבור ומחזירו על כל אחד ואחד מישראל ואומ' לו מקבל את עליך את הדבר הזה כך וכך דינים יש בו כך וכך עונשים יש בו כך וכך גזרות וכך וכך מצות יש בו וכך קלים וחמורים יש בו כך וכך מתן שכר יש בו והיו אומ' לו ישראל הן וחוזר ואומ' לו מקבל את אלהותו של הקב"ה והוא אומ' לו הן הן מיד היה נושקו על פיו הה"ד אתה הראית לדעת על ידי שליח. ורבנין אמרי הדיבור עצמו היה מחזיר על כל אחד ואחד מישראל ואומ' לו מקבלני את עליך כך וכך מצות יש בי כך וכך דינים כך וכך עונ(ט)[ש]ים כך וכך קלים וחמורים כך וכך מתן שכר יש בי והוא אומ' הן וחוזר הדיבור ואומ' לו מקבל את עליך אלהותו של הקב"ה אומ' לו הן הן מיד היה הדיבור נושקו על פיו לארקולאון של הדסה ולימדו התורה הה"ד פן תש?כח? את הדברים אשר ראו עיניך דברים שראו עיניך איך היה הדיבור מדבר עמך. ד"א פן תשכח את הדברים שני דברות שמעו ישראל מפי הקב"ה **(ב122)** ר' יהושע בן לוי אמ' טעמי דרבנין אחר כל הדברות כת' דבר אתה עמנו ונשמעה מה עבד לה ר' יהושע בן לוי פליג שאין מוקדם ומאוחר בתורה או אינו מדבר דבר אתה עמנו ונשמעה אלא לאחר שנים ושלושה דברות ר' עזריה ור' יהודה בר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי תפיש שיטתיה אמ' כת' תורה צוה לנו משה כל התורה כולה שש מאות ושלוש

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

עשרה מצות הוי תורה בגימטריא עולה במנין שש מאות ואחת עשרה מצות דבר עמנו
משה ברם אנכי ולא יהיה לך לא שמענו מפי משה אלא מפי הקב"ה הוי ישקני מנשיקות
פיהו. וזכ"צד היה הדיבור יוצא מפי הקב"ה ר' שמעון בן יוחאי ורבנין ר' שמעון בן יוחאי
אומי מלמד שהיה הדיבור מימינו של הקב"ה לשמאלו של ישראל וחוזר ועוקף את מחנה
ישראל שמנה עשר מיל על שמנה עשר מיל וחוזר ומקיף לימינן של ישראל לשמאלו של
הקב"ה והקב"ה מקבלו מימינו (?וק?) וחוקקו על הלוח וקולו הולך מסוף העולם ועד סופו
לקיים מה שני קול יידי חוצב להבות אש ורבנן אמרי וכי יש שמאל למעלה והלא כתי' ימינך
יידי נאדרי(ם) בכח ימינך תרעץ אויב. אלא הדיבור היה יוצא מפי הקב"ה מימינו לימינן
של ישראל וחוזר ועוקף את מחנה ישראל שמנה עשר מיל על שמונה עשר מיל וחוזר
ומקיף משמאל מימינן של ישראל לימינן של הקב"ה והקב"ה מקבלו מימינו וחוקקו על
הלוח וקולו הולך מסוף העולם ועד סופו שני קול יידי חוצב להבות אש. אמ"ר ברכיה שנה
לי ר' חלבו הדיבור עצמו היה נחקק מאיליו וכשהוא נחקק היה קולו הולך מסוף העולם
ועד סופו שני קול יידי חוצב להבות אש. הישבתי את ר' חלבו והא כתי' כתובים באצבע
אלהים אמ' לי חנוקה סברת לחנוקיני אמרית ליה ומהו דין דכתי' לוחות אבן כתובים
באצבע אלהים אמ' לי [משל] לתלמיד שהוא כותב ורבו מישב על ידו ר' יהושע בן לוי
ורבנין ר' יהושע בן לוי אמ' שני דברות שמעו ישראל מפי הקב"ה אנכי ולא יהיה לך
אליים. הה"ד ישקני מנשיקות פיהו ולא כל הנשיקות. ורבנן אמרי כל הדברוי שמעו ישראל
מפי הקב"ה ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי טעמון דרבנין כתי' ויאמרו אל משה דבר אתה
עמנו ונשמע' וכי' ענינא כדכתי' לעיל עד ברם אנכי ולא יהיה לך לא דבר לנו משה.

<א,ב,ג> ר' יוחנן פתר קריא בישראל בשעה שעלו להר סיני [משל] למלך שמבקש ליקח לו
אשה בת טובים ובת גניסים שלח אצלה שליח ואמר לה אמרה איני כדאי לשפחתו אלא
רצוני לשמע מפיו כיון שחזר אותו השליח אל המלך היו פניו שוחקות. ושיחותיו אינן
נשמעות. למלך המלך שהיה פיקח. אמ' זה פניו שוחקות דומה שקבלה עליה. ושיחותיו
אינן נשמעות לי דומה שאמרה רצוני לשמע מפיו. כך ישראל היו בת טובים. השליח זה
משה. המלך זה הקב"ה בשעה ההיא. וישב משה את דברי העם אל יידי. ומה (א123) תלי'
לומי' ויגד משה את דברי העם אל יידי אלא על ידי שנאמ' הנה אנכי בא אליך בעב הענן
בעבור ישמע העם בדברי עמך. ויגד משה את דברי העם אל יידי. אמ' ליה כך ת?ב?עו. אמ'
ליה ושמעון למיינוקא מה דהוא בעי. ר' פינחס בשם ר' לוי אמ' מתלא אמ' דנכית ליה
ח?ו?יא הבלא מדחיל ליה כך אמ' משה אתמל על ידי שאמרתי לו. והן לא יאמינו לי נטלתי
את שלי מתחת ידיהם. עכשו מה אני עושה להם. תני ר' שמעון בן יוחאי כך תבעו ואמרו
רצוננו לראות' כבוד מלכנו. ר' פינחס בשם ר' לוי גלוי היה לפי הקב"ה שעתידין להמיר
כבודו. באחר. שני וימירו את כבודם. שלא יהו אומרים אילו ה'אָנו את כבודו ואת גדלו
היינו מאמינים לו. ועכשו שלא הראנו את כבודו ואת גדלו אין אנו מאמיני' לו. לקיים מה
שני ואל תבא במשפט את עבדך.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

<א,ב,ד> ר' יודן בשם ר' יודה ביר' סימון ור' יהודה ור' נחמיה ר' יהודה אומ' בשעה ששמעו ישראל אנכי יי' אלהיך נתקע תלמוד תורה בלבם והיו למדים ולא היו משִׁכְחִין באו להם אצל משה ואמרו רבינו משה תעשה את פְּרוּזָבֹטְיוֹן שליח בינותינו שני דבר אתה עמנו ונשמעה ועתה למה נְמוֹת־וּמָה הנייה יש באבדה שלנו. חזרו להיות למדים וְשִׁכְחִים אמרו מה משה בשר ודם עוֹבֵר אף תלמיד[ו] עוברין בידו. חזרו ובאו להם אצל משה אמרו לו רבינו משה ולוואי יגלה לנו פעם שנייה ולואי ישקני מנשיקות פיהו ולא[ו]י יתקע דברי תורה בלבנו כמות שהיה אמי להם אין זו עכשו. [אלא] לעתיד לבא הוא שני ונתתי את תורתך בלבם ועל לבם אכתבנה. ר' נחמיה אמי בשעה ששמעו ישראל לא יהיה לך נעקר מלבם יצר הרע באו אצל משה אמרו לו רבינו משה העשה פְּרוּזָבוֹטְיוֹן דְּבַר אתה עמנו ונשמע' ועתה למה נמות ומה הנייה יש באבדה שלנו. מיד חזר יצר הרע למקומו חזרו אצל משה ואמרו לו רבינו משה יגלה לנו פעם שנייה ולואי ישקני מנשיקות פיהו. אמי להם אין זו עכשו אבל לעתיד לבוא היא דכתי' והסירותי את לב האבן מבשרכם.

<א,ב,ה> ר' עזריה ואמרי לה ר' אלעזר ור' יוסי בר' חנינא ורבנין ר' לעזר אומי [משל] למלך שהיה לו מרתף של יין בא אחד אורח ראשון. מזג לו את הכוס ונתן לו בא השני ומזג לו. את הכוס ונתן לו. כיון שבא בנו של מלך. נתן לו את המרתף כולו. כך אדם הראשון נצטווה על שש (מא) מצות הה"ד ויצו יי' אלהים על האדם ויצו ע"ז המד"א כי הואיל הלך אחרי צו. יי' על קללת השם. שני ונוקב שם יי' מות יומת. אלהים אלו הדיינים שני עד האלהים יבא ד?בר שניהם על האדם זו שפיכות דמים שני שופך דם האדם. לאמר זו גלוי עריות. דכתי' לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו. מכל עץ הגן על הגזל דכתי' המן העץ אשר צויתך. נח נתוסף לו אבר מן החי דכתי' אך בשר בנפשו דמו. אברהם על המילי יצחק חנכה לשמנה. יעקב על גיד הנשה שני על כן לא יאכלו בני ישראל (ב123) את גיד הנשה. יהודה על היבמה שני ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך ויבם אותה. אבל את רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה. ר' יוסי בר' חנינא אמי [משל] למלך שהיה מחלק אֶסְפְּנִיּוֹת ללגיונותיו על ידי רְכָסִין וְאֵיֶרֶךְ אֵין וְאֶסְטְרָטְלִין כיון שבא בנו נתן לו מיד ליד. ר' יצחק אומי למלך שהיה אוכל אֵיֶפְסְטְלִין כיון שבא בנו נתן לו מיד ליד. רבנין אמרי למלך שהיה אוכל חתיכות. כיון שבא בנו נתן לו מיד ליד. ויש אומי שְׁגִמְעָה מפיו ונתן לו שני כי יי' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. ר' אבהו ואמרי לה ר' יהודה ור' נחמיה ר' יהודה אמי שנים חברים שהיו עסוקין בדבר הלכה זה אומי בית אב של הלכה וזה אומי בית אב של הלכה אמי הקב"ה משוקיותהון על ידי. ר' נחמיה אמי אפילו הבלה יוצא מפיו כמה דתימר ואיוב הָבֵל יפצה פיו אמי הקב"ה משוקיותהון עליו(ו). ורבנין אמרי עתידות נפשותיהן של אלו ליטול בנשיקה. אמ"ר עזריה מצאנו שנפשו של אהרן לא נטלה אלא בנשיקה הה"ד ויעל אהרן הכהן אל ה(0)[ר] ההר על פי יי' וימת שם. נפשו של משה מנין שני וימת שם משה עבד יי' על פי יי'. מרים מנין שני ותמת שם מרים מה שם שנאמי להלן על

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

פי ייי אף כאן כן אלא שגנאי לפרשו. ושאר כל הצדיקים מנין שני ישקני מנשיקות פיהו אם עסקת בדברי תורה ששפתיך מתנשקות סוף שהכל מנשקין לך על פיך. ד"א ישקני מנשיקות. יזייני יטהרני ידבקני. ישקני יזייני מדכתי' נושקי קשת מימינים ומשמאילים. אמ"ר שמואל בר' נחמן נמשלו דברי תורה בזיין מה הזיין הזה מתקיים עם בעליו בשעת מלחמה כך דברי תורה מתקיימין עם מי שעמל בהן כל צרכן. ר' חונא בר אחא מיתי לה מהכא רוממות אל בגרונוס חרב פיפיות בידם. שהיא אוכלת משני צדדיה נותנת חיים לעולם הזה וחיים לעולם הבא. ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן ר' יהודה אומ' שהתורה שנאמרה בפה אחד נאמרת בפיות הרבה ר' נחמיה אמ' שתי תורות אחת בפה ואחת בכתב. ורבנן אמ' שהן גוזרין על העליונים ועושין על התחתונים ועושין. ר' יהושע דסכנן בשם ר' לוי טעמי' דרבנן כתי' כי היו שרי קדש ושרי האלהים שרי קדש אלו מלאכי השרת המד"א ואחלל שרי קדש. שרי האלהים אלו ישרי דכתי' אני אמרתי אלהים אתם שהן גוזרין על העליונים ועושין על התחתונים ועושין כשהן עושין בטהרה. ישקני מנשיקות פיהו יטהרני ידבקני. ישקני יטהרני כאדם שהוא משיק שני גבים זה על זה והוא מדביקן כד"א כמשק(?)ים? גבים שוקק בו. ד"א ישקני ידבקני המד"א וקול כנפי החיות משיקות אשה אל אחותה. ישקני יוציא לי קול נשיקות מתוך פיהו.

<א,ב,ו> תמן תנינן שאל ר' ישמעאל את ר' יהושע שהיו מהלכין בדרך אמ' לו מפני מה אסרו את גבינת הגוים אמ' לו מפני שמעמידין אותן בקיבת (א124) נבלה אמ' לו והלא קיבת העולה חמורה מקיבת נבילה ואמרו כהן שדעתו שורפה חיה ומהו שורפה חיה גמיע לה. אמ"ר שמעון בן לקיש עשו אותה כשותה בכוס מזוהם לא נהנה ולא מועיל אמ' ליה אם כן למה לא אסרו בהנייה והשיאו לדבר אחר אמ' לו ר' ישמעאל אחי היאך אתה קורא כי טובי דדיך מיין או דודיך מיין אמ' לו אין הדיבור כך שהרי חבירו מוכיח עליו כן לריח שמניך טובים ולמה לא גלה לו אמ"ר יונתן מפני שבקרוב אסרוה ור' ישמעאל היה קטן. ר' שמעון בן חלפתא ור' חגי בשם ר' שמואל בר נחמן כתי' כבשים ללבושך כבשם כתי' בשעה שתלמידך קטנים תהי מכבש לפניהם דברי תורה הגדילו ונעשו תלמידי חכמים תהי מגלה להם סתרי תורה. תני ר' שמעון בן יוחאי ואלה הדברים אשר תשים לפניהם. מה סימה זו אינה נגלית לכל אדם כך דברי תורה אין מגלין אותן לכל אדם. ר' חוניא בעי ור' חמא בר' עוקבא מקשי אם להפליגו היה מבקש היה לו להפליגו מחמשת הכרעות שבתורה ואלו הן שאת ארור מחר משקדים וקם. שאת הלא אם תיטיב שאת או שאת אם לא תיטיב. אמ"ר תנחומא אית לי חורי ובני יעקב באו מן השדה כשמעם או כשמעם באו מן השדה. אמ"ר יצחק כתי' ואותי צוה ייי מהו ואותי צוה ייי יש דברים שאמ' לי ביני לבין עצמי(ו)ו[?]? ויש דברים שאמר לי לומי להם. אמ"ר אילא יש דברים שמשיקין אותן על פה כיצד כתי' אחד אומ' בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך וכת' אחד אומ' בשפתי ספרתי כל משפטי פיך כיצד יתקיימו שני כתובים הללו אלא כל זמן שהיה עירא היאירי רבו של דוד קיים בלבי צפנתי אמרתך כיון שנסתלק בשפתי ספרתי כך כל זמן שאת יושב

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

ודורש לפני גדולים ממך בתורה בלבי צפנתי אמרתך ובשעה שנתנו לך רשות בשפתי ספרתי.

<א,ב,ז> כי טובים דודיך מיין. דברי תורה דומין זה לזה דודין זה לזה קרובין זה לזה. המד"א או (בן)דו(ד)ו או בן דודו מעין אך מעין ובור מקוה מים מים שכשרין שני וכי יתן מים על זרע. שמעון בר בא בשם ר' יוחנן חביבין דברי סופרים כדברי תורה מאי טעמי וחכך כיון הטוב. חברייא בשם ר' יוחנן אמרי חביבין דברי סופרים מדברי תורה שני כי טובים דודיך מיין. האוי אין תפילין לעבר על דברי תורה פטור חמש טוטפות להוסיף על דברי סופריי חייב. ר' אבא בר כהנא בשם ר' יהודה בן פזי שמע לה מן הדא אמ"ר טרפון אני הייתי בא בדרך והייתי לקרות כדברי בית שמאי וסכ(ו)נ(תי בעצמי מפני הליסטים. אתא חמי אין לא קרא היה עובר על מצות עשה בלבד עכשו שקרא נתחייב בנפשו הוי חמורים דברי סופרים מדברי תורה. ר' חנינא בריה דר' אדא בשם ר' תנחום בר אחיה וחמורים מדברי תורה ונבואה כתי אל תטיפו יטיפון. משל למלך ששלח פלמ(נ)טרין שלו למדינה על אחת מהן כתב אם מראה להם חתמי וסימנטיין שלי האמינו לו ואם לאו אל (124ב) תאמינו לו ועל אחד מהן כתב אפלו אינו מראה לכם חותם שלי וסימנטיין שלי האמינו לו כך בדברי נבואה כתי כי יקום בקרבך נביא בדברי סופרים כתי על פי התורה אשר יורוך אשר תורך התורה אין כתי כאן אלא אשר יורוך ועל המשפט אשר תאמר אין כתוב כאן אלא אשר יאמרו לך על הימין שהיא ימין ועל השמאל שהיא שמאל שמע להן ואפילו שיאמרו לך. על הימין שהיא שמאל ועל השמאל שהיא ימין.

<א,ב,ח> ד"א כי טובים דדיך מיין נמשלו דברי תורה במים ביין בשמן בדבש וחלב. במים הוי כל צמא לכו למים מה מים מסוף העולם ועד סופו דכתי לרוקע הארץ על המים כך תורה מסוף העולם ועד סופו שני ארכה מארץ מדה. מה מים חיים לעולם שני מעין גניי באר מים חיים כך תורה חיים לעולם שני כי חיים הם למוצאיהם. וכתי לכו שברו ואכולו. מה מים מן השמים שני לקול תתו (ה)מון מים בשמים כך תורה מהשמים שני כי מן השמים דברתי עמכם מה המים בקולי קולות שנא קול יי על המים כך תורה בקולות שני ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים מה המים משיבין הנפש שני ויבקע אלהים את המכתש אשי בלחי כך תורה שני תורת ייי תמימה משיבת נפש מה המים מטהרין את האדם מן טומאה שני וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם כך תורה מטהרת הטמא מטומאתו שני אמרות ייי אמרות טהורות מה המים מטהריי הגוף שני ורחץ את בשרו במים כך תורה מטהרת הגוף שנא צרופה אמרתך מאד. מה המים מכסין ערותו של ים שני כמים לים מכסים כך תורה מכסי ערותן של ישראל שני ועל כל פשעים תכסה אהבה. מה המים יורדין טיפין ונעשה נחלים נחלים כך תורה אדם לומד שתי הלכות היום ושתיים למחר עד שנעשה כנחל נובע. מה המים אם אין אדם צמא אינן ערבין בגופו כך תורה אם אין אדם עיף בהם אינן ערבין בגופו. מה המים מניחין מקום גבוה והולכין במקום נמוך כך תורה (ה)? מנחת מי שדעתו גבוהה (אל) עליו ומדבקות במי שדעתו נמוכה עליו. מה המים אין מתקיימים בכלי כסף וזהב אלא בירוד שבכלים כך

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

תורה אין מתקיימת אלא במי שעושה עצמו כ:כלי חרש. ומה המים אין אדם גדול מתבייש לומר לקטן השקני מים כך דברי תורה אין אדם מתבייש לומי לקטן למדני פרק אחד דבר אחד פסוק אחד ואפלו אות אחת ומה המים כשאין אדם יודע לשוט בהן סוף שהוא מתבלע כך דברי תורה אם אין אדם יודע לשוט בהם ולהורות בהן סוף שהוא מתבלע. אמ"ר אנינא דקסרין מה המים נמשכין לגנות ופרדסין ולבתי כסאות ומרחצאות יכול אף דברי תורה כן תלי לומי כי ישרים דרכי ייי. אמ"ר חמא בר עוקבא מה המים מגדלין את הצמחים כך דברי תורה מגדלין את כל מי שהוא עמל בתורה כל צורכו. אי מה (א125) [המים מבאיש ומ:](ה)[ח]:מין בקנקן אף דברי תורה כן תלי לומי יין מה יין כל זמן שמתישן בקנקן משתב[ל]ח כך דברי תורה כל זמן שהן מתישנין בגוף של אדם הן משתבחין בגדולה. אי מה המים אינן ניכרין בגוף אף דברי תורה כן תלי לומי יין מה היין ניכר בגוף אף דברי תורה ניכרין בגוף ומרמזין ומראי באצבע ואומי זה הוא תלי חכם. אי מה המים אין משמחין את הלב יכול אף דברי תורה כן תלי לומי יין מה יין משמח הלב דכתי ויין ישמח לבב אנוש כך דברי תורה משמחין הלב שני פקודי ייי ישרים משמחי לב. אי מה היין פעמים שהוא רע לגוף ולראש יכול אף דברי תורה כן תלי לומי שמן מה שמן מעדן הראש והגוף כך דברי תורה מעדנן הראש והגוף שני נר ל[ג]ג[ר]גלי דבריך. אי מה השמן מר מתחלתו ומתוק בסופו יכול אף דברי תורה כן תלי לומי דבש וחלב מה הם מתוקים אף דברי תורה מתוקים שני ומתוקים מדבש אי מה דבש יש בו קצרים יכול אף דברי תורה כן תלי לומי חלב מה חלב נקי אף דברי תורה נקיים דכתי לא יערכנה זהב וזכוכית. אי מה חלב תפל יכול אף דברי תורה כן תלי לומי דבש וחלב מה דבש וחלב כשמעורבין זה בזה אין מזיקין הגוף כך דברי תורה שני רפאות תהי לשרך כי חיים הם למוצאייהם. ד"א כי טובים דדיך. אלו האבות. מיין אלו האמהות. ד"א כי טובים דודיך אלו הקרבנוי מיין אלו הנכסים. אמ"ר חוניא אילו היה: משה יודע מה הקרבנות חביבין בשעה שבאו ישראל לאותו מעשה היה מקריב כל קרבנות שבתורה אלא רץ לו לזכות אבות שני זכור לאברהם ליצחק ולישראל. ד"א כי טובים דדיך אלו ישראל מיין אלו אמות העולם יי עשרה יי עשרה נ' חמשים הרי ע' אומי ללמדך שחביבין ישראל לפני הקב"ה יותר מכל האומות.

<א,ג,א> **לריח שמניך טובים** ר' ינאי בריה דר' שמעון כל השירו' שאמרו לפניך האבות ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמין באדם שמריק מכלי לכלי חברו כל המצות שעשו לפניך ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמין. רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה. ר' ליעזר ור' יהושע ור' עקיבא ר' ליעזר אומי אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסין ושמים וארץ יריעות וכל האדם לבלרין אין מספיקין לכתוב תורה שלמדתי ואני לא חסרתיה אלא כאדם שמטביל זכרותו במכחול בים. ר' יהושע אומי אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסין ושמים וארץ יריעות ובני אדם לבלרין אין מספיקין לכתוב דברי תורה

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

שלמדתי ולא חסרתיה רק כאדם שמטביל זכרותו כמכחול בים. ר' עקיבא אומי אין בי כח לומי כמו שאמרו רבותי אלא רבותי חסרוה ואני לא חסרתיה אלא כמריח באתרוג המריח (125ב) נהנה והאתרוג לא חסר וכממלא מאמת המים וכמדליק מנר לנר. פעם אחת שהא ר' עקיבא לבא לבית המדרש בא וישב לו מבחוץ נשאלה לו הלכה אמרו הלכה מבחוץ חזרה ונשאלה אמרו תורה מבחוץ חזרה ונשאלה אמרו עקיבא מבחוץ פנו לו מקום בא וישב לו לפני רגליו של ר' אליעזר ובית מדרשו של ר' אליעזר היה עשוי כמין ריס ואבן אחת היתה שם והיתה מיוחדת לו לישוי?ב? פעם אחת נכנס ר' יהושע התחיל גופף ונושק אותה האבן ואמי האבן הזאת דומה להר סיני וזה שישב עליה דומה לארון הברית.

א,ג,ג > ד"א לריח שמניך טובים. ר' אחא בשם ר' תנחום בר' חייא שני שמנים הן שמן כהונה ושמן מלכות ורבנין אמרי תורה בכתב ותורה בפה. אמ"ר יודן שמן תורק שמך שמך מתגדל על כל מי שהוא עוסק בשמנה של תורה היא דעתיה דר' יודן דאמי וחבל עול מפני שמן חבל עולו של סנחריב מפני חזקיהו וסיעתו שהיו עוסקין בשמנה של תורה. ד"א שמן תורק שמך. מה השמן הזה מר מתחלתו וסופו מתוק כך והיה ראשיתך מזער אחר כך ישגא מאד מה השמן הזה אין משתבח אלא על ידי נתיש[נ]ה כך ישראל אין עושין תשובה אלא על ידי יסורין. מה השמן הזה אין מתערב בשאר משקין כך ישראל אין מתערבין באומות העולם דכתי' לא תתחתן בם. מה השמן הזה כוס מלא אינו מזרזיף כשאר כל המשקין כך דברי תורה אין מזרזיפין בדברי לצנות. מה השמן הזה כוס מלא שמן בידך ונפל לתוכו טיפה של מים ויצאת כנגדה טיפה של (ל)מ[ן] כך אם נכנס דבר של תורה ללב יצא כנגדו דבר של לצנות. נכנס ללב דבר של לצנות יצא כנגדו דבר של תורה. מה השמן הזה מביא אורה לעולם כך ישראל אורה לעולם שני והלכו גוים לאורך מה השמן הזה עליון על כל המשקין כך ישראל עליונים על (כל האומות) שני ונתנך יי אלהיך עליון. מה השמן הזה אין לו בת קול כך ישראל אין להם בעולם הזה אבל לעולם הבא כתי' ושפ[ו]ל[ת] מארץ תדברי.

א,ג,ג > ר' יוחנן פתר קרייה באברהם אבינו בשעה שאמי לו הקב"ה לך מארצך למה היה דומה לצלוחית של פליטון שהיתה מונחת בזוית אחת ולא ריחה נודף בא אחד וטלטלה ממקומה והיה ריחה נודף אף כן אמי הקב"ה לאברהם אברה' הרבה מעשים טובים יש לך הרבה הרבה מצות יש לך טלטל עצמך בעולם ושמך מתנדל בעולמי לכך נאמי לך לך מארצך מה כתי' בתריה ואעשך לגוי גדול. **על כן עלמות אהבוך** אמי לו הקב"ה הא לך עלמות הרבה שני ויקח אברהם את שרי אשתו. והלא אם מתכנשין כל העולם לבראות יתוש אחד וכו' אלא אלו הגרים שגייירו: אברהם ושרי לכך נאמי ואת הנפש אשר עשו בחרן. אמ"ר חוניא אברהם היה מגייר האנשים ושרה הנשים ומה תלי' לומי ואת הנפש (126א) אשר עשו בחרן מלמד שהיה אברהם אבינו מכניסין לביתו ומאכילן ומשקן ומאה[ל]בן ומקרבן ומגיירן ומכניסן תחת כנפי השכינה הא למדת שכל המכניס בריה אחת לתוך כנפי השכינה מעלין עליו כאילו הוא בראו ויצרו ורקמו. אמ"ר ברכיה אמרו ישראל

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

לפני הקב"ה רבונו של עולם ממה שאת מביא אורה לעולם שמך מתגדל בעולם ומה היא האורה גאלה שבשעה שאת מביא לנו את אורה הרבה גרים באים ומתגיירים ונוספים עלינו כגון יתרו ורחב. יתרו שמע ואתא רחב שמעה ואתיא. אמ"ר חנינא בשעה שעשה הקב"ה נס לחנניה מישאל ועזריה הרבה גרים נתגיירו דכת' כי בראותו ילדיו מעשה ידיו יקדישו שמי מה כת' בתריה וידעו תועי רוח בינה. ד"א על כן עלמות אהבוך. על שנתת לנו ביזת מצרים וביזת הים וביזת סי(ח)ן ועוג וביזת ל"א מלכים אנו אוהבים אותך. ד"א על כן עלמות אהבוך. על שעלמת מהם יום המיתה ויום הנחמה אהבוך. ד"א על כן עלמות אהבוך בעלמות ובזריזות אהבוך. ד"א עלמות אהבוך אלו בעלי תשובה. ד"א עלמות אהבוך זו כת שלישית שני' והבאתי את השלישית באש וצרפתים. ד"א עלמות אהבוך אלו הגרים הה"ד י"י שמעתי שמעך יראתי. ד"א עלמות אהבוך זה דורו של שמד שני' כי עליך הורגנו כל היום. ד"א עלמות אהבוך אלו ישראל שני' כי מאהבת י"י אתכם. ד"א עלמות אהבוך על שעלמת מהן מתן שכרן של צדיקים דאמ"ר ברכיה ור' חלבו עתיד הקב"ה לעשות ראש חולה לצדיקי לעתיד לבא מה טעם שיתו לבכם לחילה לחולה כת' צדיקים מכאן וצדיקים מכאן והקב"ה באמצע והם חלים לפניו ב/כ? עלמות ומרמזין אלו לאלו בא(מ)צע ואומי' ?ה:(ב)ה אלהינו עולם ועד. בשני עולמות נהגנו בעולם הזה ובעולם הבא. הוא ינהגנו עלמות בעלמות ובזריזות. עלמות באילין עולמתא. המד"א בתוך. בתוך עלמות תופפות. ד"א עלמות תירגי' עוקילס אַתְּאִנְסִי עולם שאין בו מות ומרמזין אלו לאלו באצבע ואומי' זה אלהים אלהינו עולם ועד בשני עולמות נהגנו בעולם ה(עולם) [זה] ובעולם הבא בעולם הזה כי י"י אלהיך ברכך בעולם הבא ונחך י"י תמיד.

<א,ד,א> **משכני אחריך נרוצה** אמ"ר מאיר בשעה שעמדו ישרי לפני סיני לקבל התורה אמ' להם הקב"ה אלעיקי אני נותן לכם את התורה אלא הביאו לי ערבים טובים שתשמרוה ואני נותנה לכם אמרו לפניו רבונו של עולם אבותינו ערבים לנו אמ' להם אבותיכם צריכין ערבין משל: למה הדבר דומה לאחד שהלך ל(ל)ות מן המלך אמ' לו הבא לי ערב ואני מלוה אותך הלך והביא לו ערב אחד. אמ' לו ערבך צריך ערב הלך והביא לו ערב ואמ' לו ערבך צריך ערב כיון שהביא לו ערב איקנוס אמ' תדע כי מפני זה אני מלוה לך כך בשעה שעמדו ישראל לקבל התורה אמ' להם אלעיקי (126ב) אני נותן לכם תורתו הביאו לי ערבים טובים שתשמרוה ואתנה לכם אמרו אבותינו עורבין אותנו אמ' להם הקב"ה אבותיכם יש לי עליהם. אברהם יש לי עליו שאמ' במה אדע. י(ע)צ[ח]ק יש לי עליו שהיה אוהב לעשו ואני שנאתי שני' ואת עשו שנאתי. יעקב יש לי עליו שאמ' נסתרה דרכי מי"י אלא הביאו לי ערבים טובים ואני נותנ(ת) [ה] לכם אמרו לפניו רבונו של עולם נביאנו עורבין לנו אמ' להם יש לי עליהם שני' והנביאים פשעו בי וכת' כשועלים בחרבות אלא הביאו לי ערבי' טובים ואני נותנה לכם אמרו הרי בנינו עורבין אותנו אמ' הקב"ה הא ודאי ערבים טובים על ידיהם אתננה לכם הה"ד מפי עוללים ויונקי? יסדת עוז. ואין עז

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

אלא תורה שני יי' עוז לעמו יתן. בשעה שהלוח נתבע ואין לו לשלם מי נתפש לא הערב הוא מה שני ותשכח תורת אלהיך אשכח בניך גם אני. אמ"ר אחא אני גם אני כביכול אף אני בשכחה מי אמ' בתורה ברכו את יי' המבורך לא היונקים הוא מרפיון התורה שבכם נתפשו בניכם שני לשוא הכיתי את בניכם כביכול גם אני בשכחה מי יאמר ברכו את יי' המבורך לפיכך צריך אדם להכניס בנו לתורה ולעשותו בלימוד שיאריך ימים בעולם שני כי בי ירבו ימיו.

א,ד,ב < ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי ורבנין ר' יוחנן אמ' מה שהכנסתנו לארץ טובה ורחבה. אחר כך נרוצי לארע טבתא דאתקריאת מסכנותא. ר' יהושע בן לוי אמ' ממה שנתת לנו ארעא טבתא רבתא דאתקריאת מסכנותא. אחר כך נרוצה. ורבנין אמרי ממה שהשרית שכינתך בתוכנו כדכתי' ועשו לי מקדש אחר כך נרוצה. ורבנין אמרי חורי על שסלקת שכינתך מתוכנו. אחר כך נרוצה. תדע לך שהוא כן שכל צרות שבאו עליהם במעשה(ים)? העגל לא נתאבלו כיון שאמ' להם משה כי לא אעלה בקרבך מיד וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו. תני ר' שמעון בן יוחאי זין שנתן להם הקב"ה לישראל בחורב שם המפורש היה חקוק עליו וכשחטאו במעשה העגל נוטל מהן כיצד נוטל מהן ר' איבו ורבנין ר' איבו אמ' מאיליו היה נקלף. ורבנין אמ' מלאך היה יורד ומקלפו אמרו ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם כלום האשה מתקשטת אלא לבעלה. אמ"ר יהושע בן לוי להוטים היו ישראל אחרי שכינה. המד"א יבא דודי לגנו לגנונו.

א,ד,ג < ר' יודן ור' עזריה. ר' יודן א' אמרי' כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם על ידי שנהגת עם שכנותי במדת הדין ועמי במידת הדין אחר כך נרוצה. ד"א ר' ברכיה בשם ר' אלעזר נעשה בעשרת השבטים מה שלא נעשה בדור המבול בדור המבול כתי' רק רע כל היום. ובעשרת השבטים כתי' הוא חושבי און ופעליי? רע. הרי זה בלילה בבקר מנין לאור הבקר יעשה אותה לא נותר מהן פלטה. ומאלו נשאר פליטה באי זה זכות ר' יצחק פתר לה לשבח ר' יצחק אמ' בזכות הנה **(א127)** נותרה בה פלטה המוציאים אין כתוב כאן אלא המוציאים בזכות הצדיקים והצדיקות והנביאים והנביאות שעמדו ממנו. אמ"ר חנינא נאמר בכרכי הים מה שלא נאמר בדור המבול. בכרכי הים כתי' הוא יושבי(ב) חבל הים גוי כרתים גוי שחייב כרת ובזכות מי נוצל ובזכות ירא שמים אחד שמעמידן בכל שנה ושנה. ר' לוי בר חיתא פתר ליה לשבח הוא יושבי חבל הים גוי כרתים גוי שכרת ברית המד"א וכרות עמו הברית. ר' יהושע בר נחמיה משום ר' אחא אמ' נאמי' בשבט יהודה ובנימן מה שלא נאמי' בסדומיים. דבסדומיים כתיב וחטאתם כי כבדה מאד. אבל ביהודה ובנימן כתי' ויאמר אלי עון בני ישראל ויהודי גדול במאד מאד. ר' תנחומא אמ' כתי' חורי אית לן ויגדל עון בת עמי מחטאת סדם. אמ"ר תנחומא לא חלת יד ליד אותן שלא פשטו ידיהם במצות אבל אלו פשטו ידיהם במצות. ידי נשים רחמניות כל כך למה היו לברות למו על שבר בת עמי.

א,ד,ד < אמ"ר עזריה אמ' (רה) כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם ממה שנתת לי ביזת שכנותי אחר כך נרוצה שני ושאלה אשה משכנתה. ביזת מצרים וביזת סיחון ועוג.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

וביזת ל"א מלכים אחריו נרוצה ד"א ממה שגרייתה בי הרעים. אמ"ר איבו למלך שכעס על מטרונה וגירה בה שכנים רעים והתחילה צווחת אי שיזרי המלך הושיעני כך ישראל צדנים ועמלק ובני עמון לחצו אתכם ותצעקו אלי ואושיע אתכם מידם. ד"א אחריו נרוצה משכנני אחריו נרוצה. ד"א ממסכני אחריו נרוצה כהוא דאמ"ר אחא צריך יהודה לחרובא עביד תתובא כההיא דאמ"ר עקיבא יאיא היא מסכנותא לברתיה דיעקב כערקא סומקא בקדלא דסוסיא חיורא. ד"א משכני אחריו נרוצה משכנני אחריו נרוצה ממשכוני שנטלת ממני אחריו ממשכון גדול שנטלת ממני אחריו נרוצה דאמ"ר מנחמא משום ר' יוחנן כתי חבל חבלנו לך זה חרבן ראשון וחורבן שני שלא נתמשכנו אלא על ידינו ר' ברכיה בשם ר' יהודה ברי אלעי כתי ויסע משה את ישראל הסיען בעל כרחן מחטאו של ים אמרו לו משה רבינו להיכן את מוליכנו אמ' להם לאילים ומאילים לאלוש ומאלוש למרה וממרה לרפידים ומרפידים לסיני אמרין ליה לכל הן דאת אזל ומוביל לך אנן עמך משל לאחד שלקח ונשא אשה מן הכפר אמ' לה קומי אתית עמי אמרה ליה מן הכא להן אמ' לה מן הכא לטבריא ומתמן לבורסקי מבורסקי לשוקא עילאה מתמן לשוקא ארעיאה אמרה ליה לכל הן דאת אזל ונסיב לי אנא אתיא עמך כך אמרו ישראל דבקה נפשי אחריו אמ"ר יוסי בר איקא והרי מקרא מכריז ואומ' משכני אחריו נרוצה אם למקרא מקרא אם למשנה משנה אם לתלמוד לתלמוד אם לתוספ' (127ב) לתוספתא אם לאגדתא לאגדתא.

<א,ד,ה> הביאני המלך חדריו תמן תנינן ארבעה נכנסו לפרדס בן עזאי ובן זומא אלישע בן אבויה ור' עקיבא בן עזאי הציץ ונפגע ועליו נאמ' דבש מצאת אכול דייך בן זומא ומת ועליו נאמ' יקר בעיני ייי המותה לחסידיו. אלישע בן אבויה קצץ בנטיעות כיצד קצץ בנטיעות בשעה שהיה נכנס לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וראה תינוקות שמצליחין בתורה הוה אמ' עליהון מליא ומסתתמין ועליו נאמ' אל תתן את פיך לחטא את בשרך. ר' עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום ואמ' לא מפני שאני גדול מחברי אלא כך שנו חכמים במשנה מעשיך יקרבוך מעשיך ירחקוך ועליו נאמ' הביאני המלך חדריו.

<א,ד,ו> ר' ינאי אמ' לא היתה צריכה התורה להדרש אלא מהחדש הזה לכם ומפני מה גילה הב"ה לישראל מה ביום ראשון ומה ביום שיני עד יום ששי בזכות שאמרו כל אשר דבר ייי נעשה ונשמע מיד גלה להם. ר' ברכיה אמ' כתי ויגד לכם את בריתו ויגד לכם את ספר בראשית שהוא תחלת ברייתו של עולם. אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים אלו עשרת הדברות עשרה למקרא ועשרה לתלמוד. וכי מנין יבא אליהו בן ברכאל הבוזי ויגלה לישראל חדרי בהמות וליתן ומנין יבא יחזקאל ויגלה להם חדרי מרכבה אלא הה"ד הביאני המלך חדריו.

<א,ד,ז> נגילה ונשמחה בך בעשרה לשונות של שמחה נקראו ישראל גילה שישה שמחה רנה פצחה צהלה עלצה עלזה חדוה תרועה. גילה גילי מאד בת ציון. שישה שוש אשיש ביי. שמחה שמחו את ירושלם. רנה רני ושמחי בת ציון פצחה פצחי רנה וצהלי.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

צהלה צהלי ורני. עלץ לבי בימי יעלז ויעלז לבי ומשירי אהודנו. חדוה ועבדו בני ישראל.
הריעה הריעו ליי כל הארץ וכת' הריעו לאלהים בקול רנה. ואית: דמפקין הריעה ומעלין
דיצה המד"א ולפניו תדוץ דאבה מקרטעא כהדא חפיתא.

<א,ד,ח> ד"א נגילה ונשמחה בך. תמן תנינן נשא אדם אשה ושהא עמה עשר שנים ולא
ילדה אינו רשאי ליבטל. אמ"ר אדי מעשה באשה אחת בצידן שש(ת)ה]ת עשר שנים עם
בעלה () ולא ילדה אתון גבי ר' שמעון בן יוחאי בעיין למשתבקא דין מן דא אמ' להון
חינון כש' שנזתווגתם (ב)ז]ה לזה במאכל ומשתה כך אין אתם מתפרשין אלא במאכל
ומשתה הלכו כדבריו ועשו להם יום טוב וסעודה גדולה. ושיכרתו יותר מידיאי כיון
שנתישבה דעתו עליו א?ל)מ' לה בתי ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית וטלי אותו ולכי לבית
אביך. מה עשתה היא לאחר שישן רמזה לעבדיה ולשפחתיה. ואמרה להם שאוהו במטה
וקחו אותו והולכיכוהו לבית אבא. בחצי הלילה ננער משנתו. כיון דפג חמריה אמ' לה בתי
איכן אני נתון אמרה ליה בבית אבא. אמ' לה מה לי ולבית אביך. אמרה לו ולא (א128) כך
אמרת לי בערב כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו ולכי לבית אביך. אין חפץ טוב לי בעולם
יותר ממך. הלכו להם אצל ר' שמעון בן יוחאי ועמד ונתפלל עליהם ונפקדו מה הקב"ה
פוקד עקרות אף צדיקים פוקדין עקרות. והרי דברים קל וחומר ומה אם בשר ודם על
שאמר לבשר ודם שכמותו אין לי חפץ בעולם טוב ממך נפקדו. ישראל המחכין לישועתו
של הב"ה בכל יום ויום ואומ' אין לנו חפץ טוב בעולם יותר ממך. על אחת כמה וכמה הוי
נגילה ונשמחה בך. [משל] למטרונה שהלך [בעלה] המלך ובניה וחתניה למדינת הים ובאו
ואמרו לה באו בניך אמרה מה איכפת לי. תשמחנה כלותי. כיון שבאו חתניה. אמרו לה
באו חתניך. אמרה מה איכפת לי. תשמחנה בנותי. אמרו לה בא המלך בעליך. אמרה הא
ודאי חדו שלמה חדו על חדו. כך לעתיד לבוא באין הנביאים ואומרין לירושלם בניך
מרחוק יבואו. והיא אומרת להם מה איכפת לי. תגלנה בנות יהודה. ובנותיך מקצה הארץ.
אמרה מה איכפת לי ישמח הר ציון. כיון שאמרו לה הנה מלכך יבא לך. צדיק ונושע. על
חמור. אמרה הא חדותא שלמה דכת' גילי מאד בת ציון. וכת' רני ושמחי בת ציון. באותה
שעה היא אומרת שוש אשיש בימי תגל נפשי באלהי.

<א,ד,ט> ד"א נגילה ונשמחה בך ר' אבון פתח זה היום עשה יי נגילה ונשמחה בו. אמ"ר
אבון אין אנו יודעים במה לשמוח אם ביום. אם בהקב"ה. בא שלמה ופירש נגילה ונשמחה
בך. בך בהקב"ה בך. בן]שועתך. בך בתורתך. בך ביראתך. אמ"ר יצחק בך בכ"ב אותיות
שהכתבת לנו בתורה ב' שנים כ' עשרים הרי ב"ך.

<א,ד,י> נזכירה דדיך מיין. מיינה של תורה כגון הלכות פסח בפסח הלכות עצרת
בעצרת הלכות החג בחג. ד"א נזכירה דדיך מיין. מיין של אבות מה פעל לפניך אדם
הראשון. מ(י)ה] פעל לפניך כאברהם. מ(י)ה] פעל לפניך כיצחק מ(י)ה] פעל לפניך כיעקב.
<א,ד,יא> מישרים אהבוך מה ישיר יין רחמיך מה תקיפין אינון רחמיך. אמ"ר
איבו מישרות גדולות פעלו אבותינו לפניך כל שפעלו/ אמ"ר חנין כת' כי יען אשר עשית את

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

הדבר הזה נסיון עשירי היה. ואת קורא אותו דבר הא אלו לא קבל עליו הדבר הזה היה מפסיד ומאבד כל הראשונים הוי מישרים אהבוך.

<א,ה,א> **שחורה אני ונאווה** שחור' אני במעשי ונאווה במעשה אבותי ד"א שחור' אני ונאווה אמרה כנסת ישראל שחורה אני בפני עצמי ונאווה בפני קוני דכתי' הלא כבני כושיים אתם בית ישראל כבני כושיים בפניכם אבל לי בית ישראל נאם יי'. שחורה אני במצרים ונאווה אני במצרים שחורה אני במצרים וימרו בי. ולא לשמע אלי ונאווה אני במצרים בדם הפסח ודם המילה דכתי' ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך. ואמר לך בדמיך חיי. זה דם הפסח. בדמיך חיי זה דם המילה. ד"א שחורה אני ונאווה (128ב) שחורה אני בים ונאווה אני בים. שחורה אני בים שני וימרו על ים בים סוף ונאווה אני בים שני זה אלי ואנוהו. שחורה אני במרה שני וילנו על משה ועל אהרן מה נשתה ונאווה אני במרה שני ויצעק אל יי ויורהו יי עץ. ש"א ברפידים שנא' ויקרא שם המקום מסה ומריבה [ו]נ"א ברפידים שני ויבן משה משה מזבח ויקרא שמו יי נסי. ש"א בחורב שני יעשו עגל בחורב ונא' בחורב שני כל אשר דבר יי נעשה ונשמע. ש"א במדבר שני כמה ימרוהו במדבר ונאווה במדבר בהקמת המשכן שני וביום הקים את המשכן. ש"א במרגלים שנא' ויוציאו: דבת הארץ. ונא' ביהושע וכלב שני בלתי כלב בן יפנה הקניזי ויהוי. שחוי אני בשטים שני וישב ישראל בשטים ונא' בשטים שני ויעמד פינחס ויפלל. ש"א בעכן שני וימעלו בני ישראל מעל בחרם. ונא' ביהושע שנא' ויאמר יהושע אל עכן בני שים נא כבוד. ש"א במלכי ישראל ונא' במלכי יהודה אם בשחורים שהיו שלי כך אני נאווה בנביאים שלי על אחת (ו)כמה וכמה.

<א,ה,ב> ש"א ונאווה מדבר באחאב שני ויהי כשמוע אחאב את הדברים האלה (ויקרא את בגדיו ויקם וילך אט). כמה נתענה ר' יהושע בן לוי אמ' ג' שעות אם היה למוד לאכל בשלש אכל בשש. ואם היה אוכל בשש. אכל בתשע. וישכב בשק וילך אט מהו אט ר' יהושע אמ' שהלך יחף ביהודה מה כתי' וירא העם והנה השק על בשרו מבית. ר' לוי בר חיתא אמ' בה ג' שיטין. שחורה אני כל ימות השנה ונא' אני בשבת. ש"א כל ימות השנה ונאווה ביום הכפורים. ש"א בעשרת השבטים ונאווה בשבט יהודה ובנימן. ש"א בעולם הזה ונא' [ו] אני בעולם הבא.

<א,ה,ג> **בנות ירושלים** רבנין אמרי אל תקרי בנות ירושלים אלא בינות ירושלים זו סנהדרי גדולה של ישראל שיושבין ומבינין אותה בכל שאלה ומשפט. ד"א בנות ירושלים. אמ"ר יוחנן עתידי ירושלים להעשות מטְרָפוּלִין לכל המדינות ולהמשך כנהר אליה לכבוד' הה"ד אשדוד ובנותיה. וחצריה עזה ובנותיה וחצריה. עד לשע. היא דעתי' דר' יוחנן דאמ"ר יוחנן דכתי' ונתתי אתהן לך ולא מבריתך מהו לבנות לכופרנין. ולא מבריתך. לא מְפָרְנִיָּא אלא מן פְּרָא פְּרִיָּא דִּידִיך. ר' ביבי בשם ר' ראובן אמ' רני עקרה הא רני עקרותא היא אלא רני עקרה שלא ילדה בניס לגיהנס. ר' ברכיה בשם ר' שמואל בר נחמן נמשלו ישראל בנקבה מה נקבה זו נוטלה עישור נכסים מאביה ויוצאה כך ירשו ישראל

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

ארץ שבעה עממים שהוא עישור לשבעים אומי ועל ידי שירשו ישראל כנקבה אמרו שירה בלשון נקבה שני אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת אבל לעתיד לבא הן עתידין לירש כְּזָכָר היורש לכל נכסי אביו הה"ד מפאת ק?דמ?ה עד פאת ימה (129א) יהודה אחד. דן אחד. אשר אחד. וכולהו כן והן אומי שירה בלשון זכר שנאי שירו לייני שיר חדש. חדשה אין כתו' כאן אלא חדש. ר' ברכיה ור' יהושע בן לוי למה נמשלו ישראל כנקבה מה נקבה זו טוענת ופורקת טוענת ופורקת וחוזרת ופורקת ושוב אינה טוענת כך ישראל משתעבדין ונגאלין משתעבדין ונגאלין וחוזרין ונגאלין. ושוב אין משתעבדין לעולם. בעולם הזה על ידי שצרתן צרת נקבה יולדת. הן אומי שירה לפניו בלשון נקבה אבל להבא על ידי שאין צרתן צרת יולדת. והן אומי שירה בלשון זכר הה"ד. ביום ההוא יושר השיר הזה.

<א,ה,ז> **כאהלי קדר** מה אהלי קדר אע"פ שנראין מבחוץ כעורים ושחורים וסמרטוטין. והם מבפנים אבנים טובות ומרגליות כך תלמידי חכמים אע"פ שנראין ושחורים בעולם הזה אבל בפנים יש בהן תורה מקרא משנה מדרשות הלכות תלמוד תוספות ואגדות. אי מה אהלי קדר אין צריכין תכבוסת יכול אף ישראל כן ת"ל כיריעות שלמה מה שלמה זו מתכללת ומתכבסת וחוזרת מתכללת ומתכבסת כך ישראל אע"פ שמתכללין בעונות כל ימות השנה יום הכפורים בא ומכפר עליהן שני כי ביום הזה יכפר עליכם. וכת' אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. אי: מה אהלי קדר מטלטלין ממקום למקום יכול אף ישראל כן ת"ל כיריעות שלמה(ה)[ו] כיריעותיו של מי שהשלום שלו מי שאמ' והיה העולם שמשעה שמתחן עוד לא זזו ממקומן תני ר' אליעזר בן יעקב אומי אהל בל יצען. בל יצא ובל ינוע. אי מה אהלי קדר אין עליהן עול כל בריה כך ישראל לעתיד לבא אין עליהם עול כל בריה. תני ר' חייא ואולך אתכם קוממיות בקומה זקופה שאינן יראין מכל בריה. ר' יודן אומי כיוסף מה יוסף נמכר לאהלי קדר שני וימכרו את יוסף לישמעאלים וחזר וקנה את קונו שני ויקן יוסף את כל אדמת מצרים כך ישראל שני והיו שְׂבִים לְשׁוֹבֵיָהֶם.

<א,ו,א> **אל תראוני** שאני שחרחרת. ר' סימון פתח אל תלשן עבד אל אדניו נקראו ישראל עבדי שני כי לי בני ישראל עבדים ונקראו הנביאים עבדים שני כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים כך אמרה כנסת ישראל לנביאים אל תראוני בשחרחרותי אין לך שמחבבני יותר ממשה ועל ידי שאמ' שמעו נא המורים נגזר עליו שלא יכנס לארץ. ד"א אין לך שמחבבני יותר מישיעיהו ועל ידי שאמ' ובתו' עם טמא שפתים אמ' לו הקב"ה ישעיהו בנפשך את רשאי לומי כי איש טמא שפתים אנכי ניחא שמא ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב אתמה אתא חמי מה כת' תמן ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה מהו רצפה רוץ אמ"ר שמואל בר נחמן רוץ רצוף פה למי שאמ' דילטורין על בני ודכותה כת' באליהו שני ויאמר קנא קנאתי לייני אלהי ישראל כי עזבו בריתך בני ישראל אמ' לו הקב"ה בריתי

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

שמה בריתך ואת מזבחתיך הרסו אמי' לו מזבחתי (ב129) שמה מזבחתיך ואת נביאיך הרגו בחרב אמי' לו נביאי ואת מה איכפת לך אמי' לו ואותר אני לבדי ויבקשו את נפשי לקחתה. את(א) חמי מה כתי' תמן ויבט הנה מראשותיו עוגת רצפים מהו רצפים אמי"ר שמואל בר נחמן רץ פה רצוף פיו לכל מי שאומ' דילטוריא על בני. ר' יוחנן מיתי ליה מן הדא משא דמשק הנה דמשק עזובת ערי ערער מה זה עומד בדמשק ומזכיר ערער והלא ערער בתחום אלא שס"ה בתי ע"ז היו בדמשי' כמנין ימות החמה והיו עובדין יומו כל אחד ואחד והיה להם יום איד שהיו חוזרין על כולן באותו היום ועובדין אותו וכולם עשו ישראל אומניאה ועבדו אותם שנא' ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני יי' ויעבדו את הבעלים ובאותה שעה שאמי' אליהו על ישראל לשון הרע אמי' לו הקב"ה אליהו עד שאתה מקטרג את אלו בא וקטרג את אלו הה"ד לך שוב לדרכך מדברה דמשק. דלמא ר' [א]בהו וריש לקיש הו' עללין להדא מדינתא דקיסרין אמי' ליה ר' [א]בהו לר' שמעון בן לקיש מה אן עללין למדינתא דחירו(פ)א וגדופיא נחת ליה ריש לקיש מן חמריה וְסִפְּחַ חֲלָה ויהב בפומיה. אמי' ליה מְהוּכָן אָמַי' ליה אין הקב"ה רוצה במי שאומ' דליתוריא על ישראל.

<א,ו,ב> ששזפתני השמש אמ"ר אבא בר כהנא בשם ר' חייא רבה כתי' כי שתי' רעות עשה עמי הא וותרה למאת אלא מלמד שעשו אחת שקשה (שקשה) כשתים שהיו משתחוין לעבי' זר' ופורעין עצמן כנגד בית המקדש הה"ד ויבא אותי לחצר בית יי' הפנימית המד"א כי משחתם בהם מום בס. ד"א ששזפתני השמש על שעשיתי ערימות של סוסים לשמש דכתי' וישבת את הסוסים אשר נתנו מלכי יהודה לשמש מבא בית יי'.

<א,ו,ג> ר' יצחק פתר קר(י)א במלחמת מדין את מוצא בשעה שהלכו ישראל למלחמת מדין היו נכנסין זוגות זוגות אצל האשה והיה אחד מפחם את פניה ואחד מפרק נזמיה והיא אומרת להם אין אנו מבריותיו של הקב"ה שאתם עושין לנו כן והיו ישראל אומי'?! להם לא דייכם שנטלנו שלנו מתחת ידיכם הה"ד ויאמר יי' אל משה קח את כל ראשי העם. ר' איבו בשם ר' שמואל מחטאו של שטים נמסרו ישראל למלכיות שני' וישא ידו להם ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות באי זו חטא ויצמדו לבעל פעור. אמ"ר יצחק מעשה בְּקָרְתָּי [י]נִיתָ אחת [שהיתה לה] שפחת כושית שירדה למלאות מן העין. היא וחברתה אמרה לחברתה חברתי למחר אדני מגרש את אשתו. ונוטלני לאשה. אמי' לה למה בשביל שראה ידיה מפוחמות. אמי' לה. אי שוטה. שבעולם. ישמעו אזניך מה שפיך מדבר. ומה אם אשתו שחביבה עליו ביותר. את אומרת מפני שראה ידיה מפוחמות. שעה אחת. רוצה לגרשה. את שכולך מפוחמת ושחורה ממעי אמך כל ימיך על אחת כמה וכמה. כך שאומות העולם מונין לישראל. ואומ' אומה זו המירו כבודן שני' וַיִּמְירוּ את כבודם. א[ו]מי' להם ישראל ומה אם אנו כך לשעה. נתחייבנו אתם על אחת כמה וכמה. ועוד ישראל אומ' לאומות העולם נאמר לכם למה אנו (א130) דומין לבן מלכים שיצא למדברה של עיר וקפחתו החמה. על ראשו ונתכרכמו פניו. נכנס למדינה מעט מים מעט מרחץ מן המרחצות נתלבן גופו וחזר ליופיו. כמו שהיה. כך אנו אם שְׁמָשָׁה של עבי' זר' שְׁזַפְּתָנוּ אבל

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

אתם שְׁזוּפִים ממעי אמכם עד שאתם במעי אמכם. עבדתם עבוי זר' כיצד בזמן שהאשה מתעברת נכנסת לבית ע"ז שלה. וכורעת ומשתחוה לעבוי זר' היא ובנה.

<א,ו,ד> בני אמי נחרו בי ר' מאיר ור' יוסי ר' מאיר אומי בני אמי. בני אומתי. אלו חרון אף עלי. שמוני נוטרה את הכרמים על שהיה [משה] עושה דין בין בנתיו של יתרו. לא היה לו לעשות דין ב[י]ני. ובין אחי אשר במצרי' הוא כרמי שלי לא נטרתי. ר' יוסי אומי בני אמי נחרו בי. בני אמונתי נחרו בי אלו המרגלים. נחרו בי נתגרו בי מלאו הדין חרון אף עלי. שמוני נוטרה את הכרמים על שנענתי במדבר מ"ב מסעות לא היה לי ליכנס לארץ ישראל הוא כרמי שלי לא נטרתי. ד"א בני אמי נחרו בי () [בני אמתִי זה] ירבעם בן נבט. נחרו בי מלאו הדין חרון אף עלי. שמוני נוטרה את הכרמים משמרת שני עגליו של ירבעם. כרמי שלי לא נטרתי לא הייתי משמר כְּהֵנָה וְלוֹנָה הוא כרמי שלי לא נטרתי. אמ"ר לוי יום שנ[ת]חתן שלמה לבת פרעה נָכָה ירד מיכאל השר הגדול מן השמים ונעץ קֶנֶה גָדוֹל בַּיָּם ועלה לחלוחית מכאן ומכאן ועשו אותו מקום כְּחוֹרֶשׁ והוא היה מקומה של רומי יום שהעמיד ירבעם בן נבט שני עגלי זהב נבט שני צְרִיפִין בְּרוּמֵי והוּוּ בְּנִיין להון. ואינון נפלין. בְּנִיין להון וְנִפְלִין הוּוּ תמן גבר סבִּי ושמי אב[ה] [א] קולון. אמי לון אין לית (ו) אֲתוֹן מְטִיין מִנְּא מְנָהר פֶּרֶת וְגַבְלוֹן בְּהָדָא טִינָא ובְּנִיין להון לית אֲינוֹן קִמִּין אמי ליה מאן עביד כן. אמי לון. אנא עבד גרמיה שְׁפִי דַחְמֵר הוּוּ עליל לְקִרְיָא ונפיק קִרְיָא עלל למדינה. ונפיק למדינה. עד זמן דאתא לתמן. כיון דמטא לתמן. אזל וְאִי [ת] מיא מן פרת וגבלון בְּטִינָא ובנון יתהון. וקימון. מן ההוא עֲנִתָא הוון אמרין. כל מדינה ומדינה דלית בה אָבָא קולון אל תתקרי מְדִינָה והוּו קריין ליה רומי בְּבִלוֹז. יום שנסתלק אליהו זכור לטוב נצב באדום מלך. הה"ד וּמְלִיךָ אין באדום. ד"א בני אמי בני אמוניי זה אַחָא. נחרו בי נתגרו בי. שמוני (נו) טרה את הכרמים. מפטם ומאכיל לְצִדְקָהוּ בן כְּנַעֲנָה וחבריו. ונבי אחד של אמת היה לי. זה מִיְכָלְהוּ ופקיד הכי. ואמי מאכילהו לחם צר ומים לחץ עד שובי בשלום. הוא כרמי שלי לא נטרתי. ד"א בני אמי אמתִי זה אִיזְבֵּל. נחרו בי וכו'. שמוני נוטרה את הכרמים מאכלת ומפטמת לנביאי הבעל והאשרה. ואליהו ז"ל שהיה נביא של אֲמֹת־שִׁלְחָה ואמרה לו כעת מחר אשים את נַפְשִׁי כֹּאחַד מֵהֶם. הוא כרמי שלי לא נטרתי. ד"א בני אמי זה צדקיהו המלך וכו' שהיה מפטם לְפִשְׁחוֹר בן מְלִכְיָה וחבריו ונביא אחד של אמת היה לי זה יְרֵמְיָהוּ וכת' ביה ונתון לו ככר לחם ליום. מחוץ לאופים. מהו מחוץ לאופים אמ"ר יצחק זו פֶּת־קַיִן [בְּר] שנמכרת חוץ לְפִלְטָיָא שהיא שחורה מסובין של שעורים (130ב) הוא כרמי שלי לא נטרתי. על שכרמי שלי לא נטרתי.

<א,ו,ה> ר' חייא בשם ר' יוחנן אמי' כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם על שלא ש...תי חלה אחת כתקנה בארץ ישראל הריני משמרת שתי חלות בחוצה לארץ. סבורה

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

הייתי שאני מקבלת שכר על שתים ואיני מקבלת שכר אלא על אחת. ר' בא בשם ר' יוחנן אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה על שלא שמרתי יום טוב אחד כתקנו בארץ ישראל הריני משמרת שני ימים טובים של גליות. בחוצה לארץ. סבר(וה) הייתי? שאקבל שכר על שניהם. ואיני מקבלי שכר אלא על אחד. ר' יוחנן הוה קרי עליהו' וגם אני נתתי להם חקים לא טובים.

א,ז,א <הגידה לי שאהבה נפשי ר' יהודה בר' סימון פתר קרייא במש'ה> בשעה שאמ' לו הקב"ה ועתה לכה ואשלחך אל פרעה אמ' לו רבונו של עולם בי ייי בי כל הדברים האלו יכולין להעשות מה אני יכול לעמוד בכל האכלוסין הללו כמה חיות יש בהן כמה מעוברות יש בהן כמה תינוקות יש בהן כמה מיני אנוגס יש בהן שהתקנת להם לחיות שבהן כמה מיני ריכוזין התקנת למעוברות שבהן. כמה מיני קליות נאגוזים התקנת לתינוקות שבהן. איכן פירושו של דבר. כאן הגידה לי שאהבה נפשי. אומה שאהבה נפשי אומ' שנתתי נפשי עליה. איכה תרעה בימות החמה. איכה תרביץ. בצהרים בימו' הגשמים. **שלמה אהיה כעטיה** ר' חלבו בשם ר' חונא אמ' שלא אהיה כאבל הזה שהוא עוטה על שפם ובוכה. המד"א ועל שפם יעטה. ד"א שְלֹמֶה אֶהְיֶה כְּעֵטָהּ שֵׁלָא אהיה כְרוּעָה זֶה שֵׁנְכֵסוּ זָאבִים בתוך עֲדָרוֹ וּבִקְעִיָה וְעֵטָה אֶת בְּגָדוֹ וַיֵּצֵא. המד"א וְעֵטָה אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם. על עדרי חבריך כשאני הולך אצל חבריך. וישאלוני על עדריהן אני משיבן.

א,ז,ב <ר' ברכיה פתר לה בקרייה הדין יפקד ייי אלהי הרוחות. יפקד ייי אמ' לפניו רבונו של עולם הואיל ואתה מס(קל)לק(ני מן העולם הודיעני מי ומי) הרועים שאתה מעמיד על בניך. איכן פירושו של דבר כאן. הגידה לי שאהבה נפשי. אומה שאהבה נפשי. אומי'ה] שנתתי נפשי עליה. איכה תרעה בימי מלכיות. איכה תרביץ בצהרים בשעבו'ד] מלכיות. שלמה אהיה כעטיה ר' עזריה אמ' שלמה שלא עשה למה ביעיני חבריך (ש)על עדריהן חילול שמים. בדבר בניך בצרה. ועדרי חבריך ברווחה. אמ' רב יהודה בר' סימון שלא יהוא אומות העולם טענת מדת הדין היה יודע שמבקש לשחטן במדבר ושחטן במדבר המד"א וְיִשְׁחָטֶם בַּמִּדְבָּר. ורבנין אמרי שלא יראו בניך שצרתן צרה ויטו מאחריך וידבקו בעדרי חבריך המד"א? הִיִּבְרָךְ כְּסָא הוּוֹת. באותה שעה אמ' הב"ה למשה משה אתה אומר לי אִיכָה תִרְעָה אִיכָה תִרְבִּיץ חֵייד אִם לֹא תִדְעִי אִם לֹא יִדְעַת סוּפְךָ שֵׁשׁ לָךְ לִידַע שֵׁנִי אִם לֹא תִדְעִי לָךְ הִיפָה בְנֵשִׁי (א131) הִיפָה שבנביאים המעולה שבנביאים. אמ"ר יוסה בר ירמיה למה נמשלו הנביאים בנשים לומי לך מה אשה אינה מתביישת לתבוע צרכי ביתה מבעלה כך הנביאים אין מתביישין לתבוע צרכיהן של ישראל מאביהם שבשמים.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

<א,ח,א> צאי לך בעקבי הצאן ר' אליעזר ור' עקיבא ורבנין ר' אליעזר אומי מחררה שנטלו ישראל בידם של מצרים אכלו ממם(נ) ל"א ימים דאמ"ר שילא ששים ושתים סעודות את יודע שהיו לישראל מחררה זו מה אני עושה להן בעקב הה"ד יהי פסת בר בארץ. ר' עקיבא אומי ממה שהקפתי אותם בענני כבוד במדבר המד"א וי"י הולך לפניו יומם לא ימיש עמוד הענן יומם לא ימיש עמוד הענן יומם את יודע מה אני עושה להם בסוף בעקב וסוכה תהיה לצל יומם. ורבנין אמרי ממה שהאכלתים במדבר שמתוק מדב' וחלב את יודע מה אני עושה להם בעקב שני יטפו ההרים עסיס. ד"א צאי לך בעקבי הצאן אמ' לו סוף כל הצאן לצאת ואת יוצא באחרונה ולא שנתעצל משה אלא שהיו ישראל עסוקין בבזה ומשה עסוק בעצמות יוסף שני ויקח משה את עצמות יוסף עמו. ד"א צאי לך בעקבי הצאן אמ' לו סוף כל העולם למות ואת תהוי כוסייהון מאיכן היה לו הדבר הזה ר' שמואל בר נחמן אמ' מהסנה דאמ"ר שמואל בר נחמן כל שבעת ימי הסנה היה הב"ה מפתה את משה שילך בשליחותו למצרים שני ויאמר משה אל י"י בי י"י לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשם גם מאז דברך אל עבדך הרי ו' יום ויומא דהוה קאים בגוויה הרי ז' ימים ובסוף אמ' להקב"ה שלח נא ביד תשלח אמ' לו הקב"ה חייך שאני צוררה לך בכנפיך ומתי פרע לו הב"ה ר' ברכיה ור' חלבו ור' לוי חד אמ' כל שבעת ימי המלואים היה משמש בכהונה גדולה סבור שהיא שלו ובסוף נאמ' לו אינה שלך של אהרן אחיך היא שני ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו. ר' חלבו אמ' כל שבעת ימי אדר היה משה מפייס ומתחנן לפני הקב"ה שיכנס לארץ ובסוף אמ' לו כי לא תעבור את הירדן הזה. ורעי את גדיותיך אמ' לו גדיים נכנסין תישים אין נכנסין. על משכנות הרועים. אמ' לו הקב"ה נאמר לך עד מתי אתה קיים על עמי ותרעה במ על משכנות הרועים. על הקוצין זה על ארעהון של רעים וקשים שהיו בה זה סיחון ועוג.

<א,ט,א> **לסוסתי ברכבי פרעה** דרש ר' פפיס והוא באחד ומי ישיבנו דן יחידי לכל באי עולם ואין להשיב על דבריו. אמ' לו ר' עקיבא דייך פפיס מה את מקיים והוא באחד ומי ישיבנו שלא להשיב על דברי מי שאמ' והיה העולם לפי שהכל באמת והכל בדין שכן כת' ואראה את י"י יושב על כסא רם ונשא אמ"ר סימון כסא שמפריש בין מ[י]תה לחיים. וכל צבא השמים עומדים מימינו ומשמאלו וכי יש שמאל למעלה והלא (131ב) כולו ימין שני ימינך י"י נאדרי בכח ימינך י"י ומה תל' לומי מימינו ומשמאלו אלא אלו מימינים ואלו משמאילים אלו מכריעין לכף זכות ואלו מכריעין לכף חובה. ר' יוחנן בשם ר' אחא מיתי לה מן הדא ואמת הדבר וצבא גדול אימתי הדבר כשנעשה צבא גדול דכת' וי"י אלהים אמת מהו אמת אמ"ר איבון שהוא אלהים חיים ומלך עולם אמ"ר אלעזר כל מקום שני וי"י כביכול הוא ובית דינו ובית אב שבכולן וי"י דבר עליך רעה זה בנה אב ומה מקיים ר' אלעזר הדין קרא דר' פפיס והוא באחד ומי ישיבנו אלא הוא חותם יחידי לכל באי עול' ואין בריא חותמת עמו ומהו חותמו אמת של הקב"ה. ר' ביבי בשם ר' ראובן אמ'

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"ו)

אמת שני אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת אם אמת למה רשום ואם רשום למה אמת
אלא עד שלא נתחתם הדין רשום מְשַׁנְתָּחֶתֶם הדין אֶמֶת אמי ריש לקיש ולמה הוא אמי"ת
א' בראש האותיות [א] מ' באמצע (ת)[מ] בסוף [ת'] לומר אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי
אין אלהים. אני ראשון שלא קבלתי מלכותי [אאח:ר?] ואני אחרון שאיני מוסרה לאחר.
שאינו בעולם ומבלעדי אין אלהים. שאין לי שיני.

<א,ט,ב> דרש ר' פפיס ויאמר יי"י אלהים הן האדם היה כאחד ממנו כיחידו של עולם.
אמי לו ר' עקיבא דיך פפיס. אמי לו מה את מקיים היה כאחד ממנו. אמי לו כאחד
ממלאכי השרת. וחכמים אומי לא כדברי זה ולא כדברי זה. אלא מלמד שנתן הקב"ה
לפניו שני דרכים דרך החיים ודרך המות. והניח לו דרך החיים.

<א,ט,ג> דרש ר' פפיס וימירו את כבודם בתבנית שור. שומע אני בשור של מעלן. ת"ל.
אוכל עשב. אמי לו [ר'] עקיבא דיך פפיס. אמי לו ומה אתה מקיים וימירו את כבודם
בתבנית שור. בשור של ימות השנה. ת"ל אוכל עשב אין לך מְנוּול ומשוקף משור. בשעה
שאוכל עשב. ר' יודן בשם ר' אחא אמי חרטומי מצרים עשו להן כשפים. והיה נראה
כ[ס]מרטוט לפניהם המד"א רפתה. דמשק הפותה לנוס וְרָטַט החזיקה.

<א,ט,ד> דרש ר' פפיס לסוסתי ברכבי פרעה. לססתי כתי אמי הקב"ה כשם שששתי על
המצריים לאבדן בים כך ששתי לאבד שונאיהן של ישראל. מי גרם להם להנצל מימינם
ומשמאלם. מימינם בזכות התורה. שעתידין לקבל מימינו של הקב"ה. שנאי מימינו אש
דת למו. משמאלם זו מזוזה. ד"א מימינם זה קרית שמע משמאלם זו תפלה. אמי לו דיך
פפיס כל מקום שני שישה כתי בשין וכאן בסמך אמי את מקיים לְסִסְתִי ברכבי פרעה. אלא
רכב פרעה של סוס זכר. וכביכול נגלה הקב"ה בסוס זכר הה"ד וירכב על כרוב ועף. אמי
פרעה הרשע מה הסוס זכר הזה הורג בעליו במלחמה. אלא הריני רוכב על סוסיה נקבה
שמפזרת מימיה והולכת וחוזרת. מיד רכב על סוסיה נקבה כביכול נגלה הקב"ה על סוסיה
נקבה הה"ד לסוסתי ברכבי פרעה. חזר ורכב פרעה על סוס אדום על סוס לבן או בשחור
כביכול נגלה הב"ה על סוס אדום. לבן. שחור. הה"ד (א132) דרכת בים סוסיד סוסוון
סגיאן. יצא פרעה הרשע בשרין וכובע כביכול הב"ה כן שני וילבש צדקה כשרין הביא נפט
וגחלי אש כביכול כן הביא אבני בליסטרא אבני ברד חרבות ורמחים כביכול וברקים רב
הביא חצים וישלח חצים אמ"ר לוי וישלח חציו ויפיצם שהיו החצים מפזרים אותם
וברקים רב וְיִהְיֶם מלמד שהיו מערבבין אותם עירבן הממן נטל סְגָנֶס שלהם ולא היו
יודעי מה הם עושין. יצא פרעה קטפרקטים כביכול יי"י כגבור יצא הרעים קולו
כביכול יְרַעַם מן שמים יי"י לְבָלֵב בקולו. כביכול ועליון יתן קולו. יצא פרעה בזעם
כביכול בְּזַעַם תי:צ:עד ארץ בְּקֶשֶׁת כביכול עריה תעור קשתך בצנה ומגן. כביכול החזק מגן
וצנה. בברק חֲנִית כביכול לנגה ברק חניתך. ר' ברכיה בשם ר' שמואל בר נחמן
כיון שְׁכַלָּה פרעה כל כלי זין שלו. התחיל הקב"ה מתגאה עליו אמי לו רשע סערה יש לך
רוח יש לך כְּרוֹב יש לך כנפים מאיכן. הטיסן הקב"ה אמ"ר יודן מבין גלגלי המרכבה.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

שמטן הקב"ה והטיסן על הים. אמ"ר חֲנָנָא בר פפא. בשר ודם שהוא רוכב על טוענו רוכב. על דבר שיש בו ממש אבל הקב"ה אינו כן טעון את רכובו ורוכב על דבר שאין בו ממש הה"ד וירכב על כרוב ויעף וידא על כנפי רוח. כת' אחד אומ' וידא וכת' אחד אומ' וירא כיצד יתקימו שני כתובין אמ"ר אדא מכאן שיש לו להב"ה עולמות ויצא להראות בהן. <א,ט,ה> דמיתוך רעיתי. אמ"ר לעזר [משל] לבת מלכים שנשבית והיה אביה עומד לפדותה והיתה (ד)[ר]ומ(ו)[ז]ת לשבאים ואומרת להם לכם אני ושלכם אני ואחריכם אני. אמ' לה אביה מה את סבורה שאין בי כח לפדותך. דוֹמָה כמו דומי בשתיק' כך בשעה שהיו ישראל חונים על הים וירדפו מצרים אחריהם ושיגו אותם חונים על הים. והיו [ישראל] רומזים למצריים. מפחדם ואומ' להם לנו שלכם. ולכם לנו ואחריכם לנו הולכים. אמ' להם הב"ה מה אתם סבורים שאין בי כח לפדותכם דומו דמיתין. שתקתיך הה"ד יי ילחם לכם ואתם תחרישון.

<א,ט,ו> ד"א דמיתוך רבנין אמרי לפי שנדמו ישראל לסוסים זכרים מזוהמים. והיו רצים אחריהם עד ששקעום בים. אמ"ר סימון חס ושלוס לא נדמו ישראל לסוסים נקבות. אלא גלי הים נדמו לסוסים נקבות ומצריים לזכרים מזוהמים. ורצו אחריהם. עד ששקעום בים. והיה המצרי אומ' לסוסו אתמול הייתי מושֶׁ?ֶ? לנילוס ולא היית בא אחרי ועכשו אתה בא אחרי ומשקעני בים (בים) והיה הסוס אומ' לרוכבו רמה בים רימה בים ראו מה בים איפתיסים נעשית לכם. תני ר' ישמעאל וינער יי את מצרים בתוך הים ר' ברכיה בשם ר' לוי מלמד שהסוס היה זורק רוכבו למעלה והוא יורד למטה והסוס למעלה ממנו. אמ"ר לוי כזה שמנער בקדירה תחתון עולה למעל' וע(ו)ל(ה)[יו]ן יורד למטה. רעיתי מהו רעיתי אמ"ר יונתן מפרנסתי הן שריעו אותי בשני תמידין בכל יום הה"ד את הכבש אחד תעשה בבקר דאמ"ר (132b) יהודה בר' סימון שני תמידין היו ישראל מקריבין בכל יום אחד בשחרית ואחד בין הערבים של שחר היה קרב על עבירות שנעשו בלילה ושל בין הערבים היה קרב על עבירות שנעשו ביום ולא היה אדם לן בירושלם ובידו עון שנא' צדק ילין בה. ד"א רעיתי רבנין אמרי רעיתך דעל מי שקבלו תורתך שאלו לא קבלו הייתי מחזר ע[ו]למי לתהו ובהו דאמ"ר חנינא בשם ר' אחא כת' נמגים ארץ וכל יושביה אנכי תכנתי עמודיה סלה. אלולי שעמדו ישראל על הר סיני ואמרו כל אשר דבר יי נעשה ונשמע היה העולם מתמגמג וחזר לתהו ובהו ומי ביסס העולם אנכי תכנתי עמודיה סלה בזכות אנכי יי אלהיך תכנתי עמודיה סלה.

<א,י,א> נאוו לחיך בתורים מה לחיים הללו לא נבראו אלא לדיבור כך משה ואהרן לא נבראו אלא לתורה בתורים בשני תורות שבכתב ושבעל פה. ד"א בתורים בתורות הרבה הה"ד זאת תורת העולה. זאת תורת המנחה. זאת תורת החטאת. זאת תורת האשם זאת תורת זבח השלמים. זאת התורה אדם כי ימות באהל. ד"א בתורים בשני תורים בשני אחים זה משה ואהרן שתוארן טובה זה על זה זה שמח בגדולתו של זה וזה שמח

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

בגדולתו של זה. אמ"ר פינחס כתי' ודבר הוא לך אל העם והיה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלהים לאלהי' לתורגמן. ואתה תהיה לו לאלהים וכי עבְדָה נעשה משה לאהרן. דאת אמ' ואתה תהיה לו לאלהים. אלא כך אמ' הקב"ה למשה משה כשם שמוראי עליך כך יהיה מוראך על אחיך והוא לא עשה כן אלא וילך משה ואהרן ויאספו את כל זקני בני ישראל. וידבר אהרן את כל הדברים הקיש כתפו לכתפו שעדיין היה שמח זה בגדולתו של זה. וזה בגדולתו. ומנין שהיה שמח אהרן בגדולת משה. שני וגם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו. תני ר' שמעון בן יוחאי לב ששמח בגדולת משה אחיו ילבש אורים ותמים הה"ד ונתן אל חשן המשפט את האורים ואת התומים. והיו על לב אהרן. ומנין שהיה משה שמח בגדולת אהרן. שני כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן. אמ"ר אחא וכי שני זְקָנִים היו לאהרן דכת' על הזקן זקן אהרן. אלא כיון שהיה רואה משה שמן המשחה יורד על זקנו של אהרן היה עליו כאלו יורד על זקנו של משה. והיה שמח לכך נאמ' על הזקן זקן אהרן.

<א,י,ב> (צ)וארְך בחרוזים אלו שבעים סנהדרין. שהיו חרוזים אחריהם כלוניה של מרגליות. ד"א נאוו לחייך בתורים אלו סופרים ומְשַׁנְיִים ומלמדי תינוקות באמונה. צוארְך בחרוזים אלו התינוקות. ד"א נאוו לחייך בתורים אלו הרבנין. צוארְך בחרוזים. אלו התלמידים שחורזין צואריהן לשמע דברי תורה מפיהם ?כ?אדם שלא שמע דברי תורה מימיו ד"א נאוו לחייך בתורים בשעה שְׁמַיְלָלִין ההלכה אלו עם אלו כגון ר' אבא (133א) בר ממל וחבריו. צוארְך בחרוזים בשעה שהן חוזרין מדברי תורה לנביאים ומנביאים לנביאים ומנביאים לכתובים והאש מלהטת סביבותים והיו הדברים שמחין כנתינתן מסיני וכי עיקר נתינתן לא מהר סיני נתנו לא באש נתנו שנא' וההר בער באש עד לב השמים. בן עזאי היה יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו אזלון ואמרון לר' עקיבא בן עזאי יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו הלך אצלו ואמ' לו שמעתי שהיית דורש והאש מלהטת סביבך אמ' לו הן אמ' לו שמא בחדרי המרכבה היית עסוק אמ' ליה לאו אלא הייתי יושב וחורז בדברי תורה ומתורה לנביאים ומנביאים לכתובים והיו הדברים שמחין כנתינתן מסיני והיו ערבין כעיקר נתינתן וכי עיקר נתינתן מסיני לא באש היו הה"ד וההר בער באש. ר' בהו היה יושב ודורש ונתנמנו הציבור אמ' שמא איני חורז בדברי תורה כתיקנן אמ"ר לוי אית דידע למחרוז ולא ידע למקדח ואית דידע למקדח ולא ידע למחרוז ברם אנא הוינא חרוזא ואנא הוינא קדוחא

<א,י,ג> ד"א נאוו לחייך בתורים בשעה שקורין בדברי תורה בתוריהן הלכות הפסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות החג בחג המד"א ובהגיע תור נערה ונערה צוארְך בחרוזים ר' חמא בר' חנינא אמ' אלו פרשותיה של תורה שהן חרוזות זו בזו ומיושבות זו בזו ומדלגות זו מזו ודומות זו לזו וקרובות זו לזו אמ"ר תנחמא כגון לאלה תחלק הארץ בנחלה מה כת' תמן ותקרבנה בנות צלפחד כן [חפר כן] בנות צלפח' דברות וכת' בתריה על[ה] אל הר העברים הזה הר נבו. וכי מה ענין זה לזה אלא כיון דאיתפלטג ארעא באו

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

בנות צלפחד ליטול חלקן. אצל משה. ונסתלק משה מדין הה"ד ונקרב משה את משפטן לפני יימי אמי לו הב"ה משה מדין את מסתלק ומלפני אין את מסתלק עלה אל הר העברים הזה. אמי לפניו רבונו של עולם הואיל ואתה מסלקני מן העולם. הודיעני מה פרנסין אתה מעמיד לישראל. אמי ליה משה על בני אתה צריך צווי. ועל פועל ידי אתה מצוני. עד שאתה מצוני על בני צוה את בני עלי. הה"ד צו את בני ישראל ואמרת אל[ני]הם.

<א,יא> **תורי זהב נעשה לך** תורי זהב נעשה לך זו ביזת היס. עם נקודו' הכסף זו ביזת מצרים כשם שיש הפרש בין כסף לזהב כך יש שבח ממון היס מביזת מצרים. ותבואי בעדי עדיים. בעדי זו ביזת מצרים עדיים זו ביזת היס משל למה הדבר דומה לאשתו של מלך שהיתה מסתלק מן העולם אמרה לו אי שידי המלך אני מפקדת אותך על בני אמי לה עד שאת מפקדת אותי על בני צוי בני עלי כך משעה שאמי לו משה לפני הקב"ה רבונו של עולם הואיל ואתה מסלקני מן העולם הודיעני מה פרנסין את מעמיד עליהם ד"א תורי זהב נעשה לך זו התורה עם נקדות הכסף ר' אבא בר כהנא אמי אלו האותיות. ר' אחא אמי אלו התיבות. ד"א תורי זהב נעשה לך זה הכתב (133ב) עם נקודות הכסף זה הסירגול. ד"א תורי זהב נעשה לך זה המשכן הה"ד ואת הקרשים תצפה זהב. עם נקדות הכסף. המד"א ווי העמודים וחשוקיהם כסף. ר' ברכיה פתר קריה בארון תורי זהב זה הארון שני וצפית אותו זהב טהור עם נקדות הכסף אלו שני עמודים העומדים לפניו שהיו של כסף כמין איסט[ני]ן וכיצד נעשה הארון ר' חנינא ור' שמעון בן לקיש ר' חנינא אמי שלש תיבות עשאו שתים של זהב ואחת של עץ נתן של עץ על של זהב ושל זהב על של עץ וחיפי שפתיו העליונות בזהב. ר' יש לקיש אמי תיבה אחת עשאו וחיפהו מ(פ?) [ב]פנים ומבחוץ שני מבית ומחוץ תצפנו ומה מקיים ר' חנינא קריה דריש לקיש אמ"ר פינחס שחיפה בין נסר לנסר. יהודה בי: ר' אמי תורי זהב נעשה לך וכו' נאוו לחיך בתורים זו התורה. צוארך בחרוזים אלו הנביאים. תורי זהב אלו הכתובים עם נקדות הכסף זה שיר השירים מלה חתימה ומלה () [סת]ימה.

<א,יב> **עד שהמלך במסבו**. ר' מאיר ור' יהודה. ר' מאיר אומי עד שהמלך מלכי המלכי הקב"ה במסיבו ברקיע נתנו ישראל רי[ע] ואמרו לעגל אלה אלהיך ישראל. אמי לו ר' יהודה דייך מאיר אין דורשין שיר השירים לגנאי אלא לשבח שלא ניתן שיר השירים אלא לשבחן של ישראל ומהו עד שהמלך במסיבו עד שהמלך מלכי המלכים הקב"ה במסיבו ברקיע נתנו ישראל ריח טוב לפני הר סיני ואמרו כל אשר דבר ייני נעשה ונשמע. היא דעתיה דר' מאיר למימר סיריי נתן ריחו אלא מסכת עלה בידן מן הגולה ושנו בה שקפץ להם מעשה העגל והקדים להם מעשה משכן. ר' אלעזר ור' עקיבא ור' ברכיה ר' אלעזר אומי עד שהמלך במסבו עד שהמלך מלכי המלכים הקב"ה במסיבו ברקיע כבר הר סיני מיתמר באור שני וההר בוער באש. ר' עקיבא אומי עד שהמלך מלכי המלכים הקב"ה

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

במסיבו ברקיע כבר וישכן כבוד יי"י על הר סיני. ר' ברכיה אומ' עד שמשו במסיבו ברקיע
שנקרא מלך שני ויהי בישורון מלך כבר וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר. ר'
לעזר בן יעקב ורבנין ר' לעזר אומ' עד שהמלך מלכי המלכים הקב"ה במסבו ברקיע כבר
ירד מיכאל השר הגדול מן השמים והציל את אברהם אבינו מכבשן האש ורבנין אמרי
הקב"ה ירד והצילו שני אני יי"י אשר הוצאתיך מאור כשדים ואימתי ירד מיכאל בימי
חנניה מ[נ]שאל ועזריה. אמ"ר טביומי עד שיעקב אבינו מיסב במיטתו נצנצה בו רוח
הקדש ואמ' לבניו והיה אלהים עמכם אמ' להם עתיד הוא להשרות שכנתו ביניכם. אמ'
רב נחמן כתי' ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא להיכן הלך הלך לקוף ארזים שנטע אברהם
בבאר שבע. אמ"ר לוי כתי' והברית התיכון בתוך הקרשים. הברית שלשים ושתים אמה
היה ומהיכן היה נמצא בידם לשעה מלמד שהיו מוסעים עמהם מימות אבינו יעקב הה"ד
וכל איש אשר נמצא אתו עצי שטים. אין כתי' אשר ימצא אתו אלא אשר נמצא אתו
מתחלה. אמ"ר לוי בר חיתא ממגדל צבעייה קצצום והורידום עמם למצרים (א134) ולא
נמצא בס קשר ופקע. אינון דשטין הוו במגדלה והוו נהגין בהן באיסור מפני קדושת הארון
אתון ושאלין לרב חנניה חברין דרבנין ואמ' לון אל תשנו ממנהג אבותיכם.

<א,יב,ב> ר' פינחס בשם ר' הושעיא עד שהמלך במסבו עד שמלך מלכי המלכים הקב"ה
במסבו ברקיע כבר הקדים שני ויהי ביום השלישי בהיות הבקר. למלך שגזר ליום פלוני
אני נכנס למדינה וישנו להם בני המדינה כל אותו הלילה וכשבא המלך ומצאם ישנים
התחיל מעמיד עליהם בקלאנין בוקינס ושופר והיה השר של אותה מדינה מעוררן ומוציאן
לאפנטי של מלך והיה המלך מהלך לפנייהם עד שהגיע לפלטיין שלו כך כתי' ויהי ביום
השלישי וכת' כי ביום השלישי ירד יי"י ישנו להן לישראל כל אותו הלילה לפי ששינה של
עצרת עריבה והלילה קצר. אמ"ר יודן אפלו פורטענה לא עקף בס. בא הקב"ה ומצאן
ישנן התחיל מעמיד עליהם בקולנין הה"ד ויהי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים והיה
משה מעורר לישראל ומוציאן לאפנטי של מלך מלכי המלכים הב"ה הה"ד ויוצא משה את
העם לקראת האלהים והיה הקב"ה מהלך לפנייהם עד שהגיע להר סיני דכת' והר סיני עשן
כולו אמ"ר יצחק זהו שמקנתרן על ידי יש? (ש)[עיה]? שני מדוע באתי ואין איש קראתי
ואין עונה הקצור קצרה ידי מפדות.

<א,יב,ג> אמ"ר יודן עד שחזקיהו וסיעתו אוכלין פסחיהן בירושלם כבר הקדים בלילה
ההוא שני ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך יי"י ויך במחנה אשור אמ"ר בהו עד שמשו
וישראל אוכלין פסחיהם במצרים כבר הקדים שני ויהי בחצי הלילה ויי"י הכה כל בכור.
היא דעתי' דר' אבהו למימר סיריי נתן ריחו אלא מלמד שהיה ריחו של אותו הדם קשה
והופיע להם הקב"ה ריח טוב מבושמי גן עדן והיתה נפשם קוהא לאכול אמרו לו רבינו
משה תן לנו מה נאכל אמ' להם כך אמ' לי הקב"ה כל בן נכר לא יאכל בו. עמדו והפרישו
הנכרים שביניהם והיתה נפשם קוהא לאכול אמרו לו רבינו משה תן לנו מה נאכל אמ' להם
כך אמ' לי הקב"ה וכל עבד איש מקנת כסף עמדו ומלו את עבדיהם והיתה נפשם קוהא
לאכול אמרו לו רבינו משה תן לנו מה נאכל אמ' להם כך אמ' לי הקב"ה סינטומוס כל ערל

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

לא יאכל בו מיד כל אחד ואחד נתן חרבו על ירכו ומל את עצמו. מי מלך ר' ברכיה אמר
משה מלך ואהרן פורע ויהושע משקה. ויש אומי יהושע היה מוהל ואהרן פורע ומשה הה"ד
בעת ההיא אמר יי אל יהושע עשה לך חרבות צורים ושוב מול את בני ישראל שנית ולמה
שנית מכאן שמלך בראשונה מיד ויעש לו יהושע חרבות צורים מהו אל גבעת הערלות
אמ"ר לוי מכאן שעשו אותה [ג?בעה] כערלה.

<א,יג,א> **צרור המור דודי לי** מהו צרור המור ר' עזריה משום ר' יהודי אומי קריא
באברה' אבינו צרור המור זה אברהם אבינו מה המור הזה ראש לכל מיני בשמים כך
אברהם ראש לכל הצדיקים מה המור הזה אין ריחו מריח אלא באור (134ב) עד שהשלך
לכבשן האש ומה המור הזה כל מי שלוקטו ידיו מתמרמות כך אברהם ממרר עצמו
ומסגף עצמו בייסורין. בין שדי ילין שהוא מותאם בין שכניה למלאך שני וירא וירץ
לקראתם וירא בשכניה וירץ במלאך.

<א,יד,א> **אשכל הכפר דודי** אשכל זה יצחק שנכפת וקרב על המזבח כ?אשכל הכופר
שמכפר עונותיהם של ישראל. בכרמי עין גדי זה אבינו יעקב שנכנס בכלומו אצל אביו
ולבש גדי עזים ונטל הברכות שהן היא מלינה אותו בין שדיה. ר' חוניה בשם ריש לקיש
אמרה כנסת ישר' לפני הקב"ה רבונו של עולם הצרתה למצרים בבכוריהם המרתה להם
בנפשותי ולי בין שדי ילין הא כיצד היה מצרי אומי לישראל הטמן לי הבכור הזה בין בניך
והיה נוטלו ומטמינו והמלאך נכנס ונוגפו ולי בין שדי ילין.

<א,יד,ב> ר' ברכיה אמר אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם בשעה שאתה
מיצר לי מימר לי דודי לי את נעשה דודי ורואה אי זה הוא אדם גדול שיש בו שיכול לומי
למדת הדין די ואת נוטלו וממשכנו בעדי הה"ד אשכול הכפר מהו אשכול איש שהכל בו
מקרא משנה תלמוד תוספות ואגדות. הכפר שמכפר עונותיהן של ישראל בכרמי עין גדי
אלו אבות העולם שנמשכו אחריו כגדיים ונטלו הברכות שהן עין עולם.

<א,יד,ג> ר' יוחנן פתר קריא בקטרת בית אבטינס צרור המור זה אחד מאחד עשר
סממנין שנותנין בה. ר' חונא אמר ויאמר יי אל משה קח לך סמים הרי ב'. נטף ושחלת
וחלבנה. הרי ה' סמים. אין תימר דאינון תרין והרי כבר נאמר סמים. בד בבד יהיה הן
חמשה. כנגד חמשה. הרי עשרה. ולבנה זכה. הרי אחד עשר. מכאן בדקו חכמים ומצאו
שאין יפה לקטרת אלא אחד עשר סממנין. הללו בלבד. בין שדי ילין שהיתה מצומצמת בין
שני בדי הארון. אשכל הכפר שמכפרת עונותיהן של ישראל. אמ"ר יצחק אשכל שהיתה
מתמרת ועולה עד הקורות ואחר כך פוסה ויורדת כאשכל. הכפר שמכפרת עונותיה של
ישראל. אמ"ר יצחק כתי וכסה ענן הקטרת הכסוי הזה אין אנו יודעין מה עד שבא דוד
ופירשו נשאת עון עמך כסית. בכרמי עין גדי בזכות התנאין שהתניתי לאברהם אביכם בין
הבתרים שני ביום ההוא כרת [יי] את אברהם ברית לאמר. מדבר הכתי באברהם שנא'

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

אחר הדברים האלה היה דבר ייני אל אברם במחזה. ר' לוי בשם ר' חמא אמ' הי'ה? ורי דברים היה שם מי היררה אברהם היררה ואמ' לפני הקב"ה רבונו של עולם כרת ברית עם נח שאין את מכלה זרעו מן העולם ועמדתי אני וסגלתי מעשים טובים יותר ממנו ודחת בריתי לבריתו שמא יעמד אדם אחר ויסגל מצות ומעשים טובים יותר ממני וידחה בריתו לבריתי אמ' לו הקב"ה אל תירא אברם אנכי מגן לך מנח לא העמדתי מגנים וצדיקים וממך אני מעמיד מגנים וצדיקים ולא עוד אלא שבניך באים לידי עבירות ומעשים רעים אני רואה אי זהו אדם גדול שבהם (א135) שיכול לומ' למדת הדין די ואני נוטלו וממשכנו בעדם שני' אשכל הכפר איש שהכל בו מקרא ומשנה תלמוד תוספות ואגדות. הכפר שמכפר עונותיהן של ישראל. בכרמי עין גדי. אני נוטלו וממשכנו בעדם. ד"א אשכל בן נזירא אמ' זה הקב"ה איש שהכל בו. הכפר שכופר באומות העולם והודה בהן בישראל ואימתי כפר באומות העולם הוי אומ' במלחמת יהושפט הה"ד ויהי אחרי כן באו בני מואב ובני עמון ועמהם מהעמונים על יהושפט למלחמה את מוצא ישראל באים מכחו של אברהם ועמון ומואב באים מכחו של אברהם אלו עושין מלחמה עם אלו ונפלו אלו ביד אלו ויהושפט עזרו אלהיו ונצח הוי שכפר באומות העולם ואם יאמר לך אדם שאין הכתי' מדבר ביהושפט אמור לו נאמר כאן עין גדי ונאמר להלן בחצרון תמר היא עין גדי מה עין גדי שני להלן במלחמת יהושפט הכתי' מדבר אף כאן במלחמי יהושפט הכתי' מדבר. אמ"ר לוי בר זכריה מה אם בעולם הזה שכת' בהקב"ה כי ייני אלהיך אש אכלה הוא כפר באומות והודה בישראל לעתיד לבא שנמשל בטל שני' אהיה? כט'ל לישראל על אחת כמה וכמה.

<א,טו,א> הנך יפה רעיתי הנך יפה במצות. הנך יפה בגמילות חסדים. הנך יפה במצות עשה. הנך יפה במצות לא תעשה. הנך יפה במצות הבית בחלק תרומה ומעשרות. הנך יפה במצות השדה בלקט שכחה ופאה ומעשר עני וההפקר. הנך יפה בכלאים. הנך יפה בסדין ובציצית. הנך יפה בנטיעי' הנך יפה בערלה. הנך יפה בנטע רבעי. הנך יפה במילה. הנך יפה בפריעי' הנך יפה בתפלה. הנך יפה בקרית שמע. הנך יפה במזוזה. הנך יפה בתפלין הנך יפה בסוכה. הנך יפה בלולב ואתרוג. הנך יפה בתשובה. הנך יפה במעשים טובים. הנך יפה בעולם הזה. הנך יפה בעולם הבא.

<א,טו,ב> עיניך יונים עיניך הן סנהדרין שהן עינים לעדה. הה"ד והיה אם מעיני העדה. רמ"ח איברים יש בו באדם וכולן אינן הולכין וחוזרין אלא אחר העינים כך אין ישרי' יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהם. יונים מה היונה זו תמה כן ישראל נאים בהילוכן כשהן עולין לפעמי רגלים. מה יונה זו מצויינת כן ישראל מצויינין בתגלחת במילה וציצית מה יונה זו צנועה כן ישראל צנועים. מה יונה זו פושטת צוארה לשחיטה כך ישראל. שני' כי עליך הורגנו כל היום. מה יונה זו מכפרת על העלין כך ישראל מכפרין על האומות שכל אותן עי' פרים שמקריבין בחג כנגד עי' אומות שלא יצדא העולם מהן הה"ד תחת אהבתי ישטונני ואני תפלה. מה יונה זו משעה שמכרת בן ז[נ]גה עוד אינה

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

ממירה אותו באחר כך ישראל משעה שהכירו להקב"ה לא המירוהו באחר. מה [יונה] נכנס?ת? לקנה ומכרת קנה ושובכה וגוזליה ואפרוחיה וחלונותיה. כך ישראל הן שלש שורות של תלמידי חכמי' כשהן יושבים לפניהם כל אחד ואחד מכיר את מקומו. מה יונה זו אע"פ (135ב) שאת נוטל: [א]ת: גוזליה מתחתיה אינה מנחת שובכה לעולם כך ישראל אע"פ שחרב בית המקדש לא בטלו שלש רגלים בשנה. מה יונה זו מחדשת לה בכל חדש וחדש גרן כך ישראל מחדשין להם בכל חדש וחדש תורה ומצות ומעשים טובים. מה יונה זו שוגרת רוגליות הרבה וחוזרת לשובכה כך ישראל הה"ד יחרדו כצפור ממצרים. זה דור המדבר. וכיונה מארץ אשור אלו עשרת השבטים אלו ואלו והושבתים על בתיים נאם יי. ר' אומי' יש מין יונה שמאכילי' אותה וחברותיה מריחות אותה ובאות אצלה לשובכה כך בשעה שהזקן יושב ודורש הרבה גרים מתגיירים באותה שעה כגון יתרו הוא שמע ואתא. רחב שמעה ואתיא. אף בחנניה מישאל ועזריה הרבה גרים נתגייירו באותה שעה. מה טעם כי בראותו ילדיו. מה כת' בתריה וידעו תועי רוח בינה.

<א,טו,ג> ר' היה יושב ודורש ונתנמנם הצבור בקש לעוררן אמי' ילדה אשה אחת במצרים ששים רבוא בכרס אחת והיה שם תלמיד אחד ור' ישמעאל בר' יוסי אמי' אין הוה כן זו יוכבד שילדה את משה. ששקול כנגד ששים רבוא הה"ד אז ישיר משה ובני ישראל. ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה יי' את משה. לא קם נביא עוד בישראל כמשה.

<א,טו,ד> עיניך יונים. כיונים דוגמא דידך דמיא להדא יונה מה יונה זו הביאה אורה לעולם כך ישראל מביאין אורה לעולם שני' והלכו גוים לאורך. ואימתי הביאה יונה אורה לעולם בימי נח הה"ד ותבא אליו היונה לעת ערב. טרף בפיה. מהו טרף בפיה קטיל כד"א טרף יוסף. אמ"ר ברכיה אילולי קטלתיניא אילן רב הוה מיתעבד. ומאיכן הביאה אותו ר' לוי אמי' משמטוטי ארץ ישראל הביאתו הדא היא דאמרין בברייתא ארץ ישראל לא לקת במוי דמבולא. היא שני' על ידי יחזקאל בן אדם אמור לה את ארץ לא מטוהרה היא ולא גשמה ביום זעם. אמ"ר יוחנן אפלו איסטרובילי' של רחים נמחו במים. ר' טדיי אמי' שערי גן עדן נפתחו לה ומשם הביאה אותו. אמי' ליה ר' איבו אלו מגן עדן הביאה אותו לא היה לה להביא דבר מעולה כגון קנמון ובלסמין אלא רמז רמזה לנח ואמרה לה מרי נח מר מזה מתחת ידו של הקב"ה ולא מתוק מתחת ידיך.

<א,טז,א> הנך יפה דודי אף נעים ר' אבהו ור' חנינא ר' אבהו אמי' הוא קלסה בלשון כפול והיא קילסתו בלשון פשוט. הוא קילסה בלשון כפול הנך יפה רעיתי הנך יפה שאם ביקש לו לעשות אומה אחרת שהוא יכול. היא קילסתו בלשון פשוט הנך יפה דודי אף נעים. אמי' ליה ר' חנינא אף היא קילסתו בלשון כפול הנך יפה דודי אף נעים אמרה לו רבונו של עולם אף שאת מביא עלי נעים הוא למה שאת מחזירני ומביאני לידי מוטב. **<א,טז,ב>** אף ערשנו רעננה. זה בית המקדש שני' ותתן אותו ואת מיניקתו בחדר המטות. מהו בחדר המטות ר' אלעזר ור' שמואל בר נחמן ר' אלעזר אמי' (136א) בתאים ר' שמואל

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

בר נחמן אמ' בעליות ולא פליגי מאן דאמ' בתאים בימות הגשמים מאן דאמ' בעליות
בימות החמה. ד"א אף ערשנו רעננה ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון למלך שיצא: לו
למדבר והביאו לו מטה קצרה התחיל מצטער בעצמו ומדחק באיבריו כיון שנכנס למדינה
הביאו לו מטה ארוכה התחיל פושט עצמו ומותח באיבריו כך עד שלא נבנה בית המקדש
היתה שכינה מצמצמת בין שני בדי הארון משנבנה בית המקדש ויאריו הבדים
<א,טז,ג> ד"א אף ערשנו רעננה מה מטה זו אינה עשויה אלא לנחת כך עד שלא נבנה בית
המקדש היתה השכינה מטלטלת ממקום למקום הה"ד ואהיה מתהלך באהל ובמשכן
משנבנה בית המקדש זאת מנוח(ת)י עדי עד. ד"א אף ערשנו רעננה מה מטה זו אינה
עשויה אלא לנחת רוח כך ישראל עד שלא נבנה בית המקדש היו מטלטלין ממקום למקום
שני ויסעו ויחנו משנבנה בית המקדש וישב יהודה וישכן לבטח. ד"א אף ערשנו רעננה. מה
מטה זו אינה אלא לפריה ורביה כך עד שלא נבנה בית המקדש לכו ספרו את ישראל
מש[נ]בנה בית המקדש יהודה וישראל רבים. ד"א אף ערשנו רעננה. מה מטה זו אלא
לפריה ורביה כך עד שלא נבנה בית המקדש כל הקהל כאחד ארבע ריבוא משנבנה בית
המקדש פרו ורבו דאמ"ר יוחנן מגיבת ועד אטריפס ששים ריבוא עירות היו והיו מוציאות
כפלים כיוצאי מצרים וכדון אפלו את מצנעה יתהון ששים ריבוא דקני לא מסחנא להון
ולא נסב יתהון אמ"ר חנינא קפצה להם ארץ ישראל.

<א,יז,א> **קורות בתינו ארזים** ר' מנחמא בשם ר' ברכיה אמ' אבנים שישן עליהם
יעקב אבינו נעשו תחתיו כמטה וכיפלומה ומה הרטבה הרטיב מהן קורות בתינו ארזים
ד"א קורות בתינו ארזים אלו הצד[ני]קים והצדיקות הנביאים והנביאות שעמדו ממנו
<א,יז,ב> רהיטנו ברותים. אמ"ר יוחנן אין אדם נהנה מן הברות הזו למה שהיא נכפפת
היא דעתיה דר' יוחנן דאמ"ר יוחנן אני כברוש רענן אני הוא שכפפתי לעקור יצרה של ע"ז.
אפרים מה לי לעצבים. מה לי וליצרה של ע"ז אני עניתי אני עוניתי לו. ואשורנו לא
אשורנו לא אמרנו לו שירה אלא אמ' הקב"ה אני הוא שכפפתי לעקור יצרה של ע"ז.
רהיטנו ברותים מקום שהכהנים רהוטים בברותים המד"א ויצף את קרקע הבית בצלעות
ברושים. אמ"ר יוחנן לימדה תורה דרך ארץ שיהא אדם מקרה בארזים ומרהיט בברותים
שנא' קורות בתינו ארזים רהיטנו ברותים.

<ב,א,א> **אני חבצלת השרון** אמרה כנסת ישראל אני היא וחביבה אני אני היא
שחיברני הקב"ה מע' אומות. חבצלת השרון שעשיתי לו צל על ידי בצלאל דכתי' ויעש
בצלאל את הארון. השרון שאמרתי לפניו שירה על ידי משה שני אז ישיר משה ובני
ישראל. ד"א אני חבצלת השרון (136ב) אני היא וחביבה אני שהייתי חבויה בצלן של
מצרים ולשעה קלה כינסני הב"ה לרעמסס והרטבתי מעשים טובים כשושנה ואמרתי

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

לפניו את השירה שני השיר יהיה לכם כליל התקדש חג. ד"א אני חבצלת אני היא שהייתי בצלו של ים ולשעה קלה הרטבתי מעשים טובים כשושנה והראיתיו באצבע מבין טיבורי שני זה אלי ואנוהו. ד"א אני חבצלת אני היא שהייתי חבויה בצלו של סיני ולשעה קלה הרטבתי מעשים טובים כשושנה בידי ולבי ואמרתי לפניו כל אשר דבר ייני נעשה ונשמע. ד"א אני חבצלת אני היא שהייתי חבויה ורמוסה בצלן של מלכיות למחר כשיגאל הקב"ה מצלן של מלכיות אני מרטבת מעשים טובים כשושנה ואומי לו שיר חדש שני מזמור לדוד שירו לייני שיר חדש הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו.

<ב,א,ב> ר' ברכיה אמר הפסוק הזה דור המדבר אמרו אמר המדבר אני מדבר וחביב אני שכל טובות שבעולם חבויין בי שני אתן במדבר ארז שטה נתנם לי הקב"ה שיהו שמורים בי וכי: (א.) [שהב"ה]? מבקשים ממני אני מחזיר לו פקדונו בלא חסרון ואני מרטיב מעשים טובים ואומי לפניו שירה שני ישושם מדבר וציה. משום רבנין אמרי הארץ אמרה אני היא וחביבה אני שכל מתי עולם חבויין בי שני יחיו מתיך נבלתי יקומון לכשיבקשם הקב"ה ממני אחזירם לו וארטיב מעשים טובים כשושנה ואומי שירה לפניו שני מכנף הארץ זמירות שמענו.

<ב,א,ג> ר' יודן ור' אליעזר ר' יודן אמר לא היא חבצלת ולא היא נכרת שושנה אלא כל זמן שהיא קטנה הוא קורא אותה חבצלת הגדילה קורא אותה שושנה ולמה קורא אותה חבצלת שחבויה בצלה. אמ"ר אליעזר משל את הצדיקים במשובח שבמינים המשובח שבאותו המין המשובח שבמינין כשושנה משובחת שבאותו המין. שושנת העמקים ולא כשושנת ה(י?הר?) [חוף]. () [ש]נוחה להכמש. אלא כשושנת העמקים. שמרטבת והולכת משל הרשעים במגונה שבמינים במגונה שבאותו המין מגונה שבמינים כקש לפני רוח. אם תאמר כמוץ שבבקעה כבר יש בו לְחִלוֹחַ אלא (ו) [נ]רדף כמוץ הרים לפני רוח. ר' אבא בר כהנא אמר אמרה כנסת ישראל לפני הב"ה אני היא וחביבה אני שנתונה אני בעמקי צרות וכשידלני הקב"ה מהצרות אני מרטבת מעשים טובים כשושנה ואומי שירה לפניו הה"ד ייני בצר פקדוך. אמ"ר אחא אמרה כנסת ישראל בשעה שאת מעמיק עיניך בי אני מרטבת מעשים טובים כשושנה ואומי שירה הה"ד שיר המעלות ממעמקים קראתיך ייני רבנין אמרי כנסת אמרתהו אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה אני היא חביבה אני שאני נתונה בעמקים ולכשיגאלני הקב"ה מעמקי גיהנם הה"ד ויעלני מבור שאון אני מרטבת מעשים טובים. ואומי לפניך שירה הה"ד ויתן בפי שיר חדש. אתיא דרבנין כההיא דאמ"ר (137א) אלעזר המודעי דאמ"ר עתידין שרי אומות העולם לעתיד לבא שיבאו לקטרג את ישראל לפני הקב"ה ואומי לפניו רבונו של עולם אלו עבדו ע"ז ואלו עבדו ע"ז אלו גלו עריות ואלו גלו עריות אלו שפכו דמים ואלו שפכו דמים מפני מה אלו ירדו לגיהנם ואלו ירדו: לגיהנם וישראל משיבין להם ואומי אם כן הוא תרד כל אומה ואומה ואלו? "היה לגיהנם הה"ד כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו. אמ"ר [ר'] ר'אובן אלו לא היה הדבר כת' אי אפשר לאומרו כביכול כי באש ייני נשפט ייני שופט אין כתו' כאן אלא נשפט הוא שאמ"ר דוד ברוח הקדש גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי שבטך ומשענתך המה

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

ינחמוני שבטך אלו הייסורין ומשענתך זו התורה המה ינחמוני יכול בלא ייסורין ת"ל אך יכול בעולם הזה תל' לומ' אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי למה ושבתני בבית י"י לארך ימים.

<ב,ב,א> כשושנה בין החוחים ר' יצחק פתר קריא ברבקה שני ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה. אם ללמד שהיא מפדן ארם מה תל' לומר אחות לבן הארמי אלא אביה היה רמאי אחיה היה רמאי ואנשי מקומה היו רמאין והצדקת הזו יצאה מבינותם למה היא דומה כשושנה בין החוחי' ר' פינחס בשם ר' סימון כ"ת' וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם אל לבן בן בתואל הארמי וכלל כולם לרמאות.

<ב,ב,ב> ר' ליעזר פתר קרייה בגאלת מצרים מה שושנה זו כשהיא נתונה בין החוחים קשה לבעליה להלקט כך גאלתן של ישראל קשה לפני הקב"ה או הנסה אלהים לבא לקחת לו גוי שהיו אלו ערלים ואלו ערלים אלו מגדלי בלורית ואלו מגדלי בלורית אלו לובשי כלאים אם כן לא היתה מדת הדין נותנת שיגאלו ישראל לעולם. אמ"ר שמואל בר נחמן אלו לא שאסר הקב"ה עצמו בשבועה לא היו ישראל נגאלין לעולם הה"ד לכן אמור לבני ישראל אני י"י והוצאתי אתכם. אין לכן אלא שבועה. המד"א לכן נשבעתי לבית עלי. אמ"ר ברכיה גאלת בזרוע עמך בטרוניי. אמ"ר יודן מלבא לקחת לו גוי ועד מוראים גדולים ע"ב אותיות הן ואם יאמר לך אדם ע"ה אמור לו צא מהן גוי השני שאינו מן המנין אמ"ר אבו בשמו גאלן ששמו של הקב"ה שבעים ושנים שמות הן

<ב,ב,ג> ר' עזריה בשם ר' יהודה ברי' סימון למלך שהיה לו פרדס שירבו ונטעו שורה של תאנים שורה של גפנים ושורה של רמונים ושורה של תפוחים ומסרו לאריס והלך לו לאחר ימים בא המלך והציץ בפרדס לידע מה עשה ומצאו מלא חוחין ודרדרים הביא קצצים לקצצו וראה בו שושנה אחת של וורד ונטלה והריח בה ושבת נפשו עליו אמ' המלך בשביל שושנה זו ינצל כל הפרדס כך העולם לא נברא אלא בזכות התורה לאחר עשרים וששה דורות הציץ הקב"ה בעולמו לראות מה שעשה ומצאו מים במים דור אנוש (137ב) נמחה מן המים. דור המבול במים דור הפלגה במים הביא קצצים לקצצו י"י למבול ישב. וראה שושנה של וורד אלו ישראל נטלה והריח בה בשעה שסדרו עשרת הדברות שבת נפשו עליו בשעה שאמרו ישראל (עליו) ונשמע אמ' הב"ה בשביל שושנה זו ינצל הפרדס בשביל התורה ולומדיה ינצל העולם.

<ב,ב,ד> ר' חנן דצפורי פתר קריא בגמילות חסדים בנוהג שבעולם עשרה אנשים נכנסין לבית האבל ואין אחד מהן יכול לפתח את פיו לברך ברכת אבלים () ובא אחד ופתח את פיו וברך ברכת אבלים למה הוא דומה לשושנה בין החוחים ועוד בנוהג שבעולם עשרה בני אדם נכנסין לבית המשתה ואין אחד מהן יכול לפתח את פיו ולברך ברכת חתנים ובא אחד וב(א)ר[ך] למה הוא דומה ביניהם כשושנה בין החוחים. ועוד בנוהג שבעולם עשרה בני אדם נכנסין לבית הכנסת ואין אחד [ן..] יכול לפרש על שמע ולעבור לפני התבה ואחד

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

מהן פורס את שמע ועובר לפני התבה למה הוא דומה כשושנה בין החוחים. ר' לעזר אזל לחד אתר אמרי ליה פרוס את שמע אמ' לון לינה חכם עבר לפני התיבה אמ' לון (ל)ינה חכים אמרין דין הוא ר' אלעזר דין הוא דמתגלגלין ביה על מגן צוחין ליה ר' נתכרכמו פניו והלך לו אצל ר' עקיבא רבו אמ' לו למה פניך חולניות תנא ליה עובדא אמ' ליה צבי ר' דייליף אמ' ליה אין ואלפיה לבתר יומין אזל לההוא אתר אמ' ר' ליה פרוס לך את שמע פרס לון עבור לנו לפני התבה ועבר איתחחס ר' אלעזר וקרין ליה ר' לעזר חסמא. ר' יונה הוה מליף לתלמידו ברכת חתנים וברכת אבלים כי היכי דיהוון גוברין בכל מילה.

<ב,ב,ה> ר' חונא פתר קריא במלכיות מה שושנה זו כשהיא נתונה בין החוחים רוח צפון [יוצא] ומטה אותה כלפי דרום והחוח עוקצה רוח דרומית יוצא ומטה אותה כלפי צפון והחוח עוקצה אע"פ כן לבה מכוון למעלה כך ישראל אע"פ שהן נגבין אנוניות כירסנגריות לבן מכוון כלפי אביהן שבשמים שני עיני תמיד אל יי. ר' איבו פתר קריא בגאלת מחר מה השושנה הזו כשהיא נתונה בין החוחים קשה לבעלה להלקט מהו עושה מביא האור ושורף חוצה לה ואחר כך לוקטה כך צוה [יי] ליעקב סביביו צריו כגון חלמיש לטוה ירחו לנוערן סוסיתה לטבריה קסטרא לחיפה לוד לאונו הה"ד זאת ירושלם בתוך גוים שמתיה למחר כשיגיע הקץ מה הקב"ה עושה מביא אור ושורף חוצה לה הה"ד והיו עמים משרפות סיד מה כת' תמן ייי בדד ינחנו.

<ב,ב,ו> אמ"ר אבהו מה שושנה זו יוצא עליה והיא כמושה ירד עליה טל והיא מפרחת כך כל זמן שצלו של עשו קיים כביכול ישראל נראין כמושין בעולם הזה עבר (ע)צלו של עשו ישראל מרטיבין והולכין הה"ד אהיה כטל לישראל יפרח כשושנה מה השושנה הזו אינה בטלה לעולם אלא גב ריחה כך ישראל אין בטלין אלא גב מצות ומעשים טובים. מה שושנה זו אינה אלא לריח כך לא נבראו הצדיקים אלא לגאלתן (א138) של ישראל. מה שושנה זו עולה לשלחן מלכים תחלה וסוף כך ישראל הן הן בעולי הזה הן לעולם הבא מה שושנה זו נכרת בין העשבים כך ישראל נכרין בין אומות העולם שני כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברוכי ייי. מה שושנה זו מותקנת לשבתות ולימים טובים כך ישראל מתוקנים לגאלה של מחר. אמ"ר ברכיה אמ' הקב"ה למשה לך אמור להם לישראל בני כשהייתם במצרים הייתם דומין לשושנה בין החוחים תנו דעתכם שלא תעשו כמעשה אלו וכמעשה אלו הה"ד כמעשה ארץ מצרים.

<ב,ג,א> **כתפוח בעצי היער** ר' חונא ור' אחא בשם ר' יוסי בן זמרה מה התפוח הזה הכל בורחין ממנו בשעת השרב ולמה כן לפי שאין לו צל לישוב בצלו כך ברחו אומות העולם משבת בצל הב"ה ביום מתן תורה יכול אף ישראל כן תלי' לומי בצלו חמדתי וישבתי אני הוא שחמדתי אותו ולא האומות. ר' אחא ברי' זעירא אמ' תרי אמ' מה התפוח הזה מוציא ניצו קודם לעליו כך ישראל שבמצרים הקדימו אמנה לשמיעה. הה"ד ויאמן העם וישמעו כי פקד ייי.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

<ב,ג,ב> ר' אחא בר' זעירא אמ' חורי מה תפוח זה מוציא ניצו קודם לעליו כך ישראל בסיני הקדימו עשייה לשמיעי' שני נעשה ונשמע. ר' עזריה אמ' תרתי מה התפוח הזה אינו גומר פירותיו אלא בסיון כך לא נתנו ישראל ריח טוב אלא בסיון. ר' עזריה אמ' חורי מה התפוח הזה משעה שמוציא ניצו ועד שעה שגומר פירותיו נ' יום כך משיצאו ישראל ממצרים עד שקבלו את התורה חמשים יום ואימתי קבלו אותה בחדש השלישי לצאת בני ישראל. ר' יהודה בר' סימון אמ' תרתי מה תפוח זה את נותן בו איסר ואת מריח בו כמה ריחות כך אמ' להן משה לישראל אם מבקשין אתם להגאל בדבר קל אתם נגאלין. לאחד ש(קל)[לקי] ברגליו. וחזר על הרופאים (ש..) להתרפאת ולא נרפא בא אחד ואמ' לו אם מבקש אתה להתרפאות בדבר קל את מתרפא טפול לך גללי בהמה כך אמ' משה לישראל אם אתם מבקשין להגאל בדבר קל אתם נגאליים ולקחתם לכם אגדת אזוב וטבלתם. אמרו לו רבינו משה הדא מיסרתא דאזובא בכמה היא טבא בארבעה מניי או בחמש' מניי אמ' לון אפלו בחד והיא גרמא לכון לירש ביזת מצרים וביזת היס וביזת סיחון ועוג וביזת שלשים ואחד מלכים לולב שהוא עומד על אדם בכמה דמים ויש בו כמה מצות על אחת כמה וכמה לפיכך משה מזהיר לישראל ולקחתם לכם ביום הראשון

<ב,ג,ג> ר' יהודה בר' סימון אמ' חורי למלך שהיתה לו אבן טובה ומרגליות בא בנו ואמ' לו תנה לי אמ' לו לך היא ושלך היא ולך אני נותנה כך אמרו ישראל לפני הב"ה עזי וזמרת יה אמ' להם לכם היא ושלכם היא ולכם אני נותנה ואין עוז אלא תורה שני ייי עז לעמו יתן. אמ"ר לוי שלש קיוויות טובות קיוו ישראל על היס קיוו לתורה קיוו לרגלים קיוו למשכן. קיוו לתורה דכת' בצלו חמדתי וישבתי. קיוו לרגלים דכת' חמדתי (138ב) קיוו למשכן דכת' וישבתי המד"א כי לא ישבתי בבית מיום העלותי בני ישראל ממצרים כההוא דאמ"ר מנחמא וילכו אל מדבר שור מלמד שנתנבאו על עצמן שעתידין להעשות מחנות מחנות דגלים דגלים שורות שורות כמטעת של כרם. ופריו מתוק לחכי אמ"ר יצחק אלו שנים עשר חדש שעשו ישראל לפני הר סיני. ממתקים בדברי תורה מה טעם ופריו מתוק לחכי לחכי היה מתוק אבל לחך אומות העולם היה מר כלענה.

<ב,ג,ד> מאהל מועד. אמ"ר יצחק אע"פ שנתנה תורה מסיני לא נע(ש)[נש]ו ישראל עליה עד שנתפרשה להם באהל מועד. לדיוטמא שהיא כתובה ומחותמת ונכנסה למדינה ולא נתחייבו עליה בני המדינה עד שנתפרשה להם במדינה כך אע"פ שהתורה נתנה על הר סיני לא נעשו עליה עד שנתפרשה להם באהל מועד הה"ד עד שהבאתיו אל בית אמ' זה הר סיני ואל חדר הורתי זה אהל מועד שמשם נתחייבו ישראל על ההורייה.

<ב,ג,ה> אמ"ר יהושע בן לוי אלו היו האומות יודעים מה היה אהל מועד יפה להם באהלו וקסטרויות היו מקיפין אותו שעד שלא עמד אהל מועד היו שומעין קול הדיבור ונתרזין מתוך פניקטיהון הה"ד כי מי כל בשר אשר שמע קול אלהים חיים. אמ"ר סימון דיפרוסופון היה הדיבור יוצא חיים לישראל וסם המות לאומות העולם חיים לישראל כאשר שמעת אתה ויחי אתה שמעת וחיית ואומות העולם שמעו ומתו לפיכך הוא אומ' תחת התפוח עוררתיך. מאהל מועד תני ר' חייא שמשם היה הקול נפסק ולא היה יוצא

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

חוץ לאהל. אמ"ר יצחק עד שלא עמד אהל מועד היתה נבואה מצויה באומות העולם משעמד אהל מועד פסקה נבואה מהם משם אחזתיו ולא ארפנו ואם תאמר והלא בלעם בן בעור נתנבא אמור לו לטובתן של ישראל נתנבא שני מה טובו אהליך. לא הביט און ביעקב. כי לא נחש ביעקב מי מנה עפר יעקב. דרך כוכב מיעקב. וירד מיעקב.

<ב,ד,א> **הביאני אל בית היין** ר' מאיר ור' יהודה ר' מאיר אומ' אמרה כנסת ישראל הושלט בי יצר הרע כיון ואמרתי לעגל אלה אלהיך ישראל. הדין חמרא כדעלל בבר נשא הוה מערבב ליה. אמ' לו ר' יהודה דייך מאיר אין דורשין שיר השירים לגנאי אלא לשבח שלא נתן שיר השירים אלא לשבחן של ישראל. ומהו הביאני אל בית היין אמרה כנסת ישראל הביאני הקב"ה למרתף גדול של יין זה סיני ונתן לי שם דגלי תורה ומצות ומעשים טובים ובאהבה גדולה קבלתי אותה. ר' אבה בשם ר' יצחק אמ' אמרה כנסת ישראל הביאני הקב"ה למרתף גדול של יין זה סיני ונתן לי משם התורה שנדרשת ארבעים ותשעה פנים טהור וארבעים ותשעה פנים טמא מנין (וג) [דגלו] ומאהבה גדולה קבלתיה שני ודגלו עלי אהבה. ר' יונה (א139) שני חברים שני חברים שעוסקים בדבר הלכה זה אומ' בית אב של הלכה וזה אומ' בית אב של הלכה אמ' הקב"ה ודגלו עלי אהבה. אמ"ר יששכר שקורא לאהבה איבה כגון ואהבת ואייבת אמ' הבי"ה ודגלו עלי אהבה. אמ"ר יששכר תינוק שקורא למשה משה לאהרן אחרן לעפרן חפרן אמ' הקב"ה וליגלוגו עלי אהבה. אמ"ר חוניא לשעבר אדם מראה איקונין באצבעו והיה ניזוק ועכשו אדם מניח ידו על ההזכרה כמה פעמים ואינו ניזוק ולא עוד אלא שאמ' הבי"ה (ו) [דגלו] עלי אהבה ורבנין אמרי אפלו תינוק מדלג על האזכרה כמה פעמים ואינו ניזוק ולא עוד אלא שאמ' הקב"ה ודילוגו עלי אהבה אמ"ר ברכיה אפלו אותן הדילוגין שד(ו) [לג] יעקב באביו המד"א ואת עורות גדיי העזים הלבשה על ידיו אמ' הקב"ה בהן אני משרה שכנתי הה"ד ועשית יריעות עזים ולא עוד אלא שאמ' הבי"ה ודיגלו עלי אהבה ודיגלו עלי אהבה. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמרה כנסת ישראל הביאני הב"ה למרתף גדול של יין זה סיני ושם ראיתי מיכאל ודגלו גבריאל ודגלו וראו עיני טקסיסי של מעלן [ו] אהבתי אותם באותה שעה אמ' הקב"ה למשה הואיל ורצונם של בני לחנות בדגלים יחנו בדגלים הדא הוא דכתי' איש על דגלו באותו'

<ב,ה,א> **סמכוני באישות** בשתי אישות באש של מעל?ן? ובאש של מטן ד"א סמכוני באישות בשתי אישות תורה בכתב ותורה בפה. ד"א סמכוני באישות באישות הרבה באשם של אברהם יצחק ויעקב ושל משה ושל סנה ובאשו של אליהו ושל חנניה משאל ועזריה. ד"א סמכוני באישות אלו ההלכות המאוששות. רפדוני בתפוחים אלו ההגדות שריחן וטעמן כתפוחים. כי חולת אהבה אני אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם כל חליים שאת מביא עלי בשביל להאחיבני לך. ד"א כי חולת אהבה אני אמרה

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם כל חליים שאומות העולם מביאין עלי בשביל שאני אוהבת אותך. ד"א כי חולת אהבת אני אע"פ שאני חולה אהובה אני. תני עד שלא יחלה אדם אוכל כל מה שמוצא כיון שחלה מבקש לאכל כל מיני תענוגים. אמ"ר יצחק לשעבר היתה התורה כלל והיו מבקשין לשמע דבר משנה ודבר תלמוד ועכשיו שאין התורה כלל היו מבקשין לשמע דבר מקרא ודבר אגדה. אמ"ר לוי לשעבר היתה פרוט' מצויה והיה אדם מתאוה לשמע דבר משנה ותלמוד ועכשו שאין הפרוטה מצויה וביותר שהן חולין מן השעבוד אין מבקשין לשמע אלא דברי ברכות ונחמות.

<ב,ה,ב> תני ר' שמעון בן יוחאי בשעה שיצאו ישראל ממצרים למה היו דומין לבן מלכים שעמד מחליו אמרו לו ילך בנך לאיסכולי אמ' להן המלך אדיין לא בני בזיוו שנסתנה מחליו אלא (ב139) אמרו לו ילך בנך לאיסכולי אמ' להן המלך אדיין לא בני בזיוו שנסתנה מחליו אלא יתעדן ויתענג בני בשלשה חדשים במאכל ומשתה ואחר כך ילך לאסכולי כך בשעה שיצאו ישראל ממצרים היו בהן בעלי מומין משעב' טיט ולבנים אמרו לו מלאכי השרת הרי השעה תן להן את התורה אמ' להן הקב"ה עדיין לא בא זיוו של בני משעבוד טיט ולבנים אלא יתעדנו בני עד שלשה חדשים בבאר מן ושלו ואחר כך אתן להן התורה ואימתי בחדש השלישי.

<ב,ה,ג> בשלפי השמד נתכנסו רבותינו באושא ואלו הן ר' יהודה ור' נחמיה ר' מאיר ור' יוסי ור' שמעון בן יוחאי ור' ליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי ור' אליעזר בן יעקב שלחו אצל זקני הגליל ואמרו להם כל מי שהוא למד יבא וילמד וכל מי שאינו למד יבא וילמד נתכנסו (ג)ללמדו ולמדו ועשו כל צרכיהון כיון שהגיע זמן להפטר אמרו מקום שנתקבלנו בתוכו אנו מניחים. אותן ריקם חלקו כבוד לר' יהודה שהיה בן עיר ולא שהיה גדול מהן בתורה אלא מקומו של אדם הוא מכבדו נכנס ר' יהודה ודרש ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה נאמר כאן הרחק ונאמ' להלן אך רחוק יהיה ביניכם וביניו כאלפים אמה במדה מה רחוק שנא' כאן אלפים אמה אף הרחק האמור להלן אלפים אמה. והיה כל מבקש משה אין כת' כאן אלא כל מבקש ייי מכאן למדנו שכל המקבל פני חברים כאלו מקבל פני שכינה ואתם אחינו רבותינו גדולי התורה מי שנצטער מכם עשרה מיל או עשרים או שלשים או ארבעים כדי לשמוע דברי תורה על אחת כמה וכמה שאין הקב"ה מקפח שכרכם בזה ובבא. נכנס ר' נחמיה ודרש לא יבא עמני ומואבי בקהל ייי תני שתי אומות גדולות פרשו מלבא בקהל ייי למה על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים וכי צריכין היו ישראל באותה שעה והלא כל מי שנה שהיו ישראל במדבר היה הבאר עולה להם והמן יורד להם והשלו מצוי להם וענני כבוד מקיפין אותם ועמוד ענן נסע לפניהם ואת אמר לא קדמו אתכם בלחם ובמים. אמ"ר אלעזר דרך ארץ הוא שהבא מן הדרך מקדימין לו במאכל ומשתה בא וראה מה פרע הב"ה לאלו ב' אומות כת' בתורה לא יבא עמוני ומואבי בקהל ייי. ואתם בני אושא שהקדמתם רבותינו במאכל(כס) ומשתיכם ומטותיכם הב"ה יפרע לכם שכר טוב. נכנס ר' מאיר ודרש ונביא אחד זקן יושב בבית אל. ואי זה זה אמציה כהן בית אל אמ' לו ר' יוסי מאיר פתפתי ביצים יש כאן

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

אי זה זה יונתן בן גרשום בן משה הה"ד ויהונתן בן גרשום בן מנשה נ' תלויה זכה בן
מ?ש?ה לא זכה בן מנשה חברייה בעון קומי ר' שמואל בר נחמן אמרין ליה כומר לע"ז היה
והאריך כל אותן שנים אמ' לו הן על ידי שהיתה עינו צרה בעבוד' זר' כיצד הוה בר נש אתי
למיסגד ליה והוה אמ' ליה בר כמה (א140) שנין את אמ' ליה בר מ' שנין או נ' או ס' או ע'
או בר כמה הוה והוה אמ' ליה את בר מ' או נ' או ע' או פ' שנין והדה עבוי זר' לית היא
עבידה אלא מה' או י"ב שנין ואת בעי מישבוק אלהך ומסגוד להדא פחיתא והוה מתבהית
ואזיל ליה אתא חד בר פחין ואמ' ליה כן אמ' ליה ומה את יתב הכא ועבד לה אנא נסיב
אגרי ומסמי עיניה כיון ששמע בו דוד שלח ואיתיתיה אמ' ליה את הוא בן בנו של אותו
צדיק ואת עובד עבוי זר' אמ' לו כך מקובלני מבית אבי אבא מכור עצמך לעבוי זר' ולא
תצטרך לבריות אמ' ליה חס ושלום אמ' ליה לא הוא כן אלא (לא) מכור עצמך לעבדה
שזרה ממך ולא תצטרך לבריות. כיון שראה דוד שהממון חביב עליו עמד ומינה אותו
קומיסטון תיסבריות שלו הה"ד ושבואל בן גרשום בן משה נגיד על האוצרות שמינה אותו
קומיסטון תיסבריות שלו אמרו כיון שמת דוד חזר לסורו הה"ד ויאמר לו גם אני נביא
כמוך כיחש לו מהו כיחש לו שיקר לו ומהו שיקר לו האכילהו לחם כזבים הה"ד ויהי הם
יושבים על השלחן ויהי דבר י"י אל הנביא אשר השיבו והלא דברים קל וחומר ומה אם
זה שכיחש בו והאכילו לחם כזבים זכה ששרתה עליו [רוח] הקד' אתם אחינו בני אושא
שקבלתם רבותינו במאכל ומשקה ומטות על אחת כמה וכמה ש[ני]שלם לכם הקב"ה שכר
טוב. נכנס ר' יוסי ודרש וישב ארון י"י עם בית עבד אדום הגתי ויגד למלך דוד לאמר בך
י"י את בית עבד אדום ואת כל אשר לו. באי זו זכות בעבור ארון האלהים ובמה בירכו
בבנים הה"ד עמיאל הששי יששכר השביעי וכן הוא אומ' כל אלה מבני עבד אדום המה
ובניהם אמרו שמנה בנים היו לו ושמנה כלות היו לו וכל חדא מנהון הות ילדת תרין בכל
ירחא הא כיצד טמאה שבעה וטהורה שבעה והיא יולדת שית עשר בכל ירח תלת ירחין הא
מ"ח ושיתא דידיה הא נ"ד ותמניהו' הא ס"ב הה"ד ששים ושנים לעובד? אדו?ם? חברייה
בעון קומי ר' יוחנן אמ' ליה מהו דין דכת' פעולתי השמיני אמ' להם על שפעל(ת)[פ]עלה
גדולה בתורה ומה פעל בתורה שהיה מדליק נר אחד לפני הארון שחרית ונר אחד בין
הערבים והרי דברים קל וחומר ומה ארון האלהים שאינו אוכל ושותה ומדבר אלא שהיו
בו שני לוחות אבנים והדליק בו נר אחד זכה להתברך בכבודו ואתם אחינו על אחת כמה
וכמה. נכנס ר' שמעון בן יוחאי ודרש ויהי היום ויעבור אלישע אל ש[נ]נס ושם אשה גדולה
ותחזק בו לאכל לחם אמ' לו ר' יהודה בר' סימון על ידי שכת' בו ותחזק בו לאכל לחם
זכתה להחיות את בנה. ר' יודן בשם ר' זעירא ור' יוחנן בשם ר' שמעון בן יוחאי אמרו
גדולה היא הפרוסה שגורמת להחיות המתים לעתיד לבא שלא בעונתה צרפית על ידי
שהאכילה את אליהו? חכת להחיות את בנה שונמית על ידי שהאכילי את אלישע זכת
להחיות את בנה אמ"ר יהודה בר' אלעאי אפלו נרות אפילו (ב140) פתילות היה אליהו
מעביר ממקום למקום כדי שלא יטריח לכל בר' י"ה? ר' יהודה בר' סימון אמ' וכי משלה
אכל והלא היא והוא משלו אכלו דכת' ותאכל היא והוא הוא והיא כת' אלא על ידי

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"ו)

שקבלה אותו בסבר פנים יפות ושמשתו זכתה להחיות את בנה ואתם אחינו בני אושא גומלי חסד על אחת כמה וכמה. נכנס ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי ודרש ויאמר שאול אל הקיני לכו סורו רדו. ואתה עשית חסד על כל בני ישראל בעלותם ממצרים וכי עם כל ישראל עשה יתרו חסד והלא לא עשה אלא עם משה בלבד אמ"ר אלעזר יתרו וודאי עשה חסד עם משה הה"ד קראן לו ויאכל לחם. אמ"ר סימון אין הוא כן אלא בשכרו האכילו דכת' וגם דלה לנו. ר' יהודה ור' נחמיה ר' יהודה אומ' דלי לנו ולאבותינו ר' נחמיה אומ' דלה לנו ולרועים ורבנין אמרי דלה לנו בזכות אבותינו דלה לרועים בשביל להטיל שלום ביניהם ואת אמרת עם כל ישראל עשה חסד אלא ללמדך שכל מי שעושה חסד עם אחד מגדולי ישראל מעלין עליו כאלו עשה חסד עם כל ישראל ואתם אחינו בני אושא על אחת כמה וכמה. נכנס ר' אליעזר בן יעקב ודרש וידבר משה והכהנים הלויים אל כל ישראל לאמר הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם וכי היום קבלו התורה והלא כבר ארבעים שנה שקבלו ישראל את התורה ואת אמרת היום הזה אלא מלמד כיון ששנה להם משה את התורה וקבלוה בסבר פנים יפות העלה להם הכת' כאלו קבלוה היום מהר סיני לכך נאמ' היום הזה נהיית לעם ליי אלהיך ואתם אחינו בני אושא על אחת כמה וכמה.

<ב,ו,א> שמאלו תחת לראשי אלו לוחות הראשונות. וימינו תחבקני אלו לוחות השניות. ד"א שמאלו תחת לראשי זה קרית שמע [...] תחבקני זו [...] ד"א שמאלו תחת לראשי זה ציצית. וימינו תחבקני אלו תפלין. ד"א שמאלו תחת לראשי זו סוכה. וימינו תחבקני זה ענן שכינה לעתיד לבא הה"ד לא יהיה אור השמש ולנגה הירח לא יאיר לך מי מאיר לך והיה ייי לך לאור עולם. ד"א שמאלו תחת לראשי זו מזוז' תני ר' שמעון בן יוחאי וכתבתם על מזוזות ביתך ביאתך מן השוק לביתך אמ"ר יוחנן ושמת את השלחן מבית לפרכת ואינה כן אין אדם מניח את המנורה משמאל כדי שלא תהא מעכבת הימין אין אדם מניח את השמאל תחת הראש ומחבק בימין אמ"ר אחא ר' יוחנן מיתו לה מן הדא קריא לאהבה את ייי אלהיך ולדבקה בו אי זהו דיבוק שמאלו תחת לראשי.

<ב,ז,א> השבעתי אתכם בנות ירושלים במה השביען ר' אליעזר אומ' השביען בשמים ובארץ. בצבאות בצבא של מעלה ובצבא של מטה. בשתי צבאות. הוי אומ' בצבאות. או באילות השדה זו חית השדה. המד"א כי עם אבני השדה בריתך וחית השדה השלמה לך (141א) ר' חננא בר פפא ור' יהודה בר' סימון ר' חננא אמ' השביען באבות ובאימהות בצבאות אלו אבות שעשו צביוני ושעשיתי צביוני בס. או באילות השדה אלו השבטים המד"א נפתלי אילה שלוחה. ר' יהודה בר' סימון אמ' השביען במילה. בצבאות בצבא שיש לי בה אות. או באילות השדה ששופכין דמה כדס צבי ודס איל. ורבנין אמרי השביען בדורו של שמד. בצבאות שעשו צביוני בעולם ושעשיתי צביוני בהן. או באילות

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

השדה ששופכין דמן על קדושת שמי כדם הצבי ודם האיל הה"ד כי עליך הורגנו כל היום. אמ"ר חייא בר בא אם יאמר לי אדם תן נפשך על קדושת שמו של הקב"ה אני נותן ובלבד שיהרגוני מיד אבל כ:דורו של שמד איני יכול לסבול ומה היו עושין בדורו של שמד היו מביאין כדוריות של ברזל ומלבנין אותן באש ונותנין אותן תחת שיחיהם ומשיאין נפשותם מהם ומביאים קלמיות של קנים ונותנין אותן תחת צפרן ומשיאין נפשותיהן מהן הוא שאמ' דוד אליך ייי נפשי אשא אשא כת' שהיו משיאין נפשם על קדושת שמו של הקב"ה. אמ"ר אושעיא אמ' הקב"ה לישראל המתינו לי ואני עושה אתכם כצבא של מעלה. ר' יודן בשם ר' מאיר אמ' הקב"ה לישראל אם תשמרו שבועתי אעשה לכם כצבא של מעלה ואם לאו אעשה אתכם כצבא של מטה. ר' יוסי בר' חנינא אמ' שתי שבועות יש כאן אחת לישראל ואחת לאומות העולם נשבע לישראל שלא ימרדו על עול מלכיות ונשבע למלכיות שלא יקשו עול על ישראל שאם מקשים עול על ישראל הם גורמים לקץ לבוא שלא בעונתו. אמ"ר לוי הן לצדק ימלך מלך אין הקב"ה מעמיד מלך חנף על אומתו עד שגובה דיקי שלה וגומרה תחלה ר' אבהו בשם ר' תנחום אמ' מה שוטרי ישראל אומ' לפרעה הה"ד תבן אין נתן לעבדיך. וחטאת עמך. את חטי על עמך ואת חטי על אומתך ואת גורם לעצמך שתסתלק המלכות ממך ותנתן לאומה אחרת. ר' חלבו אמ' ארבע שבועות יש כאן השביע לישראל שלא ימרדו על המלכיות ושלא ידחקו על הקץ ושלא יגלו מִסְטִיֶרֶן שלהם לאומות העולם ושלא יעלו חומה מן הגולה אם כן למה מלך המשיח בא לק:ב? גליותיהן של ישראל ר' חוניא אמ' ארבע שבועות השביען כנגד ארבעה דורות שדחקו על הקץ ונכשלו ואלו הן אחד בימי עמרם ואחד בימי דָּיִיִן. ואחד בימי [בן] כוזבא ואחד בימי שוֹתֵלַח בן אפרים הה"ד בני אפרים נושקי רומי קשת ויש אומרין אחד בימי אמר ואחד בדורו של שמד ואחד בימי בן כוזבא ואחד בימי שותלח בן אפרים שני בני אפרים (ש)[נו]שקי רומי קשת והן היו מחשבין משעי' שנגזרה גזרה כשדבר הב"ה עם אברהם אבינו בין הבתרים והב"ה מחשב משנולד יצחק מה עשו נתקבצו ויצאו למלחמה ונפלו מהן חללים הרבה (141ב) מפני מה שלא האמינו ביי ולא בטחו בישו(ע)תו על שעברו על הקץ ועברו על השבועה. אם תעירו ואם תעוררו. ר' יודן ור' ברכיה ר' יודן אמ' האהבה שאהב יצחק את עשו שני ויאהב יצחק את עשו. מהו עד שתחפץ עד שנעשה חפצו של זקן ר' ברכיה אמ' אהבה שאהב הקב"ה לישראל שני אהבתי אתכם אמר יי. מה הוא עד שתחפץ מלכות של מעלן לכשתחפץ מדת הדין מאליה אני הוא מביאה בקולי קולות ולא מעכב. לכך נאמר עד שתחפץ.

<ב,ח,א> סידרא תנינא. **קול דודי הנה זה בא** ר' יהודה ור' נחמיה ורבנין ?ר' יהודה אומ' קול דודי הנה זה בא זה משה בשעה שבא ואמ' לישראל בחדש זה אתם נגאלין אמרו לו רבינו משה היאך אנו נגאלין והלא אמ' הב"ה לאברהם ועבדו וענו אותם ארבע מאות שנה ועדיין אין בידנו אלא מאתים ועשר שנים אמ' להם הואיל והוא חפץ בגאולתכם אינו

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

מביט בחשבונותיכם אלא מדלג על ההרים אין הרים וגבעות האמורים כאן אלא קצים ועיבורים מדלג על החשבונות ועל הקצים והעיבורין ובחדש הזה אתם שני החדש הזה לכם. ר' נחמיה אמ' קול דודי הנה זה בא זה משה בשעה שאמ' להם לישראל בחדש הזה אתם נגאלין אמרו לו רבינו משה היאך אנו נגאלין והלא אין בידינו מעשים טובים אמ' להם הואיל וחפץ בגאלתכם אינו מביט במעשים הרעים ובמי הוא מביט בצדיקים שבכם ובמעשיהם כגון עמרם ובית דינו.

<ב,ח,ב> מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות אין הרים אלא בתי דינים המד"א אלכה וירדתי אל ההרים ואבכה. ובחדש זה אתם נגאלין. שני החדש הזה לכם. רבנן אמרי קול דודי זה משה בשעה שבא וכו'. איך אנו נגאלין וכל מצרים מלאה מטנופת ע"ז שלנו אמ' להם הואיל והוא חפץ בגאלתכם אינו מביט בע"ז שלכם אלא מדלג על ההרים ואין הרים אלא ע"ז המד"א על ראשי ההרים יזבחו ועל הגבעות יקטרו. ובחדש זה אתם נגאלין שני החדש הזה לכם. ר' יודן ור' חונא ר' יודן בשם ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי ור' חונא בשם ר' אליעזר בן יעקב אומ' קול דודי הנה זה בא זה מלך המשיח בשעה שבא ואומ' להם לישראל בחדש זה אתם נגאלין אומ' לו היאך אנו נגאלין והלא כבר נשבע הקב"ה שהוא משעבדנו בשבעים אומות והוא משיבן שתי תשובות ואומ' להם אחד מכם גולה לְבַרְבְּרִיָּה ואחד מכם גולה (לְטַרְטַר) (ט..?) [רְגִי?]. דומה כמו שגליתם כלכם ולא עוד אלא שהמלכות הרשעה הזאת מכתבת טיִרְנִיָּה מכל העולם מכל ארְוִמָה ואומה כותי אחד: בא ומשעבד בכם. סְרְקִי אחד בא ומשעבד בכם. כושי אחד בא ומשעבד בכם כגון ששיעבדה בהן כל אומותי וכאלו נשתעבדתם בשבעים אומות (142א) דומה ובחדש הזה אתם נגאלין שני החדש הזה לכם.

<ב,ט,א> דומה דודי לצבי אמ"ר יצחק אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם אתה אומ' לנו דיו דיו פי דאו דאו דאואו את לגבן תחלה דומה דודי לצבי מה צבי זה מדלג מהר להר ומבקעה לבקעה ומאילן לאילן ומסוכה לסוכה ומגדר לגדר כך הקב"ה קפץ ממצרים לים ומים לסיני ומסיני לעתיד לבא במצרים ראו אותו שני ועברתי בארץ מצרים בים ראו אותו שני וירא ישראל את היד הגדולה. זה אלי ואנוהו. בסיני ראו אותו שני פנים בפנים דבר יי' עמכם בהר וכת' ויאמר יי' מסיני בא. או לעופר האילים. ר' יוסי בר' חנינא אמ' לעוזליהן דאיילתא. הנה זה עומד אחר כתלנו. אחר כתלנו של סיני הה"ד כי ביום השלישי ירד יי'. משגיח מן החלונות. וירד יי' על הר סיני אל ראש ההר. מציץ מן החרכים. וידבר אלהים את כל הדברים. ענה דודי ואמר לי. מה אמר לי אנכי יי' אלהיך.

<ב,ט,ב> ד"א דומה דודי לצבי. אמרה כנסת ישראל לפני הב"ה רבונו של עולם את אמר לי דיו דיו דאו דאו את לגבן תחלה. דומה דודי לצבי מה צבי זה וכו'. כך הקב"ה מקפץ מבית הכנסת זה לבית הכנסת זה מבית מדרש זה לבית מדרש זה כל כך למה כדי לברך את ישראל ובאי זו זכות בזכותו של אברהם הה"ד וירא אליו יי' באלוני ממרא. ר' ברכיא

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

בשם ר' לוי אמי יושב יושב כתי' בא אברהם לעמד אמי' לו הקב"ה שב שב אברהם את סימן לבניך מה את יושב ואני עומד כך יהיו בניך בשעה שיכנסו לבית הכנסת ולבית המדרש וקורין קרית שמע הם יושבין וכבודי עומד ביניהם מה טעם אלהים נצב בעדת אל. ר' חגי בשם ר' יצחק אמי' אלהים עומד אין כתוב כאן אלא אלהים נצב מהו נצב אִיטִימוס המד"א ונצבת לי שם על ראש ההר. וכת' והיה טרם יקראו ר' שמואל בשם ר' חנינא אמי' כל קילוס וקילוס שישראל מקלסין להקב"ה הקב"ה יושב ביניהן הה"ד ואתה קדוש יושב תהלות ישראל. או לעפר האילים. ר' יוסי בר' חנינא אמי' לעזליהון דאיילתא. הנה זה עומד אחר כתלנו אחר כתלי בתי כנסיות ובתי מדרשות. משגיח מן החלונות מבין כתפיהם של כהנים. מציץ מן החרכים מבין אצבעותיהן של כהנים ענה דודי ואמר לי מה אמר לי יברכך יי' וישמרך.

<ב,ט,ג> ד"א דומה דודי לצבי אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם את אמר לן דיו דיו את דיאו לגבן תחלה. ד"א דומה דודי לצבי. מה צבי זה נראה וחווה ונכסה נראה וחווה ונכסה כך גואל הראשון נראה להם וחווה ונכסה מהם וחווה ונראה להם וכמה נכסה מהן ר' תנחומא אמי' שלשה חדשים הה"ד ויפגעו את משה ואת אהרן. יהודה בר' אמי' לקירסין כך גואל האחרון נגלה להם וחווה ונכסה מהם וכמה נכסה מהם ארבעים וחמשי' ימים הה"ד ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ משומם ימים אלף מאתים **(142ב)** ותשעים אשרי המחכם(ם)[ה] ויגיע לימים אלף שלש מאות שלשים וחמשה. אילין יתיריא מאן אינון ר' יוחנן בן קצרתה בשם ר' יונה אמי' אלו מ"ה יום שהוא נכסה מהן ואותן הימים ישראל קוטפים מלואים ושרשי רותם ואיכילים הה"ד הקוטפיי מלוח עלי שיח ושרש רתמים לחמם. מהיכן הוא מוליכן מאן דאמי' למדבר יהודה ומאן דאמי' למדבר סיחן ועוג מאן דאמי' למדבר יהודה הה"ד עוד אושיבך באהלים כימי מועד. ומאן דאמי' למדבר סיחן ועוג מדכת' הנה אנכי מפתיה ונתתי לה את כרמיה וכל שהוא מאמין לו והולך אחריו וממתין הוא חיה וכל שאין מאמין לו והולך לאומות העולם בסוף הן הורגין אותו אמי' יצחק בר מריון לסוף ארבעים וחמשה (?ש?) [יו]ם נגלה להם ומוריד להם את המן ואין כל חדש תחת השמש.

<ב,ט,ד> ד"א או לעפר האילים. לעזליהן דאיילתא. הנה זה עומד אחר כתלנו אחר כותל מערבי של בית המקדש למה שנשבע לו הקב"ה שאינו חרב לעולם ושער הכהן ושער חולדה לא חרבו לעולם עד שיחדשם הקב"ה. משגיח. מן החלונות. זה זכות אבות מציץ מן החרכים זו זכות אימהות. ענה דודי ואמר לי מה אמר לי החדש הזה לכם ראש חדשים. **<ב,ט,ה>** [ד"א] ענה דודי ואמר לי. ר' עזריה אמי' לא היא ענייה ולא היא אמירה אלא ענה לי על ידי משה ואמר לי על ידי אהרן ומה אמי' לי קומי לך רעייתי יפתי. קומי לך זרוזי גרמיך. ד"א קומי לך בתו של אברהם דכת' ביה לך לך מארצך וממולדתך. רעייתי יפתי בתו של יצחק שריעה אותי ויפה אותי על גבי המזבח. ולכי לך. בתו של יעקב ששמע לאביו ואמו שני' וישמע יעקב אל אביו ואל אמו.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"ו)

<ב,יא> **כי הנה הסתו עבר** אלו ארבע מאות שנה שנגזרו על אבותינו במצרים. הגשם חלף הלך לו אלו מאתים ועשר שנים ולא הוא הגשם ולא הוא הסתו. אמ"ר תנחומא עיקר טרחותא מיטרא הוא. עיקר שעבודן של ישראל במצרים שמנים וששה שנים היו משעה שנולדה מרים. שלכך נקראה מרים על שום שני וימררו את חייהם כי מרים לשון מירור הוא.

<ב,יב> **הנצנים נראו בארץ** הנצוחות נראו בארץ. אי זה זה משה ואהרן שני ויאמר י"י אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר. עת הזמיר הגיע. הגיע זמנן של ישראל להגאל. הגיע זמנה של ערלה שתזמר. הגיע זמנן של מצריים שִׁזְמְרוּ הגיע זמן של ע"ז שתעקר שני ובכל אלהי מצרים אעש' שפטים. הגיע זמן של ים שיבקע שני ויבקעו המים. הגיע זמנה של שירה שתאמר שני אז ישיר משה ר' תנחומא אמ' הגיע זמן שתעשו זמירות להקב"ה שני עזי וזמרת יה. אמ"ר ביבי זמירות היו לי חקיך. וקול התור נשמע בארצנו. אמ"ר יוחנן קול תייר טב נשמע בארצנו (א143) זה משה בשעה שאמ' ויאמר משה כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים.

<ב,יג> **התאנה חנטה פגיה** אילו פושעי ישראל בשלשת ימי אפלה שנא' ויהי חשך אפלה. לא ראו איש את אחיו. והגפנים סמדר נתנו ריח. אלו הנשארים שעשו תשובה ונגאלו אתא משה לגבן אמ' לון כל הדין ריחא טבא אית גביכון ואתון יהיבין הכא. קומי לך רעיתי יפתי.

<ב,יד> ד"א ענה דודי ואמר לי. אמ"ר עזריה לא היא ענייה ולא ?הזיא אמירה אלא (א)[ענה לי על ידי משה ואמר לי על ידי אהרן מה אמר לי קומי לך. רעיתי יפתי. כי הנה הסתו עבר אלו ארבעים שנה שעשו ישראל במדבר. הגשם חלף אלו שלשים ושמונה שהיו ישראל כמנודין במדבר ולא היה הדיבור מדבר עם משה עד שתמו כל אותו הדור הה"ד והימים אשר עברנו מקדש ברנע. וגם יד י"י היתה בס. ויהי כאשר תמו. מיד ויאמר י"י אלי לאמר. הנצנים נראו בארץ. הנצוחות נראו בארץ אלו הנשיאים שני ונשיא אחד נשיא אחד. עת הזמיר הגיע. הגיע זמנה של ערלה שתזמר. הגיע זמנן של כנענים שִׁזְמְרוּ. הגיע זמנה של ארץ ישראל שיחלק לישראל שני לאלה תחלק הארץ בְּנִחְלָה. וקול התור נשמע בארצנו. אמ"ר יוחנן קול תייר טב נשמע בארצנו. זה קולו של יהושע בשעה שאמ' ויצו יהושע את העם עֲבְרוּ בקרב המחנה. התאנה חנטה פגיה. אלו כלי הבכורים. והגפנים סמדר נתנו ריח אלו הנסכים.

<ב,יג> ד"א ענה דודי ואמר לי. ענה לי על ידי דניאל ואמר לי על ידי עזרא. מה אמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך. כי הנה הסתו עבר. אלו שבעים שנה שעשו ישראל בגולה. הגשם חלף הלך לו. אלו חמשים ושנים שנה משחרב בית המקדש עד שנעקרה מלכות כשדים ולא שבעים שנה הן. אמ"ר לוי צא מהן שמנים שנה שהיתה בת קול מפוצצת

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

ואומרת לנבוכדנצר עבדא בישא סוק חרוב ביתא דמרך דְבָנוי דמרך לא שמעין ליה. הנצנים נראו בארץ. כגון מְרַדְכָלִי וחבורתו עזרא וחבורתו. עת הזמיר הגיע. הגיע זמן של ערלה שְׁתַזְמֵר. הגיע זמן של רשעים שישבר שני שֶׁבֶר ייִי מטה רשעים. הגיע זמן של בבליים להשמד. הגיע זמן של בית המקדש שְׁיִבְנָה שני ועלו מושיעים בהר ציון. וכת' גדול יהיה כבוד הבית הזה. וקול התור נשמע בארצנו. אמ"ר יוחנן קול תִיִיר טב נשמע בארצנו אי זה זה קולו של כורש. הה"ד כה אמר כורש מלך פרס מי בכס מכל עמו. התאנה חנטה פגיה. אלו הסלים של ביכורים. והגפנים סמדר נתנו ריח אלו הנסכים.

ב, יג, ד <ד"א ענה דודי ואמר לי ענה לי על ידי אליהו ואמ' לי עלי ידי מלך המשיח. מה אמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך. אמ"ר עזריה כי הנה הסתו עבר זו מלכות הרשעה שמסיתה את העולם ומתעת אות[ו] ב[כזביה המד"א כי יסיתך אחיך בן אמך. הגשם חלף הלך לו זה השעבוד. הנצנים (143ב) נראו בארץ הנצוחות נראו בארץ. מי הן ר' ברכיה בשם ר' יצחק אמ' כת' ויראני ייִי ארבעה חרשים ואלו הן אליהו ומלך המשיח ומלכי צדק ומשוח בשמן המשחה. עת הזמיר הגיע. הגיע זמן של ישראל להגאל. הגיע זמנה של ערלה להזמר הגיע זמנה של מלכות הרשעה שתכלה. הגיע זמנה של מלכות שמים שנגלה שני והיה ייִי למלך על כל הארץ. וקול התור נשמע בארצנו אי זה זה קולו של מלך המשיח שמכריז ואומר מה נאוו על ההרים רגלי מבשר. התאנה חנטה פגיה. אמ"ר חייא בר בא סמוך לימות המ[ע]ו[ש]י[ח] דְבָר גדול בא לעולם והרשעים כלים. והגפנים סמדר נתנו ריח אלו הנשארים. ועליהם נאמר והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם. אמ"ר יוחנן שבוע: שכן דוד בא שנה ראשונה מתקיים מה שנאמ' והמטרת[ו] [י] על עיר אחת. בשנייה חצי רעב משתלחין בה. בשלישית רעב גדול ומתים בו אנשים ונשים וטף וחסידים ואנשי מעשה מתמעטין והתורה משתכחת מישראל. ברביעית רעב ולא רעב שובע ולא שובע. בחמישית שובע גדול ואוכלין ושותין ושמתין והתורה חוזרת לחידושה ומתחדשת לישראל. בששית קולות. בשביעית מלחמות. במוצאי שביעית בן דוד בא. אמ"ר אבין כמה שבועין אתא כהדא ולא אתא. אלא כההיא דאמ' ריש לקיש דור שכן דוד בא בית הוועד יהיה לז[כ]ר[ו]ת והגליל יחר[ו]ב והגבלן ישום ואנשי הגליל יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו וחכמת הסופרים תסרח ויראי חטא ואנשי חסד נאספים והאמת נעדרת ופני הדור כפני הכלב. ומנין שאמת נעדרת שני ותהי האמת נעדרת וסר מרע מסתולל. להיכן הולכת דבי ר' ינאי אומ' הולכת ויושבת לה עדרים עדרים במדבר. ורבנין אמרי דור שכן דוד בא חכמי הדור מתים והנותרים עיניהם כלות ביגון ואנח' וצרות רבות ורעות באות על הצבור וגזרות קשות מתחדשות ומשתלחות עד שהראשונה קיימת אחרת באה ונסמכה לה. אמ"ר נהוראי דור שכן דוד בא הנערים ילבינו לזקנים ויעמדו הזקנים מפני הנערים בת קמה באמה כלה בחמותה אויבי איש אנשי ביתו ובן אינו מתבייש מאביו. ר' נחמיה אמ' קודם ימות המשיח עונות ירבה וְיִקָר וְעֵת־וְהַגִּפְן תתן פריה והיין יסריח ? והמלכות שלה תהפך למינות ואין תוכחת. אמ"ר אבא בר כהנא אין בן דוד בא אלא בדור שפניו דומין לכלב.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

אמ"ר לו אין בן דוד בא אלא בדור שפניו חצופות וחייב כלייה. אמ"ר ינאי אם תראה דור אחר דור מחרף ומגדף צפה לרגלי מלך המשיח הה"ד אשר חרפו אויבך י"י אשר חרפו עקבות משיחך. מה כת' בתריה ברוך י"י לעולם אמן ואמן.

<ב,יד,א> **יונתי בחגוי הסלע** מהו יונתי בחגוי הסלע. אמ"ר יוחנן אמ' הקב"ה קורא אני לישראל יונה דכת' ויהי אפרים כיונה פותה אין לב. אצלי הן יונה אבל אצל אומות העולם כמן חיות הם דכת' (144א) גור אריה יהודה. נפתלי אילה שלוחה. יהי דן נחש עלי דרך. בנימן זאב יטרף וכל שנים עשר שבטים משולים לחיות לפי שהאומות נלחמים בישראל ואומ' להם מה אתם רוצים מן השבת ומן המילה והב"ה מגבירן לישראל ונעשין בפני האומות כחיות להכניעם לפני הקב"ה ולפני ישראל. אבל לפני הב"ה נעשין כיונה תמה ושומעין לו הה"ד ויאמן העם וישמעו כי פקד י"י אמ' הב"ה למשה משה את עומד וצועק כבר שמעתי ישראל וזעקתם הה"ד מה תצעק אלי אין בני צריכין לך לפיכך אמ' הקב"ה יונתי בחגוי הסלע. אמ"ר יהודה בר' סימון אמ' הב"ה לישראל אצלי הם בני תמים כיונה אבל באומות העולם הם ערומים כנחשים הה"ד ענו שדרך מישך ועבד נגו ואמרין לנבוכדנצר מלכא אין מלכא למה נבוכדנצר ואין נבוכדנצר למה מלכא אלא כך אמרו אם לפסים וגולגליות ודימוסיות וארוניות מלך את עלינו הה"ד נבוכדנצר מלכא ואם לדבר זה שאת אומ' לנו להשתחוות לצלמך נבוכדנצר את ונבוכדנצר שמך הוא גברא חד נבו וחד כלב שוין עלינו כחדא נבוכדנצר נפוח ככלבא נפיח בקולתא נצר כצר צרה מיד נבח ככלבא ואתעבד ככדא ונצר כצר צרה כת' אני פי מלך שמור אמ"ר לוי אני פי מלך מלכי המלכים אשמור אותו הפה שאמ' לי בסיני אנכי י"י אלהיך ועל דברת על שם לא תשא את שם י"י אלהיך לשוא

<ב,יד,ב> תני דבי ר' ישמעאל בשעה שיצאו ישראל ממצרים למה היו דומין ליונה שברחה מפני הנץ ונכנסה לנזקיק הסלע ומצאה שם הנחש מקנן ונכנס לפנים ולא היתה יכולה להכנס שעדיין הנחש מקנן תחזור לאחורה לא תהיה יכולה שהנץ עומד בחוץ מה עשתה היונה התחילה צוחת ומטפח' באגפיה כדי שישמע לה בעל השוב(ע) [ד] ויבא ויצילה כך היו ישראל דומין על הים לירד לים לא היו יכולין שעדיין לא נקרע להם הים לחזור לאחוריהם לא היו יכולין שכבר פרעה הקריב מה עשו וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל י"י מיד וישע י"י ביום ההוא את ישראל. ר' יהודה בשם ר' חמא דכפר תחמין למלך שהיתה לו בת יחידה והיה מתאוה לשמע שיחתה מה עשה הוציא כרוז ואמ' כל עמא (למפ) [קמ]פון ומשיצאו מה עשה רמז לעבדיו ונפלו עליה פתאם כליסטים והתחילה צוחת אבא אבא הצילני אמ' לה אלו לא עשיתי לך כך לא היית צוחה ואומרת אבא אבא הצילני כך כשהיו ישראל במצרים היו המצריים משעבדין אותם והתחילו צועקין ותולין עיניה' להקב"ה הה"ד ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויצעקו מיד וישמע אלהים את נאקתם שמע הקב"ה לתפלתם והוציאם ביד חזקה ובזרוע נטויה

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

והיה הקב"ה מתאוה לשמוע קולן ולא היו רוצין מה עשה הקב"ה חילק לבו של פרעה ורדף אחריהם הה"ד ויחזק י"י את לב פרעה מלך מצרים וירדף. וכת' ופרעה הקריב מהו הקריב שהקריב (144ב) את ישראל (ל) [ב]תשובה כיון שראו אותם תלו עיניהם להקב"ה וצעקו לפניו שנא' וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים. ויצעקו בני ישראל אל י"י באות' צעקה שצעקו במצרים כיון ששמע הקב"ה אמ' להם אילולי שעשיתי לכם כן לא שמעתי את קולכם על אותה שעה אמ' יונתי בחגוי הסלע השמיעני את קולך. את הקול אין כתוי כאן אלא קולך שכבר שמעתי במצרים וכשצעקו ישראל לפני הקב"ה מיד ויושע י"י ביום ההוא.

<ב, יז, ג> ר' לעזר פתר קריא בישראל בשעה שעמדו על הים יונתי בחגוי הסלע שהיא חבויים בסתרו של ים. הראיני את מראיך הה"ד התיצבו וראו את ישועת י"י השמיעני את קולך זו השירה שני אז ישיר משה. כי קולך ערב זה השיר ומראך נאווה שהיו ישראל מראין באצבע ואומ' זה אלי ואנוהו.

<ב, יז, ד> ר' עקיבא פתר קריא בישראל בשעה שעמדו לפני הר סיני יונתי בחגוי הסלע שהיו חבויין בסתרו של סיני שני וכל העם רואים את הקולות. השמיעני את קולך. זה קול שלפני הדברות שני כל אשר דבר י"י נעשה ונשמע. כי קולך ערב זה הקול של אחר הדברות שנא' וישמע י"י את קול דבריכם. היטיבו אשר דברו. מהו היטיבו. ר' חייא בר אדא וב[ר] קפרא חד אמ' הטבה כהטבת נרות וחד אמ' הטבה כהטבת הקטרת. ומראך נאווה שני וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק.

<ב, יז, ה> ר' יוסי הגלילי פתר קריא במלכיות. יונתי בחגוי הסלע שהיו חבויין בסתרו של מלכיות. הראיני את מראיך זה התלמוד. השמיעני את קולך זה מעשה הטוב. וכבר נמנו פעם אחת בבית עליית ערים בלוד ואמרו מי גדול התלמוד או המעשה ר' טרפון אומ' גדול הוא המעשה ר' עקיבא אומ' גדול התלמוד נמנו וגמרו (גדול) גדול התלמוד שמביא לידי מעשה כי קולך ערב זה התלמוד. ומראך נאווה זה מעשה הטוב.

<ב, יז, ו> ר' חונא ור' אחא בשם ר' אחא בר' חנינא פתר קר(ל)א(ה) על דר' מאיר באהל מועד יונתי בחגוי הסלע שחבויין בסתרו אהל מועד. הראיני את מראיך שני ותקהל העדה אל פתח אהל מועד. השמיעני את קולך שני וירא כל העם וירנו שירה נאה אמרו על ידי שראו דבר חדש לפיכך אמרו שירה חדשה. כי קולך ערב זה השיר ומראך נאווה המד"א ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני י"י. אמ"ר תנחומא אינון פתרון לה על דר' מאיר באהל מועד אף אפתרינא על דרבנין בבית עולמים. יונתי בחגוי הסלע שהיו חבויין בסתרו עולמים. הראיני את מראיך המד"א אז יקהל שלמה. השמיעני את קולך המ"א ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים קול אחד. ר' אבין בשי' ר' אבא כהן בן דליה כת' ויע?נו/ט? כל העם יחדו וכת' ויען כל העם קול אחד ויאמרו עד איכן עמד להן אותו הקול עד ויהי כאחד למחצצרים ולמשור' (145א) קול אחד. כי קולך ערב זה השיר. ומראך נאווה אלו הקרבנות. המד"א ויזבח שלמה את זבח השלמים בקר. אי זה בקר את ארבעת העגלות ואת שמנת הבקר.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"ו ו)

<ב,יז,ז> אליהו פתר קריה בעולי רגלים הראיני את מראיך אלו עולי רגלים שני שלש פעמים בשנה יראה. השמיעיני את קולך זו קריא' ההלל בנועם שבשעה שישראל קורין את ההלל קולן עולה למרום. מתלא אמ' פיסחא בביתא והלילא מתברא אגרייה. כי קולך ערב זה השיר. ומראך נאווה זה הדוכן.

<ב,יז,ח> ר' יהודה בר' סימון בשם ר' שמעון בן לעזר מפני מה נתעקרה רבקה כדי שלא יהו אומות העולם אומ' תפילתנו עשתה פירות שאמרו לנו אחותנו את היי לאלפי רבבה עד שנתפלל עליה יצחק ונפקדה הה"ד ויעתר יצחק לייני לנכח אשתו ר' עזריה בשם ר' חננא בר פפא אמ' מפני מה נתעקרו אמהות כדי שלא יהו מתרפקות על בעליהן ב(ג) [יג] יגין. ר' חונא ור' ירמיה בשם ר' חייא בר אבא אמ' מפני מה נתעקרו אמהות כדי שיצאו רוב שנים בלא שעבוד. ר' חוניא בשם ר' מאיר אמ' מפני מה נתעקרו אמהות כדי שיהנו בעליהן בְּנֹאֲיִן מהן שבזמן שהאשה מקבלת עוברים היא מְתַאֲכֶרֶת וּמְתַעַבֶבֶת תדע לך שהוא כן שכל שנים שהיתה שרה אמנו עקרה היתה יושבת בתוך ביתה כְּכֶלָה בתוך חופתה כיון שעיברה נשתנה (ו) [יז] ינה המד"א בעצב תלדי בניס. ר' לוי בשם ר' שילא דכפר תמרתא ור' חלבו בשם ר' יוחנן אמ' מפני מה נתעקרו אמהות בשביל שהיה הקב"ה מתאוה לשמע שיחתן אמ' להן יונתי (יו:נותיי?) אומ' לכן מפני מה העקרתי אתכם שהייתי תאוה לשמע שיתחכם הה"ד כי קולך ערב ומראך נאווה.

<ב,טו,א> **אחזו לנו שועלים** כשהוא מושל את המלכיות אינו מושלן אלא באש הה"ד ונתתי אני את פני בהם מהאש יצאו והאש תאכלם וכשהוא מושל(ני) את המצריים אינו מושלן אלא בדבר שכבה באש הה"ד דעכו כפשתה כבו. כשהוא מושל את המלכיות אינו מושלן אלא בכסף וזהב הה"ד הוא צלמא ראשיה די דהב טב. כשהוא מושל את המצריים אינו מושלן (ו)? אלא בעופרת שני צללו כעופרת. כשהוא מושל את המלכיות אינו מושלן אלא בארזים הה"ד הנה אשור ארז בלבנון. וכת' אילנא די חזית די רבה. וכת' ואנכי השמדתי את האמורי מפניכם. כשהוא מושל את המצריים אין מושלן אלא בקש שני יאכלמו כקש. כשהוא מושל את המלכיות אין מושלן אלא בחיות שני וארו ארבע חיון רברבן קדמיתא כאריה כשהוא מושל את המצריים אין מושלן אלא בשועלים שני אחזו לנו שועלים שמרו אותם ליאור. אמ"ר לעזר בר' שמעון ערומין היו המצריים לפיכך הוא מושלן בשועלים מה שועל זה מביט לאחוריו כך היו המצרים מביטים לאחוריהם והיו אומרים במה נדונם (נד) נדונם (ב145) באש והלא כבר נאמ' כי באש ייני נשפט. נדונם בחרב הלא כת' ובחרבו את כל בשר אלא נדונם במים שכבר נשבע הקב"ה שאינו מביא לעולם מבול עוד כדכת' כי מי נח זאת לי אמ' להם הקב"ה חייכם של אחד ואחד מכס אני גוררו למבולו שני יגירהו על ידי חרב מנת שועלים יהיו. יגירהו עלי ידי חרב אלו הרשעים שגררן לחרבו של ים. מנת שועלים יהיו. אמ' הקב"ה המנה הזאת תהיה מתוקנת

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

לשועלים. אמ"ר ברכיה שועלים קדמאה מלא בו תניינא ()[ח]סר שעלים כתי' אותן הן השועלים שירדו לשעלו של ים.

<ב,טו,ב> אמ"ר תנחומא בשם ר' יהודה בר' סימון כתי' הנותן בים דרך אין זו מדה קשה ובמים עזים נתיבה אין זו מדה קשה אלא אי זו היא מדה קשה המוציא רכב וסוס וחיל ועיזו. אמ"ר יודן ק: [ני]ניגין מכללה ודיאריטיה עתידין מן בליטוראדא די אתי וייטורד זה שטיהר אחריהן בים. אמ"ר חנין מה היו בנות ישראל הכשרות ו:ה? צנועות עושות היו נוטלות בניהן וטומנות אותן במחילו' והיו מצריים הרשעים נוטלין בניהם הקטנים ומכניסין אותם לבתיהם של ישראל ועוקצין אותן והם בוכים והיה: התינוק שומע קול חברו שבוכה ובוכה עמו והיו נוטלין אותו [ו]משליכין אותו ליאור הה"ד אחזו לנו שועלים שעלים קטנים ושמרו אותם ליאור וכמה תינוקות היו שהשליכו ליאור עשרת אלפים שני רבבה כצמח השדה. ר' לוי אמ' ששים רבוא שכן אמ' משה שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו ומה היו המצרים עושי' מביאין בניהם מן האֶסְכּוֹלִיּוֹת שלהם ומשלחין אותם לבתי מרחצאות שלהן ורואין אי זו אשה מישראל מעוברת והן מרשמיין לפניהן וחוזרין לאבותם פלנית יש לה ג' חדשים פלנית יש לה ד' חדשים וה' חדשים לסוף ט' חדשים למניינם היו נוטלין אותם מדדיהן ומשליכין אותם ליאור הה"ד אחזו לנו שועלים שעלים קטנים תפשו לנו הרגו לנו אין כתו' כאן אלא אחזו לנו ששמרו אותנו ליאור.

<ב,טו,ג> ר' יודן ור' ברכיה ר' יודן אמ' שועלים קטנים אלו עֶשׂוּ וְדוֹכָסְיָהּ המד"א הנה קטן נתתיך בגוים. אמ"ר שמעון בן אלעזר למדינה שמגדלת אִיסְפִּתְרִין למלך והיתה שם אשה אחת וילדה בן ננס אחד והיתה קוראה את בנה מִיְקָרוּ לִי פְּאָרוֹס אמרה להם בני מִיְקָרוּ לִי פְּאָרוֹס ואין אתם עושין אותו אִיתְפִּתְרִיס אמרו לה אינו בעינינו אלא נִנְס שְׁבַנְנִיסִים כך אמ' הב"ה עשו זה הרשע אביו קראו ()[ג]דול שני ויקרא את עשו בנו הגדול. אמו קוראה אותו גדול. שני את כ:ג?די עשו בנה הגדול אמ' להם הב"ה אם בעיניכם הוא גדול בעיני הוא קטן שני הנה קטן נתתיך בגוים ואין רב הוא לפום תורא טבחיה הה"ד כי זבח ליי' בבצרה וטבח גדול בארץ אדום. מחבלים כרמים. אלו ישראל דכתי' כי כרם יי' צבאות בית ישראל. וכרמינו סמדר המד"א אין אשכול לאכול בכורה אִנְתָּה (146א) נפשי. ר' ברכיה אמ' שעלים קטנים אלו ארבע מלכיות שני ארבעה הם קטני ארץ. מחבלים כרמים אלו ישראל. כי כרם יי' צבאות בית ישראל. וכרמינו סמד' מי גרם לכרמנו להיות סמדר ואבקש מהם איש גודר גדר ולא מצאתי אילולי נח דניאל ואיוב.

<ב,טז,א> **דודי לי ואני לו** הוא לי לאלהים ואני לו לאומה הוא לי לאלהי' אנכי יי' אלהיך ואני לו לעם () אומה שני הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האזינו ולאמי כתי'. הוא לי לאב ואני לו לבן הוא לי לאב כי אתה אבינו כי הייתי לישראל לאב ואני לו לבן שני בני בכורי ישראל. בנים אתם ליי' הוא לי לרועה ואני לו לצאן הוא לי לרועה שני רועה ישראל האזינה. ואני לו (!ב?) שני ואתה צאני צאן מרעיתי. הוא לי לשומר ואני לו לכרם הוא לי

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

לשומר הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל ואני לו לכרם שני כי כרם ייני צבאות בית ישראל. הוא לי ב[מ]קניאין ואני לו במכעיסין הוא לי במקניאין שהכה בכורי () [מצרים] שני ועברתי בארץ מצרים ויהי בחצי הלילה ויני הכה כל בכור בארץ מצרים. ואני לו במכעיסין שזבחתי כל אלהי מצרים וכן ובכל אלהי מצרים אעשי שפטים ואני זבחתים לו שני הן נזבח את תועבת מצרים. וכן ויקחו להם איש שה לבית אבות. הוא אמר לי אל יחסר המזג שני שררך אגן הסהר אל יחסר המזג ואני אמרתי לו את הוא רחמי טבא לא נחסר טבותך לעלם המדי"א ייני רועי לא אחסר. אמ"ר יהודה בר' אלעאי הוא זמרני ואני זמרתי הוא קלסני ואני קלסתיו הוא קראני אחותי רעיתי יונתי תמתי. ואנא אמרית ליה זה דודי [נ]זה רעי. הוא אמ' לי הנך יפה רעיתי ואני אמרתי לו הנך יפה דודי אף נעים. הוא אמ' לי אשריך ישראל מי כמוך ואני אמרתי לו מי כמוכה באלים ייני. הוא אמ' לי ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ ואני מיחדת שמו בכל יום פעמים שמע ישראל ייני אלהינו ייני אחד. לכשיהיה לי דבר לא תבעתי אלא (ב) [מ]ידו שני ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים. וישמע אלהי את נאקתם ויזכר אלהים. וירא' אלהים את בני ישראל וכשיהיה לו דבר לא תבע אותם אלא ממני ומידי שני דברו אל כל עדת ישראל. כשיהיה לי דבר לא תבעתי אלא (ב) [מ]ידו. שני ופרעה הקריב [ויצעקו בני ישראל אל ייני] וכשיהיה לו דבר לא תבע אלא ממני שני ויקחו לי תרומה. וכ(ש)היתה לי צרה לא תבעתי אלא ממנו שני ויצעקו אל ייני כי תשע מאות רכב ברזל לו וילחץ את ישראל בחזקה מהו בחזקה בחירופין ובגידופין כשהיה לו דבר לא תבע אלא ממני שני ועשו לי מקדש

ב, טז, ב <הַרְעָה בְּשׁוֹשְׁנִים ר' יוֹחֲנָן אֵיתִיּוֹסֵר וְעַבְד הַשֵּׁמֶשׁ (ש) ... [בצמר] מוֹרִייה ג' שֵׁנִין וּפְלֵג. סֶלֶק ר' חֲנִינָא לִמְב(ק)רָה יִתִּיה אֲמִי לִיה מָה אֵית עֵלְךְ אֲמִי לִיה אֵית עֵלָּאֵי יוֹתֵר מִמִּשְׁאוּי אֲמִי לִיה לֹא תִהוּי אֲוֹמִי כֵן אֲלֵא הוּי אֲוֹמִי הָאֵל הַנְּאֻמָּן כ(ד)הוּה צִעְרָא קָשִׁי עֵלּוּי הוּה אֲמִי בְרוּךְ הָאֵל הַנְּאֻמָּן וְכִדְהוּה מִקְשִׁי עֵלּוּי צִעְרָא יוֹתֵר מִצְרָכּוּ הוּה סֶלֶק ר' חֲנִינָא אֲמִי עֵלּוּי מִלָּה וְהוּה נִסְב נֶפֶשׁ לְבַתֵּר יוֹמִין אֲתִשֵּׁשׁ ר' חֲנִינָא (146ב) סֶלֶק ר' יוֹחֲנָן לְבִקְרִיָה אֲמִי לִיה מָה אֵית עֵלְךְ אֲמִי לִיה מָה קָשִׁין הֵן הִיסוּרִין וְמָה שְׁכַרְן מְרֻבָּה אֲמִי לִיה לֹא אֲנָא בְעֵי לְהוֹן וְלֹא לֶאֱגָרִיָּהוּן אֲמִי לִיה לְמָה לִית אֵת אֲוֹמִי הֵהִיא מִילְתָּא דְהוּיָת אֲמֵרְתָּ עֵלּוּי? וְאֵת נִסִּיב נֶפֶשׁ אֲמִי לִיה כִּד הוּינָא מְלַבֵּר הוּינָא עֵרַב לְאוֹחֲרִינִין וְכִדּוֹן דְּאֲנָא מְלַגִּי לִית אֲנָא בְעֵי אוֹחֲרִינִין דִּיעֵרְבוּנִי. כֵּתִי הִרְעָה בְּשׁוֹשְׁנִים. אֵין שְׂרֵבִיטוּ שֶׁל הַקִּבִּי"ה מִמִּשְׁמֵשׁ וּבָא אֲלֵא בְּבִנֵי אָדָם שֶׁלְבָם רַךְ כְּשׁוֹשְׁנִים. אֲמִי"ר לְעֹזֵר לְבַעַל הַבַּיִת שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁתֵּי פְרוֹת אַחַת כַּחַה יְפָה וְאַחַת כַּחַה רַע עַל אֵי זֶה מֵהֵן הוּא מְטַרִיחַ לֹא עַל אוֹתָהּ שְׁכַחַה יְפָה כֵּךְ אֵין הַקִּבִּי"ה מְנַסָּה אֵת הַרְשָׁעִים לְמָה שְׁאֵינִן יְכוּלִי לְעֵמוֹד דְּכֵתִי וְהַרְשָׁעִים כִּים נִגְרַשׁ וּמִי הוּא מְנַסָּה הַצְּדִיקִים שְׁנֵי יִיני צְדִיק יִבְחֹן. וְיִהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֵלֶּהִים נִסָּה אֵת אֲבֵרָהִם. וְכֵתִי וְיִהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְתִשָּׂא אֶשֶׁת אֲדִנִי אֵת עֵינֵיהָ אֵל יוֹסֵף אֲמִי"ר יוֹסִי בְר' חֲנִינָא פִישְׁתְּנִי זֶה כְּשִׁפִּישְׁתְּנוּ קֶשֶׁה אֵינוּ מִקְשִׁי עֵלּוּי בִיּוֹתֵר לְמָה שֶׁהִיא פּוֹקֵעַת וְכִשְׁפִּישְׁתְּנוּ יְפָה כֵּל שֶׁהוּא מִקְשִׁי עֵלּוּי בִיּוֹתֵר הִיא מִשְׁבַּחַת וְהוֹלְכַת כֵּךְ אֵין הַבִּי"ה מְנַסָּה אֵת הַרְשָׁעִים שְׁאֵינִן יְכוּלִין לְעֵמוֹד וּמְנַסָּה הַצְּדִיקִים שְׁנֵי יִיני צְדִיק יִבְחֹן? אֲמִי"ר יוֹחֲנָן הַיּוֹצֵר הַזֶּה כִּשְׁהוּא בּוֹדֵק כְּבִשְׁנוּ אֵינוּ בּוֹדֵק בְּקִנְיָנִים

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

מרועעים למה שכיון שמקיש עליהם (א)[ה]ם נשברין ובמי הוא בודק בקנקנים יפיש
שאע"פ שמקיש עליהם כמה פעמים אינן נשברין כך אין הקב"ה מנסה לרשעים ומנסה את
הצדיקים.

<ב,ז,א> עד שיפוח היום ר' יודן ור' ברכיה ר' יודן אמי עד שאכניס פיחה בלילך של
מלכיות לא כבר הכנסתי פיחה בלילך של מצריים שהיו ארבע מאות שנה ועשיתים מאתים
ועשר שנים ונסו הצללים לא כבר העברתי בהן שני צללים קשים צל של טיט ולבנים. ר'
חלבו אמי הגוי וגם את הגוי מצרים וארבע מלכיות ר' יודן אמי גירות ועבדות וענוי בארץ
לא להם אפלו באיספטלייה של:ה?ן סב דמה לך דודי לצבי. סוף שאני נהפך לכם ממדת
הדין למדת רחמים וממהר בגאולתכם כדם הצבי וכדם האיל. או לעפר האילים. ר' יוסי
בר' חנינה אמי לעזליהון דאיילתא. על הרי בתר. בזכות התנאין שהתניתי עם אברהם
אביכם בין הבתרים שני ביום ההוא כרת יי"י את אברם ברית לאמר ר' ברכיה אמי עד
שארתיח היום באש עברתי אפיח עליך לפח:ת? עליו אש ומהו ונסו הצללים אלו צללי יגון
ואנחה. סב דמה לך דודי לצבי סוף שאני נהפך לכם ממדת הדין למדת רחמים וממהר
גאלתכם כדם צבי ואיל. או לעופר האיילים לעזליהון דאיילתא. על הרי בתר ר' יודן אמי
כדי שיטלו המלכיות בתר א:ד?יהון אמ"ר לוי בר חיתא כד תיסב מלכותא בתר כולה.
אמ"ר ברכיה אמי הקב"ה אפלו אין לי עליהם אלא (א147) מה שעשו בבית תר דיני ימתח
להן ומה עשו בבית תר אמ"ר יוחנן קול אדרינוס קיסר הרג בבית תר שמנים רבוא אלף
בני אדם.

<ג,א,א> על משכבי בלילות. אמ"ר אבא בר כהנא מהו על משכבי בלילות על מרעי
הה"ד ולא ימות ונפל למשכב. אמ"ר לוי אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם
לשעבר היית מאיר לי בין לילות ללילות בין לילך של מצריים ללילך של בבל בין לילך של
בבל ללילך של מדי בין לילך של מדי ללילך של אדום ועכשו שישנתי לי מן התורה ומן
המצות נסמכו לי לילות ללילות על משכבי בלילות. אמ"ר אלכסנדריא כשישנתי לי מן
התורה והמצות נסמכו לי לילות על משכבי בלילות באו לילות.
<ג,א,ב> ד"א על משכבי בלילות זה לילה של מצרים בקשתי את שאהבה נפשי זה משה
בקשתיו ולא מצאתיו.

<ג,ב,א> אקומה נא ואסובבה בעיר בשוקים וברחובות בכרכים ובמדי' אבקשה את
שאהבה נפשי זה משה בקשתיו ולא מצאתיו.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

<ג,ג,א> **מצאוני השומרים** הסובבים בעיר זה שבטו של לוי המד"א עברו ושובו משער לשער. את שאהבה נפשי זה משה.

<ג,ד,א> **כמעט שעברתי מהם** עד שמצאתי את שאהבה נפשי זה משה אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו אל בית אמי זה סיני ואל חדר הורתי זה אהל מועד שמשם נתחייבו ישראל בהורייה.

<ג,ד,ב> ד"א על משכבי בלילי זה לילה של בבל בקשתי את שאהבה נפשי זה דניאל. בקשתי ולא מצאתי אקומה נא ואסובה בעיר בשוקים וברחובות בכרכים ובמדינות אבקשה את שאהבה נפשי זה דניאל בקשתי ולא מצאתיו. מצאוני השמרים אלו הכשדיים. את שאהבה נפשי זה דניאל. מאן דאמי לתענית ומאן דאמי לסעוד' מאן דאמי לתענית שהיה מבקש רחמים על חרבן בית המקדש. ועתה שמע אלהינו אל תפלת עבדך ואל תחנונו. ומאן דאמי לסעודה לקרא כתביו של בלשצר. ה"ד מנא מנא תקל ופרסין. ר' חייא רבה ור' שמעון בן חלפת' ר' חייא רבה אמ' מנא ממתוס נקפין אאלרן. ר' שמעון בן חלפתא אמ' יטת יטת אדך פוגחמט. ורבנין אמרי אנס אנס לקת ניסרפו. ר' מאיר אמ' כשמועו מנא מנא תקל ופרסין. מנא מנא אלהך מלכותך. תקל תקלתא במאזניא. פרס פריי?סת? מלכותך. באותה שעה נתקבצו כל ישראל אצל דניאל ואמרו לו רבינו דניאל כל הנבואות הרעות והקשות שנתנבא ירמיה באו עלינו ונבואה אחת טובה שנתנבא עלינו כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה עדיין לא בא עלינו אמ' להם הביאו לי ספר ישעיה התחיל קורא והולך עד שהגיע לפסוק זה מש?א מדבר? ים כסופות בנגב. אם ים למה מדבר ואם מדבר למה <... א...> אליו? ארבע מלכיות שהן משולות? ב:חיות כדכתי' וארו (147ב) ארבע חיון רברבן. ר' חנינא אמ' שניין דא מן דא. ר' יוחנן אמ' שניין דא מן דא מכותיהן שונות זו מזו אם זכיתם מן ימא ואם לאו מן חורשא מה הדא חיותא סלקי מן ימא ולא מכיה נפקא מן חורשא ומכיה כך אם זכיתם אין אומות העולם מושלות בכם. ודכותה יכרסמנה חזיר מיער. ע' תלויה אם זכים(ת) מן היאר ואם לאו מן היער מה הדא חיותא סלקא מן נהרא ולא מכיה נפקא מן חורשא ומכיה כך כסופות בנגב לחלף. אמ"ר לוי אין לך עלעול קשה יותר מן העלעול הזה שהוא בא מן הצפון ועולה ומכסיף את הבריות שנתנות בדרום ואי זה זה נבוכדנצר שעלה מן הצפון והחריב בית המקדש שנתון בדרום. ממדבר בא מהיכן בא ר' חנינא אמ' דרך שממות מדבר בא. ממדבר בא מארץ נוראה. חזות קשה הוגד לי. בעשר לשונות נקראת נבואה חזון נבואה הטפה דיבור אמירה צווי משא משל מליצה חידה. אי זו קשה מכולן ר' לעזר אמ' חזון קשה שנא' קשה הוגד לי. ר' יוחנן [אמי] דיבור קשה שני דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות רבנין אמרי משא קשה כשמועו כמשא כבד. הבוגד בוגד והשוודד שודד עלי עילם צורי מדי. כבר נתעלת צרתה של עילם. צורי מדי כבר נוצרה צרתה של מדי. כל אנחתה השבתי כל אנחתה של בבל. על כן מלאו מתני חלחלה. אמ"ר שמעון בן גמליאל על ידי שהריחו מקצת צרתן של

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

מלכיות קצרה רוחן של אבותינו בתחלה לסבב את ארץ אדום ותקצר נפש העם בדרך. ירמיה אמ' בנפשנו נביא לחמנו. דניאל אמ' אתכריית רוחי אנא דניאל. ישעיה אמ' על כן מלאו מתני חלחלה אנו שאנו מובלעים בתוך מייעיהן כמה ימים וכמה שנים וכמה קצים וכמה עיבורים על אחת כמה וכמה. על כן מלאו מתני חלחלה צירים אחזוני כצירי יולדה נעויתי משמע נבהלתי מראות נעויתי משמע קול חירופין וגידופין שלרשע הה"ד ועל מרי שמיא התרוממת ולמאנייא די ביתיה נבהלתי מראות מראות שלותו של אותו רשע הה"ד בלשצר מלכא עבד לחם רב מהו רב ר' חמא בר' חנינא אמ' רב משל אלוהו אמ' להם עומר שלכם בכמה קרב אמרו לו בשלש עשה[ר]? נפה אמ' להם ושלי בארבע עשרה נפה. תעה לבבי זה בית דין שטעה בחשבונות יום אחד. פלצות בעתתני. ר' פינחס בשם ר' פיליי נהנית אתה. ד"א פלצות פה שהוא מפיץ דברי לצות. ד"א פלצות בעתתני על ידי שנפלו לדברי לצות. את נשף חשקי שם לי לחרדה הנשף שהיתה נפשי חשוקה בו לגאולה שם לי לחרדה. ערוך השלחן סדרת פתור' צפה הצפית אקימת מנרתא אדליקת בוצינא. קומו השרים זה כורש ודריוש משחו מגן קבלו מלכותא. הוה כורש אומי לדריוש את הוא דמליך קדמי אמ' כורש לדריוש לא כן פירש דניאל פרס פריסת מלכותך הוי את דמליך קדמי כיון ששמע אותו רשע שלח ואמ' לחיילותיו כל אומה ומלכות שמרדה בי נביאם וכבשם אמ' לו הקב"ה רשע אצל הכל שלחת או שמא אצלי שלחת (א148) חייך לית פורענות דההוא גברא מן אתר אוחרן אלא מן גבי הה"ד כי לא ממוצא וממער' כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים ישפיל לבלשצר וירים לכורש ודריוש. כורש ודריוש שוערים של בלשצר היו וכיון ששמע הכתובין הללו אמ' כל מאן דמחמי הכא ליליא הדין אפילו דהוא אמ' לכוון דאנא הוא מלכא ארימון לי ראשי ואין דרכן של מלכים להיות מניחין בית הרעי שלהם לפנים מאריקליניה' אלא חוץ לטרקליניהן נתתרו מעיו כל אותו הלילא מינפק לא ארגשון ביה מכי עייל ארגשון ביה אמרי ליה מאן את אמ' לון אנא הוא מלכא אמרין ליה ולא כן פקיד לן מלכא דכל מאן דמיתחמי הכא ליליא הדין אפלו אמ' לכוון אנא מלכא ארימון ראשיה מה עשו נטלו פרחא של מנורה ופצחו את מוחו הה"ד ביה בליליא קטיל בלשצר. באי זו שעה נהרג ר' אלעזר ור' שמעון ר' אלעזר אמ' בשעת מחליית שנתה ר' שמעון אמ' כבין דב לכלב ולא פליגין כמאן דאמ' בשעת מחליית שנתה מפרפר כל ההוא יומא מה שהיה מתבקש לו מן המלכות ומאן דאמ' כבין דב לכלב דהוה מדמדס כל ההוא ליליא שהיה מתבקש לו מן המלכות. אמ"ר בנימן בן לוי כבין כוס לכוס נכנסה מלכות במלכות הה"ד כי כוס ביד י"י ויין חמר מלא מסך ויגר מזה. הוא שהנביא מקנתרה ואמ' רדי ושבי על עפר. אמ"ר חוניה כך אמרה ירושלם לבת בבל פגי פיליאי (כ:?)ק[ק]יס באטי מה את סבורה בעצמך שאת בתולה זקנה את שבי לארץ אין כסא בטלה זכותו של אותו כסא ואי זה זכות היה לו בעת ההיא שלח מדרך בלאדן (ו)[א]מרו מדרך עביד לחמא היה והיה למוד לאכל בשש שעות וישן לו עד ט' שעות וכ[ו]ן שחזר גלגל חמה בימי חזקיהו מלך יהודה ישן לו ועמד ומצאו שחרית ביקש להרג כל חיילותיו אמ' להם הנחתם אותי ישן כל היום וכל הלילה אמרין ליה יומא הוא דחזר אמ' להם ואי זה אלוה החזירו אמרו לו אלוהו של

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

חזקיהו החזירו אמי' להן וכי יש אלוה גדול מאלוהי אמרו לו אלוהו של חזקיהו גדול הוא מאלהיך מיד שלח ספרים ומנחה לחזקיהו הה"ד בעת ההיא שלח מרדך בלאדן ומה כתי' בהן (ל)ש[לום לחזקיהו שלום לאלהא רבה שלום לירושלם וכיון שיצאו הכתובים נתישב על דעתו אמי' לא עשיתי כהוגן שהקדמתי שלומו של חזקיהו לאלוהו מיד עמד מכסאו ופסע שלש פסיעו?ת? והחזיר הכתובים וכתב כתבים אחרים תחתיהן וכתב בהן שלם לאלהא רבה של חזקיהו ושלם לחזקיהו ושלם לירושלם אמי' הקב"ה אתה עמדת מכסאך לכבודי ופסעת שלש פסיעו' חייך שאני מעמיד ממך שלש מלכים קוזמוקרוטין שולטין מסוף העולם ועד סופו ואלו הן נבוכדנצר ואויל מדרך ובלשצר וכיון שעמדו וחרפו קעקע הקב"ה ביצתן מן העולם והעמיד אחרים תחתיהם כתי' וישמח עליהם חזקיהו ויראם את בית נכתה. מהו בית נכתה אמ"ר אמי נכיתה שנכת מסנחריב וביזה שבזז מסנחריב. ר' יוחנן אמ' זיין בולע זיין הראה להם. ר' שמעון בן לקיש אמ' (148ב) בתי השן נמשכין כשעוה הראה להן. ר' יהודה אמ' דבר בריא כאבן הראה להם. ר' לוי אמ' ספר ת?גזי הראה להם ורבנין אמרי ארון הראה להם וגילה להם סוד אמ' בזה אנו נוצחין מלחמה. כתי' קחי רחים וטחני קמח אמ"ר יהושע בן לוי כל עמא טחנין חטין ואת אמרת וטחני קמח אלא כך אמרה ירושלם לבת בבל אילולי ממרום עשו מלחמה עמי את היית יכולה לי. אילולי שלח אש בעצמותי את היית יכולה לי הוי קמחא טחינה טחנת ואריא קטילא קטלת ודרא יקידתא יקדת. ד"א קחי רחים וטחני קמח לשעבר היו אחרים טוחנין לך עכשו קחי רחים וטחני קמח. גלי צמתך פרשיי צניעותך זה המלך שנתון לפנים משבעה קנקלים. חשפי שובל. קליפי שובלתא דנהרא. עברי נהרות לשעבר היית עובר בקרונין של כסף וזהב ועכשו גלי שוק עברי נהרות תגל ערותך מדה כנגד מדה מה להלן כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה אף כאן תגל ערותך. אמ"ר יהושע בן לוי אמ' הקב"ה עתיד אני להביא פורענות לבת בבל ואפלו דדניאל בעי עלה רחמין שני וחטאיך בצדקה פרוק אין אני שומע לו למה גואלנו י"י צבאות שמו.

ג,ו,א < **מי זאת עולה מן המדבר** עילויה מן המדבר סילוקה מן המדבר מיתת' מן המדבר המד"א במדבר הזה יתמו ושם ימותו. תורה מן המדבר משכן מן המדבר סנהדרי' מן המדבר כהנה מן המדבר לוייה מן המדבר מלכות מן המדבר שני ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וכל מתנות טוב[ות] שניתן הקב"ה לישראל מן המדבר אמ"ר שמעון בן יוחאי במדבר טענו ובמדבר פרקו נבואה מן המדבר הוי עילויה מן המדבר.

ג,ו,ב < כתימרות עשן אמ"ר לעזר בשם ר' יוסי בן זמרא בשעה שהיו ישר' מתנוודדין ממסע למסע היה עמוד הענן יורד ועמוד אש צומח ועשן המערכה עולה כמן שני זקוקין של אש יוצאין מבין שני בדי הארון ושורפין לפניהם נחשים שרפים ועקרבים והיו אומות העולם רואין ואומרין אלוהות אלו אין תשמישן [של] אלו אלא באש ומאימתן של ישראל נופלת עליהם פחד ורעדה הה"ד תפל עליהם אימתה ופחד נפלה אין כתי' כאן אלא תפל

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

מכאן ולהבא. מקוטרת מור זה אבינו אברהם מה המור הזה ראש לכל הבשמים אף אברהם אבינו היה ראש לכל הצדיקים ומה המור זה כל מי שהוא לוקטו ידיו מתמרמות כך היה אברהם אבינו ממרר [מסגף] עצמו בייסורין. מה המור הזה אינו מפיה ריחו אלא באור כך לא הודיע אברהם אבינו את מעשיו הטובים אלא בכבשן האש ולבנה זה אבינו יצחק שנתקרב כקומץ לבונה על גבי המזבח. מכל אבקת רוכל זה יעקב אבינו שהיתה מטתו שלמה לבניו ולא נמצא בהם פסולת אמ"ר תנחומא מה קופת הרוכל יש בה מכל מיני בשמים כך כהונה מיעקב לוייה מיעקב מלכות מיעקב. יצחק נתן לו אברהם אבינו כל שלו שני ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק ברם רוכלותיו של יעקב לא היתה אלא (149א) מאותו האבק שתחת רגליו. ר' יודן אמ' תרתי ר' יודן אמ' כל הרוכלות שישר' עושין ומצליחין בעולם הזה בזכות אותו האבק של אבינו יעקב. ר' יודן אמ' חורי כל פרגמטיה שישראל עושין ומצליחין בעולם הזה בזכות אותו האבק של אבינו יעקב. ר' עזריה אמ' תרתי כל מלחמות שישראל עושין ומצליחין בזכו' אותו האבק של אבינו יעקב. ר' עזריה אמ' חורי כל תורה שישראל עושין בעולם הזה בזכות יעקב אבינו. ר' ברכיה ור' סימון בשם ר' אבהו אמ' אותו האבק נטלו הקב"ה ונתנו תחת כסא הכבוד שלו הה"ד י"י בסופה ובסערה דרכו וענן אבק רגליו.

<ג,ג> ר' ברכיה בשם ר' חלבו אמ' כת' ויאבק איש עמו אין אנו יודעין מי היה ברשותו של מי אם המלאך היה ברשות יעקב ואם יעקב היה ברשות המלאך אלא ממה דכת' ויאמר שלחני כי עלה השחר אמ' לו המלאך ליעקב שלחני כי הגיע קילוסי לקלס הוי המלאך ברשות יעקב אבינו וכיצד נדמה לו ר' חמא בר' חנינא אמ' לשרו של עשו הרשע נדמה לו הדא דהוא אמ' ליה אפך דמיין לשרך שני כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלהים. למלך שהיה לו ארי אימירון וכלב אגריון מה המלך עושה זיוג את הארי והיה מלבבו כנגד בנו והיה אומר שאם יבא הכלב להזדווג לבני יאמר בני לארי יכולתי ולכלב איני יכול כך בשעה שאומות העולם באים להזדווג לישראל הקב"ה אומ' להן שר שלכם לא יכול לעמוד באביהן ואתם יכולין להם. ר' חונא אמ' לרועה נדמה לו לזה צאן ולזה צאן לזה גמלים ולזה גמלים אמ' לו העבר את שלי ואני מעביר את שלך כיון שהעביר אבינו יעקב את שלו אמ' נחזור ונחמי דלמא אנשינן כלום מן דחזר מיד ויאבק איש עמו. ר' חייא רבה ור' שמעון ברבי הוו עסקי בפרגמטיה והוו נסבין ויהבין בהדא מיטכסא עלון להדא צור ועבדון עבידתהון מן דנפקון מן פילי אמרון נחזור וניחמי דלמא אנשינן כלום חזרו ומצאו חבילה של מיטסכון אמרין הדא מלה מן יעקב סאבן היא דכת' ויאבק איש עמו. ורבנין אמרי לארכי ליסטים נדמה לו לזה צאן ולזה צאן לזה גמלים ולזה גמלים אמ' לו העבר שלי ואני מעביר את שלך העביר המלאך צאנו של יעקב כהרף עין והוה אבונן יעקב עניה דמלאכא מעבר וחזר ומשכח עץ אוחרי. כל אותו הלילה מה עשה יעקב אבינו אמ"ר פינחס באות' שעה נטל פוקרין וכרכו בצוארו אמ' ליה פרמקוס פרמקוס חרשאת לית חרשין מצלחין בליליא. אמ"ר חונא באותה שעה אמ' המלאך לינה מודע לדין עם מאן נסיב וי?היב מה עשה נתן אצבעו על הצור והתחילה תוססת אש אמ' ליה מן הדא את מדחיל לי כוליה מיני

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

שני והיה בית יעקב אש. אמ"ר חננא בר יצחק אמ' לו הקב"ה למלאך שרו של עשו מה את עומד הוא בא עליך וחמשה קמיעים בידו זכותו וזכות אביו וזכות אמו וזכות זקנו וזכות זקנתו מדוד עצמך עמו שאין את יכול לעמד אפלו בזכותו מיד (149ב) וירא כי לא יכול לו. אמ"ר לוי וירא בשכינה כי לא יכול לו. לארכיליסטיס שהיה מתגושש עם בנו של מלך תלה עיניו למעלה וראה את אביו המלך עומד על והרפיש עצמו תחתיו כך כיון שראה המלאך השכינה עומדת למעלה מיעקב הרפיש עצמו תחתיו הה"ד וירא כי לא יכול לו אמ"ר לוי וירא בשכינה כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו בצדיקים ובצדיקות בנביאים ובנביאות שהיו עתידין לעמד ממנו ומבניו ואי זה זה דורו של שמד. ותקע כף ירך יעקב ר' לעזר ור' ברכיה שוויא בשם רב סא סידקא כדג. ר' נחמן בר יעקב אמ' פירקה המד"א ותקע נפשי מעליה.

<ג,ד,ו> ר' יוחנן פתר קריא מקוטרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל בקטרת בית אבטינס וזה אחד מאחד עשרה סממנין שהיו נותנין בה. רב חונה פתר לה פתר לה ויאמר י"י אל משה קח לך סמים הא תרין נטף ושחל(ף) [ת] וחלבנה הא חמשה סמים אין תימר דאינון תרין והלא כבר נאמר סמים בד בבד יהיה אילין חמשה כנגד חמשה הא עשרה ולבונה זכה הא אחד עשר סממנין מכאן בדקו חכמים ומצאו שאין יפה לקטרת אלא אחד עשר סממנין הללו שבה. תני בית אבטינס היו בקיאין במעשה הקטרת בפיטום הקטרת והיה מעלה עשן ולא רצו ללמד ושלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא והיו בקיאין במעשה הקטרת ולא היו בקיאין במעלה עשן של בית אבטינס היתה מתמרת ועולה כאשכול עד הקורות ואחר כך פוסה ויורדת כמקל ושל אלכסנדריא היתה פוסה ויורדת למטן וכשידעו חכמים בדבר אמרו כל שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו שני כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו. וחזרו בית אבטינס למקומן שלחו אחריהן ולא רצו לבא עד שכפלו להם שכרן שנים עשר מנה היו נוטלין בכל יום חזרו להיות נוטלין עשרים וארבעה מנים כדברי ר' מאיר ר' יודה אומ' בכל יום ויום היו נוטלין עשרים וארבעה מנים ועכשו נטלו ארבעים ושמנה מנים אמרו להם מה ראיתם שלא רצית' ללמד אמרו מסורת בידינו מאבותינו שעתיד בית המקדש ליחרב ולא רצו ללמד שלא יהיו נוהגין ועושין לפני עבדה זרה שלהן כדרך שאנו עושין לפני הקב"ה ובדבר הזה היו מזכירין אותן לשבח ולא עוד אלא שלא יצאת אשה ותינוק מהן כשהוא מבושם וכשנושאין אשה ממקום אחר הם פוסקים עמה שלא תתבשם לעולם שלא יהיו ישראל אומ' מפיטום הקטרת הם מתבשמות לקיים מה שני והייתם נקיים מיימי ומישראל. ואומ' ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם. אמ"ר עקיבא סח לי שמעון בן לוגא אני ותינוק אחד מבני בניהם של בית אבטינס והיינו מלקטים עשבים בשדה וראיתיו שבכה וצ[חק]! ואמרתי לו בני למה בכית אמ' לי על כבוד בית אבי שנתמעט ולמה צחקת אמ' לי שמור ומתוקן לצדיקים לעתיד לבא וסוף שהמקום עתיד לי לשמח את בניו בקרוב. ומה ראית אמ' לו והלא מעלה עשן כנגדי חמיתו (150א) לו הראיני [א'] [ל]ו [י] מסורת בידינו שלא להראות לאדם בעולם אמרו לא באו ימים קלים בעולם עד שמת אותו התינוק. אמ"ר יוחנן בן נורי פעם אחת הייתי מהלך

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

בדרך ומצאתי זקן אחד של בית אבטינס ובידו מגלת סממנין אמרתי לו מה בידך אמ' לי כשהיו צנועין בית אבא היו מוסרין מגלותם זה לזה ועכשו הא לך והזהר בה שמגל' סממנין היא וכשבאתי והרציתי הדברים לפני ר' עקיבא זלגו דמעותיו אמ' לי מעתה אין אנו רשאים לספר בגניין של אלו.

ג,ו,ה > של בית גרמו היו בקיים במעשה לחם הפנים וברדייתו ולא רצו ללמד ושלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא והיו בקיים במעשה לחם הפנים וברדייתו לא היו בקיאים של בית גרמו היו מסיקין התנור מבחוץ והוא נרדית מבפנים ואלו היו מסיקין מבפנים ואופין מבחוץ ויש אומ' שהיתה מעפשת וכשידעו חכמים בדבר אמרו כל שפעל הקב"ה לא פעל אלא לכבודו שני כל פעל י"י למענהו חזרו בית גרמו למקומן שלחו אחריהן ולא רצו לבא עד שכפלו להן שכרן שנים עשר מנה היו נוטלין בכל יום חזרו והיו נוטלין עשרים וארבעה מנה כדברי ר' מאיר ר' יהודה אומ' בכל יום היו נוטלין עשרי' וארבעה מנה ועכשו ארבעים ושמנה אמרו להם מה ראיתם שלא ללמד אמרו יודעים היו בית אבא שבית המקדש עתיד להחרב ושמא ילמד אדם שאינו הגון וילך ויעבד עבו' זרה בכך ובדבר זה מזכירין אותן לשבח ולא עוד אלא שמעולם לא נמצאה פת נקיה ביד בניהם ובנותיהם שלא יהיו בני ישראל אומ' מלחם הפנים הם ניזונים לקיים מה שני' והייתם נקיים מיי' ומישראל ואומ' ומצא חן ושכ(ו)ל] טוב בעיני אלהים ואדם. וכ[ו]לן מצאו תשובה לדבריהם חוץ משל בית קמצר שלא מצאו תשובה לדבריהם אמרו להם מה ראיתם שלא ללמד ושתקו ולא השיבו תשובה ועל ידי שבקשו להרבות כבודן ולמעט כבוד המקום כבודן נתמעט ומלכות שמים במקומה ולא עוד אלא שאין להם נין ונכד בישר' על הראשונים נאמ' זכר צדיק לברכה ועל אלו נאמר ושם רשעים ירקב מכאן אמ' בן עזאי משלך יתנו לך ובשמך יקראוך ובמקומך יושיבוך ואין שכחה לפני המקום ואין אדם נוגע במוכן לחברו ואין מלכות נוגעת בחברתה אפלו כמלא נימה.

ג,ו,ו > הוגרם בן לוי היה יודע פרק בשיר יותר מאחיו ולא רצה ללמד אמרו עליו על הוגרם בן לוי בשעה שפותח פיו בשיר היה נועץ גודלו בתוך פיו וגודלו אחד בקרקע ומכניס אצבעות בין הנימין ומגביה קולו בנעימה והיה מוציא כל מיני זמר עד שהיו כל אחיו הלויים נסקרין בבת ראש לאחוריהם פינחס המלביש אלבש איסטראטיגא ונסב אגריה דינר.

ג,ו,ז > מדבר באלישבע בת עמינדב אמרו אלישבע בת עמינדב ראתה חמש שמחות ביום אחד ראתה יבמה מלך ואחיה נשיא ובעלה כהן גדול ושני בניה סיגני כהונה ופינחס בן בנה משוח מלחמה כיון שנכנסו בניה להקריב יצאו שרופים ונהפכה שמחתה לאבל מיד נעשית כתימרות עשן. כד דמך ר' לעזר בר' שמעון היה דורו קורא (150ב) עליו מי זאת עולה מן המדבר. מהו מכל אבקת רוכל דהוה ר' אלעזר בר' שמעון קראי ותנאי וקרוב ופוייטים.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

<ג,ז,א> הנה מטתו שלשלמה ששים גבורי ר' ביבי בשם ר' אלעזר בר' יוסה פתר קריה בברכת כהנים הנה מטתו הנה מטותיו ושבטיו המד"א שבועות מטות שלשלמי של מלך שהשלום שלו. ששים גבורים סביב לה אלו ששים אותיות שבברכ' כהנים. מגבורי ישראל שהן מגברין את ישראל. כלם אחוזי חרב אמ"ר עזריה דברים מבורכין בגבורה. יברכך יי"י ישא יי"י. יאר יי"י. מלמדי מלחמה שהם נלחמים בכל מיני פורעניות שיש בעולם. איש חרבו על ירכו מפחד בלילות שאפלו אדם רואה בחלומו חרב מחתכת ביריכו מה יעשה ילך לבית הכנסת ויקרא קרית שמע ויתפלל תפלתו וישמע ברכת כהנים ויענה אחריהן אמן ואין דבר רע מזיקו לפיכך מזהיר את בני אהרן ואומ' להם כה תברכו את בני ישראל

<ג,ז,ב> ר' שמלאי פתר קריא במשמרות. הנה מטתו הנה מטותיו ושבטיו המד"א שבועות מטות. שלשלמה למלך שהשלום שלו. ששים גבורים סביב לה אלו עשרים וארבעה משמרות כהונה ועשרים וארבעה משמרות לוייה ושתים עשרה מחלקות מגבורי ישראל שמשמרין את ישראל. כלם אחוזי חרב. ר' זעירא ור' יהודה בשם ר' שמואל אלו תלמידי חכמים שמלמדין לכהנים שחיטה והלכות זריקה וקבלה ר' יצחק בשם ר' אמי אלו מבקרי מומי קדשים ונוטלין שכרן מתרומ' הלשכה ר' גדיל בר בנימן בשם ר' יוסא שני דייני גזלות היו בירושלם והיו נוטלי' שכרן מתרומת הלשכה. שמואל אומ' נשים היו אורגות בפרוכת ונטלו שכרן מתרומת הלשכה. הדין עבד לה כבנין והדין עבד לה כקרבנות שלא יגל אחד מהזבחים שלא לפסול אחד מהקרבנות.

<ג,ז,ג> ר' יונתן פתר קרא בסנהדרין (הנה מטתו מטותיו. ושבטיו כמד"א שבועות מטות. שלשלמה למלך שהשלום שלו. ששים גבורים אלו ששים איש מעם הארץ הה"ד וששים איש מעם הארץ הנמצא' [איי] בעיר. מגבורי ישראל אלו אחד עשר אנשים הה"ד ויקח שר: טבחים את שריה כהן הראש ואת צפניהו כהן משנה ואת שלשת שמרי הסף ומן האיש לקח סריס אחד זה מופלא בית דין ולמה קורא אותו סריס שמסרס את ההלכה וחמשה אנשים מרואי פני המלך הרי אחד עשר וכשהוא אומ' שבעה להוסיף עליו שני סופרי דיינין שיושבין לפניהם. מגבורי ישראל מזכין את ישראל בגבורה. כלם אחוזי חרב ר' מאי ור' יוסי ר' מאיר אומ' שהיו כלם שונין הלכה כחרב שאם בא מעשה על ידיהן לא תהא הלכה קוהא להם. ר' יוסי אומ' בשעת הדין הכל נושאין ונותנין היאך להוציא את הדין ואת המעשה ומתפחדין מדינה של גיהנם. ר' מנחם חתניה דר' אלעזר בר אבונא בשם ר' יעקב בר אבונא אם באת אשה לפניך לבית המדרש לשאול לך על כתמה ועל נדתה תהא רואה כאלו שיצאת מירכיד ואל תתן עיניך בה ותתפחד מדינה של גיהנם.

<ג,ז,ד> ורבנין פתרין קרא ביוצאי מצרים הנה מטתו מטותיו ושבטיו כמ' דתימא [שבועות מטות שלשלמה למלך שהשלום שלו] (א151) שלו ששים גבורים. אלו ששים רבוא שיצאו ממצרים מבין עשרים שנה ולמעלה מגבורי ישראל. אלו ששים רבוא שיצאו ממצרים מבין עשרים שנה ולמטה. כלם אחוזי חרב איש חרבו על יריכו. שבשעה שאמי

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

להם משה כך אמ' לי הב"ה סינטומוס כל ערל לא יאכל בו מיד כל אחד ואחד נתן חרבו על ריכו ומל עצמו וכו' ענינא דכתי' קדמיה.

<ג,ז,ה> תני עד שלא יחטא אדם נותנין לו אימה ויראה והבריות מתפחדין ממנו כיון שהוא חוטא נותנין עליו אימה ויראה ומתפחד הוא מאחרים תדע לך שכן אמ' ר' אבון עד שלא חטא אדם הראשון היה שומע קול הדבור עומד על רגליו ולא היה מתירא כיון שחטא אדם כששמע קול הדבור נתירא ונתחבא שני את קולך שמעתי. ויתחבא האדם. ר' איבו אמ' באותה שעה ג'יו/עה קומתו של אדם ונעשית של מאה אמה. ר' לוי אמ' עד שלא חטא אדם הראשון היה שומע את הקול אִימְרוֹן וכיון שחטא היה שומע את הקול אִגְרוֹן. עד שלא חטאו ישראל מה כתי' ומראה כבוד יי' כאש אוכלת. אמ' ר' אבא בר כהנא שבע מחיצות של אש היו ישראל רואין טוכסות זו את זו ולא היו מתיראין ומזדעזעין ונפחדין וכיון שחטאו אפילו פני הסרסור לא היו יכולין להסתכל הה"ד כי קרן עור פני משה וייראו מגשת אליו ר' פינחס ור' אבון בשם ר' חנין אף הסירסור הרגיש עמהם באותה העבירה. עד שלא חטאו ישראל מה כתי' מלכי צבאות ידודון ידודון. ר' איבו אמ' מלאכי צבאות אין כתו' כאן אלא מלכי צבאות מלכיהון דמלאכיא אי זה זה זה מיכאל וגבריאל לא היו יכולין להסתכל הה"ד כי יגרתו מפני האף והחמה. עד שלא אירע לדוד אתו המעשה כתי' יי' אורי וישעי ממי אירא משאירע בו כתי' ואבא אליו והוא יגע ורפה ידים. עד שלא חטא שלמה היה רודה בשרים ובשרות. הה"ד עשיתי לי שרים ושרות זכרים משוררים ונקבות משוררות ותענגות בני האדם פְּרוֹבְטִייה שדה ושדות שידיה ושדוותה אזיין בהון כיון שחטא מינה לו ששים גבורים מגבורי ישראל והעמידן לשמר את מטתו הה"ד הנה מטתו. כלם אחזי חרב. שהיה מתפחד מן הרוחות.

<ג,ט,א> אפריון עשה לו ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון פתר קריא במשכן אפריון זה משכן. אמ' ר' יהודה בר' לעאי למלך שהיתה לו בת קטנה עד שלא הגדילה ובאת לידי סימנין היה רואה אותה בשוק ומדבר עמה בפרהסיא במבוי ובחצר כיון שהגדילה ובאת לידי סימנין אמ' המלך אין שבחה של ()[בת]י שאהא מדבר עמה בפרהסיא אלא עשו לה פִּפְלִיוֹן וכשאהיה צריך לדבר עמה אדבר עמה מתוך הפִּפְלִיוֹן כך כתי' כי נער ישראל ואוהבהו. במצרים ראו אתו בפרה?סייא שני ועבר יי' ל?ניגף את מצרים בים ראו אתו בפרהסיא שני וירא ישראל את היד הגדולה והיו העוללים מראין אותו באצבען ואומ' זה אלי ואנוהו. בסיני ראו אתו פנים בפנים שני ויאמר יי' מסיני בא. כיון שעמדו ישראל על הר סיני וקבלו את התורה ואמרו כל אשר דבר יי' נעשה ונשמע נעשה לי אומה שלימה אמ' הב"ה אין שבחן של בני שאהא מדבר (151ב) עמם בפרהסיא אלא יעשו לי משכן וכשאני צריך לדבר עמהם אהיה מדבר עמהם מתוך המשכן הה"ד ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו. עשה לו המלך שלמה המלך שהשלום עמו. המד"א. ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

ג,י,א < עמדיו עשה כסף > שני ווי העמדים וחשוקיהם כסף. רפידתו זהב שני ואת הקרשים תצפה זהב. מרכבו ארגמן שני ועשית פרכת תכלת וארגמן. תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים. ר' יודן אמ' זו זכות התורה וזכות צדיקים עוסקין בה. ר' עזריה בשם ר' יודה בשם ר' סימון אמ' זו השכינה. כתו' אחד אומ' ולא יכלו הכהנים לעמד לשרת. וכתוב אחד אומ' והחצר מלאה את נגה כבוד יי' כיצד יתקיימו שני כתובין הללו ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי למה היה אהל מועד דומה למערה שהיתה סמוכה לים וגעש הים והציף את המערה המערה נתמלאה והים לא חסר כלום כך אהל מועד נתמלא מזיו שכינה והעולם אינו חסר מן השכינה אימתי שרת השכינה בעולם ביום שהוקם המשכן שני ויהי ביום כלות משה

ג,י,ב < ר' יודה בר' לעאי פתר קריא בארון אפריון זה הארון ומהו אפריון פריומא. למלך שהיתה לו בת יחידה נאה וחס[?/י/ו]דה ומשובחת אמ' להם המלך לעבדיו בתי נאה ומשובחת וחסידה ואין אתם עושים לה פריום. עשו לה פריום ומוטב שתראה יפיה של בתי מתוך הפריום כך אמ' הקב"ה תורתני נאה וחסידה ומשובחי ואין אתם עושים לה ארון מוטב שתראה יפיה של תורתני מתוך הארון. עשה לה המלך שלמה. המלך שהשלום שלו. מעצי הלבנון המד"א ויעש בצלאל את הארון עצי שטים. עמדיו עשה כסף רפידתו זהב שני ויצפהו זהב טהור. מרכבו ארגמן ר' תנחומא אמ' זו פרוכת הסמוכה לה. ר' ביבי אמ' זה הכפרת שזהבה דומה לארגמן. תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים. ר' יודן אמ' זו זכות התורה ולומדיה הך כתי' קדמיה. אמ' ר' אבא בר כהנא ונועדתי לך שם ללמדך שאפילו מה שאחורי הכפרת לא היה פנוי מן השכינה. גוי אחד שאל לר' יהושע בן קרחה אמ' לו למה נדבר עם משה מתוך הסנה ולא מאילן אחר. אמ' לו אילו דבר עמו מתוך חירוב או מתוך שקמה היית שואלני והייתי משיבך עכשיו להוציאך חלק אי א[פ]שר ללמדך שאין מקום פנוי בארץ מהשכינה שאפי' כן היה מדבר עמו מתוך הסנה.

ג,י,ג < ד"א אפריון זה בית המקדש. עשה לו המלך שלמה. שלמה ודאי. מעצי הלבנון שני ואנחנו נכרת עצים מן הלבנון. עמדיו עשה כסף. שני ויקם את העמדים לאולם ההיכל. רפידתו זהב. כההוא דתנינן שכל הבית נטוה בזהב חוץ מאחורי הדלת אמ' ר' יצחק הדא מתניתא דתנינן לבנין השני. אבל בבנין הראשון אפילו אחרי הדלתות היה מחופה זהב. תנינן שבעה מיני זהבים הם שהיו בו זהב טהור וזהב טוב זהב סגור זהב שחוט זהב מופז זהב מזוקק זהב פרוים. זהב טוב כשמועו. המד"א וזהב הארץ ההיא טוב. אמ' ר' יצחק טובי דהוה בביתא טובי דהוה ביה בלויתא. זהב טהור. שהיו מכניסין אותו לכור ואינו חסר כלום. ר' יודה בשם **(א152)** ר' אמי אלף ככרים זהב הכניס שלמה לאור אלף פעמים עד שהעמידו על ככר אחד והא תני אמ' ר' יוסי בר יהודה מעשה במנורת המדבר שהיתה יתירה על מנורת המקדש משקל דינר גורדיינון הכניסה לאור שמונים פעם עד שחסרה. אלא מן קדמי הות חסרה סגיא ברם מן הכא ולהלן לא הות חסרה אלא צבחר צבחר זהב

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

שחוט שנמשך כשעוה. אדרינוס היה לו משקל ביצה. דוקליטיאנוס היה לו משקל דינר גורדייני. הדא מלכותא רשיעתא לית לה מיניה ולא הוי לה מיניה. זהב סגור שהיה סגור בעד כל בעלי זהבים. והא כתיבי שבעת אלפים ככר כסף מזוקק לטוח קירות הבתים. וכי כסף היה והלא זהב היה. ולמה קורין אתו כסף שהיה מכסיף בעד כל בעלי זהבים וממנו היו נעשים כל הספים והסירות והיעים והמזרקות והמזמרות והמזלגות והכפות והמחתות והפותות. ר' יצחק מגדלאה אמ' אלו חפי פותחת ר' סימי אמ' זה פותה שתחת הציר ללמדך שאפילו דבר קל לא היה המקדש חסר. זהב מוֹפֵז. ר' פֶּטְרִיקִי אחוי דר' דרוסה בשם ר' אבא בר בונה אמ' דומה לגפרית הזה שְׁמֶצֶתָת באש. ר' אבון אמ' על שם מ?ד?ינתו נקרא מֹאֲפֵז. זהב מזוקק. דבי ר' ינאי ודבי ר' יודן בר' שמעון דבי ר' ינאי אמרי שמחתכין אתו כזתים ומאכ[ל]ין אתו לְנַעֲמִיּוֹת והוא יוצא מזוקק. דבי ר' יודן אמרי שמטמינין אתו בְּזַבֵּל שבע שנים ויוצא מזוקק. זהב פרוים. ריש לקיש אמ' אדום דומה לדם הפר. ויש אומ' שעושה פירות. שכשבנה שלמה בית המקדש צר בו כל מיני אילנות. ובשעה שאלו בשדה עושין פירות אלו שבבית עושין פירות. והיו משירין פירותם ומלקטין אתם ומניחין אתם לבדק הבית. ובשעה שהעמיד מנשה צלם בהיכל יִבְשׁוּ כל אותן האילנות הה"ד ופרח לבנון אמלל. אבל לעתיד לבא הקב"ה חוזר הה"ד פרוח תפרח ותגל אף גילת ורנן. מרכבו ארגמן המד"א ויעש את הפרכת תכלת וארגמן וכרמ(ל)ל ובוץ. תוכו רצוף אהבה. זו זכות התורה כקדמיה.

<ג,י,ד> ד"א אפריון עשה זה העולם. עשה לו המלך שלמה. המלך שהשלום שלו. מעצי הלבנון שנבנה מבית קדש הקדשים של מטה דתנינן משניטל הארון אבן היתה שם? מ?ימות נביאים הראשנים וּשְׁתִּיָה היתה נקראת ולמה נקראת שְׁתִּיָה שממנה הושתת העולם. הה"ד מציון מכלל יופי. עמודיו עשה כסף. זה שלשלת יחסים. רפידתו זהב אלו פירות הארץ ופרי האילן שנמכרין בזהב. מרכבו ארגמן המד"א רוכב שמים בעזרך. תוכו רצוף. הך כקדמיה. ד"א אפריון עשה לו. זה כסא הכבוד. המלך שלמה המלך שהשלום שלו. מעצי הלבנון. זה בית קדשי הקדשים. של מעלה שמכוון כנגד בית קדשי הקדשים של מטה הה"ד מכוון לשבתך מכוון כנגד שבתך. עשה כסף המד"א עמודי שמים ירופפו. רפידתו זהב אלו דברי תורה שני הנחמדים מזהב. מרכבו ארגמן המד"א לרוכב בשמי שמי קדם. תוכו רצוף אהבה. ר' ברכיה ור' בון בשם ר' בהו ארבעה גאים הם גאה שבעופות נשר גאה שבבהמות שור. גאה שבחיות אריה. גאה (152ב) שבכולן אדם וכולן נטלן הקב"ה וחקקן בכסא הכבוד שני ייבי בשמים הכין (ס..). כסאו ממה שהכין כסאו על הגאים דע שמלכותו בכל משלה.

<ג,יא,א> צאנה וראנה בנות ציון בנים המצויינין לי בתגלחת במילה ובציצית במלך שלמה במלך שברא בריותיו שלמות ברא חמה ולבנה על מלאתן כוכבים ומזלת על מלאתן. בר קפרא אמ' אדם וחווה כבן עשרים שנה נבראו. במלך שלמה במלך שהשלום שלו. ד"א

במלך שלמה במלך שהשלים לבריותיו מעשיו כיצד השלים האש לאבינו אברהם השלים
החרב ליצחק השלים המלאך ליעקב. ד"א במלך שלמה במלך שעשה שלום בין בריותיו.
תני ר' שמעון בן יוחאי הרקיע של שלג והחיות של אש הרקיע של שלג שני ודמות על ראשי
החיה. מיכאל של שלג וגבריאל של אש ולא זה מכבה זה ולא זה מזיק זה. והחיות של אש
שני מראיהן כגחלי אש. וכת' והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק ולא זה מכבה זה ולא זה
מכבה זה אמ"ר אבון לא סוף דבר בין מלאך למלאך אלא אפלו בין מלאך שחציו שלג
וחציו והקב"ה עושה שלום בו ואית ליה חמש אפין ואלו הן גויתו כתרשיש ומראיהן
כמראה ברד ולא זה מזיק זה ולא זה מזיק זה. כת' אחד אומ' המקרה במים עליותיו וכת'
אחד אומ' כי י"י אלהיך אש אוכלה הוא וכת' כרסייה שביבין דינור ולא זה מזיק זה ולא
זה מזיק זה. אמ"ר יוחנן כת' עושה שלום במרומו הרקיע של מים והכוכבים של אש
ואינן מזיקין זה לזה מעולם לא ראה חמה פגימתה של לבנה. אמ"ר יעקב דכפר חנן כת'
המשל ופחד עמו המשל זה מיכאל ופחד זה גבריאל עמו מהו עמו מושלמין עמו. אמ"ר לוי
אין לך כל מזל ומזל שהוא קודם לחברו בעלייתן אין לך כל כוכב וכוכב שמביט מה
למעלה ממנו אלא מה שלמטה ממנו כהדין בר נשא דנחית בסולמא ואינו חמי לאחוריו אף
במכות פרעה עשה הקב"ה שלום שני ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד ר' יודה ור'
נחמיה ורבנין ר' יודה אמ' צלו(ה)[ח]יות של ברד מלאות אש ולא זו מכבה זו ולא זו מכבה
זו. אמ"ר חנין הדא דר' יוד(ו)[ה] דמיא להיא פירטתא דרימונא דחרצניתא מתחמרא
מלגו. ור' נחמיה אמ' אש וברד פתיכין זה בזה. אמ"ר חנין הדא דר' נחמיה דמיא להדא
עשאשיתא דקנדילה מיא ומשחה מערבין כחדא והיא דלקא בגויתא ולא זה מכבה זה
ולא זה מכבה זה. ורבנין אמרי מיתא ומתקלהא מיתא ומתלהקא בשביל לעשות רצון
בוראה. אמ"ר אחא למלך שהיו לו שני לגיונין קשין והיו דבובין זה לזה כיון שראו
שהוקשת מלחמתו של מלך עשו שלום זה בזה ועשו מלחמתו של מלך כך אש וברד דבובין
זה עם זה כיון שראו מלחמתו של מלך המלכים הקב"ה במצרים עשו שלום שניהם
ועשו מלחמת (א153) הקב"ה במצרים הה"ד ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד נס בתוך
נס.

ג,יא,ב < בעטרה שעטרה לו אמו אמ"ר יוחנן שאל ר' שמעון בן יוחאי את ר' לעזר
בר' יוסי אמ' לו איפשר ששמעת מאביך מהו בעטרה שעטרה לו אמו אמ' לו הן אמ' לו
היאך אמ' לו למלך שהיתה לו בת יחידה והיה מחבבה יותר מדאי והיה קורא אותה בתי
ולא זו מחבבה עד שקרא אותה אחותי ולא זו מחבבה עד שקרא אותה אמי כך בתחלה
חיבב הקב"ה את ישראל וקראן בתי הה"ד שמעי בת וראי ולא זו מחבבן עד שקראן
אחותי שני פתחי לי אחותי ולא זו מחבבן עד שקראן אימה שני הקשיבו אלי עמי ולאמי
אמי. עמד ר' שמעון בן יוחאי ונשקו על ראשו ואמ' אילו לא באתי אלא לשמע מפיד הטעם
הזה די. אמ"ר חננא בר' יצחק חזרנו על כל המקרא כולה ולא מצינו שעשת בת שבע
עטרה לשלמה בנה ואת אמרת בעטרה שעטרה לו אמו אלא מה העטרה הזו מקובעת

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

באבנים טובות ומרגליות כך היה אהל מועד מצוין בתכלת וארגמן ובתולעת השני ובשש. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי את מוצא בשעה שאמ' לו הקב"ה למשה עשה לי למשכן היה לו להעמיד ארבעה קונטסין ולמתח המשכן עליהם והרי הוא משכן אבל הקב"ה לא עשה כן אלא העלה אותו למעלה והראהו אש אדומה ירוקה שחורה ולבנה ואמ' לו עשה לי כזה אמ' לפניו רבונו של עולם וכי מנין יש לי אש שחורה אדומה ירוקה ולבנה אמ' לו כתבניתם אשר אתה מראה בהר. אמ"ר אבון למלך שהיה לו אותונין נאה אמ' לבן ביתו עשה לי כמותה. אמ' לו אדני המלך וכי יכול אני לעשות כמותה אמ' לו את בסממניך ואני בכבודי כך אמ' הק"ב למשה וראה ועשה אמ' לפניו רבונו של עולם אלזה אני שאעשה כמותו אמ' לו כתבניתם. ר' ברכיה בשם ר' בצלאה למלך שנגלה לבן ביתו בלבוש נאה של מרגלינון ואמ' לו עשה לי כמוהו. אמ' לו אדני המלך וכי יכול אני לעשות כמוהו אמ' לו וראה ועשה אמ' לו יכול אני לעשות אמ' לו כתבניתיו כשם שאתה רואה למעלה כך עשה למטה עצי שטים העמדתי אין כתוי כאן אלא עומדים כנתונים באיסטרטיאה של מעלן ואם את עושה לזה של מעלן למטן אני מניח סניקליטון שלי של מעלה ויורד ומצמצם שכניתי ביניהם למטה כיצד מה למעלה שרפים עומדים אף למטה עצי שטים עומדים מה למעלה כוכבים אף למטה כוכבים אמ"ר חייא בר בא מלמד שהיו כרסיה זהב נראין במשכן ככוכבים הנראין ברקיע. **ביום חתונתו** זה סיני חיתונים היו וביום שמחת לבו אלו דברי תורה המד"א פקודי ייי ישראלים משמחי לב. ד"א ביום חתונתו זה אהל מועד וביום שמחת לבו זה בית העולמים. (153ב)

<ד,א,א> הנך יפה רעיתי וכל ענינא כקדמית'

<ד,א,ג> מבעד לצמתך אמ"ר ועיני האש' הזאת כשמצמת שיערה לאחוריה והיא תכשיט לה כך היתה סנהדרי גדולה יושבת אחורי בית המקדש והיא היתה תכשיטה של בית המקדש. אמ"ר אבהו נראין מצומדין והן מרווחין בהדין ביה רבה דציפורין ר' לוי אמ' לשון ערבי הוא אן בעי ליה מימי ארוח לי אמ' מבעד לצמתך שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד הר שגלשתי מתוכו עשיתי אותו גלעד לאומות [העול'] אי זה זה זה ים סוף ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמ' טורא דאיתנהר מן גוה הדא אחתא כד שעשה סגין היא עבדה לה גלשין גלשין הדא מוצינא כההוא לפי טבאות הוא עבד גלשין גלשין ומה גלשה הגלשתי מתוכה שיניך כעדר הקצובו' מילין קציצין בנות מצרים ובזת הים. שעלו מן הרחצה ר' בא בר כהנא אמ' בשם ר' יהודה בר' לעיי לפני השירה כתי ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני ייי לאחר שירה כתי ויעשו בני ישראל הרע בעיני ייי תחלת עשיית אמ' להם כבר מחלה שירה לשעבר כיוצא בדבר אתה אומ' אלה דברי דוד האחרונים והראשוני' היכן הם אמ' להם כבר מחלה שירה לשעבר. שכולם מתאימות שהיו כולם

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

מתאמים בין שכינה למלאך הה"ד ויסע מלאך האלהים ההולך. ושכלה אין בהם שלא
נזרך אחד מהן.

<ד,ג,א> **כחוט השני שפתותיך** בשעה שאמרו את השירה. אז ישיר משה ומדברך
נאוה שמראין באצבע ואומרין זה אלי ואנוהו באותה שעה חתחיל משה משבחן כפלח
הרמון רקתך הריקן שבהן רצוף ביזים כרמון הזה אין צריך לומר מבעד לצמתך על
הצנועים והמצזי? ומתין שבנים.

<ד,ז,א> **כמגדל דוד צוארך** מה שגידל אתכם דוד בספרו ומה גידל אתכם דוד בספרו
לגוזר ים סוף לגזרים. בנוי לתלפיות. מהו לתלפיות ספר שאמרו לופיות הרבה. עשרה בני
אדם אמרו ספר תלים אדם הראשון ואברהם משה ודוד ושלמה על אילין חמשה לא
איתפלגון אילין חמשה אחרנייתא מן אינון רב אמי (א)סוף והימן וד[ו]תן אחד ושלשת בני
קרח ועזרא. ר' יוחנן [א'] אסף והימן ודודתן אחד ושלשת בני קרח ועזרא על דעת רבאין
אסף בכלל בני קרח על דעת ר' יוחנן הוא אסף דהכא הוא אסף דתמן אלא על ידי שהיה בן
תורה זכה לומר שירה עם אחיו וזכה לומ' שירה בפני עצמו על דעת דרב אסף אחד הוא
שני על ידי אסף הנבי' על ידי הנביא רב ור' יוחנן רב אמי לידותן הנביא על הידותן על
הדינים שעברו עליו ועל ישראל. ר' יוחנן אמי לידותן הנביא על הדתין ועל הדיינין שעברו
עליו ועל ישראל. ר' חונא בשם ר' אחא אע"פ שעשרה בני אדם אמי ספר תלים מכולהון לא
נאמר אלא שמותם אלא על ידי דוד מלך ישראל משלו משל למה הדבר דומה לחבורה
אנסיין שמבקשת לומר הימנין למלך אמי להם המלך כלכם נעימים כלכם חסידים כלכם
משובחין לומ' הימנון לפני אלא איש לפני יאמר על ידי (154א) כלכם למה שקולו ערב כך
בשעה שבקשו עשרה צדיקים לומ' ספר תלים אמי להם הקב"ה כלכם נעימים וחסידים
ומשובחין לומר הימנון לפני אלא דוד יאמר על ידי כלכם למה שקולו ערב הה"ד ונעים
זמירות ישראל. ר' סובא בשם ר' אחא אמי מי מנעים זמירותיהן של ישראל דוד בן ישי.
אלף המגן תלוי עליו. כל אותן האלפים והרבבות שעמדו על הים והגנתי עליהם לא הגנתי
עליהם אלא בזכות אותו שבא מי שהוא עומד נשלט ביצרו ויתגבר על יצרו כגון משה
בשעתו דוד בשעתו עזרא בשעתו כל דורו נתלה בו ועל ידי מי נקרע לכם ים סוף על ידי שני
שריך אלו הן משה ואהרן.

<ד,ז,ב> ר' יוחנן פתר קריה בישראל לפני הר סיני עד שעמדו על הר סיני לא היו עומדין
באלמיהא. מבעד לצמתך שהיו מצמצמין עצמן על דיבור ולא היו עומדין באלריאה אלא
ביראה ורתת וזיע. ר' אבא בר כהנא בשם ר' יוחנן ואייתי לה מן הכא כת' והגוים חרוב
יחרבו מחורב חרבו נטלו אַפּוֹפֶסִים שלהם למיתה. שעדרו כעדר העזים. ר' יהושע בשם ר'
לוי אמי טורה דאתנהרתון מן גוזיה עד שְׁגַלְשֶׁתָן מתוכו עשיתי אותו גל ועד לאומות העולם
אי זה זה הר סיני ומה הַגְלָשָׁה הַגְלָשֶׁתָן מתוכו. שיניך כעדר הקצובות מילין קצובין

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

מאתי וארבעים ושמונה. איברים. מצות [לא ת]עשה. ושס"ה מצות [לא ת]עשה. שעלו מן הרחצה שהיו כולן מרוחצין מן העונות ר' אחא ור' משרשיא בשם ר' אידי אומי בכל המוספין כתי' ושעיר עזים אחד לחטאת ושעיר חטאת אבל בעצ[ת] [ר]ת אין כתי' חטאת ללמדך שלא היה בידם לא חטאת [ו]לא עון שכלם מתאימות. אמ"ר יוחנן ביום שירד י"י על הר סיני ליתן תורה לישראל שירדו עמו ששים רבוא של מלאכי השרת וביד כל אחד ואחד מישראל. ר' בא בר כהנא בשם ר' יוחנן ק"י [כ] [י/ר:] רבוא של מלאכי השרת ירדו עם הקב"ה לסיני אחד מלבישו עטרה ואחד אוסרו זוגי. מאי זוני ר' חונא רבה דצימרין. אמ' זוניס המד"א מוסר מלכים פתח ויאסור אזור במתניהם. וְשָׁכְלָה אין בהם. שלא היה ניזוק אחד מהם. כחוט השני שפתותיך זה הקול שלפני הדיבר המד"א ויען כל העם קול אחד. ומדברך נאווה. זה הקול של אחר הדיבר שני וישמע י"י את קול דבריכם. ויאמר היטיבו כל אשר דברו. מהו היטיבו כל אשר דברו. ר' חייא בר אדא ובר קפרא חד אמ' הטבה כהטבת נרות וחד אמ' הטבה כהטבת הקטרת באותה שעה התחיל משה מקלסן כפלח הרמון רקתך הריקן שבך רצוף הוא תורות כרמון הזה ואין צריך לומי מבעד לצמתך על הצנועין שבכם ועל המצומתין שבכם. כמגדל דוד צוארך מה שגידל דוד בספרו ומה גדל אתכם דוד בספרו אלהים בצאתך לפני עמך. מה כתי' בתריה ארץ רעשה [ו] [כתי' הרים נזלו מפני י"י. שאין ת"ל זה סיני מפני אלהים אלהי ישראל. בנוי לתלפיות. ספר שאמרוהו פיות הרבה אלף המגן כל אותן האלפים והרבבות שעמדו לפני הר סיני והוגנתי עליהם לא היגנתי עליהם אלא בזכות אותו הבא לאלף דור ולא אתם (154ב) בעצמכם נתליתם בו אלא כל שלטי הגבורים שכל מי שיעמוד וישלט ויתגבר על יצרו כגון משה בשעתו דוד בשעתו עזרא בשעתו כל דורך נתלה בהן ועל יד מי נתן התורה על ידי שני שדייך אלו משה ואהרן.

<ד,ד,ג> ר' יצחק פתר קרייה במלחמת מדין שערך כעדר העזים עדרים שהלכו למלחמת מדין לא הלכו אלא בזכות יעקב אבינו הה"ד ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאתם. ר' חונא אמ' ישר' סבא. שגלשו מהר גלעד הר שגלשתן מתוכו עשיתיו גלעד לאומות העולם אי זו זו מלחמת מדין ומה הגלשה הגלשתן מתוכו שיניך כעדר הקצובות מילין קציבין שנים עשר אלף בנדבה ושנים עשר אלף במסירה שני וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה אמ"ר חנינא בר יצחי בשנים עשר אלף הלכו למלחמת מדין שעלו מן הרחצה ר' חונא אמ' שלא הקדים אחד מהן תפלין של ראש ותפלין של יד לא היה משה משבחן ולא ולא היו עולין משם בשלום הוי אומי שהיו צדיקים ביותר. שכלם מת: א?ימות שבשעה שהיו נכנסין זוגות זוגות אצל האשה היה אחד מהם מפחם פניה ואחד מהם מפרק נזמיה והיו אומרות להן אין אנו מבריותיו של הקב"ה שתעשו לנו כך והיו ישראל אומרין להם לא דייכם שטלנו שלנו מתחת ידיכם הה"ד ויאמר י"י אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם. ושכלי אין בהם שלא נחשד מהן בעברה. כחוט השני שפתותיך. בשעה שאמרו למשה עבד[?]; נשאו את ראש אנשי המלחמה ביד ולא נפקד ממנו איש לְעָרְ(י) [ו]ה ולחטא. ומדברך נאווה שאמרו לו ונקרב את קרבן י"י אמ' להם משה דבריכם סותרין זה עם זה אמרתם ולא נפקד ממנו איש לער[ו] [ו]ה ולחטא. ואמרתם ונקרב את קרבן י"י. אלו לא

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

חטאתם קרבן זה למה אמרו לו רבינו משה זוגות זוגות היו נכנסין אצל האשה והיה אחד מהם מפחם פניה ואחד מפרק נזמיה איפשר שלא הזיע יצר הרע אנו אומרי' להביא קרבן באותה שעה התחיל משה לשבחן כפלה הרמון רקתך ריקנין שבכס רצופין מצות ומעשים טובים כרמון הזה שכל מי שבא עבירה לידי ונוצל ממנה ולא עשה אותה מצוה גדולה עשה ואין צרי' לומי' מבעד לצמתך על הצנועין ועל המצומתין שבכס כמגדל דוד מה שגידל אתכם בספרו ומה גדל אתכם דוד בספרו לסיחון מלך האמרי ולעוג מלך הבשן ונתן ארצם נחלה. בנוי לתלפיות. שאמרוהו פיות הרבה. אלף המגן תלוי עליו כל הרבבות והאלפים שהלכו למלחמת מדין והיגנתו(ו)[י]. עליהם לא היגנתי עליהם אלא בזכות אותו שבא לאלף דור ולא אתם בעצמכם נתליתם בו אלא כל שלטי הגבורים כל שעומד ושולט ומתגבר על יצרו קרוי גבור. כו כקדמיה ועל ידי מי נעשית מלחמת מדין על ידי שני שדיך על ידי שנידנא משה ופינחס

(155א) <ד,ד,ד> ר' חונא פתר קריה בירדן. שערך כעדר העזים עדר שעברו את הירדן אלא בזכות אבינו יעקב הה"ד והודעתם את בניכם לאמר לא עברו ביבשה עבר [ישר'] ישראל (ש)[ס]בא. ר' יודן בשם ר' יוחנן בגי' מקומות מצאנו בתורה בנביאים בכתובים שלא עברו ישראל הירדן אלא בזכות אבינו יעקב בתורה דכתי' כי במקלי עברתי את הירדן הזה. בנביאים והודעתם את בניכם בי לאמר עבר י(ר?) [ש]ר' ישראל סבא. בכתובים מה לך הים כי תנוס הירדן מלפני אלוה יעקב שגלשו מהר גלעד הר (ג)[ש]גלש מתוכו עשיתי גלעד לאומות העולם אי זה זה הירדן ומה הגלשה הגשתי מתוכו שיניך כעדר הקצובות בזת סיחון ועוג שעלו מן הרחצה. אמ"ר לעזר בששים אלף נכבשה ארץ כנען היא דעי דרי אלעזר דאמ"ר אלעזר כל מלחמה שהיא יתירה על ששים אלף מלחמה עירבוביא הוא ר' יהודה בשם ר' חזקיה כל מקום שני' כעשר כעשרים כל כמי' עמד או חסר או יתר תמן איתמר כארבעים אלף חלוצי צבא והנה אתמר ארבעים וארבעה אלף ושבע וחמשים אמ"ר אלף שלם היו והשאר כלו בדרכים אותן ט"ו אלף היכן הן אמ' להם שמרי כלים היו ולא מנאן כתי' שכלי מתאימות שמותאמים היו בין החלוץ למאסף הה"ד והחלוץ הולך. ושכלה אין בהם שלא היה ניזק אחד מהן כחוט השני שפתותיך כשאמרו ליהושי' כל אשר צו[י]תנו ומדברך נאווה שאמרו כל איש אשר ימרה את פיך באותי שעה התחיל יהושע משבחן כפלה הרמון רקתך כמגדל דוד צוארך במה גידל אתכם בספרו למכה מלכים גדולים. ועל שני שדיך עברו ישראל את הירדן ואלו הן יהושע ואלעזר.

<ד,ד,ה> ד"א שערך כעדר העזים כו' הר שג' מת' גלועה לאומות העולם ואי זה זה בית המקדש שני נורא אלהים ממקדש[י] מאיכן מוראה יוצאה לא מבית המקדש המד"א את שבתותי תשמרו ומקדשי תראו שהוא מקודש בחורבנו כשהיה מקודש בבנינו והרי דברים קל וחומר ומה אם למקדשו לא נשא לו הקי' פנים לכשיבא להפרע ממחריביו על אחת כמה וכמה ומה הגלש' הגלש' מתוכו שיניך כעדר הקצובות מילין קציבין אלו בגדי כהונה גדולה דתנין תמן כהן גדול משמש' בשמונה כלים וההדיוט בארבעה בכתנת ומכנסים מצנפת ואבנט מוסיף עליו חשן ואפוד ומעיל וציץ נזר הקדש. כתנת היתה מכפרת על שפכי דמים

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

המד"א ויטבלו את הקטנת בדם. ויש אומ' על לובשי כלאים המד"א ועשה לו כתנת פסים. מכנסים מכפרים על גילוי עריות. המד"א ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה. מצנפת מכפרת על גסי הרוח המד"א ושמת המצנפת על ראשו. אבנט היה מכפר מן דמר על הגנבים ומן דמר על העוקמנין. אמ"ר לוי שלשים ושתים אומות היה בו והיה מעקמו לכאן ולכאן. חשן היה מכפר על מְטִידִין המד"א ונתת אל חשן המשפט. אפוד (155ב) היה מכפר על עובדי עבודה זרה המד"א אין אפוד ותרפים. מעיל היה מכפר על לשון הרע ר' סימון בשם ר' יונתן דבית גוברין שני דברים לא היה להן כפרה וקבעה להן התורה כפרה ואלו הן לשון הרע וההורג נפש בשגגה. לשון הרע לא היה לה כפרה וקבעה לה התורה כפרה זוגי המעיל שני והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו יבא קול ויכפר על קול לשון הרע וההורג בשגגה לא היה לו כפרה וקבעה לה התורה כפרה זו מיתת כהן גדול שני וישב בה עד מות הכהן הגדול. ציץ היה מכפר על עזי פנים ומן דמר על הגודפנין ומן דמר על עזי פנים המד"א והיה על מצח אהרן ולהלן הוא אומ' ומצח אשה זונה היה לך. ומן דמר על הגודפנין והיה על מצחו תמיד ולהלן הוא אומ' ותטבע האבן במצחו. כתי' ויפל על פניו ארצה למה ויפל אלא מתחלה אתה דורש גבהו שש (מ)אמות וזרת כדי שלא יצטער אותו צדיק ויהלך מלא ק(ו)ומתו לפיכך כתי' וי(ע)פ[ל] על פניו ארצה. אמ"ר חונא לפי שהיה דגון אלהיו חקוק על לבו. לקיים מה שני ונתתי את פגריהם על פגרי גלוליה(ה)[כ]ס. ד"א ויפל על פניו כדי שיטמן אותו פֶּה סרוח שחירף וגידף כענין שני טמנם בעפר יחד. ד"א ויפל על פניו כדי שלא יצטער אותו צדיק בתוך יישובו. ד"א ויפל על פניו כדי שיבא אותו צדיק וידרך על צוארו לקיים ואתה על במותימו תדרוך. שעלו מן הרחצה שמכפרים על ישראל שכלם מתאימות אלו שתי שרשרות גְבֻלֹת של זהב שיוצאות מבין החשן והיו נראין מתוכו כמ[י]ן שתיים נרתיקות ושכלה אין בהן שלא נתאכלה אחת מהן. כחוט השני שפתותיך. זה נזר הקדש. ומדברך נאווה זה הציץ. ר' יונתן הוה סליק לצלויי ולא טב לך תיסוק ותיצלי בהדין טורא ברכה ולא תיצלי בההיא קוקלתא אמ' ליה ולמה הוא בריך טורא הדין אמ' ליה דלא טף במוי דמבולא הדא היא דְבְרִיתָא אמרין ארעא דישראל לא טפת במוי דמבולא את עלמת מלתא מן ר' יוחנן בההיא שעת' ולא אגיביה אמ' ליה אַחְמְרִיה ר' תרשני ואני משיבו אמ' לו השיבהו. אמ' לההוא כותי הדין טורה ממה את עבד ליה אן מן טוריא רמיא הוא כתי' ויכסו כל ההרים הגבוהים אין מכיניא הא כתי' חמש עשרה מלמד ויכסו ההרים בההיא ענתא נשתתק אותו כותי. ולא אשכח מה להשיב. ולא אשגח ביה עֵילו קריה בההרים הנמוכים אם ההרים שהיו גבוהים מלמעלה כתי' וַיִּכְּלוּ סוּ כָּל הַהָרִים קל וחומר לנמוכים בההיא ענ[י]תה נאת ליה ר' יוחנן וארבכיה תלתא מילין. וקרא עליה תלתא קריין. ברוך תהיה מכל העמים. ובבהמתך. אפלו בבהמין שבכס. והדין כל כלי יוצר עליך לא יצ'לח[ת] והדין כפלח הרמון רקתך ריקן שבישראל מלא: תשובות כרמון ואין צריך לומי על הצנ[נוע]ים והמצרים שבכס.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

<ד,ד,ו> ד"א שערך כעדר העזים הר שגלשו מ:ת?י? [וגי?] גלועד (א156) לאומות העולם אי זה זה המשמרות ומי הגלי הגל מתוכו. שיניך כעדר מילין קציבין כ"ד משמרות כהונה וכ"ד משמר ותלויה וי"ב מחלקות שעלו מן הרחצה שמשמרין לישראל. שכלם מתאימות דתנינן תנן בשלשה פרקים בשנה היו כל המשמרות שות. ושכלה אין בהם דתנינן הראשון בראש ורגל. כחוט השני שפתותיך דתנינן שהוא לכסך הניף הסגן בסודר והקיש בן אַרְזָה בְּצָלָה]צ. ומדברך נאווה זה השיר דתנינן תמן השיר שהלויים אומרים במקדש הראשון היו אומרין ליי הארץ ומלואה. בשני גדול יי ומהולל מאד. בשלישי אלהים נצב בעדת אל. ברביעי אל נקמות יי אל נקמות הופיע. בחמישי הרנינו לאלהים עוזנו הריעו. בששי יי מלך גאות לבש. בשבת מזמור שיר ליום השבת לעתיד לבא שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

<ד,ד,ז> ד"א שערך כעדר העזים כוי שגלשו הר שגלש' מתוכי כוי. ואי זה זה הקרבנות ומה גלשה הגל. שיניך כעדר הקצובות מילין קציבין את הכבש אחד תעשה בבקר שעלו מן הרחצה שמכפרין והולכין על ישראל. דתנינן איל קרב באחד עשר בחמשה עשר. ושכלה אין בהן דתנינן הקרבים והסלת והיין בשלשה שלש'

<ח,ד,ז> ד"א שערך כעדר העזים הר שגלשו מת' כוי אי זו זו סנהדרין ומה הגלש' מת' שיניך כעדר הקצובות מילין קציבין אלו מזכין ואלו מחייבין שעלו מן הרחצה שמזכין את ישראל שכלם מתאימות דתנינן מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו מעבירין דינו למחר והן מעבירין זוגות זוגות. ושכלה אין בהם ר' לוי אמ' שלמדי' דבר מתוך דבר ר' אבא אמ' שאין הלכה קוהא להם. ד"א כחוט השני שפתותיך ר' יודן אמ' כגזירת המלך גזירת בית דין ר' חוניא דמים הן מצוים בפיהם סקילה שריפה הרג וחנק דתנינן וחוט של סיקרא חוגרו באמצע כדי להבדיל בין דמי העליונים לתחתונים כך סנהדרין מבדלת בין טומאה לטהרה בין איסור להיתר בין פטור לחיוב.

<ט,ד,ז> ד"א כחוט השני שפתותיך זה לשון של זהורית. ומדברך נאווה זה שער המשתלח אמ' ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם אין לנו לשון זהורית ושער המשתלח אמ' להם כחוט השני שפתותיך חביבה עלי כחוט השני של זהורית ר' אבהו אמ' עלה ונשלמה פרים שפת' מה נשלם תחת פרים ותחת שער המשתלח שפתינו. ומדברך נאווה מדברך יאי מדברתיך יאיא אמ"ר אבא בר כהנא אע"פ שהוא מדבר וחייבין על מחיצה מחיצתו עכשו כשהוא חרב כשם שחייבין על מחיצתו כשהוא בנוי אמ"ר לוי אמ' הקב"ה בחורבנה העמידה לי צדיקים ובבנינה העמידה לי רשעים בחורבנה העמידה לי צדיקים דניאל וחבורתו מרדכי וחבורתו עזרא וחבורתו. בבנינה העמידה לי רשעים כגון אחז וחבורתו מנשה וחבורתו אמון וסיעתו ר' אבא בר כהנא בשם ר' יוחנן (ע)א]ל הדה דר' לוי אמ' כי רבים בני שוממה מבני בעולה. הוי צדיקים העמידה לי בחורבנה יותר מצדיקים שהעמידה לי בבנינה כפלח הרמון (ב156) רקתך. ר' אבא בר כהנא ור' אחא חד אמ' הריקן שבשלש שורות רצוף תורה כרמון הזה ואין צריך לומ' מבעד לצמתך על הי[נ]שבין בסנהדרין עצמ[נ]ה] וחד אמ' הריקן שבסנהדרין רצוף תורה כרמון הזה ואין צריך לומ'

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

מבעד לצמתי על היושבין תחת הזית ותחת הגפן והתאנה ועוסקין בדברי תורה כמגדל דוד צואר(0)[ך] זה בית המקדש ולמה מדמהו בצואר שכל ימים שהיה בית המקדש בנוי וקיים היה צוארן של ישראל פשוט בין אומות העולם וכיון שחרב בית המקדש כביכול נכפף צוארן של ישראל הה"ד ושברתי את גאון עוזכם זה בית המקדש. ד"א מה צואר זה נתון בגבהו של אדם כך בית המקדש נתון בגבהו של עולם ומה צואר זה רוב תכשיטין תלוין בו כך כהונה מבית המקדש לוייה מבית המקדש מלכות תורה מבית המקדש ומה צואר זה (ג)א[א]ם נוטל אין לאדם חיים כך משחרב בית המקדש אין חיים לשנאי ישראל. בנוי לתלפיות טטרגונין. היא בר בון אמי יופי היה וגעשה תל' אמ"ר יוחנן אמי הקב"ה אלי הוא שעשיתיו תל בעולם הזה ואני הוא שעתיד לעשותו יפיפות לעולם הבא. היא דעת דר' יוחנן דאמ"ר יוחנן ונבנתה העיר על תלה בזכות תלה וארמון על משפטו ישב בזכות אותו הדין שישבתי עליו בעולם הזה תל שכל אקפיומות מכונות מיכן העומדי בחוצה לארץ ומתפללין הפו? (ג)כ[א]ים פניהם לארץ ישראל שני והתפללו אליך דרך ארצם העומדים בארץ ישראל הופכים פניהם כנגד ירושלים ומתפללי שני והתפללו אליך דרך העיר הזאת העומדים ומתפללין בירושלים הופכים פניהם כנגד המקדש שני והתפללו לפניך אל הבית הזה העומדים בהר הבית ומתפללין פניהם הופכים כנגד קדשי הקדשים ומתפללין שני והתפללו אל המקום הזה נמצאו כל ישראל מתפללין אל מקום אחד ומנין שכל ישראל מתפללין אל מקום אחד ר' יהושע בן לוי אמי הוא ההיכל לפני הוא ההיכל שכל הפינות מכ[ו]ן? ונו? אתו הוא ההיכל שכל הפינות מתפללות בו בקרית שמע הוא אומי בונה ירושלים בתפלה הוא אומי בונה ירושלים בברכת המזון הוא אומי בונה ירושלים הוא שכל הפינות מתפללין עליו לפני הקב"ה לבנותו ולהשרות בו שכינתו. כת' אחד אומי והיו עיני ולבי שם כל הימים וכת' אחד אומי אלך אשובה אל מקומי כיצד יתקיימו שני כתובים הללו אלא פנים למעלה ולבי למטן. דתנינן יכוין אדם לבו כנגד בית הקדשים. ר' חייא רבה ור' שמעון בן חלפתה אמי כנגד ר' חייא רבה אמי כנגד קדשי הקדשים של מטה הה"ד מכון לשבתך פעלת ייי מכון לשבתך זה הר המוריה ר' חייא רבה ור' ינאי חד אמי שממנו יוצא מרה לעולם וחרנה אמי שממנו יוצא מורא לעולם. ארון ר' חייא רבה ור' ינאי חד אמי שמשם יוצא אורה לעולם. וחד אמי שמשם יצא ארירה (א157) לעולם דברי ר' חייא רבה ור' ינאי חד אמי שממנו יצאו דברות לעולם וחרנה אמי שמשם יצא דבר לעולם אלף המגן תלוי עליו אמ"ר ברכיה אמי הקב"ה אלף דור קפלתי והבאתי אותו המגן שהיה תאווה לבבנו. ר' ברכיה בשם ר' יצחק אמי אברהם לפני הקב"ה רבונו של עולם לי נעשית מגן ולבני אין את נעשה מגן אמי לו הקב"ה לך הייתי מגן אחד שני אנכי מגן לך אבל לבניך אני נעשה מגנים הרבה הה"ד אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים כהונו? ומלכות.

<ד,ה,א> שני שדיך כשני עפרים. אלו משה ואהרן מה שדים הללו הודה והדרה של אשה כך משה ואהרן הודן והדרן של ישראל. מה השדים הללו נוייה של אשה כך משה ואהרן נויין של ישראל. מה השדים הללו כבודה ושבחה של אשה כך משה ואהרן כבודן ושבתן

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

של ישראל. מה השדים מלאים חלב כך משה ואהרן ממלאים ישראל מן התורה ומה השדים הללו כל מה שהאשה אוכלת התינוק אוכל ויונק מהן כך כל תורה שלמד משה רבינו לימדה לאהרן הה"ד ויגד משה לאהרן את כל דברי יי. ורבנן אמ' גילה לו שם המפור(ה)[ש]. מה השדים הללו אין אחד? מהן גדול מחברו כך משה ואהרן הה"ד הוא משה ואהרן וכת' הוא אהרן לא משה גדול מאהרן ולא אהרן גדול ממשה בתורה ר' אבא למלך שהיו לו שתי מרגליות טובות ונתנן בכף מאזנים לא זו גדול מזו ולא זו גדול מזו כך היו משה ואהרן שוי' אמ"ר חנינא בר פפא ברוך המקום שבחר בשני אחים האלה שלא נבראו אלא לתורה ולכבודן של ישראל ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי שתי משפחו' של כהנים היו באלכס נדריאה אחת מקריאת אחת מתחת מעשה ששלחו ה:(ה)[ר]?פאים והביאו מהן ו:ע?שו מהן תרייק ובהן היו מרפאין רבא בר זוטרא בשם ר' שמעון בשר ודם אין מקדים רטייה עד שרואה המכה אבל מי שאמ' והיה העולם אינו כן אלא מקדים הרטייה ואחר כך הוא מכה הה"ד הנני מעלה לך ארוכה ומרפא ורפאתים וכת' כרפאי לישראל אמ' הב"ה באתי לרפאות עונותיהן של ישראל ונגלה עון אפרים ורעות שומרון אבל אומות העולם מכה אותן ואחר כך מרפאן שני ונגף יי את מצרים נגוף ורפוא נגף על ידי משה ורפא רפאן על ידי אהרן אשריהן שני אחים הללו שלא נבראו אלא לכבודן של ישראל וה"ה דאמ' שמואל יי אשר עשה את משה ואת אהרן הוי שני שדיך אלו משה ואהרן.

<ד,ה,ב> תאמי צביה ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי מה התאומים הללו כיון שפורש אחד מהן מדדיהן ומדדן כך כת' ואכחיד את שלשת הרעים בירח אחד וכי בירח אחד מתו ו(ל)[ה]לא לא מתו בשנה אלא בירח אחד נגזרה עליה' גזירה על שלשתן הה"ד נדיבי עמים נאספו. ר' יוסי אומ' שלשה פרנסין טובים עמדו לישראל ואלו הן משה אהרן ומרים ובזכותן נתנו (157ב) להם ג' מתנות טובות הבאר והמן וענני כבוד המן בזכות משה הבאר בזכות מרים וענני כבוד בזכות אהרן מתה מרים ופסקה הבאר והיו אומ' לא מקום זרע ותאנה. וחזרה בזכות אהרן ומשה מת אהרן נסתלקו ענני כבוד הה"ד ויראו כל העדה כי גוע אהרן אל תקרי ויךא[ו] אלא ויךאו וחזרו שניהם בזכות משה מת משה. נסתלקו שלשתן. ועוד לא חזרו והצרעה לא היה ע(מס)?בר?ה את הירדן ולא ראו ישראל קורת רוח מן אותה שעה. קרעים בשושנים. אמ"ר שמואל בר נחמן מרים ויוכבד הן הן חיותיהן של ישראל. והיו: רעות את ישראל שלבם רך כשושנים. ואיכן היתה מרעיתם של ישראל במצרים. עד ים סוף.

<ד,ו,א> עד שיפוח היום ר' לוי ור' אבהו חד אמ' בשעה שמל אברה' אבינו את עצמו ובניו ובני ביתו עשה ער' לותיהן גבעה וזרחה עליהן החמה והתליעו עלה ריחן לפני הקב"ה כריח (ה)קטרת הסמים וכריח קומץ הלבונה שעל גבי האישים ואמ' הקב"ה לכשיבאו בניו של זה לידי עבירות ומעשים רעים אני נזכר להם זה הריח ואתמלא רחמים

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

עליהם והופך להם מדת הדין למדת רחמים מה טעם אלך לי אל הר המור ר' לוי אמר בשעה שמל יהושע את בני ישראל העמיד להם ערלות (כ)גבעה וזריחה עליהן חמה והתלעו ועלה ריחן לפני הק' כריח קטרת סמים וכריח קומץ של לבונה שעל גבי אישים באותה שעה אמר הקב"ה לכשיבאו בניהן של אלו לידי עבירות ומעשים רעים אני נזכר להם ריח זה ומתמלא עליהן רחמים והופך להם מדת הדין לרחמים מה טעם אלך לי אל הר המור אל גבעת הלבנה. כת' בעצם היום הזה נימול אברהם אמ"ר ברכיה אלו מל אברהם את עצמו בלילה היה דורו אומר אלו ראינוהו לא הנחנוהו אלא בעצם היום הזה נמול אברהם ודגשה ליה מ(י)ל(ל)ה]. ר' אבהו בר כהנא ור' לוי ר' אבא אמר הרגיש ונ(ע)צטער כדי שיכפל לו הקב"ה שכרו. ר' לוי א' מל אברהם אין כת' אלא נמול בדק עצמו ומצא מהול. אמ"ר ברכיה בהוא ענתה אקל ר' אבא בר כהנא אתיב ית ר' לוי אמר ליה שקרנא כדבנא ונצטער כדי שיכפול לו: הקב"ה שכר. כת' המול ימול יליד ביתך ומקנת כספך אמר הק"ב יבא טמא ויטפיל בטהור איפשר כן אלא המול ימול אני טהור ואברהם טהור נאה לטהור להטפל בטהור. ר' אבון בשם ר' שמעון אמר שיתף הקב"ה ימינו עם אברהם ומלו שני וכרות עמו הברית.

ד,ו,ב > ד"א אלך לי אל הר המור זה אברהם ראש לכל הצדיקים ואל גבעת הלבונה זה יצחק שנתקרב כקומץ לבונה על גבי המזבח.

ד,ז,א > **כלך יפה רעיתי** זה אבינו יעקב שהיתה מטתו שלימה לפנינו ולא נמצא בה]ם רשע. [פס:] כלך יפה רעיתי תני ר' שמעון בן יוחאי בשעה שעמד לישראל לפני הר סיני ואמרו כל אשר דבר יי' נעשה ונשמע אותה שעה לא היה בהם (158א) זבים ומצורעים ולא חגרין ולא סומין ולא אלמים ולא חרשין ולא שוטיין ולא שממין לא טפשיין ולא חלוקי לב על אותה שעה נאמר כלך יפה רעיתי כיון שחטאו לא היו ימים? ק' לים והיו בס זבין ומצורעים חגרין וסומין אלמים חרשים שוטיין ושגגין וטפשיין באותה שעה נאמר וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב. אמ"ר חלבו כת' ויהי המקריב ביום הראשון ביום השני נתנאל בן צוער ולמה עשה יהודה טפלה שלא יתגאה יהודה ויאמר הואיל ואני הקרבתי תחילה אני הוא גדול שבכולם אלא העלה הקב"ה עליהם כאלו הקריבו כלם ביום הראשון כאלו הקריבו כלם ביום האחרון. אמ"ר ר' אלעזר כת' זאת חנוכת המזבח ביום המשח. והלא כל אחד ואחד מהן מזרק אחד כף אחת ומה ת"ל קערות כסף שתים עשרה מזרקי כסף שנים עשר כפות זהב שתים עשרה אלא שלא יאמר יהודה הואיל ואני הקרבתי תחלה אני גדול מכולם לפיכך העלה הקב"ה עליהם כאילו הקריבו כולם ביום הראשון וביום האחרון. אמ"ר ברכיה כת' כל אלה שבטי ישראל שנים עשר מאחר שברכן וחזר וברכן אלא מלמד שישב יעקב אבינו ומשלין בחיות משל ליהודה ב(אריה) שני גור אריה יהודה דן לנחש יהי דן נחש עלי דרך נפתלי לאיל[ה] שני נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר. בנימן לזאב שני בנימן זאב יטרף וחזר וקראן כולן זאבים כולם נחשים כולם עקרבים תדע לך שהוא כן

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

שהרי דן שקראו נחש חזר וקראו אריה שני דן גור אריה. אמ"ר אידי מצינו בקרבן של נשיאים מה שהקריב זה הקריב עולה זה הקריב עולה זה מנחה וזה מנחה זה חטאת וזה חטאת זה שלמים וזה שלמים למיה שכלם שלמים ושוים כאחד ומה ראה הכתי ליחסן בספר ואלה שמות ראובן שמעון לוי ויהודה. דן הוא יהודה. דן הוא יששכר. דן הוא זבולן. ר' חנין ור' לוי ור' חונה חד אמ' מפני ש(ק)ינתרן אביהם וחד אמ' מפני שיחסן אביהן ולית אנא ידעין מה אמ' דא ומה אמ' לדא אלא מן דאמ' ר' יודן בשם ר' יודה בר' סימון ור' חנין הוא דאמ' מפני שקינתרן אביהן ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן ר' יהודה אמ' לפי שכל השבטים לא שמרו יחוסיהן במצרים וראובן ושמעון לוי ויהודה שמרו יחוסיהן במצרים ר' נחמיה אמ' לפי שכל שבטים עבדו ע"ז במצרים ושבט ראובן שמעון לוי ויהודה לא עבדו עבוד' זר' ורבנן אמ' לפי שכל שבטים לא נהגו שררה במצרים ושבט ראובן שמעון לוי ויהודה נהגו שררה במצרים כיצד מת ראובן נתנה שררה לשמעון מת שמעון נתנה שררה ללוי מת לוי בא ליתן שררה ליהודה יצתה בת קול ואמרה הניחו אותה עד שיגיע זמנה ואימת הגיע זמנה אחרי מיתת (י)ה[ושע]ה"ד ויהי אחרי מות (י:מ?)ה[ושע] ויאמר יי' יהודה יעלה. שלשה שמות נקראו לו יהודה עתניאל יעבץ. ר' ברכיה ור' לוי בשם ר' חמא בר' (158ב) חנינא זה בעז ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי זה עתניאל. כת' בן אדם היו לי בית ישראל לסיג כולם. אמ"ר זכריה אנא חמיתה כולה אילוכרוסון כל ענינם עד גאלם יי' דכת' מי זאת עולה מן המדבר אמ' הקב"ה הואיל וכלך יפה רעיתי ומום אין בך.

<ד,ח,א> אתי מלבנון כלה אמ' הקב"ה אתי תבאי. תמן תנינן נותנין לבתולי שנים עשר חדש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה ואני לא עשיתי כן אלא עד שאתם עסוקין בטיט ולבנים. קפצתי וגאלתי אתכם. זיעה סרוחה של אחשוורש ששה חדשים בשמן המור ר' יהודה בר' יחזקאל אמ' זה שמן אפרס(נו)[מון] ר' ינאי אמ' זה שמן אינפקנון שמשיר את השיער ומחליק הבשר של גוף ואני לא עשיתי כן. ר' ברכיה ור' ירמיה בשם ר' חייא בר' אבא אמ' דרש ר' לוי בן סיסי בנהרדעא וייראו את אלהי ישראל ותחת רגליו זאת עד שלא נגאלו אבל מ(י)שנגאלו איכן היתה במקום שדרכה של לבינה ראויה להנתן שם היתה נתונה. אמ"ר ברכיה מעשה אין כתוב כאן אלא כמעשה היא וכל אַרְגְּלִיָּה שלה נתנה היא והסל וְהַמְגִרְפָּה שלא נתנה בר קפרא אמ' עד שלא יצאו ישראל ממצרים היתה רשומה ברקיע ומשיצאו (י:ע?)ש[ראל] ממצרים עוד לא ניראית בענן מה טעמי וכעצם השמים לטוהר כך אינון נסיין מה עננים אמ' להם הקב"ה כשגליתם לבבל עמכם הייתי שני למענכם שְׁלַחְתִּי בְּבַלְאָה לכשתיחדו לבית הבחירה בקרוב: אני עמכם הה"ד אתי מלבנון כלה. אמ"ר לוי לא היה צריך קרא לומ' אלא ללבנון כלה ואת אמרת מְלַבְּנוֹן אלא אתי לְלַבְּנוֹן כלה אלא כתחלה הוא נוער מבית מבית המקדש ואחר כך הוא פורע מן אומות העולם. אמ"ר ברכיה בשלש שעות הקב"ה פורע מן עשו הרשע ומאלופיו מה טעם עתה אקום יאמר יי'. ר' שמעון בר' ינאי עתה אקום כל זמן שמוכפשת באפר כביכול והוא כן

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

שישעיה אמ' התנערי מעפר קומי שבי ירושלים באותה שעה הס כל בשר מפני יי' למה כי נעור ממעון קדשו אמ"ר אחא כהדא תרנגולתא דמנערה גפה מגוא קטמא.
<ד,ח,ב> תשורי מראש אמנה אמ"ר חוניה בשם ר' יוסטא עתידות הגליות מגיעות עד טוורוס מוֹנִיס ואומרין שירה עתידין אומות העולם להביא את חדר(ו)ו(ט)[נ?]:ות למלך המשיח מה טעם תשורי מראש אמנה. אין לשון תשורי אלא לשון קרבן המדי"א ותשורה אין להבי' לאיש. ראויה היא ואנא לא ראויה לא כבר עשיתי לכם כן בימי חזאל וילך חזאל לקראתו ויקח ממנו. משא ארבעים גמלים אמ"ר יהודה וכי כל טוב דמשק משא ארבעים גמל היה אלא ללמדך שהיתה בידו אבן טובה ומרגלי:(ות)[ת]!. שהיתה ראויה ליתן בדמיה כל טוב דמשק ואת אמרת יקח מנחה בידו. וכל טוב דמשק אלא הן עצמן עתידין להביא דורנות למלך המשיח מה טע' והביאו את כל אחיכם מכל הגוים (159א) מנחה ליי' בסוסים ברכב ובצבים ובפרדים ובכרכרות. ר' ברכיה בשם ר' יהודה אמ' כאילין סביא דלית אינון יכלין מטענין בכל קריקה ואינון מטענין להון בכירת ידה והדא היא דכתי' הבו ליי' משפחות עמים. אמ"ר אחא עמים הבו ליי' משפחות אין כתי' כאן אלא משפחות עמים הבו ליי' כבוד ועוז. כשתהיו מביאין אותם לא תהיו מביאין דרך בזיון אלא בכבוד ועז באי זו זכות בזכות שאמרו שירה על הים. ר' נחמן אמ' בזכות אמנה שהאמין אברהם שני' והאמין ביי' ר' חלבו בשם ר' יוחנן אמ' כתי' וירא ישראל את היד הגדולה דאדין אדם ואינם מאמינים אית בר נש דחמי ולא מהימן בזכות האמונה שהאמינו ישראל במצרים שני' ויאמן העם.

<ד,ח,ג> ד"א תשורי מראש אמנה זה אברהם שכתב בו והאמי' ביי' מראש שני' וחרמון זה יצחק מה זה השניר שונא את הניר כך לא נכנס יצחק אלא פעם אחת בלבד וחרמון זה יעקב מה חרמון זה כל טובו נתון בזוטו כך כהונה מיעקב לוייה ומלכות מיעקב. ממעונות אריות. זה סיחון ועוג מה הארי הזה שחוץ כך היו סחון ועוג שצוחים וגבורים שלא היה בין זה לזה אלא מהלך יום אחד בלבד ולא זה בא לסיועו של זה ולא זה בא לסיועו של זה מהררי נמרים אלו הכנענים מה הנמר הזה חצוף כך הכנענים חצופים הה"ד ולא נשאר איש בעי ר' ברכיה בשם ר' אליעזר ראויין היו ישראל לומר שירה על מפלתן של סיחון ועוג וראוי היה חזקיהו לומ' שירה על מפלת סנחריב אלא כגמול ידיו השיב לו חזקיהו למה כי גבה לבו אתא חמי חזקיהו מלך וצדיק ואת אמרת (מל'ו.ו.ר?)[כי? גבה] לבו אלא גבה לבו מלומר שירה. אתא ישעיהו לגבהון דחזקיהו וסיעתו אמ' לון זמרו ייי' אמרון ליה למה כי גאֹוֹת עשה. אמ' ליה כבר מודעת זאת בכל הארץ. אמ"ר אבא בר כהנא אמ' חזקיהו תורה שאני עוסק בה מכפרת על השירה. אמ"ר לוי וכי מה היו צריכין לומר נסיו וגבורתי של הקב"ה מסוף העולם ועד סופו. אלא כבר עמד גלגל באמצע הרקיע. וראוי נסיו וגבורותיו של הקב"ה עד סוף העולם. ר' ישמעאל בר' יוסי בשם ר' אחא כבר פרעה מלך מצרים נתרחקה מלך כוש היו באותו הנס ובאו לסייע את חזקיהו הרגיש בהן סנחריב ומה עשה להם סנחריב הרשע בערבית כפתן בחצי הלילה יצא המלאך ונגפן. לחיילותיו של סנחריב.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"ו)

הה"ד ויצא מלאך י"י ויך במחנה אשור. בשחרית השכים חזקיהו ומצאן כפותין אמ' דומה שלא באו אלו אלא לסי(ו)[ניעני התירן והלכו וספרו נסיו וגבורותיו של הקב"ה הה"ד כה אמר י"י יגיע מצרים וסחר כוש יגיע מצרים זה פרעה וסחר כוש וסבאים אנשי מדה אלו חיילותיהן עליך (ו)[ניעברו זה חזקיהו וסיעתו ולך יהיו כבר מושלמין לך בַּזְקִים יעברו בכרקומִיִקִיָּאָה ואלריך ישתחוו זו ירושלם ואלריך יתפללו זו בית המקדש. ומה היו אומ' אך בך אל ואין עוד אָפֶס אלהים אמ' ישעיה לפני הקב"ה רבונו של עולם אכן אתה (159ב) אל מסתתר מ"ה אכן איכן אתה אל מסתתר אכן יש בך דִּינְמִיס ואתה מסתתר אמ' לו אלהי ישראל מושיע. חוזר אני ומתנקם. אמ"ר יהושע בן לוי אלו אמ' חזקיהו שירה על מפלת סנחריב היה נעשה הוא והיה ראוי להיות מלך המשיח. וסנחריב גוג ומגוג והוא לא עשה כן. אלא עתה ידעתי כי הושיע י"י מְשִיחוֹ. אלה ברכב מה כתי' בתריה י"י הושיי המלך יעננו ביום קָרְ? אָ? [ניננ].

<ד,ט,א> **לבבתיני אחותי כלה** אמ' הקב"ה לב אחד היה לכם במצרים ונתתם לי שני לבבות. באחד ענק מצוארוני זה משה המיוחד והגבור שבשבטיך. ד"א לבבתיני אחותי כלה אמ' הקבה לב אחד היה לכם בים ונתתם לי שני לבבות. באחד ענק זה משה המי וה?ג? שבשבי. ד"א לבבתיני אמ' הקב"ה וכ' באחי מעיניך בהקמת המשכן שני וביום הקים את המשכן. באחד ענק זה משה המְעֵלָה שבשבטיך דאמי נשי דוד המדבר כשרו' היו כיון שהגיעו לאותו מעשה עמדו ונמלכו (מ)עצמן ולא נתנו כלום מנזמיהם למעשה העגל וכיון ששמעו שהן אסורות להן מיד נעלו דלתותיהן. ד"א לבבתיני אחותי כלה אמ' הקב"ה לב אחד היה לכם במרגלים ונתתם לי שני לבבות זה יהושע וכלב שני בלתי כלב בן יפונה. באחד ענק מצוארניך זה משה המלך והגבור שבשבטים. ד"א אמ' הקב"ה לב אחד היה לי ונתתם בי לבבות בשטים באחת מעיניך זה פינחס שני ויעמד פנחס ויפלל ותחשב לו לצדקה באחת ענק זה משה.

<ד,י,א> **מה יפו דודיך אחותי כלה.** ר' ברכיה ור' חלבו בשם ר' שמואל בר נחמן אמ' בעש' מקומות נקראו ישראל כלה שיתא הכא וארבעה בנביאי(ה) [ס] שיתא הכא אתי מלבנון כלה. לבבתיני אחותי כלה. מה יפו דודיך אחותי כלה. (ו)[ת]טופנה שפתותיך כלה. גן נעול אחותי כלה. באתי לגני אחותי כלה הא שיתא וארבעה בנביאי קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה וככלה תעדה ככליה ותקשרים ככלה ומשוש חתן על כלה וכנגדן לבש הקב"ה עשרה לבושין י"י מלך גאות לבש. הרי אמ' לבש י"י עז. הרי בי' התאזר הרי גי וילבש צדקה כשרין הרי ד'. וילבש בגדי נקם הרי ה'. תלבשת הרו ו'. ויעט כמעיל(י)? [ל] קנאה ז'. זה הדור בלבושו ח' מדוע אדום ללבושך ט' הוד והדר לבשת הרי עשרה. כדי ליפרע מאומות העולם שבטלו מישראל עשרת הדברות. שהיו מצמצמין עליה ככלה. וריח

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

שמניך (טובים). מכל בשמים. אמ"ר שמואל בר נחמן מה שמן זה חלק על ידי שאת מפטמו את מריח בו כמה ריחות כך הפסוק הזה את דורש ומוצא כמה טעמים טובים.

<ד,יא,א> **נפת תטפנה** שפתותיך כלה. ר' דְרוֹסָה ור' ירמיה בשם ר' שמואל ברי יצחק ששים רבוא עמדו להם לישר' בימי אליהו ר' יעקב בשם ר' יוחנן ()[ק]כ רבוא דאמ"ר יוחנן מְגִיבֵת ועד אֲנִטִיפְטָרְם ששים רבוא עיירות ואין לך עיירות מקולקלות בכולן כְּבִית אֶל ויריחו שאררה יהושע בית אל ששם היו עגלי זהב של ירבעם עומדים. כתי' אחד אומי ויצאו בני הנביאים אשר בבית אל. אל אלישע נביאים אין פחות משנים ולמה לא (160א) נתפרסמה נבואתן שלא היה צורך לדורות או מעתה כל נבואה ששעתה שהיתה צורך לדורות נתפרסמה וכל נבואה שלא היתה שעתה ולא היה בה צורך לדורות לא נתפרסמה אבל לעתיד לבא הקב"ה מביא(ין) ומפרסם נבואת' הה"ד ובא י"י אלהיך כל קדושים עמך. ר' ברכיה בשם ר' חלבו כשם שעמדו לישראל ששים רבוא של נביאים כך עמדו להם ששים רבוא של נביאות ובא שלמה ופרסמן שני נפת תטפנה שפתותיך כלה ר' חונה ור' חלפתה קיסריה בשם ר' שמעון בן לקיש מה כלה זו מתקשטת בעשרים וארבעה תכשיטין ואם חסרה חיסור דבר אחת מהן אינה כלום כך תלמיד חכם צריך שיהא רגיל בכ"ד ספרים ואם חסר אחד מהן אינו כלום. ר' חונה בשם ר' שמעון בן לקיש מה כלה זו צנועה כך תלמיד חכם צריך שיהא צנוע. ר' חלפתא בשם ריש לקיש מה כלה זו יושבת בפוריה ואומרת ראו שאני טהורה וזו עדותי מעידה עלי כך תלמיד חכם צריך שלא יהא בו דבר של דופי. ר' לעזר ברי שמעון ור' יוסי ברי חנינא ורבנן ר' אלעזר אומי כל מי שהוא אומי דברי תורה ברבים ואינן ערבין שומעיהן כסולת זו שצפה על גבי נפה נח לו (?שאי?לו) [ש]לא אמרו. ר' יוסי אומי כל מי שאומי דברי תורה ברבים ואין ערבין על שומעיהן כדבש זה שבא כצוף דבש (נל ש) [נוח לו שלא] אמרו. רבנן אמ' כל מי שאומי דברי תורה [ברבין] ואין ערבין על שומעיהן כדבש וחלב המעורבין נוח לו שלא אמרו. ר' יוחנן וריש לקיש ר' יוחנן אמ' כל מי שאומי דברי תורה ואינה עיל: שמי ככלה זו שעריבה על בני אדם בחפתה נח לו שלא אמרו. ריש לקיש אמ' כל מי שאומי דברי תורה ואמ' ער' על שמו ככלה זו שערי על בעלה בשעת חופתה נח לו שלא אמרו.

<ד,יא,ב> דבש וחלב תחת לשונך ר' ברכיה אמ' אין משקה סרוח יותר ממשקה זה שתחת הלשון ואת אמר דבש וחלב תחת לשונך אלא אם הלכות קהות תחת לשונך דבש וחלב הלכות המאוששות על אחת כמה וכמה. אמ"ר לוי אף הקורא מקרא בעינוגו וניגונו עליו נאמ' דבש וחלב תחת לשונך. וריח שלמותיך כריח לבנון. כתי' ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו אמ"ר יוחנן אין לך דבר שריחו רע וקשה משטף של עזים והוא אומי וירח את ריח בגדיו אלא כיון שנכנס אבינו יעקב נכנס עמו גן עדן הדא דאמ' ליה ראה ריח בני כריח שדה. כיון שנכנס עשו הרשע אצל אביו נכנס עמו גיהנם מה טעם בא זדון ויבא קלון היא דאמ' ליה מי איפוא מי נאפה בתנור זה השיבו רוח הקדש הוא הצד ציד. שאל ר' לעזר ברי

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

שמעון את ר' שמעון ברי' יוסי בן לקוניא חמוי אמי' ליה כלי קורייס יצא עם ישראל למדברי אמי' ליה לאו [אלו] מאיכן היו לובשין כל אותן ארבעים שנה שעשו במדבי אמי' ליה ממה שהלבישום מלאכי השרת הה"ד ואלבישך רקמה ר' סימי אמי' פורפירא תירגם עקילס איפליקטא. אמי' ליה ולא היו בלים ולא קר[נ]ת מימך שמלתך לא בלתה מעליך אמי' ליה ולא היו גדילין אמי' ליה צא ולמד מן החלזון (160ב) הזה שכל זמן שהוא גזון לנרתקו גדל עמו אמי' ליה ולא היו צריכין תכבוסת אמי' ליה הענן הזה שף בהן ומגחיצן אמי' ליה ולא היו נשרפין אמי' ליה צא ולמד מן אַמְיִיגְנִין הזה שאינו מְתַגַּחץ אלא באור אמי' ליה ולא היו עושין כְּנִמְיוֹת אמי' ליה אם במיתתן לא עשו בחייהן עשו ולא היו עושין ריח רע מריח הזיעה של גופן אמי' ליה מת? ג? וועען היו בעשבי הבאר הה"ד בנאות דשא ירביצני והיה ריחן נודף מסוף העולם ועד סופו בא שלמה ופירש וריח שלמותיך כריח לבנון.

<ד, יב, א> **גן נעול** אחותי כלה. ר' יהודה ברי' סימון בשם ר' יהושע בן לוי למלך שהיו לו שתי בנות אחת גדולה ואחת קטנה ולא נפנה להשיאן והניחן המלך שנים הרבה והלך לו למדינת הים ועמדו הבנות ומיחו על עצמן והשיאו עצמן לאנשים. והיתה כל אחת מהן נוטלת חותם של בעלה וְסִימְנְטָרִין שלו לאחר ימים בא המלך ממדינת הים ושמע קול הבריות מְלִיזִין אחר בנותיו ואומ' כבר זנו בנותיו של מלך מה עשה הוציא כרוז וא' כל עמא לְקַמְפִין בא וישב עליהן בְּפִרוֹסְדוֹר אמי' להן בנותי כך עשיתן וקלקלתן את עצמכם ומיד הוציאוה כל אחת ואחת חותם בעלה וְסִימְנְטָרִין שלו קרא לחתנו אמי' לו למי את נשוי חתן אמי' לו אני חֲתַנְךָ הראשון לבתך הגדולה אמי' לו זה מה הוא אמי' לו זה חותם שלי וזה סִימְטָרִין שלי וכן לשני באותה שעה אמי' המלך בנותי גְדוֹרוֹת מהערוה ואתם מליזין ומבזין אותן חייכם אני עושה בהן דינין כך הן אומ' העולם לפי שהיו מונין לישראל ואומ' ויעבידו מצרים את בני ישראל אם בנפשותם הן מְקַרְיָים כל שכן בגופן ובנשותיהן באותה שעה אמי' הקב"ה גן נעול אחותי כלה נעול מ"ה גן נעול אמי' הקב"ה גְנָתִי נעולה והיא מְהַגְנִיָא אמ"ר פינחס באותה שעה קרא הקב"ה למלאך הממונה על ההריון ואמי' לו צא וצור אותן בכל קטוֹרִין של אבתם עיקר אבותיהם למי היו דומין לגדולי המשפחות הה"ד לראובן משפחת הראובני אמ"ר הושעיא ראובן הראבני שמעון השמעוני אמ"ר מרינום ברי' הושעיא המ' דתימר ברוני סברוני סיכויי ר' חונא בשם ר' אידי הא בראש: התיבה וי"י בסופה מעיד עליהם שהן הם בני אבותיהן. אמ"ר פינחס גן נעול אלו הבתולות. מעין חתום אלו הזכרים. תני בשם ר' נתן גן נעול שתי פעמים למה אלא שתי ביאות לאשה כדרכה ושלא כדרכה. ר' חונא בשם בר קפרא אמי' בזכות ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים שלא שינו את שמם ולא שנו את לשונם. ולא אמרו לשון הרע. ולא נמצא בהן אחד פרוץ בערוה. לא שנו את שמם ראובן ושמעון נחתין ראובן ושמעון סלקין ולא היו קורין לראובן רופס ולשמעון לא היו קורין לוֹלִינִי וליוסף לְסִטְס ולבינמן אֶלְכְסַנְדְרָא ולא שנו לשונם להלן כתי' ויבא הפליט ויגד לאברם העברי (161א) וכאן כתי'

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

אלהי העברים נקרא עלינו וכת' כי פי המדבר אליכם בלשון הקדש ולא אמרו לשון הרע שני דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו את מוצא זה הדבר היה מופקד אצלם י"ב חדש ולא נמצא בהן אחד שהלשין על חברו ולא נמצא אחיד מהן פרוץ בערוה שני ויצא בן אשה ישראלית ויקבֹּב בן האשה הישראלית את השם להודיע שבחן של ישראל שלא נמצא בהם אלא זה ופרשו הכת' אמ"ר אבא בר כהנא שרה ירדה למצרים וגדרה עצמה מן הערוה וכל הנשים נגד[ר]ן בזכותה. יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו. ר' פינחס בשם ר' חייא כדאי היתה גדירת ער(י)א[ו]ה עצמה שבזכותה נגאלו ישראל ממצרים מה טע' גן נעול אחותי כלה מה כת' בתריה. **שלחך פרדס**

רמונים

<ד, יג, א> תני ר' שמעון בן יוחאי לאחד שנפלה לו ירוש' במקום א' ש?פה והיה היורש עצל והלך ומכרה בדבר מועט קל והלך הלוקח ונזדרז וחפר בה ומצא בה סימה ובנה בה פלטין גדולה מאד התחיל הלוקח מהלך בשוק ועבדים מהלכין אחריו מן ה'ס'ימה ההיא שקנה בה התחיל המוכר רואה ונחנק אומ' ויי מה אבדתי כך כשהיו ישר' במצרים היו משעבדין בטיט ולבנים והיו מאוסין בעיני המצרים וכיון שראום דגלים חונים על הים כטקסיס מלכים התחילו המצרים נחנקין ואומ' ווי מה שלחנו מארצנו שני ויהי בשלח פרעה. אמ"ר יונתן [משל] לאחד שהיה לו שדה בית כור והלך ומכר בדבר קל. והלך הלוקח וחפר בה מעיינו ועשה בה גנות ופרדסין וכו'. ר' יוסי אומ' לאחד שהיה לו קצצה של ארון ומכרה בדבר קל והלך הלוקח ועשה בה תיבות ומגדלים. שדה ושידות. התחיל המוכר וכו'.

<ד, יג, ב> ד"א שלחך פרדס רמונים דמייה לפרדס דרומים לישן בני נש הוא מה שלח פלני לארוסתיה רמונים. ר' חננא ור' סימון חד אמ' היא הכניסה לו שלש עשרה והוא הכניס לה שלש עשרה. היא הכניסה לו שלש עשרה מה שמפורש באלה שמות וזאת התרומה זהב וכסף ונחשת. ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים ועורות אלים מאדמים ועורות תחשים אבני שהם. והוא הכניס לה שלש עשרה מה שמפורש ביחזקאל ואלבישך רקמה ר' סימאי אמ' פון[ר]פירא תרגם עִקִּילָס אֶפְלִיקָטָא ואנעלך תחש תחות עורות תחשים ואחבשך בשש תחת שָש. ועזים ואכסך משי. ר' איבו אמ' עשאן ממש לעולם ור' יהודה בר' סימון הקיפן ענני כבוד המד"א לא ימוש עמוד הענן. ואעדך עדי זה זן. תני ר' שמעון בן יוחאי אומ' זין שנתן להם בחורב שם המפור' היה חקוק עליו. וכשחטאו נוטל מהן וכיצד נוטל ר' איבו אמ' מאיליו? היה נקלף ורבנן אמרי מלאך ירד וקלפו ואתנה צמידים על ידיך (161ב) אלו שני לוחות הברית שחקוק עליהם עשרת הדברות המד"א והלוחות מעשי אלהים המה. ורביד על גרונך אלו דברי תורה. ד"א קשרם על לבך תמיד ואתן נום זה נזר הקדש ועגילים על אזניך זה הציץ דתנינן הציץ נזר דומה לטס של זהב ורח(ו)ב[ו] שתי אצבעות ומוקף מאוזן לאוזן ועטרת תפארת בראשך זו השכינה המד"א והית עטרת תפארת ביד ייי וכת' ויעבר מלכם לפניהם וייי בראשם. ואילין תלתי אחרנייתא מה אינון ותעדי זהב

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

וכסף ויצא לך שם בגוים כפרים עם נרדים. ר' חונא אמ' הכניסה לו שלשה עשר והוא הכניס לו שלשה ועשרים שדרך חתן להיות כופל כתובה של כלה. ר' חייא אמ' היא הכניסה לו כלים ובשמים והוא הכניס לה כלים ובשמים כלים על ידי משה. ובשמים על ידי (אהרן) שלמה הה"ד ונתן למלך מאה ועשרים ככר זהב. ר' סימון אמ' היא הכניסה לו כלים ובשמים והוא הכניס לה כלים ובשמים. שלא במנין בא שלמה ופרש כפרים עם נרדים.

<ד,יג,ג> ד"א שלחך פרדס רמונים שלחך עתיד הקב"ה לעשותך כפרדס [...] ד. לבא ואי זה זה ... ?כין היו ישראל מנסרין] כל מ' שנה שעשו במדבר. ר' יוחנן אמ' מן הבאר דאמ"ר יוחנן היתה מעלה להם הַבָּאָר מִיָּי דְשָׁאִים מיני זָרְעוֹנִים מיני אילנות תדע לך שהוא כן שכיון שמתה מרים ופסקה הבאר מהן והיו אומ' לא מקום זרע. ותאנה. וגפן ר' לוי אמ' מן האשכל על שם ויכרתו משם זְמוֹרָה ואשכל ענבים אחד. איפשר כן אמ"ר אבא בר כהנא פירות היו גסים באותה שעה ורבנן אמרי ממה שהיו תגרי גוים מוכרין להן לישראל. תני ר' ישמעאל עדיין לא נאסר יינן של גוים לישראל.

<ד,יג,ד> ד"א שלחך פרדס רמונים. שלוחך לעשות כפר' רמ' לעתיד לבא ואי זה זה זה הנחל ועל הנחל יעלה על שפתו ועלהו לתרופה. מהו לתרופה אמ"ר יוחנן לְתַרְפִּיּוֹן מציץ עליה ותרף מזוניה. רב ושמואל חד אמ' להתיר פה אלמים וחד אמ' להתיר פה עקרות. ר' חנינא ור' יהושע בן לוי חד אמ' להתיר פה של מעלה וחד אמ' להתיר פה של מטה.

<ד,יג,ה> ד"א שלחך שלוחך עת' לעש' וכו' ואיזה זה זה אליהו זכור לטוב דתנינן תמן משפחת בית צריפה היתה בעבר הירדן וקרובה בני ציון בזרוע. ועוד אחרת היתה ו:ר?חק(ו)ה בני ציון בזרוע כגון אלו אליהו בא: לטמא ולטהר ולרחק ולקרב ר' יהודה אומ' לקרב אבל לא לרחק ר' שמעון אומ' להשוות את המחלוקת וחכמים אומ' לא לרחק ולא לקרב אלא לעשות גר בעולם שני' הנה אנכי ש[ו?ו?לח לכס את אליה הנביא והשיב (לכ:ם?) [ב] אבות על בנים.

<ד,יד,א> **נרד וכרכם** נרד נר דינון כרכם כמשמעו קנה זה קנה בשם שני' וקנה בשם וקנמון ר' חונא בשם ר' יוסי אומ' קנמון היה גדל בארץ ישראל [ו]היו עזים וצבאים אוכלין ממנו. מור. אִי(ט)[נ]מְר(י)[נ]וֹן. ואהלות למה קורא אהלות ר' יסא אמ' פִּילְטָא ר' אבא בשם ר' יהודה מפני שהוא בא דרך אהלים ורבנן אמרי שהוא פוסה באהל ומהיכן היו בנות ישראל הצנועות והכשרות מתקשטות ומשמחות לבעליהן. כל שעשו ישראל במדבר ר' יוחנן אמ' מן הבאר הה"ד מעין גנים באר מים חיים ר' (א162) אבהו אמ' מן המן הה"ד מור ואהלות קציעות ממה (ב162) נתון תחת השן וממנו היו בנות ישראל הצנועות והכשרות מתקשטות ומשמחות בעליהן כל מ' שנה שהיו ישראל במדבר.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

<ד,טו,א> מעין גנים באר מים חיים אמ"ר יוחנן מ"ח פעמים כת' בתורה באר באר כנגד מ"ח פעמים שנתנה בס התורה הה"ד מעין גנים באר מים חיים ונוזלים. אמ"ר עזריה זה מזיל מקצת דבר וזה מזיל מקצת דבר עד שתהא הלכה יוצאה כמין לחנון. אמ"ר תנחומא זה מלחים מקצת דבר עד שתהא הלכה יוצאה כמין לחנון.

<ד,טז,א> **עורי צפון ובאי תימן** ר' אלעזר ור' חנינא ר' אלעזר אמ' שלמים הקריבו בני נח. מותיב ר' אלעזר לר' יוסי והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן דא מה עבד לה ר' יוסי מן שמיניהון. מתיב ר' אלעזר כת' ויקח יתרו חתן משה עולה וזבחים עלה לשם עולה ושלמים ל(ו)[שם שלמי'] דא מה עבד לה ר' יוסי בר' חנינא אמ' לאחר מתן תורה בא יתרו ואחר אמ' קודם מתן תורה הוה יתרו ולא פליגי דאמי קודם מתן תורה בא יתרו עולות הקריבו בני נח מאן דאמי אחר מתן תורה בא יתרו עולות הקריבו בני נח מאן דאמי קודם מתן תורה בא יתרו שלמים הקריבו ודא מסייעא ליה לר' יוסי בר' חנינא. עורי צפון ובאי תימן. עורי צפון זה העולה שנשחטת בצפון ולמה קורין לה עורי דבר שהוא ישן ונתעורר. ובאי תימן אלו שלמים שנשחטין בדרום ולמה קורין אותה ובאי דבר שלא חידוש ר' אבא בר כהנא ור' חננא בר פפא ור' יהושע בשם ר' לוי אף הדין ק(ור)[ר]א מסייעא ליה לר' יוסי זאת תורת העולה היא העולה שהקריבו בני נח בתחלה וכד? ה?וי מטי גבי שלמים אמ' וזאת תורת זבח השלמים אשר (י)[ה]קריבו אין כת' כאן אלא אשר יקריבו מכאן ולהבא מה מקיים ר' אלעזר קרא דין עורי צפון ובאי תימן לכשיתעוררו הגליות שנתונות בצפון ויבאו ויחנו בדרום המד"א הנני מביא אתם מארץ צפון וקבצתים מירכתי ארץ לכשיתעורר גוג ומגוג שנתון בצפון ויבאו ו(נ?)[נ]פל בדרום המד"א ושובבתיך וששאתיך והעלה לכשיתעורר מלך המשיח שנתון בצפון ויבא ויבנה בית המקדש שנתון בדרום המד"א העירותי מצפון ויאת הפיחי גני יזלו בשמיו אמ"ר חוניא בשם ר' יהושע בנימן בר לוי לפי שבעולם הזה כשרוח דרומית מנשבת אבל לעתיד לבא הקב"ה מביא רוח אג(ח)[ו]ן[ס]טס לעולם ומנהיג שתי רוחות כאחת ושתיים משמשות הה"ד אומר לצפון תני ולתימן אל תכלאי יבא דודי לגנו ויאכל. אמ"ר יוחנן לימדתך התורה דרך ארץ שלא יהיה החתן נכנס לחופה עד שתתן לו הכלה רשות מה טעם יבא דודי לגנו.

(163א) <ה,א,א> **באתי לגני** אמ"ר מנחם חתניה דר' אלעזר בר אבונא בשם ר' שמעון בר' יוסנה באתי לגני אין כת' כאן אלא לגני לגנוני למקום שהיה עיקרי מתחילי ועיקר שכינה לא בתחתונים היתה הה"ד וישמעו את קול ייי אלהים מתהלך בגן אמ"ר אבא מהלך אין כת' כאן אלא מתהלך מקפץ וסליק מקפץ וסליק חטא אדם הראשון ונסתלק לרקיע הראשון חטא קין נסתלק לשני חטא אנוש נסתלק לשלישי דור המבול לרביעי דור המגדל נסתלק לחמישי אנשי סדום נסתלק לששי המצריים נסתלק לשביעי כנגדן

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

עמדו שבעה צדיקים והורידוהו לארץ ישראל אלו הן זכה אברהם הורידוהו משביעי לששי
עמד יצחק והורידוהו מן ו' לה' יעקב מה' לדי' לוי מד' לג' קהת מג' לב' עמרם מב' לא' שהוא
ראשון עמד משה והורידהו לארץ אמ"ר יצחק וצדיקים ירשו ארץ וישכנו לעד עליה
הרשעים מה עשו תליון באויר כי לא השכינו שכינה לארץ אבל צדיקים השכינו שכינה בא'
מה טע' וישכנו עליה ישכינו שכינה עליה שוכן עד וקדוש שמו ואימתי שרת השכינה עליה
ביום שהוקם המשכן שני' ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן. ר' עזריה בשם ר'
יהודה בר' סימון למלך שכעס על מטרונה והוציאה מתוך פלטין שלו לאחר זמן בקש
להתרצות לה שלחה לו ואמרה אי יד המלך עשה לי דבר חדש ובא אצלי כך לשעבר היה
הקב"ה מקבל הקרבנות מלמעלה דכת' וירח ייי את ריח הניחוח עכשו מקבל מלמטה
הה"ד באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי זה קטרת הסמים וקומץ הלבונה.
אכלתי יערי עם דבשי אלו איברי עולה ואמורי קדש קדשים. שתיתי ייני עם חלבי אלו
הנכסים ואמורי קדשים קלים. אכלו רעים זה משה ואהרן. שתו ושכרו דודים אלו נדב
ואביהוה שנשתכרו בצרתן. אמ"ר אדי בקש דוד להקריב קרבנו כקרבן של נשיאים הה"ד
עולות מחים אעלה לך. אי זה הוא קרבן שיש בו פרים ואלים ועתודים הוי אומ' זה קרבן
של נשיאים הה"ד ולזבח השלמים בקר שנים אמ"ר שמעון בן יוסינא למה הוא קורא אל
הנשיאים רעים אלא שכיון להא(ב)ה[ה]יבן ולקרבן אמ"ר שמעון בר' יוסי בכל מקום היחיד
מביא חטאת ונדבה וכאן חטאת חטאת ונדבה בכל מקום אין קרבן יחיד דוחה טומאה
ושבת וכן קרבן יחיד דוחה את השבת ואת הטומאה בכל מקום אין היחיד מביא חטאתו
על חטאו וכאן היחיד מביא חטאת על חטאו. אכלו רעים אלו הנשיאים. שתו ושכרו דודים
אלו הנס(ו)כים. ד"א אכלו רעים אמ"ר ברכיה [משל] למלך שעשה סעודה וזימן האורחים
ונתן השרץ לתוך התמחוי שאלו משך את ידו היו הכל מושכין את ידיהם אלא פשט המלך
את ידו ופשטו הכל את ידיהם אמ"ר ינאי למלך שעשה סעודה וזימן אורחים אצלו והיה
מחזיר עליהן ואומ' להם יערב לכם. אמ"ר אבהו [משל] למלך שעשה סעודה וזימן אורחין
אצלו (163ב) לכשאכלו ושתו אמי' טלו מנה יפה ותנו לבעל הבית אף הכא כן באתי לגני
אחותי כלה אכלתי אף אתון אכלון. שתיתי אף אתם שתון שתו ושכרו דודים.

<ה,ב,א> **אני ישנה** אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם אני ישנה מן
המצות ולבי ער לגמילות חסדים אני ישנה מן הצדקות ולבי ער לעשותן. אני ישנה מן
הקרבנות ולבי ער לקרית שמע ותפלה. אני ישנה מבית המקדש ולבי ער לבתי כנסיות ובתי
מדרשות. אני ישנה מן הקץ ולבי ער לגאלתו של הקב"ה אני ישנה מן הגאלה ולבו של
הקב"ה ער לגאלני. א' ר' חייא בר בא איכן מצינו שנקרא הקב"ה לבן של ישראל מן הדין
קרא דכת' צור לבבי וחלקי אלהים לעולם.

<ה,ב,ב> קול דודי דופק על ידי משה בשעה שאמ' ויאמ' משה כה אמר ייי כחצות
הלילה. פתחי לי. ר' יסא אמ' אמ' הקב"ה לישראל בני פתחו לי פתח אחד של תשובה

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

כח(ר)[רי]רה של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרוניות נכנסות בו. ר' תנחומא ור' חוניא ור' אבהו בשם ריש לקיש כת' הרפו ודעו כי אנכי אלהים. אמ' הקב"ה לישראל הרפו ממעשיכם הרעים ודעו כי אנכי אלהים. ר' לוי אמ' אלו היו ישראל [עושין] תשובה אפלו יום אחד מיד הם נגאלין ומיד בן דוד בא מה טע' היום אם בקולו תשמעו. אמ"ר יודן ור' לוי ר' יודן אמ' אמ' הקב"ה לישראל הרפו ממעשיכם הרעים ועשו תשובה כהרף עין ודעו כי אנכי אלהים אחותי במצרים שנתאחו לי. בשתי מצות בדם הפסח. ובדם מילה. ה"ד ואעבור עליך וארא(ה)[ך] ואומר לך בדמך חיי. זה דם הפסח בדמך חיי. זה דם המ[ני]לה. (כ)[ר]ע[ני]תי שריעו אותי בים ואמרו זה אלי ואנוהו ייי ימלוך לעולם. יונתי במרה שמשם נצטוו ונצטווינו כל המצות וצדקות מעשים טובים כיונה זו שמצויינת (י) במרה שם שם לו חק ומשפט. תמתי. תמ(ו)תי שְׁנַתְּמוּ עמי בסיני. ואמרו כל אשר דבר ייי נעשה ונשמע. ר' ינאי אמ' ת(ו)[ני]ומותי כביכול לא אני גדול ממנה ולא היא גדולה ממנה(ה)[ני]. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי תאומתי מה התאומים הללו אם חושש אחד מהן בראשו חברו מרגיש כך כביכול אמ' הקב"ה עמו אנכי בצרה. שראשי נמלא טל על שם ארץ רעשה אף שמים נטפו. קווצותי רסיסי לילה. שני גם עבים נטפו מים.

<ה,ג,א> פשטתי את כתנתי. אמ"ר יוחנן בשם ריש לקיש אפלו תמה שבתומות יודעת לפשט וללבש ואת אמרת פשטתי את כתנתי. איכ' אלבשי אלא מהו זה לפי ששי(ב)[נת] העצרת עריבה והלילי קצורה אמ"ר יודן אף פורטענה של עבוד' זרה יודעת הייתי שאבק של אותו המקום משיאני לעבוד' זרה אע"פ כן דודי שלח ידו מן החור אמ"ר אמי כעני שמבקש צדקה אע"פ כן ומעי המו עליו והוא אמ' לי המו מעי לו רחם ארחמנו נאם ייי.

<ה,ה,א> **קמתי אני** ולא אמות העולם. לפתוח לדודי בתשובה וידי נטפו מור מררים שאמרתי לעגל (164א) אלה אלהיך ישראל ואצבעותי מור עובר עבר על מר? ר' שני וינחם ייי על הרעה על כפות המנעול שמשם ננעל בפניהם שלא יכנסו לארץ ישראל.

<ה,ו,א> **פתחתי אני לדודי** ודודי חמק עבר. נתחטא עלי? (נת)[ונ]?מלא עלי עברה כאשה עוברה. נפשי יצאה בדברו בדיבורו מקול דיבורו הראשון שאמ' אנכי ייי אלהיך בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני.

<ה,ז,א> **מצאוני השומרים** שבטו של לוי כי שמרו אמרתך. הסובבים בעיר המד"א עברו ושובו משער לשער הכוני פצעוני המד"א הרגו איש את אחיו. נשאו את רדידי מעלי זה חזיון תני ר' שמעון בן יוחאי זין שנתן להם לישראל בחורב שם המפורש היה חקוק עליו וכיון שחטאו נוטל מהן כיצד נוטל מהן ר' איבו אמ' מלאך ירד וקלפו ורבנן אמרי מ?א?יל[ו] היה נקלף שומרי החומות. שומרי חומותיה של תורה.

<ה,ח,א> **השבעתי אתכם** בנות ירושל' מה תגידו לו שחולת אהבה אני. מה חולה זו מצפה לרפואה כך הדור שבמצרים מצפה לגאולה. (162א) שראשי נמלא טל קווצותי רסיסי לילה. כת' כי הנה יימי מצוה והנה הבית הגדול רסיסים. לא דמי הדין רסה להדין ביזעה הדא רסה לית מינייה איליסיס ברם הדין ביזעא אית מינייה איליסיס.

<ה,ג,א> **פשטתי את כתנתי** אמ"ר יוחנן אפלו תמה שבת(ו)מות יודעת לפשט וללבש ואת אמרת פשטתי את כתנתי. ר' חנינא ור' יוחנן תרויהו אמרי יום שנזדוג להם נבוכדנצר הרשע לישראל עירם מהן שני לבושין גדולים לבוש כהונה ולבוש מלכות. רחצתי את רגלי מטינוף עבוד' זרה אמ' אע"פ כן דודי שלח ידו מן החור אמ"ר אבא בר כהנא וכי מה טיבו של חור זה להיות מגדל שרצים אלא כך אמ' כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם כל נסים שעשית לי על ידי כורש לא היה מוטב לעשותן לי על ידי דניאל ועל ידי אדם צדיק אע"פ כן המו עלי. אמ"ר עזריה אמ' הקב"ה גזי טב אנא ואתון אמרין ומעי המו עלי גם אני אמרתי מעי מעי אוחילה.

<ה,ה,א> **קמתי אני לפתוח לדודי**. קמתי אני ולא אמות העולם תרגם ר' יעקב בר אבונא קמי ר' יצחק כת' ויקומו ראשי האבות ליהודה שהוא מלך ובנימין שבית המקדש בחלקו וחלקו לכהנים מפני העבדה וללויים מפני הדוכן. לפתוח לדודי בתשובה. וידי נטפו מור מררים דגזר וא' ויעבר פרת עבר דלא עבר לא עבר אמ"ר יוחנן כת' חשך השמש בצאתו. (ל)לווי הוה קבל ההוא יומא ולא דנחה. יצא כורש לטייל המדינה וראה המדינה שוממת אמ' מה טיבה של מדינה זו שוממת איכן הן הזהבים איכן הן הכספים אמ' ליה ולא את הוא דגזרת ואמרת כל יהודאין יסקון ויבנון בי מקדשא מנהון דיהבין ומנהון כספים הוא דסלקון למבנא מקדשא בההיא שעתא גזר ואמ' דעבר פרת עבר דלא עבר לא עבר דניאל וחבורתו עלו באותה שעה אמרו מוטב שנאכל סעודת ארץ ישראל ונברך על ארץ ישראל עזרא וסיעתו וחבורתו לא עלו באותה שעה ולמה לא עלו באותה שעה עזרא וסיעתו שהיה צריך לברר תלמודו לפני ברוך בן נריה ויעלה ברוך בן נריה אלא אמ' ברוך בן נריה אדם גדול וישיש היה ואפלו בגלגלטיקא לא היה יכול להטען אמ' ריש לקיש מקודש הבית לא עלה עזרא באותה שעה שאלו עלה עזרא באותה שעה היה לשטן לקטרג ולומר מוטב שישמש עזרא בכהונה גדולה מלשמש יהושע בן יהוצדק כהן גדול ויהושע בן יהוצדק היה כהן גדול בן כהן גדול אבל עזרא על ידי שהיה אדם צדיק לא היה ראוי לשמש בכהונה גדולה כמותו. אמ"ר סימון קשה היא שלשת יוחסין לפני הקב"ה להעקר ממקומה. על כפות המנעול. שמשם ננעל פרת לפניהם.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

<ה,ו,א> פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר. ניתחטא נתמלא עלי עברה. נפשי יצאה בדברו. בדיבורו של כורש דגזר דלא עבר פרת לא יעבר. בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני.

<ה,ז,א> מצאוני השומרים (ב162) הסובבים בעיר. זה תתני פחת עבר נהרה וחביריו. הכוני פצעוני כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלם. נשאו את רדידי מעלי שומרי החומות. חומותיה של ירושלם אמ"ר אבא בר כהנא לשעבר היתה נבנת אבן שמנה אמות ואבן עשר אמות

(א164) <ה,ט,א> מה דודך מדוד היפה בנשי אומות העולם אומי לישראל מה דודך מדוד מה אלוה מאלוהות. מה פֶּטְרוֹן הוא מִפֶּטְרוֹן וישראל אומי להם דודי צח ואדום צח לי במצרים ואדום במצרים צח לי במצרים ועברתי בארץ מצרים ואדום במצרים שני ועבר ייני לנגוף את מצרים. צח לי ביס ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך היס ואדו לי ביס וינער ייני את מצרים בתוך היס. צח לאומות העולם בעולם הזה ואדום לי לעולם הבא. ר' לוי בר חייתא אמ' בה תלת צח לי בשבת ואדום לי כל ימי השבת צח לי בראש השנה ואדום לי כל ימות השנה צח לי בעולם הזה ואדום לי לעולם הבא.

<ה,י,א> דגול מרבבה. אמ"ר אבא בר כהנא מלך בשר ודם מעטיפתו ניכר ברם הכא הוא אש ומשרתיו אש ואתא מרבבות קדש ואות הוא בתוך רבבות קדש.

<ה,יא,א> ראשו כתם פז ראשו זו התורה שני ייני קנני ראשית דרכו כתם פז א(ל)לו דברי תורה שחביבין מזהב ומפז שנא' הנחמדים מזהב ומפז רב. ר' חונא בשם ריש לקיש שני אלפים שנה קדמה התורה לבריתו של עולם מה טע' ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום ויומו של הקב"ה אלף שנים שני כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבר. תלתלים זה הסירגול. שחורות כעורב. אלו האותיות. ד"א קווצותיו תלתלים תלי תלים דאמ"ר עזריה אפלו דברים שאתה רואה אותם שהן קוצין בתורה הן קוצי קוצים. ר' אליעזר ור' יהושע תלי תלים דאמ"ר עזריה אפלו דברים שאתה רואה אותן שהן קוצין בתורה תלי תלים הן במי הן מתקימות שחורות כעורב במי שהוא משכים ומעריב בהן. ר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש ר' יוחנן אמ' אין (ג)ר[י]נה של תו(נ)כי(ר)ה אלא בלילה מה טעם ותקם בעוד לילה וכת' קומי רני בלילה. ר' שמעון אמ' ביום ובלילה על שם שני ותקם בעוד לילה והגית בו (ב164) יומם וליילה. אמ' ריש לקיש וכן למדנו ר' יוחנן שאין גרנה של תורה אלא בל'י' אמ"ר שמעון בן לקיש כד הוינא לע(ו)ני] באוריתא (ב)א(י)ממא הוה לי (ס)נהרא לי בליליא דכת' והגית בו יומם וליילה.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

<ה,יא,ב> ר' יוחנן דצפורין פתר קריא בתלוליות של עפר מי שהוא טפש מהו אומי מי יכול לקצות את זה מי שהוא פיקח מהו אומי הרי אני קוצה שתי משפלות ביום ושתי משפלות בלילה. ולמחר כן עד שאני קוצה את כולה ומי שהוא טיפש אומי מי הוא יכול ללמד תורה(ה) [ת] נזיקין ל' פרקים כלים(ם) [ל] ל' פרקים והחכם אומי הריני לומי [ד] שתי הלכות היום ושתיים למחר עד שאני לומי [ד] כולה. אמ"ר ינאי רָאמוֹת לאויל חכמות [משל] ל' כָּכָר נקוב שתלוי באוירו של בית הטפש אומי מי יכול להוריד לזה והפיקח אומי ולא אחר תלאו אלא הריני מביא שני קנים ומחברן זה מזה עד שאני מורידו כך הטיפש אומי מי יוכל ללמד התורה שבלב. והפיקח אוי והוא לא מאחר לְמַדָּה הריני למד היום שתי הלכות ושתיים למחר עד שאני למד התורה של חכם זה. אמ"ר לוי [משל] לְקִסְטָל נקוב ששכרו בעליו פועלים למלאתו מים אומר מה אני מועיל מכניס בזו ומוציא בזו והפיקח אומי ולא שכרו אני נוטל. ולא שכר כל חבית וחבית אני נוטל. מבעל הבית כך הטיפשי אומי הריני לומד תורה ומשכחה. מה אני מועיל והפיקח אומי ולא שכר יגיעה נותן לי הקב"ה דאמ"ר לוי אפלו דברים שאת רואה קוצין בתורה תילי תילים הן. יכולות הן להחריב את ולעשות תל. המד"א תל עולם. כתיי שמע ישראל יי אלהינו יי אחד. אם תעשה מן הדלת ריש תחריב לכל העולם. לא תשתחוה לאל אחר אם תחליף ריש בדלת (מ) [ת] תחריב העולם כתי ולא תחללו את שם קדשי אם תחליף חת להא תחריב העולם כל הנשמה תהלל יה אם תחליף הא לח' תחריב העולם. כתי כחשו ביי אם תחליף כ' לבי תחריב העולם כתי ביי בגדו כי בניס זרים [ילדו] אם תחליף ב' לכי תחריב העולם כתי אין קדוש כיי. כי אין בלתך כולה בלה ואת לא בלה כי אין בלתך אין לבלותך.

<ה,יא,ג> מי יכין לעורב. ר' אל(ס;?) [כ] סנדרי בר חברין ור' אלסכנדרי קרובה אמ' אפלו אם מתכנשין כל באי עולם להלבין כנף אחד מן העורב. אינם יכולין כך אם מתכנשין כל באי עולם לעקור יוד שהוא קטן האותיות. שבתורה אינן יכולין. ממי את למד משלמה המלך שעל ידי שבקש לעקור יוד מן התורה עלה וקטרג ומי קטרג ר' יהושע בן לוי אמ' יוד שביר? (ב) [כ]? ה קטרג ר' שמעון בן יוחאי אומי ספר משנה תורה עלה ונשתטח לפני הקב"ה ואמ' לפניו רבונו של עולם כתי בתורתך דייתיקי שמקצתה בטלה כולה בטילה והרי שלמה המלך מבקש לעקור יוד שבתורה אמ' לו הקב"ה לך הרי שלמה בטל ומאה כיוצא בו ויוד שבך אינו בטל לעולם.

<ה,יא,ד> ר' יהושע בן קרחה אומי יוד שבשרי עלה ונשתטח לפני הקב"ה ואמ' רבונו של (א165) עולם עקרתני משמה של צדקת זו וכו'. אמ' לו לך מתחלה הייתה בסופן של אותיות ובשם נקבה עכשו אני נותנד בשמו של זכר ובראשון של אותיות בצדיק שבעולמי הה"ד ויקרא משה להושע בן נון יהושע. ר' אלעזר בר אבונא בשם ר' אחא לעשרי ושה דורות היה אָלָף קרא תיָגָר לפני הקב"ה רבונו של עולם נתנני בראש האותיות ולא בראתי בי העולם אלא בבי שני בראשית ברא אלהים. אמ' לו הב"ה עולמי ומלאו לא נבראו אלא בזכות התורה שני יי בחכמה יסד ארץ למחר אני נגלה ונותן תורה לישראל ואני נותנד

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

בראשון של עשרת הדברות ובך אפתח תחלה שני אנכי יי אלהיך. בר חוטא אמ' למה
נקרא שמו אלף שהוא מסכים מאלף שני דבר צוה לְאֶלֶף דור
<ה,יא,ה> ר' יהודה פתר קרא בתלמידי חכמים שחורות כעורב אלו תלמידי חכמים
(א)[ש]אע"פ שנראין כאורין ושחורין בעולם הזה לעתיד לבא. מראיהם כלפידים כברקים
ירוצו. ר' שמואל בר' יצחק פתר קריאה בפרשיות התורה שחורות כעורב אלו פְּלִמִּידוֹת
של תורה שנראות כאורות ושחורות מלאומן ברבים אמ' הקב"ה ערבות הן עלי המד"א
וערבה ליי מנחת יהודה תדע לך שהוא כן הדבר שהרי פרשת זב וזבה לא נאמרו שתייהן
כאחת אלא זו בפני עצמה וזו בפני עצמו שני איש כי יהיה זב מבשרו ואשה כי (י)[ת]היה
זבה ואשה כי יזוב זוב דמה.
<ה,יא,ו> אמ"ר שמעון בן לקיש תורה שנתן הקב"ה היתה עורה של אש לבנה וכתובה
באש שחור' היא אש וחצובה מאש והיא מבולבלת באש ונתונה באש הה"ד מימינו אש דת
למו.

<ה,יב,א> **עיניו כיונים** עיניו אלו סנהדרין ש[ה]ם עינים לעדה שני והיה אם [נעלם]
מעני העדה. רמ"ח איברין יש בו באדם וכולן הולכין אחר העינים כך ישראל אין יכולין
לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהם. על אפיקי מים. שהן אפיקין על מימיה של תורה
דאמ"ר חמא בר עוקבא דברי תורה מגירין הם לכל מי שהוא עוסק בהם כל צורכן. רוחצות
בחלב. אלו ההלכות שהן רוחצין אותן בשנים עד שעושין אותם נקיים כחלב (י) יושבות על
מלאת. מלאתה של תורה. ד"א יושבות על מלאת. מלאתה של תורה
<ה,יב,ב> ד"א יושבות על מלאת על מלאתה של ירושלים. המד"א מלאתי משפט ר' פינחס
בשם ר' הושעיא רבה תפ"א בתי כנסיות היו בירושלים מנין מלאתי [משפט] אמ"ר תנחומא
על מלאת זה ממלא מקצת דבר וזה ממלא מקצת עד שתהא הלכה יוצאה כמין לבנון.
אמ"ר תנחומא זה מלחים מקצת דבר וזה מלחים מקצת דבר עד שתהא הלכה יוצאה
כמין לחייו.

<ה,יג,א> לחייו כערוגת הבשם אמ"ר ינאי ביומוי דומנין תרתין חבורן והוינן נפקן ולעין
באוריתא בהדא אֶסְטִי? דין ולא כטעם שהיתה זו אומרת זו אומרת מגדלות מרקחים
אמ"ר תנחומא מה מגדלות הרקח(י) הזה יש בו מכל מיני בשמים כך כהונה ולויה ומלכות
מיעקב. שפתותיו שושנים זה תלמיד חכים שרגיל במשנתו (ב165) ששפתותיו כשושן.
נטפת מור עובר זה תלמיד שאינו רגיל במשנתו ששפתיו נטפות מור אע"פ כן עובר הוא
וחוזר ומברר תלמודו.

<ה,יד,א> **ידין גלילי זהב** אלו לוחות הברית שני והלוחות מעשה אלהים. גלילי זהב
אלו דברי תורה שני הנחמדים מזהב ומפז רב. אמ"ר יהושע בר' נחמיה מעשה נסין היו

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

ונגללין היו ושל סנפירינן היו. ר' מנחמ(ן) [א] בשם ר' אבון אמ' וח(ב) [צ] ו(צ) [ב] ין מגלגל
חמה כיצד היו כתובין חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה על (שם) שני ידיו גלילי זהב
כדברי ר' חנינא בן גמליאל הה"ד את הדברים האלה דבר יי. ורבנן אמרין עשרה על לוח
זה ועשרה על לוח זה שני ידיו גלילי זהב. ר' אומי עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה ר'
סימאי אומי ארבעים על לוח זה וארבעי על לוח זה שני לוחות כתובים משני עבריהם מזה
ט(ו) [ט] רגונא

ה, יד, ב < חנניה בן אחי ור' יהושע אמ' בין כל דבר ודבר פרשותיה ודקדוקיה של תורה
היו כתובים. ר' יוחנן כד הוה פשיט קרייה והוה מטי הדין פסוקא ידיו גלילי זהב זהב הוה
אמ' יפה לומדני בן אחי ר' יהושע מה גלים הללו בין גל גדול לגל גדול גלים קטנים כך בין
כל דיבור ודיבור פרשותיה ודקדוקיה של תורה היו כתובים. ממולאים בתרשיש זה
התלמוד שהוא כים גדול המד"א תרשישה המד"א כל הנחלים הולכים. מעיו עשת שן זו
תורת הכהנים מה הכרם הזה הלב מכן והכרעים מכאן והוא בתוך כך תורת כהנים שני
ס(ו) פרים מכאן ושנים מכאן והוא באמצע עשת שן מה עשת שן זה את עושה ממנה כמה
יתדות וכמה רמחים כך תורת כהנים יש בו כמה מצות כמה דקדוקין כמה קלים וחמוריי
כמה פיגולים כמה (כ) [נ] ותרות כתובים בתורת כהנים.

ה, יד, ג < מעולפת ספירים מעולפת כוחן של בני אדם שהוא קשה כספיר הזה ר' יודן ור'
פינחס ר' יודן אמ' אינן? תימר שהספיר הזה רך הוא בא וראה מעשה שהיה באדם אחר
שהביא ספיר אחד בר[ו]מי למכרו אמ' לו הלוקח על מנת לבדוק אותו בדק אותו לשבור
ממנו חתיכה קטנה נתנו על הסדן התחיל מכה עליו בפטיש נבקע הסדן ונחלק הפטיש
והספיר במקומו ולא חסר הה"ד מעולפת ספירים. אמ"ר אבא בר ממל אם נתעלף אדם
בדברי תורה והלכה סוף שנעשה בהן ספיר ר' יוחנן ורבנן ר' יצחק אמ' כל מי שהוא עשוי
ספיר בדברי תורה סוף שנעשה בהם קסם. ורבנן אמרי כל מי שנעשה קסם בדברי תורה
סוף שנעשה מלך המד"א קסם על שפתי מלך. ר' אלעזר ברי שמעון אתוי חמרייה גבי אבוי
למיזבון עיבור מן קרייתה חמניה יתיב תנורא אימיה נסחא והוא אכיל אימיה נסחא והוא
אכיל עד דאכיל כל אצוותא אמרין ווי חיוא בישא שדיא במיעט דהדין דומה שזה מביא
רעבון (?ב?) [ל] עולם שמע: ?ק: להון מדנפקון למזבן טעניהון נסב חמריהון ואסקון לאיגרא
אתון תבעון חמריהון ולא אשכחון יתהון (166א) תלון עיינהון. וחמוון יתהון יהיבין
באיגרא אזלון גב אבוי תנון ליה עובדא אמ' לון דילמא מילה בישא אשמעהוניה אמרין
ליה לאמרי אלא כן וכן הוה עובדא אמ' לון ולמה הכנסתם ב(ן) [ו] עין רעה וצרה איפשר
דמן דיכון הוה אכל או עליכון אינון מזונוי לא ההוה דברייה ברא לי המזוני אע"פ כן
אוזולו ואמרון ליה מן שמי והוה מחית להון תרי תרי וכיון שנתעסק בתורה אפלו טלית לא
להון חד חד מן נחית להון הוה מחית להון תרי תרי וכיון שנתעסק בתורה אפלו טלית לא
היה יכול לסבול לקיים מה שני מעולפת ספירים. בן בת אח(ד) [ת] היה לו לרבן גמליאל
והיה למוד לחיות נוטל קופה של מ' סאה ומוליכה אצל הנחתום אמ' ליה כל הדין חילא
טבא אית בך. ולית את עסיק באוריתא. כיון שנתעסק בתורה התחיל להיות נוטל של לי

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

של כ' של י"ב של ח' סאים. כיון דאמי' ספרא אפלו קופה של סאה לא היה (ל) [נ]כול לסבול
ואית דאמרי אפלו (ס) [ב]ניה לא הוה יכיל למסבל אלא אחרנין מעברין ליה מעילווי דהוא
לא הוה יכיל לקיים מה שני מעולפת ספירים.

<ה,טו,א> **שוקיו עמודי שש** שוקיו זה העולם. עמודי שש שהיה מיוסד לשלשה ימים
דכת' כי ששת ימים עשה יי' (מ) [י]וסדי על אדני פז אלו פרשותיה של תורה. שנדרשות
לפניהן ולאחריהם ולמה הן דומות זה שיש לו בסיס מלמטן וקיפלו דוקים מלמעלן כך
פרשיות של תורה נדרשות לפניהן ולאחריהן מנין שני ואיש: כי: ישכב את אשה שכבת זרע
מה כת' בתריה וכי תבא אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל. וכי מה ענין זה לזה אלא מה סנא
מנכוש הוא אזל ומתעביד ברביי מתוך שהוא נכנס ויוצא לתוך ביתו הוא נחשד על שפחתו.
אמי' לא חטאת אני חייב. ולא אשם. אני חייב חטאת אני מביא דאמי"ר יודן בשם ר' לוי
אלו שנוהגין התר בשפחות. לעולם עתידין הן להתלות בקדקדי ראשיהן לעתיד לבא הה"ד
אך אלהים ימחץ ראש אויביו קדקד שער מתהלך באשמו. מהו מתהלך באשמו עמיה
ח[נ] [ב]וי אמי' יזיל גברא ההוא בחובי ונדרשות לאחוריהן כיצד דכת' שלש שנים יהיה לכם
ערלים לא יאכל מיה כת' בתריה לא תאכלו על הדם לא (ת) [נ]חשו ולא תשקרו. אמי'
הקב"ה את ממתין שלש שנים ולא שתך אי אתה ממתין עד שהיא מטהרת מנדתה לערלה
אתה ממתין ג' שנה ולבהמתך אי אתה (עד) ממתין עד שיתמצה דמה. ומי מקיים מצות
הדם שאול התחיל לקיים מצות הדם הה"ד ויגידו לשאול לאמר הנה העם חטאים ליי'
לאכל על הדם. ויאמר שאול פוצו בעם ואמרתם להם הגישו לו איש שורו ואיש שיהו
ושחטם ואכלתם. מהו בזה רבנן אמרין סכין בר ארבע עשרה הראה להם הה בית תרתי ז'
שבעה הא חמשה י"ד אמי' להם כסדר הזה היו שוחטין ואוכלין ואימתי פרעו לו הקב"ה
במלחמת דכת' והיה ביום מלחמת ולא נמצא חרב וחנית ביד כל העם אשר את
שאו(?!?) [ל] ואת יהונתן ותמצא לשאול ולא נמצא ומי המציאה (166ב) לו ר' חגי בשם ר'
יצחק מלאך המציאה לו ורבנן אמרי הקב"ה המציאה לו דכת' ויבן שאול מזבח ליי'
אתו החל לבנות וכמה מזבחות בנו ראשונים נח בנה מזבח אברהם בנה מזבח יצחק בנה
מזבח יעקב בנה מזבח משה בנה מזבח יהושע בנה מזבח ואת אמרת אתו החל לבנות אלא
אתו החל להיות ראש למלכים. אמ"ר יודן לפי שנתן נפשו על הדבר הזה העלה עליו הכת'
כאלו אתו החל לבנות מזבח ליי'

<ה,טו,ב> ר' שמעון ברי' יוסי בר לקוניא לפי שבעולם הזה אדם בונה בנין ואח?ר? מ:ג?לה
אתו אדם נוטע נטיעה ואחר אכל אותה אבל לעתיד לבא מה כת' לא יבנו ואחר ישב לא
יטעו ואחר יאכל. לא יגעו לריק ולא ילדו לבהלה כי זרע ברוכי יי' המה ונודע בעמים
זרעם.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

<ה,טז,א> חכו ממתקים כתי כה אמר יי (אלהי) [לבית] ישראל דרשוני וחיו. יש לך חיד מתוק מזה חי אני נאם יי אלהים אם אחפץ במות הרשע (ו)[יש לך חיד גדול מזה מתוק כי לא אחפץ במות הרשע ובשוב רש(ו)]ע[מרשעתו ועשה משפט וצדקה יש לך חיד מתוק מזה אמי ריש לקיש ובלבד בתוהא על הראשונות. הא כיצד תני ר' שמעון בן יוחאי הרי שהיה אדם צדיק כל ימיו ובסוף הוא נעשה רשע עליו הכתי אומי כל צדקותיו אשר עשה לא תזכרנה הרי שהיה אדם רשע כל ימיו ולבסוף נעשה צדיק עליו הכתי אומי וברשעתו אשר עשה לא יכשל בה ביום שובו מרשעו. אמ"ר יוחנן ולא עוד אלא שכל עברות שעשה הקב"ה מונה אותן לו זכות הה"ד מור ואהליות קציעות כל בגדותיך כל הבגידות שבגדתה בי הרי הן כמור ואהליות לפני. תני בן כמה שנים הכיר אברהם את בוראו ר' חנינא ור' יוחנן תרויהו אמי בן מ"ח שנה הכיר אברהם את בוראו ר' שמעון בן לקיש אמי בן שלש שנים היה שני עקב אשר שמע אברהם בקולי מנין עק"ב אמ"ר לוי כדאתא מיתני עקבה מן ארעא

<ה,טז,ב> אמ"ר שמואל בר נחמן בגי מקומות נתוכח הקב"ה עם ישראל ושמחו אומות העולם שמחה גדולה ולבסוף באו בבשת פנים בשעה שאמי להן הנביא לכו ונוכחתי אמר יי שמחו אומות העולם ואמרו היאך הן יכולין להתוכח עם ב[נ]ראן ומי יוכל לווכח עם בוראו עכשו הוא מכלה אותן מן העולם כיון שראה הקב"ה שאומות העולם שמחין הפכה להם לטובה שני אם יהיו חטאיכם כשני תמהו אומות העולם ואמרו זו תשובה וזו תוכחת אלא לא אתא אלא להתפוגגה עם בנוי. ובשעה שאמי הקב"ה שמעו הרים את ריב יי והאזינו מוסדי ארץ וכו' כיון שראה הקב"ה שמחתן של אומות העולם הפכה להם לטובה הה"ד עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתך עמי זכר נא מה יעץ תמהו אומות העולם ואמרו היאך הוא זה לא אתא אלא למתפוגגה עם בנוי. ובשעה שאמי וריב (ל)יי עם יהודה שמחו שמחה גדולה כיון שראה הקב"ה הפך להם לטובה שני בבטן עקב את אחיו אמ"ר יודן לאשה אלמנה שהיתה קובלת על בנה (167א) לדיין כיון דחמת דיינא דהוא דאין בנור ובזפת ובדינין ומגלבין אמרה אין אנא מודעא ליה לדיינא סורחניה דברי קטיל ליה כיון דאיחסל אמי לה אייטי בריך אמי לה מה סרח עליך הדין בריך אמרה ליה מ'ר:י כד הוה במעיי הוה בעט לי אמי לה לא דינא הוא הה"ד בבטן עקב את אחיו. ר' אלעזר בר' סימון אמי אלוהו של יעקב אבינו חלק לו כבוד.

<ה,טז,ג> ר' עזריה ור' אחא בשם ר' יוחנן אמרו בשעה ששמעו ישראל בסיני אנכי פרחתי נשמתן הה"ד אם יוספים אנחנו לשמע הה"ד נפשי יצאה בדברו. חזר הדיבור לפני הקב"ה ואמי רבונו של עולם ואתה חי וקיים ותורתך חיה וקיימת ושלחתני אצל מתים כלם מתים באותה שעה חזר הקב"ה והמתיק להם את הדיבור הה"ד קול יי אמ"ר חמא בר' חנינא קול יי בכח לבחורי קול יי בהדר לְתַשִּׁישִׁין. תני ר' שמעון בן יוחאי תורה שנתן הקב"ה לישראל החזירי להן נפשותיהם הה"ד תורת יי תמימה משיבת נפש. ד"א חכו ממתקים למלך שדיבר כנגד בנו ונתירא. ונשמטה נפשו ממנו. כיון שראה המלך כך נשמטה נפשו.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

התחיל מגפף ומנשק אותו. ומִפְתָּהוּ ואומי' לו מה לך לא בני יחידי אתה. לא אני אביך. כך כשדיבר הקב"ה עם ישראל. אנכי יי' מיד פרחו נשמתן. כיון שמתו התחילו המלאכים מגפפין ומנשקין. אותם ואומרים להם מה לכם אל תיראו בנים אתם ליי' אלהיכם. והקב"ה ממתיק בחכך הדיבר ואומי' להן לא בני אתם. אנכי יי' אלהיך. עמי אתם חביבין. לפני והתחיל מפתה אותן עד שחזרה נשמתן והתחילו מבקשין מלפניו. הוי חכו ממתקים. התחילה התורה מבקשת רחמים על ישראל מן הקב"ה אמרה לפניו רבונו של עולם יש מלך משיא בתו והורג בן ב(נ?)ת[ת] כל העולם כולו שמח בשבילי ובניך מתים מיד חזרה נשמתן הה"ד תורת יי' תמימה משיבת נפש.

ה, טז, ד < ר' אחא ור' תנחום בר' חייא. בשם ר' יוחנן ואת שבתותי קדשו במה את מקדשו קדש(י)ו[ו]ה[ו] במאכל ומשתה וכסות נקייה דכת' והיה לאות ביני וביניכם. אני יי' אני נאמן לשלם לכם שכר טוב. אמ"ר חייא בר אבא בנוהג שבעולם אדם עושה מלאכה עם בעל הבית ועל ידי שהוא מְנַבֵּל את עצמו בטיט הוא נותן [לו] שכרו אבל הקב"ה אינו כן אלא מזהיר להם לישראל ואומי' להם אל תנבלו עצמכם בדבר רע ואני נותן לכם שכר טוב הה"ד אל תשקצו את נפשותיכם. ושרט לנפש. אני יי' אני נאמן לשלם לכם שכר טוב. לעולם הבא.

ה, טז, ה < ר' יודן בשם ר' חמא בר' חנינא ור' ברכיה בשם ר' אבהו כת' ואבדיל אתכם מן העמים. אלו נאמר ואבדיל את העמים מכם. לא תהיה תקומה לשונאי ישראל. אלא ואבדיל אתכם מן העמים כזה שהוא מברר הרעה מהיפה שוב חוזר ומברר אבל המברר היפה מן הרע שוב אינו חוזר ומברר כך אלו נאמי' ואבדיל את העמים מכם לא תהיה תקומה ישראל אלא נאמר ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי לשמי לעולם. אמ"ר אחא מיכאן שאמי' הקב"ה לאומות העולם שיעשו תשובה ויקרבו תחת כנפיו. אמ"ר לוי כל **(167ב)** מעשיהן של ישראל משונין מאומות העולם בחרישתן בנטיעתן בזריעתן בקצירי' בעימורן בדישם בגרניהם ביקביהן. בגנותיהן בבכורותיהן. בבשרם בתגלחתן במנין בחרישתן שני' לא תחרוש בשור ובחמור וב(ח)זר[יעתן] לא תזרע כרמך כלאים. בנטיעת' וערלתם ערלתו את פריו בקצירתן ובקצרכם את קציר ארצכם. בעימורן ושכחת עומר בשדה. בגרניהן ויקביהן מלאתך ודמעך וכת' כתבואת גורן וכתבואת יקב. בגנותיהן ועשית מעקה לגגך. בבכוריהן כל הבכור אשר יולד. בבשרם ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם. בהתגלחתן שני' ולא תשחית את פאת זקניך. במנינם כי תשא את ראש בני ישראל ישראל מו(כ)[נין] ללבנה ואומות העולם לחמה.

ה, טז, ו < ר' ברכיה אמ' תרתי חדא בשם כהנא וחדא בשם ר' לוי חדא בשם כהנא היא קלסתו והוא קלסה היא קלסתו מלמעלה למטה והוא קלסה מלמטן למעלה שהיא במדרגה התחתונה והוא עתיד להעלותה שני' ונתנך יי' אלהיך עליון וחד בשם ר' לוי למלך שקידש את מטרונה ואמי' מבקשת אני לראותה כיון שראה אותה התחיל משבחה ומקלסה הה"ד זאת קומתך גם היא אמרה רוצה אני לראותו כיון שראתה אותו התחילה בקילוסו שקלסתו חכו ממתקים וכולו מחמדים.

<ו,א,א> **אנה הלך דודך** היפה בנשים. אומות העולם אומי לישראל אנה הלך דודך למצרים לים לסיני אנה פנה דודך. מה כנסת ישרי משיבה לאומות העולם מה יטיבכם שואלין עליו ואין לכם חלק בו מאחר שנדבקתי בו יכולה אני לפרוש ממנו מאחר שנדבק בי יכול הוא לפרוש ממני כל הן דהוא לגבי הוא אתי ליה.

<ו,ב,א> **דודי ירד לגנו** (לגנו) לערוגת הבשם. אמ"ר יוסי בר' חנינא הפסוק הזה לא ראשו סופו ולא סופו ראשו לא הוה צריך למימר אלא דודי ירד לרעות בגנו ואת אמר לרעות בגני. אלא דודי זה הקב"ה לגנו זה העולם לערוגת הבשם אלו ישראל לרעות בגני? [י]ים אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. וללקט שושנים. לסלק את הצדיקים שבישראל מה בין מיתת (צדיקים) זקנים למיתת נערים ר' יהודה ור' אבהו ר' יהודה אומי הנר הזה בזמן שהוא כבה מאילו יפה לו ויפה לפתילה ובזמן שאינו כבה מאילו [ו]רע לו ורע לפתילה. ר' אבהו אמ' התאנה הזו בזמן שנלקטת בעונתה יפה לה ויפה לתאנה ובזמן שאינה נלקטת בעונתה רע לה ורע לתאנה.

<ו,ב,ב> דילמא ר' חייא בר אבא ותלמידיו ואית דאמרי ר' עקיבא ותלמידיו ואית דאמרי ר' יהושע ותלמידיו הוו נהיגיין יתבין פְּשָׁטִין תחות חדא תאנה. ובכל יום ויום היה משכים בעל התאנה ומלקט תאנתו אמרון נְשִׁנָּה את מקומנו שמא הוא ח[ו]שדנו מה עשו הלכו וישבו להם במקום אחר השכים בעל התאנה ולא מצאן. הלך וחזר אחריהן עד שמצאן. אמ' להם מצוה אחת הייתם עושים ואתם מבקשים למנעה ממני. אמרו חס ושלום ומפני מה הנחתם מקומכם וישבתם במקום אחר. אמרינן שמא אתה חושדנו אמ' להם חס ושלו' **(168א)** אלא אומר לכם מפני מה אני משכים ללקוט תאנתי שכיון שהחמה זורחת על התאנים הן מתליעות. מיד חזרו לתמן ההוא יומא אשכחון ולא לקט נטלו מהן ופצעו אותן ומצאום מותלעות אמרו יפה אמ' בעל התאנה. ואם הוא יודע עונתה של תאנתו והוא לוקטה. כך הקב"ה יודע אימתי עונתן של צדיקים לסלקן והוא מסלקן.

<ו,ב,ג> אמ"ר שמואל בר נחמן [משל] למלך שהיה לו פרדס ונטע בו שורוי של אגוזין. ושל תפוחים. ושל רמונים. ומסרו ביד בנו בזמן שבנו עושה רצונו היה המלך מחזיר ורואה אי זו נטיעה יפה בעולם. והיה עוקרה ומביאה ושותלה בתוך אותו הפרדס. ובזמן שלא היה בנו עושה רצונו. היה המלך מחז[ו]ר ורואה אי זו נטיעה יפה בתוך הפרדס ועוקרה. כך כל זמן שישראל עושין רצונו של מקום רואה אי זה צדיק יש באומות העולם כגון יתרו ורחב מביאו ומדבקו בישרי. ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של הקב"ה. רואה אי זה צדיק וישר וכשר וירא שמים כפל ומסלקו מתוכן.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"ו)

ו,ב,ד < כָּד דָּמַךְ ר' חייא בר אֲנִיָּה בר אחתיה דבר קפרא אמרין ליה לר' יוחנן עול ואֲפֹטֵר. עֵילוּ אַמִּי לון יְעוּל רִישׁ לְקִישׁ דְּהוּא תְּלַמִּידָהּ. וְהוּא יָדַע חֵיָּלָהּ. עַל ר' שְׁמַעוֹן בֶּן לְקִישׁ וְאֲפֹטֵר. עֵילוּ דוּדֵי יָרֵד לִגְנוּ וְהוּא יוֹדַע בְּמַעֲשָׁיו. שֶׁל ר' חייא בר אֲנִיָּה. וְסִלְקוּ מִן הָעוֹלָם.

ו,ב,ה < כָּד דָּמַךְ ר' סימון בר זָבַד עַל ר' לָא אֲפֹטֵר עֵלוּי וְהַחֲכָמָה מֵאִין תִּמְצָא וְאִי זֶה מְקוּם בֵּינָה. תְּהוּם אֲמַר לָא בִי הִיא וְנַעֲלָמָה מַעֲיֵנִי כָל חִי. אַרְבַּעָה דְּבָרִים שֶׁהֵן תִּשְׁמִישׁוּ שֶׁל עוֹלָם וְאִם אֲבָדוּ יֵשׁ לֵהֵן חֲלִיפִין. וְאֵלוּ הֵן כִּי יֵשׁ לְכַסֵּף מוּצָא. וּמְקוּם לִזְהָב יִזְוֶקוּ. בְּרִזַּל מַעֲפֵר יִקַּח. זֶה תְּלַמִּיד חֲכָם אִם מֵת מִי מֵבִיא לָנוּ תְּמוּרָתוֹ. אֲנוּ שְׂאֵב? דָּנוּ אֶת ר' סימון מֵאִיכָן נִמְצָא כְּמוֹהוּ. אֲמִ"ר לוי. שְׁבֻטִים מִצִּיאָה מִצָּאוּ. וְכֹתִי וִיצָא לָבַם וִיחַרְדּוּ. אֲנוּ שְׂאֵבֵדְנוּ ר' סימון בר זָבַד מֵאִיכָן אֲנוּ מוּצָאִין תְּמוּרָתוֹ. הוּי וְהַחֲכָמָה מֵאִין תִּמְצָא.

ו,ב,ו < כָּד דָּמַךְ ר' בון בר' חייא. עַל ר' זְעִירָא וְאֲפֹטֵר עֵלוּי. [וְאֲמִי] מֵתוּקָה שְׁנַת הָעוֹבֵד. נִימַר לְכוּן לְמָה ר' בון דוּמָה לְמַלְךְ שֶׁהִיא לֹו כְּרַם וְשֹׁכֵר עֵלוּי פּוֹעֲלִים. וְהִיא שֶׁם פּוֹעֵל אֶחָד מֵתִכְשֵׁר בְּמִלְאֲכָתוֹ יוֹתֵר מִכּוֹלֵן כִּיּוֹן שְׂרָאָהוּ הַמֶּלֶךְ כֶּשֶׁר בְּמִלְאָכָה יוֹתֵר מִדִּי. אֲחִזּוּ בִידּוֹ וְהַתְּחִילוּ מִטִּיִּיל עֵמוּ אֲרוּכוֹת וְקִצְרוֹת. לַעַת עֵרֵב בְּאוֹ הַפּוֹעֲלִים לִיטוּל שְׁכָרָן וְבֵא אוֹתוֹ פּוֹעֵל עִמָּהֵן לִיטוּל שְׁכָרוֹ עִמָּהֵן וְנָתַן לֹו הַמֶּלֶךְ שְׁכָרוֹ כְּמוֹתֵן הַתְּחִילוּ הַפּוֹעֲלִין מִצִּירִין. אֲמָרוּ לֹו אֲדַנְנוּ הַמֶּלֶךְ אֲנוּ שִׁיגְעָנוּ כָּל הַיּוֹם וְזֶה לָא יִגַּע אֲלָא שְׁתִּים אוֹ שְׁלֹשׁ שְׁעוֹת בְּיוֹם וְהוּא נוֹטֵל שְׁכָרוֹ כְּמוֹתֵינוּ אֲמִי לְהֵם הַמֶּלֶךְ מָה אֲתֵם מִצִּירִין יִגַּע זֶה בְּשְׁתִּים אוֹ בְּשֹׁלֶשׁ שְׁעוֹת מָה שֶׁלֹא יִגְעָתֵם אֲתֵם כָּל הַיּוֹם כּוֹלוּ כֹךְ יִגַּע ר' בון בר' חייא מָה שֶׁלֹא יִגַּע תְּלַמִּיד וּוְתִיק לְמָאָה שְׁנָה. אֲמִ"ר יוֹחַנָן כ(ל) מִי שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּתוֹרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה (א) לַעֲתִיד לְבֹא אִין מְנִיחִין אוֹתוֹ לִישׁוֹן. אֲלָא מוֹלִיכִין אוֹתוֹ לְמַדְרָשׁוֹן[ת] שֶׁל שָׁם וְעֵבֶר וְשֶׁל אֲבֵרָהִם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְשֶׁל מֹשֶׁה וְעַד הֵיכָן וְעִשִׂיתִי לָךְ שֶׁם גְּדוֹל.

ו,ד,א < יִפָּה אֶת רַעִיתִי כְּתָרְצָה. ר' יהודה בר' סימון פִּתֵר קָרִיָּה בְּקִרְבָּנוֹת יִפָּה. (168ב)

אֶת רַעִיתִי כְּתָרְצָה אֵלוּ הַקִּרְבָּנוֹת הַמִּדִּיא וְנִרְצָה לֹו לְכַפֵּר. נִאוּה כִירוּשָׁלַם אֵלוּ הַקִּדְשִׁים שְׁבִירוּשָׁלַם הַמִּדִּיא כְּצִאֵן קִדְשִׁים כְּצִאֵן יְרוּשָׁלַם. דִּיא יִפָּה אֶת רַעִיתִי כְּתָרְצָה אֵלוּ נְשֵׁי תִירְעָן דְּאֲמִ"ר נְשֵׁי תִירְעָן כְּשִׁרּוֹת הִיוּ עִמְדוֹ וּמִיחוּ עַל עֲצֻמָּן וְלֹא נָתַנוּ מִנְזֻמִּיהֵן לְמַעֲשֵׂה הָעִגָּל אֲמִי מָה לִיסְטָטְרִין הַקִּשָּׁה שִׁיבְחוּ הַקִּבִּיָּה לִיסְטָטְרִין הַרְךָ עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה נִאוּה כִירוּשָׁלַם שְׁכָל מִי שֶׁהִיא רוּצָה וּמִבְקֵשׁ טִיפּוֹסִיסִי שֶׁל פְּעוֹר הִיא הוֹלֵךְ וּמוּצָא בִירוּשָׁלַם הַהִ"ד וּפְסִילִיהֶם מִירוּשָׁלַם וּמְשוּמְרוֹן.

ו,ד,ב < דִּיא יִפָּה אֶת רַעִיתִי נִשְׂאָת רוּצָה כֹד אֶת בְּעִיא לִית אֶת צְרִיכָא מִלָּף מְכֻלוֹם מִי אֲמִי לְהֵם לְהִבִּיא עֲגָלוֹת בְּקָר. וְלַעֲשׂוֹת הַמִּשְׁכָּן לָא מָהֵן וּבְהֵן הִבִּיא אוֹתָן הַהִ"ד וִיבִיא אוֹתָן קִרְבָּנָן לְפָנֵי יִיִי שֶׁשׁ עֲגָלוֹת כְּנִגַּד שֶׁשָׁה רְקִיעִים וְלֹא שְׁבַעֵה הֵן אֲמִ"ר אֲבוֹן הֵן דְּמִלְכָא שְׂרִי טִימוֹקִין שֶׁשׁ כְּנִגַּד שֶׁשׁ אֲרָצוֹת אֲרָץ אֲרָקָא אֲדַמָּה גִיא צִיָּה נְשִׁיָּה תְּבַל וְכֹתִי וְהוּא יִשְׁפֵט תְּבַל בְּצַדִּק. שֶׁשׁ כְּנִגַּד שֶׁשׁ עֲרֻכֵי מִשְׁנָה. שֶׁשׁ כְּנִגַּד שֶׁשֶׁת יְמֵי בְּרָאשִׁית. שֶׁשׁ כְּנִגַּד שֶׁשׁ אֲמָהוֹת שְׂרָה רְבֵקָה רְחֵל לָאָה זֶלְפָּה בִלְהָה. צַב דּוּמוֹת לְקַלְיִינוֹן. צַב מִצּוּיִינוֹת צַב מְטוֹכְסוֹת. צַב שֶׁל צַבֵּא

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

הלויים עומדים על תני בש ר' נחמיה כמין קרימקסון היו שלא יהיו כלי שרת מִבְּקָעִין ושני עשר בקר כנגד שנים עשר נשיאים. עגלה על שני הנשיאים. ושור לאחד. מלמד שלא לקחום בדמים. אלא זה הביא שור זה הביא עֶגְלָה וזה הביא עגלה ויקריבו אותם לפני המזבח מלמד שמסרום לציבור. ויאמר יי"י אל משה לאמר מ"ה לאמר אמ' לו הקב"ה צאו אמור להם דברי שבח ונחמות. אמ"ר הושעיא אמ' הקב"ה מעלה אני עליכם כאלו דבר הייתי צריך לסבול בו את עולמי. והבאתם לי באותה שעה נתירא משה אמ' בלבו תאמר רוח הקדש נסתלק ממני ושרת על הנשיאים. אומ' שמא נביא אחד עמד וחדש את ההלכה. אמ' לו הקב"ה משה אלו להן הייתי אומ' ש[ה]ביאו לך הייתי אומ' לך שְׁתַּאֲמַר לך אלא קח מאתם והיו מה' קח מאתם היו הדברים ומי נתן להם את העצה אמ"ר סימון שבטו של יששכר אמ' להם המשכן הזה שאתם עושין פורח הוא באויר עשו לו עגלות כדי שיהא נטען בהן הוא שהכת' משבח שבט יששכר שני ומבני יששכר יודעי בינה לעתים. מה לעתים ר' תנחום אומ' לְקִיָּסִין ר' יוסי בר קסרי אומ' לְעִיבֹרִין לדעת מה יעשה ישראל. שהיו יודעין לרפאות את הקודם. ראשיהם מאתים אלו מאתים ראשי סנהדריות שהיה של יששכר מעמידו. וכל אחיהם על פיהם. מלמד שכל אחיהם היו מסכימין ההלכה על פיהם והלכה למשה מסיני. באותה שעה אמ' משה לפני הקב"ה רבו(י:כ:)[נ]ן של עולם שמא תמות אחת מכל הפ[?]יר[?](ר[?]) וישבר אחד מכל הגלגלים ונמצא קרבן פסול ונמצאת עבודת המשכן בְּטָלָה. מיד ויאמר יי"י אל משה לאמר קח מאתם. והיו נתן להם הווייה שיהו חיות וקיימות בעולם לעולמי עולמים. עד איכן היו קיימות יודן ור' חונא בשם בר קפרא עד הַגְּלָגֶל הה"ד בהושע (א169) בגלגל שורים זבחו גם מזבחותם כגלים על תלמי שדי ואיכן הקריבו אותן ר' אבון אמ' בנוב הקריבו אותן ר' אבא אמ' בגבעון הקריבו אותן לוי אמ' בשילה הקריבו ורבן אמרין בבית עולמים הקריבו ר' חמא אמ' טעמא דרבן דכת' וזבח שלמה את זבח ליי"י בקר. אי זה בקר הוי אומ' את שתי העגלות ואת ארבעת הבקר. ו(כ) את ארבע העגלות ואת שמנת הבקר. ר' מאיר אומ' עד עכשו הן קיימות ולא הוחמו ולא הוזקנו ולא הטליפו אלא הן חיות וקיימות וה(לא) דברים קל וחומר ומה אם הפ(י)רות שנדבקו על ידי במלאכת המשכן נתן להם הווייה ושהיה והן חיות וקיימות לעלמי עולמים ישראל שדבקים בחי העולמים על אחת כמה וכמה שני ואתם הדבקים ביי"י אלהיכם חיים כלים (ה)יום.

ו,ה,א < **הסבי עיניך** ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון למלך שכעס על מטרונה ודחפה והוציאה מפלטין בחוץ מה עשתה הלכה וצמצמה פניה אחר העמוד חוץ לפלטין לכשעבר המלך אמ' המלך העירו בה מנגד פני שאיני יכול לסבול כך בשעה שבית דין גוזרין תעניות ויחידים מתענין הקב"ה אומ' איני יכול לסבול שהן הרהיבוני. הן גרמו לי לפשט יד בעולמי ובשעה שבית דין גוזרין תעניות ותינוקות מתענין אומ' הקב"ה איני יכול לסבול שהם הר:ה:יבוני הם המליכוני עליהם ואמרו יי"י ימלוך לעולם ועד ובשעה שגוזרין

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

תעניות וזקנים מתענין אמ' הקב"ה איני יכול לסבול שהם הרהיבוני הם קבלו מלכותי עליהן בסיני ואמרו (ו?) כל אשר דבר יי' נעשה ונשמע. וכת' אזכיר רהב ובבל ליודעי: ר' פינחס בשם ר' חמא בר' חנינא בר פפא כת' אך סורים לשכון יה אלהים. סורים והקב"ה משרה שכנתו ביניהם. באי זו זכות בזכות כל אשר דבר יי' נעשה ונשמע. שערך כעדר העזים מה עז זו בזויה כך ישראל בזוין בְּשֵׁטִים שני וישב ישראל בשטים.

<ו,א> **שניך כעדר הרחלים** מה רחל זו צנועה כך היו ישראל צנועים וכשרים במלחמת מדין. ר' חונא בשם ר' אחא שלא הקדים אחד מהן תפילין של ראש לתפילין של יד. שאלו הקדים אחד מהן וכו'.

<ו,ח,א> **ששים המה מלכות.** ר' חייא צפורה ור' לוי פתר קריה באומות העול' ר' חייא אמ' ששים ושמונים הרי ק"מ רבעים מהם. יש להן לשון ואין להן כתב. ועלמות אין מספר שאין להן לא כתב ולא לשון יכול אף ישראל כן ת"ל וליהודים ככתבם וכלשונם. ר' לוי אמ' ששים ושמונים הרי ק"מ ע' מכירין אבותיהן ואין מכירין אמותיהן וע' מהן מכירין אמותם ואינן מכירין אבותיהן. ועלמות אין מספר שאין מכירין אבותיהן ואמותיהן. יכול אף ישראל כן ת"ל ויתילדו על משפחותם לבית אבותם.

<ו,ט,א> **אחת היא יונתי תמתי** אחת זה אברהם. שני אחד היה אברהם אחת לאמה זה יצחק שהיה יחיד לאמו. ברה היא (169ב) ליולדתה זה אבינו יעקב שהיה ברור ליולדתו שהיה צדיק גמור ראוה בנות ואשרוה אלו השבטים שני והקול נשמע בית פרעה. ד"א ויאשרוה זה לאה שנא' באשרי כי אשרוני בנות. מלכות ופילגשים ויהללוה זה יוסף שני ויאמר פרעה אל (פ)[ע] בדיו הנמצא כזה. אם אנו מהלכין מסוף העולם ועד סופו אין אנו מוצאין כזה שני אחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת.

<ו,ט,ב> ר' יצחק פתר קריה בפרשותיה של תורה ששים המה מלכות אלו הן ששים מסכיות של הלכות ושמונים פילגשים אלו שמונים פרשיות שבתורת כהנים ועלמות אין מספר [אין] קץ (ל) [לתוספות] אחת היא הן חולקן אלו עם אלו וכולהון דרושין מטעם אחד ומהלכה אחת מגזרה שוה מקל וחומר. ר' יודן בר' אלעי פתר קריה בעץ חיים ובגן עדן. ששים המה מלכות אלו ששים חבורות של צדיקים. שיושבות בגן עדן תחת עץ החיים ועו(ס)קות בתורה. תני עץ החיים מהלך ת"ק. [שנה] וכל מימי בראשית מתפלגין ויוצאין מתחתיו.

<ו,ט,ג> ר' יהודה בר' אלעאי לא סוף דבר נופו. אלא אפלו (כ)[ק] ורתו מהלך ת"ק שנה תני תמצית כור תרקב. שותה ותמצית כוש. מצרים שותה. מצרים מהלך מ' יום ועוד ת' פרסה על ת' פרסה והיא אחד מששים בכוש וכוש מהלך שבע שנים ועוד אחד מששים בעולם וארכו של עולם ת"ק שנה ושתי שנים ורחבו מ' (ס)[ה]לך ת"ק שנה והוא אחד מארבע

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

מאות שנה לגיהנם ומוצא הילוכה של גיהנם שני אלפים ומאה שנה מצינו שכל העולם כולו ככסוי קדירה לגיהנם ועולם אחד מששים לגן וגן מהלך ת"ק שנה ויש אומ' כשנותיהן של אבות והיא אחד מששים בעדן ועדן אין לה שיעור. ושמונים פילגשים אלו שמונים חברות בינוניות שיושבות ועוסקות בתורה חוצה להן תחת עץ החיים. ועלמות אין מספר אין קץ לתלמידים יכול שהן חלוקין זה עם זה ת"ל אחת היא יונתי תמתי כולם דורשין מטעם אחד מהלכה אחת מגזירה שוה מקל וחומר

ו,ט,ד < רבנן פתר קריא ביוצאי מצרים. ששים המה מלכות אלו ששים רבוא שיצא מבן עשרים שנה ומעלה ושמונים פילגשים אלו שמנים רבוא שיצאו ישראל ממצרים מבן עשרים שנה ולמטה ועלמות אין מספר אין קץ ואין סכום לגרים. ר' ברכיה בשם ר' לוי אמ' אומות העול' יש להן מנין ואין להם סכום יש להם מנין בני יפת גומר ומגוג (ו)אבל ישראל יש להן מנין ויש להם סכום הה"ד פקודיהם במספר כל זכר פקודיהם זה המנין במספר זה הסכום ודכות' ויתן יואב את מפקד מספר העם אל המלך מספר זה המנין. מפקד הסכום אין תאמר שאנו מעידין על עצמנו והלא בלעם הרשע העיד בנו דכת' מי מנה עפר יעקב זה מנין ומספר ישראל זה הסכום.

ו,ט,ה < ד"א אחת היא יונתי תמתי. אמ' כנסת ישראל ומי כעמד כישראל גוי אחד בארץ. אחת היא לאמה הקשיבו אלי עמי ולאמי אלי האזינו. לאמי כת' ברה היא ליולדתה. תרגם ר' יעקב בר **(א170)** אבונא קומי ר' יצחק בר מינה לית ליולדתה. ראוה בנות ויאשרוה המד"א ואשרו אתכם כל הגוים. מלכות ופילגשים ויהללוה המד"א והיו מלכים אמנך.

ו,י,א < **מי זאת הנשקפה** כמו שחר. דלמא ר' חייא ור' שמעון בן חלפת' הוון מהלכין בהדא בקעת ארבאל בקריצתה וראו אילת השחר שבקעה אורה אמ' ליה ר' חייא רבה לר' שמעון בר חלפתא בי רבי כך היתה גאולתן של ישראל מצפצפת דכת' כי אשב בחשך ייי אור לי כתחלה היא באה קמאה קמאה ואחר כך היא מנצנצת ובאה ואחר כך פרה ורבה ואחר כך מרטבת והולכת כך כתחלה בימים ההם ומרדכי יושב בשער המלך ואחר כך ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור. ואחר כך ליהודים היתה אורה ושמחה וששון. כמו שחר כשחר זה שאין לו צל יכול אף ישראל כן ת"ל יפה כלבנה אי מה הלבנה הזו אין אורה ברור כך ישראל ת"ל ברה כחמה. הה"ד ואהביו כצאת השמש בגבורתו. אי מה החמה קופחת אף ישראל כן ת"ל יפה כלבנה הה"ד מה יקר חסדך אלהים. אי מה לבנה זו פעמים חסרה פעמים יתרה יכול אף ישראל כן ת"ל ברה כחמה. אי מה חמה זו משמשת ביום ואין משמשת בלילה יכול אף ישראל כן ת"ל יפה כלבנה מה לבנה זו משמשת ביום ובלילה דכת' בה ולמשול ביום ובלילה כך ישראל הן הן בעולם הזה הן הן לעולם הבא. אי מה חמה ולבנה אין להן אימה יכול אף ישראל כן ת"ל איומה כנדגלות כדגלין של מעלה כגון מיכאל ודגלו גבריאל ודגלו ומנין שיש להן אימה שני וגביהן ובה להן ויראה להם ר' יהושע אמ' אימה של מטון כגון דוכסין ואיפרכין

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

ואיסטר[טי]ליטין ומנין שיש להן אימה דחילה ואימתנו ותקיפה. ר' יודן ור' חייא ר' יודן בשם ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי ור' חייא בשם ר' אלעזר המודעי כדגלים אין כתי' כאן אלא כנ[ג]ל[ות] כדור שנתרכד לו ליגלות ולא גילה ואי זה זה דור של חזקיהו שני יום צרה ותוכחה ומנין שיש להן אימה שני וינשא לעיני הגוים סביב. ר' יוחנן בשם ר' אלעזר המודעי אומ' כדגל אין כתי' כאן אלא כנדגלות בדור שהוא עתיד נדנד לגלות ולא גילה ואי זה זה דורו של מלך המשיח הה"ד ואספת את כל הגוים אל ירושלם למלחמה ומנין שיש לו אימה שני והכה ארץ בשבט פיו. ר' אלעזר בשם ר' יוסי בר' ירמיה בשעה ההיא יהיו ישראל מתנדנדין ממסע למסע. ר' יהושע דסכנין אומ' אמרה כנסת ישראל הביאני הקב"ה למרתף של יין גדול זה סיני שם מיכאל ודגלו גבריאל ודגלו אמ' הלואי נהא כטכסיס הזה של מעלן באותה שעה אמ' הקב"ה הואיל ונתאו בני להיות כדגלים יחנו כדגלים שני איש על דגלו באותות.

ו,יא,א < אל גנת אגוז ירדתי. אמ"ר יהו[נ]שע בן לוי נמשלו ישראל בג[ו]ס[ה] מה הא[ו]ג[ו]ז[?]? זה נגזזת ונחלפת ולטובתה היא נגזזת למה שהיא מחלפת כשיער הזה שנגזז ונחלף וכצפורנים הללו שנגזזין ונחלפין כך כל מה שישראל נגזזין מעמלן ונותנין לעמלי (170ב) תורה בעולם הזה לטובתן הן נגזזין ונחלפין להן ומרבין להן עושר בעולם הזה שכר טוב לעולם הבא. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמ' תרתי מה הנטיעות הללו כל מה שאת מכסה שרשיהן משביחות אבל האגוז הזה אם את מכסה שרשיו אינו מצליח ואמ' חורי הנטיעות הללו אם את מכסה שרשיהן בשעת נטיעתן הן מצליחות ואם לאו אין מצליחות אבל האגוז הזה אם את מכסה שרשיו בשעת נטיעתו אינו מצליח כך ישראל מכסה פשעיו אמ"ר אלעזר לא הוה צריך קרא למימר אלא אל גנת ירק ואמ' אל גנת אגוז אלא מלמד שניתן כוחן של נטיעות וזיון של ירק. ר' עזריה אמ' תרתי מה אגוז זה עזו משמר פרוי כך עמי הארץ שבישראל מחזיקין בדברי תורה הה"ד עץ חיים היא למחזיקים ואמ' חורי מה אגוז זה אם נופל לתוך הטנופת את נוטלו ומורקו ושוטפו ומדיחו והוא חוזר כתחלתו יפה לאכילה כך כל מה שישראל מתלכלכין בעונות כל ימות השנה בא יום הכפורים ומכפר עליהן הה"ד כי ביום הזה יכפר עליכם ר' יהודה בר' סימון אומ' מה אגוז זה יש לו שתי קליפות כך ישראל יש להם שתי מצות מילה ופריעה. ד"א אל גינת אגוז. אמ' ריש לקיש מה אגוז זה חלק דתנין ר' שמעון אומ' אף בחלקי אגוזים וכל מי שעולה לראשו ואינו נותן דעתו היאך יעלה הוא נופל ומת ונוטל שלו מן האגוז כך כל מי שהוא מנהיג שררה על הציבור בישראל ואינו נותן דעתו היאך הוא מנהיג את ישראל סוף שהוא נופל ונוטל שלו מתחת ידיהן הה"ד קדש ישראל ליי ראיית תבואתו. ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה אגוז זה שחוק לתינוקות ושעשוע למלכים כך הן ישראל בעולם הזה על ידי עונות הייתי שחוק לכל עמי אבל לעתיד לבא והיו מלכים אמניך. ד"א מה האגוז יש בו אגוזי פרך אגוזים בינונים ואגוזים ק?נ?טרנים כך ישראל יש בהן עושין צדקה מאילין[ה]. ויש שאת תובען

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

והן עושין ויש שאת תובען ואין עושין אמ"ר לוי מתלה אמ' תרעה דלא פתיח למצוותה
יהא פתיח לאסייה. ד"א מה אגוז זה את נוטל עליו ושוברו כך התורה קרואה אבן ויצר
הרע קרוי אבן. התור' קרויה אבן שני' ואתנה לך את לוחות האבן. ויצר הרע קרוי אבן
שנא' והסירותי את לב האבן מבשרכם. אמ"ר לוי למקום אַרְיִמון שהוא משובש
בגייסות מה עשה המלך הושיב בו ?(כ)[ב]! וְסָ טְרַיִנוּס בשביל לשמרו כדי שלא יקפחו
לְעַבְרִים ולשבים כך אמ' הקב"ה תורה קרויה אבן ויצר הרע קרוי אבן תהא האבן משמר
האבן. ד"א מה אגוז זה אינו יכול לגנוב המכס שלו שהוא נשמע וניכר כך הן ישראל כל
מקום שאחד מהן הולך אינו יכול לומר שאיני יְהוּדִי למה שהוא ניכר הה"ד כל רואיהם
יכירום כי הם זרע ברך יי". ד"א מה אגוז זה השק מלא אגוזים בידך את נותן לתוכו כמה
שומשמין כמה חרדלין והן מחזיקין כך כמה גרים באו ונתוספו (א171) בישראל הה"ד מי
מנה עפר יעקב. ד"א מה אגוז זה את נוטל אחד מהכרי וכולן מדרדרין ומתגלגלין זה אחר
זה כך הן ישראל לקה אחד מהן כולן מרגישין הה"ד איש אחד יחטא אמ"ר ברכיה מה
אגוז זה עשוי ד' מגורות והסירה באמצע כך היו ישראל שרוין במדבר ד' דגלים ד' מחנות
ואהל מועד באמצע הה"ד ונסע אהל מועד. ד"א אל גנת אגוז ירדתי זה העולם לראות
באיבי הנחל אלו ישראל לראות הפרחה הגפן אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות הנצו
הרמונים אלו התינוקות שיושבין ועוסקין בתורה.

<ו,יב,א> **לא ידעתי נפשי שמתני** תני ר' חייא לבת מלכים שהיתה מלקטת
בש(לפ)[בל]ים נמצא המלך עובר והכיר שהיא בתו של אוהבו נטלה והושיבה עמו בקרונין
והיו תמהות עליה ואומרות אתמול היתה מלקטת בשפלים והיום יושבת בקרונין עם
המלך אמרה להן כשם שאתם תמי?ה?ות עלי כך אני תמהה על עצמי וקראת על עצמה לא
ידעתי נפשי שמתני. כך כשהיו ישראל במצרים משועבדים בטיט ו(ב)[ל]בנים והיו מאוסים
בעיני המצרים וכשנעשו בני חורין ונגאלו ונעשו סגנים על כל עולם והיו אומות העולם
תמהים ואומ' הייתם עובדין בטיט ולבנים והיום נעשיתם בני חורין וסגנים על כל העולם
והיו ישראל אומ' להם כשם שאתם תמהין עלינו כך אנו תמהין על עצמנו וקראו על עצמן
לא ידעתי נפשי שמתני ד"א לא ידעתי נפשי שמתני ביוסף הכת' מדבר אתמול ענו בכבל
רגלו וכו' והיום ויוסף הוא השליט על הארץ וקרא על עצמו לא ידעתי נפשי שמתני. ד"א
הכת' מדבר במרדכי אתמול וילבש שק ואפר והיום ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש
מלכות וקרא על עצמו לא ידעתי נפ' שמי. ד"א הכת' מדבר בכנסת ישראל כנסת ישראל
אומ' לאומות העולם אל תשמחי אויבתי ליכי נפלתי קמתי שבשעה שהייתי יושבת בחשך
הקב"ה הוציאני לאור שני' כי אשב בחשך יי"י אור לי וקרא על עצמה לא ידעתי נפשי
שמתני. יוֹסֵפֶה חייטה דצפורין סלק למלכותה ואתקבל למלכא אמ' ליה מלכא שאול
שאלה ואתן לך. אמ' ליה הב דוכסותא דגבן. פי' הי(א)[א] מס וגלגלת שלנו יהב ליה מלכא
כד נסב דוכסותא אנחת מינחת הוון אילין דחכימין ליה אמרין הוא הוא ומנהון אמרין לית

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

הוא הוא אמ' לון חד כדון הוא עבר בשוקא אן (ה)וא מסתכל להווא מסתובב(ב)כ]יתא דהוה נהיג יתיב ומחייט עלה הוא ואין לא לית הוא הוא עבר בשוקא ושרי מסתכל להווא מסתכל להווא מסטובית' דהוה נהיג יתיב ומחייט עלה וחכמוניה דהווא הוא אמ' ליה אתן תמהין עלי ואני תמה עלי יותר מנכון וקרון (ל)עלוי לא ידעתי נפשי שמתני. עמינדב עמי הוה מהלך נדיב חי העולמים.

<ז,א,א> **שובי שובי השולמית** ר' שמואל בר' חייא בר' יודן בשם ר' (171ב) חנינא ד' פעמים כת' כאן שובי שובי כנגד ד' מלכיות ששולטין בישראל ויש נכנסין תוך ידיהן. בשלום ויוצאין לשלום. השולמית אומה של שלום חי העולמים מתנהג בה הה"ד ו(?!ת?)א]היה מתהלך באוהל ובמשכן. ד"א השולמית אומה שמסיימת לה שלום בכל יום המד"א וישם לך שלום. ד"א אומה שאני עתיד להושיבה בנוה שלום הה"ד וישב עמי בנוה שלום. ד"א אומה שאני עתיד לנטות עליה שלום הה"ד הנני נוטה אליה כנהר שלום. ר' אלעזר בר מרום אמ' אומה שמשלמת אַסְטִינְיָן? דין של עולם הוא בעולם הזה והוא לעולם הבא ר' יהושע? ד'סכנין בשם ר' לוי אומה שכל טובות שבעולם אינן באות אלא בזכותה הה"ד ויתן לך האלהים מטל השמים לך בזכותך ובך הדבר תלוי בזכותך יפתח ייני לך את אוצ' לך בשבילך את אוצרו הטוב בזכותך ובך הדבר תלוי (בזכותך) ר' שמואל בר תנחום ור' חנין בריה דר' ברכיה בוצריה בשם ר' ירמיה אמ' אומה שעשתה שלום ביני ובין עולמי שאלו לא קבלה תורתני הייתי מחזיר העולם לתהו ובהו. דא"ר חונא בשם ר' אחא כת' נמגים ארץ וכל יושביה אלו שעמדו ישראל לפני הר סיני ואמרו כל אשר דבר ייני נעשה ונשמע כבר היה העולם מתמגמג והולך ומי ביסס העולם אנכי תכנתי עמודיה סלה בזכות אנכי ייני אלהיך תכנת(י) עמודיה

<ז,א,ב> ונחזה בך. אומ' העולם אומרות לישר' עד מתי אתם מתים על אל[ה]יכם ומושלמין לו הה"ד על כן עלמות אהבוך על מות אהבוך. ועד מתי אתם נהרגין עליו כדכתי' כי עליך הורגנו כל היום עד מתי אתם גומלין טובות עליו ולו לעצמו והוא גומל לכם רעות בואו לכם אצלנו ואנו ממנין אתכם דוכסין הפרכין וְאַסְטִינְיָן. ונחזה בך אתון הינון מחזיתיה דעלמא הה"ד ואתה תחזה מכל העם. וישראל משיבין להם מה תחזו בשולמית כמחולת המחנים. שמעתם מימיכם אברהם יצחק ויעקב עב(י)וד(ה)דו[ע]בו' זר' שיעבדו בניהם אחריהן לא אבותינו עב(ב)דו[ע]בו' זרה ולא אנו נַעֲבֹד אחריהם אלא מה אתם יכולין לעשות לנו שמא יכולין אתם לעשות לנו כחולה שנעשה ליעקב אבינו כשיצא מבית לבן ר' ברכיה בשם ר' לוי אמ' ששים רבוא מלאכים היו חלים ומרקדים לפני אבינו יעקב בצאתו מבית לבן ורבנן אמרי' ק"ס ריבוא. הה"ד ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה. הרי ששים רבוא ויק"ש המ"ה? מחנה (ק?)ה[רי] ק"כ ריבוא או שמא יכולין אתם לעשות לנו כחולה שנעשה לאבותינו על הים. שני ויסע מלאך האלהים או שמא יכולין אתם

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

לעשות כחולה שעשה לאלישע שנא' וישכם משרת איש האלהים לקום ויאמר אל תירא כי רבים אשר אתנו מיד ויתפלל אלישע אל יי ויאמר או שמא יכולין אתם לעשות לנו כחולה שעתידי הקב"ה לעשות לצדיקים לעתיד לבא ר' ברכיה ור' חלבו ועולא ביראה ור' אלעזר בשם ר' חנינא עתיד הקב"ה להעשות ראש חולה לצדיקי (א172) לעתיד לבא שני שיתו לבכם לחילה לחולה. ומראין לו באצבע. כי אליים הוא ינהגנו עלמות כעלמות במחולה של צדיקים.

<ז,ב,א> **מה יפו פעמי(?)ם?]** בנעלים בת נדיב. אמ"ר יודן אפלו הדיוט מקלס בלשון זה גניי הוא לו ואת אומי מה יפו פעמיך אלא אינו מדבר אלא בפעמי רגלים והלא פעמים הללו פעמים מגולין פעמים מכוסין אלא מה יאיין עקיביך במסנא ברתיה דרחמי ד(א)מ"ר ברכיה כך דרשו שני הרי עולם. ר' אליעזר ור' יהושע אמרו מה [יפן] פעמיך בנעלים מה היה יופיין לפעמיך שהיו נועלין בעד כל חצרות. מעשה באחד ששכח לנעול דלתי ביתו ועלה לפעמי (ה)רגלים וכשבא מצא הנחש קשור בטבעות דלתותיו. שוב מעשה באחד ששכח ולא הכניס תרנגולותיו לתוך ביתו ועלה לפעמי רגלים ובא ומצא החתולות מקורעות לפניהם. שוב מעשה באחד ששכח ולא הכניס כרי של חטים לתוך ביתו ועלה לרגל וכשבא מצא אריות מקיפין לחטים אמ"ר פנחס מעשה בשני אחים עשירים שהיה(ה)ן באשקלון והיו להם שכנים רעים מאומות העולם והוון אמרין אימתי אילין יהודאין סלקין למצלייה בירושלם ואנן עליו ומקפחין ביתהון ומחרבין להון מטא זימנא וסלקון זימן להם הקב"ה מלאכים כדמותן והוון נכנסין ויוצאין בתוך בתיהון מן דאתיין מן ירושלם פלגין מן מה עמהון לכל מגיריהון אמרון לון אין הויתון אמרון להון בירושלם אימת סלקתון ביום פלן אמרין בריך אלההון דיהודאי דלא שבק יתהון אינון גבריא סבירין אימת יסקון אלין יהודאי למצלייא בירושלם דאינון עלין ומקפחין לבתיהון ומחרבין להון וזימן להון אלההון מלאכים כדמותהון דהו(ד)ן? נ]פקין ועלין בגו בתיהון בגין דאיתרחיצו ביה לקיים מה שני מה יפו פעמיך.

<ז,ב,ב> ד"א מה יפו פעמיך בנעלים בשני נעלים. אמ"ר ר' חמא בר' חנינא לשני פרגמטוטיין שנכנסו למדינה נענה אחד מהן ואמ"ר לחבירו אם פותחין אנו שנינו כאחד במדינה אנו עושין אפרגייה במדינה אלא פתח אנה שבתך ואני שבתי ר' חנניה בריה דר' אידי מה יפו פעמיך (בת נדיב) נעלים אין כתי' כאן אלא בנעלים שני נעלים נעילה בפסח ונעילה בחג אמ"ר להם הקב"ה לישראל אתם נועלים לפני בית ואני נועל בפניכם בפסח אתם נועלים לפני בחג ואני פותח ומשיב רוחות ומעלה עננים ומוריד גשמים ומזריח חמה ומגדל צמחים ומדשן פירות ועורך שלחן לפני כל אחד ואחד ונותן לכל אחד ואחד צרכיו ולכל גויה וגויה כדי מחסורה ואני נועל (ל)ב(פני?)ה(כ)ם בפסח ואתם יוצאין וקוצרין ודשין וזורין(ן)ם ועושים כל צרכיכם בשדה ומוצאין אותה מלאה ברכות. אמ"ר יהוש' בן לוי ראוייה היתה העצרת של חג שתהא רחוקה נ' יום כנגד העצרת של פסח אלא עצרת של

חג על ידי שהן יוצאין מן הקיץ לחורף לית ביומייה דיזלון וייתון משל למה הדבר דומה למלך שהיו לו בנות הרבה מהם (ב172) נשואות במקום קרוב ומהן נשואות למקום רחוק יום אחד באו כולן לשאול שלום המלך אביהם אמ' המלך אלו שנשואות במקום קרוב אית בענתה למיזל ולמיתתי אלא עד דאינון כולהון אצלי הכא נעביד כולן חד יום טוב ונחדי עמן כך עצרת של פסח עד דנפקין מהחרף לקיץ אמ' הקב"ה אית ביומא למיזל ולמיתתי אבל עצרת של חג על ידי שהן יוצאין מהקיץ לחרף ואבק דרכים קשה וידות דרכים קשות לפיכך אינה רחוקה חמשים אמ' לית ביומא למיזל ולמיתתי אלא עד דאינון הכא נעביד כולן חד יום ונחדי לכך משה מזהיר לישראל ואומ' להם ביום השמיני עצרת תהיה לכם הוי אומ' מה יפו פעמיך בנעלים

<ז,ב,ג> בת נדיב בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב המד"א נדיבי עמים נאספו עם [אלוהי אברהם]. חמוקי ירכיך אמ"ר יוחנן כל חיטטין ופרניקין שישראל מחטין ומתפרנקין בעולם הזה בזכות מילה שנתנה בים בין ירכים אמ"ר חייא מה ראו חכמים לקבע רופא חולי בברכה שמינית בנגד המילה שנתנה בשמיני הה"ד בריתי היתה אתו החיים והשלום. כמו חלאים. כמו חליים מתחת ידיה כמו תינוקות נמולים ומתים תחת ידיה אמ"ר נתן מעשה שבאתי למזיגת קפוטקא והיתה שם אשה אחת שהיתה יולדת בנים זכרים נמולים ומתים מלך ראשון ומת שני ומת מלה שלישי ומת הרביעי הביאתו לפני וראיתי בשרו ירוק נסתכלתי בו ולא מצאתי בו דם ברית אמ"ר לוי מה אנו מולין אותו אמרתם[ני] להם המתינו לו והניחו אותו עד שיבא לו דם ברית דתנינן תמן הקטן והחולה אין מולין אותו עד שיבריאו והניחו אותו ומלו אותו ונמצא הבן של חיים והוציאו שמו נתן כשמו של ר' נתן הוי כמו חלאים. ד"א כמו חלאים למה חלאים היה דומה ר' חוניה ורבנן ר' חוניה אמ' לחוליה של עמוד ורבנן אמ' לחוליה של מרגלית ומי עשאה ר' מנחמא אמ' מעשה ידי אמן מעשה ידי אומנו של הקב"ה בעולם. אמ"ר שמואל בר נחמן למלך שהיה לו פרדס ונוטע בו שורות שורות של אגוזים ותפוחים ורמונים ומסרן לבנו אמ' לו בני איני תובע ממך דבר אלא בשעה שהנטיעות הללו מבכרות תהא מביא לפני מהן ומנעימני כדי שאראה מעשה ידי ואשמח בך כך אמ' הקב"ה לישראל בני איני תובע מכם דבר אלא כשנולד מכם בן בכור יהא מקדישו לשמי הה"ד קדש לי כל בכור וכשאתם עולין לפעמי רגלים תהיו מעלין וכל זכרים שלכם להראות לפני לפיכך הזהיר משה את ישראל שלש פעמים בשנה.

<ז,ג,א> **שרך אגן הסהר** שררך אלו סנהדרין מה תינוק זה כל זמן שהו' במעי אמו אינו חי אלא מטיבורו כך אין ישראל יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהן אגן הסהר. אדרא דאזהרה אבון בר חסדאי אמ' אית אתרין דקרין (א173) וצווחין לזיהרא סהרא. אל יחסר המזג. אל תחסר סנהדרין מס"ג. ד"א המזג אל תחסר סנהדרין מפלא שלה. ד"א מופלא שלה. ד"א אל יחסר המזג אל תחסר סנהדרין זה שהוא ממזג לה את ההלכה

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

כההיא דתנינא תמן מזג שני חלקים מים ואחר כך ואחד יין מיין השרוני אל יחסר המזג
לא נחסר מזיגא דעלמא המד"א י"י רועי לא אחסר.

<ז,ג,ב> בטנך ערמת חטים. זו תורת כהנים מה כרם זה הלב מכאן והכרעים מכאן והוא
באמצע כך תורת כהנים שני ספרים מכאן ושני ספרים מכאן והוא באמצע. ערמת חטים
ערימה של חט(א)ים. סוגה בשושנים אלו דברי תורה שהן רכים כשושנים כמה מצות
ודקדוקין יש בתור' כהנים כמה קלים וחמורים פ(ג)ולין ונותרות יש בתורת כהנים.
אמ"ר לוי בנוהג שבעולם אדם נושא ?א?שה בתולה בת מ' שנה מי שמוציא יציאותיו הוא
בא להזקק לה והיא אומרת לו כשושנה אדומה ראיתי ופורש ממנה מיד מי גרם לו שלא
יקרב לה אי זה כותל ברזל יש ביניהם ואי זה עמוד ברזל? זל ביניהם אי זה נחש נשכו אי זה
עקרב עקצו שלא יקרב לה דברי תורה שהם כשושנים שני' בה ואל אשה בנדת טומאתה לא
תקרב. וכן מי שהביאו לו תמחוי של חתיכות אמרו לו חלב נפל שם ומשך ידו ולא טעמן מי
גרם לו שלא לטעום אי זה נחש נשכו שלא יטעום ואי זה עקרב עקצו שלא יקרב ויטעום
אותו דברי תורה שרכים כשושנים שכת' ב(ז)ים? [הן] כָּל חֶלֶב וְכָל דָּם לא תאכלו.

<ז,ג,ג> ד"א בטנך ערמת חטים. והלא איסטרובילין יפה משל חטים. אלא איפשר לעולם
לחיות בלא איסטרובילין. ואי איפשר לעולם לחיות בלא חטים אמ"ר אידי מה חטה זו
סדוקה כך ישראל סדוקה מילתן. ר' יוסי בר' חנניה אמ' מה חטה זו סופגת כך ישראל
סופגין נכסיהן של אומות העולם. הה"ד ואכלת את כל העמים וכת' חיל ג(דול)וים
תאכלו. אמ"ר שמעון בן לקיש מה חטים הללו פסולת שלהם נמדדות עמהן כך ישראל
מחוטב עציך עד שואב מ(י)מיד. אמ"ר יצחק מה חטים הללו כשהן יוצאין לזריעה אין
יוצאין אלא במנין וכשנכנסין מהגורן נכנסין במנין כך כשירדו ישראל למצרים ירדו במנין
שני' בשבעים נפש ירדו אבותיך מ?צ?רימה וכשעלו עלו במנין שני' כשש מאות אלף רגלי. ר'
חוניא על הדה דר' יצחק כשם שאין בעל הבית משגיח (ע)א[לא על משפלות של זבל ולא
על משפלות של תבן ולא על הקש ולא על המוץ למה שאין נחשבין לכלום כך אין הקב"ה
משגיח על אומות העולם למה שאינן כלום שני' כל הגוים כאין נגדו. ועל מי הוא משגיח על
ישראל שני' כי תשא את ראש בני ישראל. וכת' שאו את ראש כל עדת בני ישראל. ר'
מנחמא בשם ר' אבון אומות העולם אין להם נטיעה אין להם זריעה אין להם שורש.
ושלשתן בפסוק אחד אף בל נטעו אף בל זורעו אף בל שורש. אבל ישראל יש להם נטיעה
שני' ונטעתם בארץ הזאת. (173ב) ונטעתים על אדמתם. יש להם זריעה שני' וזרעתיה לי
בארץ יש להם שורש שני' הבאים ישרש יעקב. משל התבן [ו]המוץ והקש היו דיינין זה עם
זה <...> אומ' בשבילי נזרעה הארץ. וזה אומ' בשבילי נזרעה הארץ. אמ' להם החטים
המתינו לי עד שתבא הגורן. ואנו יודעין בשל מי נזרעה השדה. בא הגורן יצא בעל הבית
לְזָרוּתָהּ הלך לו המוץ לרוח. נטל התבן והשליכו לארץ. נטל הקש ושרפו. נטל את החטים.
ועשה אותן כְּרִי היו עובדין הבריות כל שרואהו מנשקו. המד"א נְשָׁקוּ בַר פֶּן [יאנף]. כך
אומות העולם הללו אומ' אנו ישראל. ובשבילנו נברא העולם הה"ד כי הנה היום בא בוער

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

כתנור. וכת' תזרם ורוח תשאם. אבל ישראל נאמר עליהם ואתה תגיל ביי' בקדוש ישראל
תתהלל.

<ז,ה,א> **צוארך כמגדל השן**. כת' וירץ עשו לקראתו ויחבקהו וישקהו כלו נקוד. אמ"ר
שמעון בן אלעזר כל מקום שאת מוצא הַקְּתָב רבה על הנקידה. את תפיש את הכתב ומניח
את הנקידה. נקידה ?ר?בה על הכתב את תפיש את הנקידה. ומניח את הכתב ברם הכא
לא כתב רבה על הנקידה ולא נקידה רבה על הכתב. אלא כולו נקוד וישקהו עליו אלא
מלמד שלא בא לישקו אלא לנשכו. ונעשה צוארו של יעקב של שיש. וקה שינים של אותו
רשע ונמסו כדונג. ומה ת"ל ויבכו אלא זה בוכה על צוארו. וזה בוכה על שְׁנָיו. ר' אבהו
בשם ר' אבהו מייתי לה מן הדה צוארך כמגדל השן. כת' וישמע פרעה את הדבר הזה
ויבקש להרוג את משה ויברח משה. וכי יש אדם יכול לברוח מן המלך אלא מלמד שהיה
עומד ונדון באותו היום וחייבו להתיו את ראשו אמ"ר אביתר נתזה החרב מצוארו של
משה והיתזה צוארו של קסטנר הרשע הה"ד כי אלהי אבי ()[ב]עזרי ויצילני מחרב פרעה
אותו הציל ולק(ל..ט)[וסנ]ר לא הציל. ר' בון הוה קרי עליה צדיק מצרה נחלץ. אמ"ר
ברכיה כְּפָר לצדיק הרשע. בר קפרא אמ' מלמד שירד מלאך בדמותו של משה ותפשו את
מלאך והניחו את משה וברח. ר' אבא בריה דר' פפי ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי כל
איסקולין. של פרעה ועשה באותה שעה אֶלְמִין ומהן חֲרָשִׁין מהן סוּמִים מהם חֲגָרִים אמ'
לאלמין איכן הוא משה ולא היו מדברין. ולסומין ולא היו רואין ולחרשין ולא היו שומעין.
ולחרגין ולא היו מהלכין. שני ויאמר ייי אליו מי שם פה לאדם הלא אנכי ייי הלא אנא
הוא דעבד כל אילין ועתה לכה ואשלחך אל פרעה.

<ז,ה,ב> עיניך בְּרַכּוֹתַי בחשבון. עיניך זו סנהדרין שהיא עינים לעדה המד"א והיה אם
מעני העדה. רמ"ח איברים יש בו באדם וכולן הולכין אחר העינים כך הן ישראל אין
יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהן ברכות בחשבון מילין דחושבן לא מזכין ולא
מחייבין. על שער בת רבים זו ההלכה שיוצאה מבית שער ומרווחות לרבים. יהודה ברבי
אומ' פן לנטות (א174) אחרי רבים.

<ז,ה,ג> אפך כמגדל הלבנון צופה פני דמשק זה בית המקדש מה האף הזה נתון בגבהו של
אדם כך בית המקדש נתון בגבהו של עולם מה האף הזה רוב תכשיטין תליון בו כך כהונה
ולויה ומלכות מיעקב. כמגדל הלבנון זה בית המקדש שני ההר הטוב הזה והלבנון. ר'
טביומי אמ' שמלבין עונותיהן של ישראל כשלג שני אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו.
ר' שמעון בן יוחאי אומ' שכל הלבבות שמחות בו שני יפה נוף משוש כל הארץ. ורבנן אמרי
על שם והיו עיני ולבי שם כל הימים. צופה פני דמשק. אמ"ר יוחנן עתיד(?)[ה] ירושלם
שתהא מגעת עד שערי דמשק שני משא דבר ייי בארץ חדרך מהו חדרך ר' יהודה ור'
נחמיה ר' יהודה אומ' מקום הוא שנקרא חדרך אמ' לו ר' יוסי בן דורמסקית העבדה שאני
מדמשק ויש שם מקום ששמו חדרך. ר' נחמיה אמ' זה מלך המשיח שהוא חד לאומות ורך

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

לישראל. ד"א חדרך זה מלך המשיח שעתיד לחדריך כל באי עולם בתשובה לפני הקב"ה. ודמשק מנוחתו וכי דמשק מנוחתו והלא אין מנוחתו אלא בית המקדש שני זאת מנוחתי עדי עד. אמ' לו עתיד' ירושלם להיות מתרחבת בכל צדדיה עד שתהא מגעת לשער דמשק. וגליות באות ונינוחות תחתיה לקיים מה שני' ודמשק מנוחתו עד דמשק מנוחתו. מה מקיים ר' יוחנן ונבנתה עיר על תלה כתאנה זו שקצרה מלמטה ורחבה מ(כ)למעלה כך עתידה ירושלם להיות מתרחבת בכל צדדיה וגליות באות ונינוחות תחתיה לקיים מה שני' כי ימין ושמאל תפרצי הרי לארך לרחב מנין ת"ל ממגדל חננאל עד יקבי המלך ר' זכאי רבה אמ' עד שיחיה ריפע עד היקבין שיקבן מלך מלכי המלכים הקב"ה הרי לארכה ולרחבה ולמעלה מנין ת"ל ורחבה ונסבה למעלה למעלה לצלעות. תני עתידה ירושלם לה(חר)ר[ח:]ב ולעלות ולהיותה מגעת עד כסא הכבוד עד שתאמר צר לי המקום. ר' יוסי בר' ירמיה עדין לא למדנו שבח ירושלם ומאיכן את למד שבחה מ(א)ח[ח]ומותיה שני' ואני אהיה לה נאם י"י חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה.

<ז,ז,א> **ראשך עליך ככרמל** אמ' הקב"ה לישראל ראשך עליך ככרמל הרשים שבכם חביבין עלי כאליהו שעלה להר הכרמל שני' ואליהו עלה אל ראש הכרמ' וישם פניו בין ברכיו ולמה שם פניו בין ברכיו אלא אמ' לפני הקב"ה אין לנו זכות הבט לברית. ודלת ראשו כארגמן אמ' הקב"ה הדלין והרשים שבישראל חביבין עלי כדוד שני' והיה הנכשל ביום ההוא כדור ויש אומ' כדניאל דכתי' ביה והלבישו לדניאל ארגוונא. מלך אסור ברהטים זה מלך מלכי המלכים הקב"ה דכתי' ביה י"י מלך גאות לבש. אסור ברהטים שאסר עצמו בשבועה שהוא משרה שכינתו בתוך ישראל. ברהטים שלא ביני יעקב בזכות מי ר' אבא בר כהנא ור' לוי חד אמ' בזכותו של אבינו (אברהם) שני' ואל הבקר רץ אברהם ור' לוי אמ' בזכות יעקב אבינו שכת' ויצג את המקלות אמ"ר ברכיה (174ב) מלך זה משה שני' ויהי בישורון מלך. ברהטים שנאסר ונגזר עליו שלא יכנס לארץ ישראל בשביל מה ברהטים של מי מריבה הה"ד המה מי מריבה. ר' נחמיה אמ' מלך זה משה שני' ויהי בישורון מלך אמ' הקב"ה למשה מניתיך מלך על ישראל ודרכו של מלך להיות גוזר ואחרים מקיימין כך תהא גוזר על ישראל והן מקיימין הה"ד צו את בני ישראל.

<ז,ז,א> **מה יפית ומה נעמת** מה יפית במצוה ומה נעמת בגמילות חסדים מה יפית במצות עשה ומה נעמת במצות לא תעשה הך (כ)ד[ק]דמין כתי' אהבה בתענוגים. ז(ו)ב[יתו] של אברהם שהיה מתחטא על מלך סדום הה"ד ויאמר אברם אל מלך סדום הרמותי ידי. אם מחוט ועד שרוך נעל. ד"א אהבה בתענוגים זו ביתו של דניאל שהיה מתחטא על בלשצר שני' מתנתך לך להווין ונבזייתך לאחרון הבי. ר' אבא ברכה נ"א נבו ראשה הינון צווחין ליה לאיפרכה נבו זב זתך. ר' ברכיה אמ' בזבוייך בזיזין בני בזיזין אתון מתלה אמ' מן דירות ולא מן דבזין ליה.

<ז,ח,א> זאת קומתך דמתה לתמר. ר' חוניה בשם ר' דוסתא בר טבת שני יצרים ברא הקב"ה בעולמו יצר עבו' זרה ויצר ז' (כ) [נ] וצ' ע"ז כבר נעקר. ויצר ז' (כ) [נ] וצ' ע"ז הוא קיים אמ' כל מה שהוא יכול לעמוד בזויות מעלה אני עליו כאלו עומד בשתיקה. אמ"ר יהוד' לחבר שהיה לו חֲכִינִים חבר את הגדולה והניח את הקטנה אמ' כל מי שהוא יכול לעמוד בזו (ע) [מ] עליו כאלו עומד בשתיקה כן (ך) [ן] עקר הקב"ה יצר ע"ז והניח של ז' (כ) [נ] וצ' אמ' כל מי שעומד ביצר ז' (כ) [נ] וצ' מעלין לו כאלו עמד בשתיקה אימתי נעקר יצר ע"ז ר' בניה אמ' אלו מרדכי ואסתר. ורבנן אמרי אלו חנניה מישאל ועזריה מתיבין רבנן לר' בנייה וכי [על ידי] יחידי היה נעקר מתיב ר' בנייה לרבנן וכי מררכי ואסתר יחידים היו חדא מסייעא לר' בנייה אמ"ר תנחומא ור' מיאשא ור' ירמיה בשם ר' שמואל בר כהנתא כתי שק ואפר יצע לרבים. רובן של אותו הדור צדיקים היו ודא מסייעא לרבנן ר' פנח' ור' חלקיה בשם ר' שמואל כתי ופלטו פליטכי והיו אל ההר' פליטיה' אלו חנניה מישאל ועזריה שהיה פליטין מכבשן האש בגוים אשר שבו שם אין כתי' כאן אלא בגוים אשר נשבה שם אמ' הקב"ה לישראל אפרים מה לי עוד לעצבים אני עניתי ואשורי' מה לי ליצרה של עבדה זרה אני עניתי אני עוניתי לא אשורנו ולא אמרנו לפניך שירה הוי אומי (ש) אני הוא שכפתי יצרה של עבודה זרה אם כן למה באו ישראל בספק בימי המן רבנן ור' שמעון בן יוחאי רבנן אמרין עד שעבדו ישראל עבודה זרה ור' שמעון אומי' עד שאכלו מתבשיל הגוים והלא לא אכלו עו?ד?ה אלא אנשי שושן הבירה בלבד הה"ד ובמלאת הימים האלה אמרו לו והלא כל ישראל ערבין אילין באילין דכתי' [ו] כשלו איש באחיו אשש' איש בעון אחיו. אמ' להם אם כרעתם אתם חייבתם את כל ישראל כלייה דכתי' (א175) זובח לאלהים יחרם אמ"ר לוי אעפ"כ לא עבדו אתה בכל לבם דכתי' כי לא ענה מלבו אעפ"כ ויגה בני איש העמיד עליהם אדם קשה ביותר לנסותן זה נבוכדנצר ועמד והגה את מכתן ר' ב' (כ) [ר] כיה בשם ר' לוי אמ' בשני מקומות פעלו ישר' עם הקב"ה פעלו בפיהם ולא פעלו בלבם שני ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו בבבל פעלו בלבם ולא פעלו בפיהם שני כי לא ענה מלבו אעפ"כ ויגה בני איש הביא עליהן איש שני איש צר ואויב המן הרע הזה. והגה את מכתן על דעת דרבנן עבדו ישראל עבוד' זרה בימי נבוכדנצר על דעת דר' שמעון בן יוחאי לא עבדו (ב) [ע] בו' זר' בימי נבוכדנצר על דעת דרבנן עבדו ע"ז כיצד נבוכדנצר העמיד צלם והפריש עשרים מכל אומות ואומות ועשרים ושלשה מכל ישראל. על דעת דר' שמעון לא עבדו ישראל ע"ז הא כיצד נבוכדנצר העמיד צלם והפריש מכל אומות ואומות שלשה ולכן הפריש מכל ישראל מה את אומי' לכו נסגוד ליה או לא אמ' להן הרי הנביא לפניכם לכו אצלו הלכו להם מיד אצל יחזקאל. אמרו לו כמו שאמרו לדניאל ניסגוד ליה או לא. אמ' להם כבר מקובל אני מישעיה רבי חבי כמעט רגע אמרו ליה מה את בעי דיהון אמרין הדין צלמא סגדין ליה כל אומיא סגדין ליה לבר מישראל. אמ' להם אם כדעתכם המתינו לי עד שאמלך בגבורה הה"ד ויבאו אלי

אנשים מזקני ישראל וישבו. ומי היו זה חנניה מישאל ועזריה אמ' לפני הקב"ה רבונו של עולם חנניה מישאל ועזריה מבקשין ליתן נפשם על קדושת שמך מתקיים את עליהן או לא אמ' לו איני מתקיים עליהן הה"ד בן אדם [דבר] את זקני ישראל ואמרת אליהם הלדרוש אותי אתם באים מאחר שגרמתם לי להחריב בתי אתם ולשרוף היכלי ולהגלות בני לבין האומות ואחר כך אתם באים לדרשני חי אני אם אדר(ו)ש לכם באותה שעה בכה יחזקאל וקונן והילל בעצמו ואמ' ווי לשנאי ישראל אבדה שארית יהודה שלא נשתייר מיהודה אלא אלו בלבד שני ויהי מנוני בהם מבני יהודה דניאל חנניה מישאל ועזריה וזו תשובה באה להן והוה ב? (ג) [כ]? וזאזיל כוון דאתא אמרו ליה מה אמ' לך הקב"ה אמ' להם אינו מתקיים עליכם אמרו לו בין מתקיים בין שאין מתקיים אנו נותנין נפשותינו על קדושת שמו תדע לך שהוא כן שעד לא באו אצל יחזקאל מה אמרו לו לנבוכדנצר לא חשחין אנחנא על דנא פתגם להתבותך הן איתי אלהנא די אנחנא פ? (ל) [ל]? חין יכיל לשזבותנא. לאחר שבאו אל יחזקאל ושמעו התשובה אמרו לנבוכדנצר והן לא ידע להוי לך מלכא בין מציל בין לא מציל בין משזיב או לא ידע להוי לך די לאלהך לא נסגוד. מן דנפקין מן גביה דיחזקאל ואמ' לו יחזקאל מה את סבור שאיני מתקיים מתקיים אני עליהן בוודאי הה"ד כה אמר י"י עוד זאת אדרש לבית ישראל אלא שבוק להון ולא תימר להון מידי אשבוק להון מהלכין על תומם (175ב) הה"ד הלך בתום ילך בטח. מה עשו הלכו פיזרו עצמן בין האוכלסין והוון אמרין והן לא מציל ידע להוי. הדא היא דברייתא משתבעין ואמרין במאן דאקים עלמא על תלתא עמודים אית דאמרי אברהם יצחק ויעקב אינון ואית דאמרין אלו הן חנניה מישאל ועזריה. זאת קומתך דמתה לתמר מה תמר נגזרה עליה שריפה ולא נשרפה אף אלו נגזר עליהן לשרף ולא נשרפו כיצד נעשת להן האור ר' אלעזר ור' שמואל בר נחמיה ר' אלעזר אמ' כמין טלנס ור' שמואל אמ' כמין אוקיי.

<ז,ט,א> **אמרתי אעלה בתמר.** (אמרה) שאני מתעלה בכל האומות כולה ולא נתעלתי אלא בכם. אחזה בסנסיניו בסנסנייה הדה תמרתא כדלא כלום לא פסיתה דהיא עברה מן תלת אילנין אלבנין אבון בר חסדי אמרי באתרין צווחין לאַלְבְּנִיָּא סְסִנְיָהּ הה"ד גובריא אילין כפותו בסרבליהון. ר' יודן ור' חונה ר' יודן אמ' בְּגוֹיְלִיהוֹן ור' חונה אמ' בוקסיהון. אמ"ר אבדימי דמן חיפה ששה נסין נעשו באותו היום צף הכבשן ונפר(ו) [צף?] הכבשן ונשרפו ד' מלכיות ונעשה נבוכד נצר אימיקסרוס והפילה הרוח את הצלם. וְהִקְיָה יחזקאל את המתים בבקעת דורא. צף הכבשן מנין אמ"ר יצחק מן הדא קרא אדין נבוכד נצר תווה וקם בְּהִתְבַּהֲלָה עני ואמר הא אנא חזי. ר' פנחס בשם ר' ראובן באותה שעה ירד מיכאל המלאך וְסָטְרוּ על פיו אמ' לו אי רשע לחה סרוחה בר אית לי חזור ויתיב מילך חזור ויתיב מלוי. ענה נבוכדנצר ואמ' בריך אלההון דשלח בריה. אין כתי' כאן אלא דשלח מלאכיה ושיזיב לעבדוהי אמ"ר ראובן פ? (ל?) [ר]יטיס משלו היו נפרץ הכבשן מנין דכתי' באדין קריב נבוכד נצר לתרע אתון נורא יקידתא פוקו ואתו אין כתי' כאן אלא פוקו ואתו מכאן שנפרץ

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

הכבשן. (נפ)ש[רפו ד' מלכיות מנין אמ"ר יצחק אדרגזריא גדבריא דתבריא תפתיא. אדרגזריא איפרכיא גדבריא איסטרטטי דתבריא איסכולוסקוקי הוא קורא להן דתבריא שהן שוברין את הדברים. תפתיא מימנס ולמה הוא קוראן כן תפתיא שמפתינן יצר הרע לזנות. אין לי אלא אלו מנין לרבות דוכסין ואגדוקין והאגמונין ת"ל וכל שלטוןני מדינתא אין לי אלא אלו (ב)כ(ע)א[יר]דתן בעלייתן מנין דכת' ומ(ס)ת[כנשין אחשדרפניא סגניא ופחותא אחשדרפניא. ר' א(ד)ח]א ורבנן ר' אחא אמ' אלו הארבונות שהן נחשדין ופונין דין לכל צד. ורבנן אמרי שמהדרין פנים ופונין. סגניא סכולוסטיקי. ופחותא קתאליקי והדברי מלכא. קשיש ואיסטרולוגיסי חזיא לגובריא אלך ונעשה נבוכד נצר אימקסרוס מנין אמ"ר יצחק מן הדא דכת' ההוא אמ' בפומיה אתייה ותמהייה דיעבד עמי אלהא עילאה. עמי עבד בגופי עבדי הפילה הרוח את הצלם מנין אמ"ר יצחק מן הדא קרא כרע בל קורץ נבד החיה יחזקאל את המתים מנין אמ"ר יצחק מן הדא קרא מארבע רוחות (א176) באי הרוח. אמ"ר פינחס אותה הרוח שהפילה את הצלם הרוח ההוא החיה המתים. אמ"ר אלעזר אותו היום שבת ויום הכפורים היה. ורבנן אמרין כמה הוה נבוכד נצר מפתהו לדניאל ואומ' לו לית א(ס)ת[סגיד לצלמא דרידא ליה ואית ליה ממש אמ' ליה אתא חמי מהו עבר ואת מן גרמך את סגיד ליה. מה עשה אותו רשע נטל ציצו של כהן גדול ונתנו לתוך פיו. וכינס כל זני זמרא והוה מקלסין קדמוהי והוא אומ' אנכי יי אלהיך. כיון דח(מ)ז[א] דניאל כן אמ' ליה לית את יהיב לי רשותא למסק ולמנשק הדין צלמא דידך על פומיה. אמ' ליה ולמה על פומיה אמ' ליה ולמה על פומיה אמ' ליה דהוא טעים משתעי. מיד נתן לו רשות וסלק מיסלק אישתבע לציצה ואמ' ליה בשר ודם אני ושלוחו של הקב"ה אני אלא הזהר שלא יתחלל בך שם שמים וגוזר אני עליך שתבא אחרי בא לישקו והוציא בלעו מתוך פיו. מן דנחת מתכנשין כל זני זמרא והוה מקלסין קדמוהי ולא הוה עבד (?כדניאל?) [קל:ס?] ?ב?אותה שעה הפילה הרוח את הצלם. כיון שראו אומות העולם ניסין וגבורות שעשה הקב"ה עם חנניה מישאל ועזריה הוה נסבין ית תעותהון ומתברין יתהון ועבדין יתהון ?(זוגין)? פעמונים זוגין ותלן יתהון בכלביהון זבח מריהון והוון מקרקשין בהון ואמרון אתון חמון למה הוינן סגדין אתון חמון למה הוינן סגדין ?ל?קיים מה שני כרע בל קורס נבו. היו עצביהן לחיה ולבהמה. ויהיו נא שדיך כאשכלות הגפן. זה פרץ וזרח מה פרץ וזרח נגזרה להן שריפה ולא נשרפו אף אלו נגזרה עליהם שריפה ולא נשרפו. וריח אפך כתפוחים אמ"ר אלעזר מאחר שכתב בהון וריח נור לא עדת בהון ואת אמרת וריח אפך כתפוחים ולמה היה דומה ריחן לריח שדה של תפוחים.

<ז,א> **וחכך כיון הטוב** אמ"ר יוחנן באותה [שעה] קרא הקב"ה למלאכי השרי' כולן ואמ' להן רדו ונשקו שפתותיהן של אבותיהן של אלו ש?כ?שם שפעלו הן לפני באש כך פעלו לפני בניהן באש ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון באותה שעה קרא הקב"ה למלאכי השרת ואמ' להן רדו ונשקו שפתותיהן של אלו אילולי אלו לא קבלו תורת

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

ומלכותי היית נעשה בעל דבר לאלו שהן (יו)[ני]שנין במערת המכפלה דובב שפתי ישנים אמ"ר יוחנן בן תורתה אע"פ שמת שפתותיו רוחשות עליו בקבר מאי טעמא דובב שפתי ישנים שמואל אמ' כְּכֹמֶר זה של ענבים שהוא זב מאיליו. ר' חננא בר פפא ור' סימון חד אמ' כהדין דשתי קוֹנְדִיטוֹן וחד אמ' כ(ס:?)ה[דין] דשתי חמר עתיק אע"ג דהוא שתיל ליה טעמא וריחא בפומיה.

<ז,יא,א> **אני לדודי ועלי תשוקתו**. שלשה [ח]שוקים הן אין [ח]שוקן של ישר' אלא באביהם שבשמים. שני אני לדודי ועלי ת[ו]שוקתו אין [ח]שוקה של אשה אלא בבעלה. שני ואל אישך תשוקתך. אין [ח]שוקו של יצר הרע אלא בְּקִין? (ב)[ו]חבורתו שני ואלוך תשוקתו. ר' יהושע בשם ר' אחא אין [ח]שוקן (176ב) של גשמים אלא בארץ שני פקדת הארץ ותשוקיקיה רבת תעשרנה אם זכיתם תעשרנה ואם לאו לא תעשרנה שתעשה לכם אחד מעשרה. ד"א ועלי תשוקתו. תשים אנו אע"פ שאנו תשים אנו מצפים ומקוים לישועתו של הקב"ה בכל יום ויום ומיחדים שמו בכל יום שני פעמים ואומרים שמע ישר' ייני אלהינו ייני אחד.

<ז,יב,א> **לכה דודי נצא השדה**. רוח הקודש צווחת ואומ' נצא ונטייל ב?ד?ימוסיין של עולם. נלינה בכפרים בכופרין בו אלו כרכי אומות העולם שכפרו בהקב"ה אמ"ר אבא בר כהנא אע"פכך לשעה.

<ז,יג,א> נש?כ?ימה לכרמים. אלו ישראל שני כי כרם ייני צבאות בית ישראל. נראה אם פרחת הגפן זו קרית שמע פְּתַח הַסְּמֶדֶר אלו בתי כנס(ו)[ני]ות ובתי מדרשות. הנצו הרמונים. אלו התינוקות שיושבין ועוסקין בתורה שם אתן את דודי לך. שם אני נותנת הצדיקים והצדיקות והנביאים והנביאות עמדו ממני.

<ז,יד,א> **הדודאים נתנו ריח** אלו עוֹלָמֵי ישראל שלא טעמו טעם חטא ועל פתחינו כל מְגִדִים אלו בנות ישראל שדבקו בבעליהן ואינן מכירות אדם אחר. ד"א הדודאים נתנו ריח ר' יודן ור' לוי ר' יודן אמ' (אלו)[ב]א וראה כמה הן חביבין הדודאים לפני מי שאמ' והיה העולם שבשכר הדודאים הללו שני שבטים גדולים מסוימים ואלו הן שבטו של יששכר ושבטו של (ל)[ז]בולון שני ויבא יעקב מן השדה בערב ר' לעזר אומ' זו הפסידה וזו הפסידה זו נשתכרה וזו נשתכרה לאה הפסידה דודאים ונשתכרה שבטים. וקבורה רחל נשתכרה דודאים והפסידה שבטים וקבורה. ר' שמואל אמ' זו הפסידה וזו הפסידה זו נשתכרה וזו (נש)[ת]כרה לאה הפסידה דודאים ונשתכרה שבטים והפסידה הבכורה רחל נשתכרה דודאים ונשתכרה הבכורה והפסידה שבטים. אמ"ר לוי כת' כה הראני ייני והנה שני דודאים. הדוד האחד תאנים טבות מאד זו גלותו של (ו)[ני]כניה והדוד האחר?ד? תאנים

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

רעות מאד זו גלותו של צדקיה אין תאמר גלותו של יכניה עשת תשובה וגלותו של צדקיה לא עשת תשובה ת"ל הדודאים נתנו ריח שני הדודאים הטובות נתנו ריח. ועל פתחינו כל מגדים. דבית ר' שילא ורבנן דבי ר' שילא אמ' [משל] לאשה כשירה שהניח לה בעלה מעט חפצים ומעט יציאות כיון שבא בעלה אמרה לו ראה מה הנחת לי ומהם גלתי לך וגם הוספתי לך עליהן. ורבנן אמרי [משל] למלך שהיה לו פרדס ונתנו לאריס מה עשה אותו האריס מלא כלכלות תאנים מפירותיו של פרדס ונתנן על פתח הפרדס בפרדס כלו על אחת כמה וכמה כך בדורות הראשונים אנשי כנסת הגדולה הלל ושמאי ורבן גמליאל הזקן בדורות האחרנים רבן יוחנן בן זכאי ור' אליעזר ור' יהושע ר' מאיר ור' עקיבא ותלמידהון על אחת כמה וכמה ועליהם הוא (א177) אומ' חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך אמ"ר אבא בר כהנא אמ' הקב"ה לישראל אתם צפנים לי במצות ומעשים טובים ואני צופן לכם באוצרות מלאים יותר מכל הטובה שבעולם. אמ"ר אבא בר כהנא בר' יודן אלא דדידיה הינון סגין מן דידך הה"ד מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך.

<ח,א,א> **מי יתנך כאח לי** כאי זה אח(ד) קין להבל קין הרג להבל שני ויקם קין אל הבל אלא כישמעאל ליצחק ישמע' שונא ליצחק אלא כעשו ליעקב שני וישטם עשו את יעקב אלא כאחי יוסף ליוסף שונאים היו אותו שני וישנאו אותו ויקנאו בו אחיו כאי זה יונק שדי אמ' הוי אומ' כיוסף לבנימן שאהבו בלבו שני יוסף את בנימן. אמצאך בחוץ אשקך חוץ זה מדבר שהוא חוץ לשוב אשקך. כשני אחים שנש(ר)[ק] זה לזה ואלו הן משה ואהרן שני וילך ויפגשו בהר האלהים וישק לו. גם לא יבוזו לי אמ"ר פנחס מעשה בשני אחים שהיה אחד במירון ואחד בגוש חלב נפלה דליקה בבית זה שהיה במרון ובאת אחותו מגוש חלב התחילה מגפפתו ומחבקתו ומנשקתו ואומרת לית דא מב? זה לי דהוה אחי באננקי ונתפלט ממנה.

<ח,ב,א> **אנהגך אביאך** אנהגך מהעליונים לתחתונים. (אל) אביאך אל בית אמ' זה סיני אמ"ר ברכיה למה קורין לסיני בית אמ' שמשם נעשו ישראל כתינוק בן יומו. תלמדני מצות ומעשים טובים. אשקך מיין הרקח אלו משניות גדולות כגון משנתו של ר' חייא רבה ומשנתו של ר' הושעיא ושל בר קפרא ומשנת ר' עקיבא מעסיס רמונים. אלו ההגדות שטעמן כרמון. ד"א אשקך מיין הרקח זה התלמוד שמפוטם במשניות כרקח. מעסיס רמונים. אלו בגדי כהונ' גדולה. המד"א פעמון זהב ורמון.

<ח,ה,א> **מי זאת עולה מן המדבר**. עילויה מן המדבר סילוקה מן המדב' מיתה מן המדבר. המד"א במדבר הזה יתמו ושם ימותו. מתרפקת על דודה אמ"ר יוחנן שהיא מונחת פירקי תורופרקי מלכות לעתיד לבא תחת התפוח עוררתיך. דרש פלטיון איש רומי

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

ואמי נתלש הר סיני ונע... [לה] בשמי מרום והי[ו] ישראל נתונים תחתיו שני ותקרבו
ותעמדון תחת ההר. ד"א תחת התפוח עוררתיך זה סיני. ולמה נמשל בתפוח זה עושה
פירות בחדש [ס'ס'יון] כך התורה נתנה בסיון. ד"א תחת התפוח עוררתיך למה לא באגוז
ואילן אחר (ו[א]לא כל דרכן מוציאין עליהן תחלה ואחר כך פירותיהן ותפוח זה מוציא
פירותיו תחלה ואחר כך מוציא עליו כך הקדימו ישראל עשיה לשמיעה שני נעשה ונשמע
אמי הקב"ה אם אתם מקבלין עליכם תורתו מוטב ואם לאו הריני כובש עליכם להר הזה
והורג אתכם. שמה חבלתך אמך. וכי שמה חבלה. אמ"ר ברכיה לאחד שהלך (177ב)
במקום סכנה ונוצל פגע ביה חבריה אמי ליה בההוא אתרא דסכנתא עברתא כמה סכנת
עברת. נדון ילדתך אמך כמה צערא עברה עליך וכדון את ברית ברייה חדת?ה? אמ"ר אבא
בר כהנא שמה חבלה ושמה חובלה חיבולה בשעה שאמרו כל אשר דבר י"י נעשה ונשמע
שמה חבלה בשעה שאמי לעגל אלה אליך ישראל וחובלו נתמשכנו. תני ר' שמעון בן יוחאי
זין שנתן לישראל בחורב שם המפורש היה חקוק עליו וכשחטאו נוטל מהן ר' איבו ורבנן
ר' איבו אמי מאילו היה נקלף ורבנן אמרי מלאך היה יורד ומקלפו. אמ"ר שמעון בן
חלפתא עלובה היא הכלה שמקלקלת בתוך חופתה אמ"ר יוחנן איבדו עצה טובה שנתנה
להם ואין עצה אלא תורה שני לי עצה ותושיה. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי כתי' ובחורב
הקצפתם את י"י אמי הקב"ה באתי לברך אתכם ומצאתי חיככם נקוב שאינו מחזק ברכה
ואין נקוב אלא פרוע המד"א ותפרעו כל עצתי ר' לוי אמי עשיתם להקב"ה כאלו מתאבל
עליכם אית אתרין צווחין לבית אבלה בית קציפה.

<ח,ו,א> **שימני כחותם** אמ"ר מאיר אמרו ישראל לפני הקב"ה רבוננו של עולם מה
שחשבת בלבך לעשות לנו עשה דאמ"ר יוחנן בשם ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי בשעה
שעמדו ישראל לפני הר סיני ואמרו נעשה ונשמע באותה שעה קרא הקב"ה למלאך המות
ואמי לו אע"פ שמיניתך ספיקליטור קוזמוקלוטור על בריותי אין לך עסק באומה זו
הה"ד ויהי כשמעכם את הקול מתוך החשך וכי יש חשך למעלה והא כתי' ונהורא עמיה
שרי ומהו מתוך החשך זה מלאך המות שקרוי חשך שני והלוחות מעשה אלהים המה
חרות על הלוחות. אל תהי קורא אלא חירות ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן ר' יהודה אומי
חירות ממלאך המות. ר' נחמיה אומי חירות מן המלכיות ורבנן אמרי חירות מן הייסורין.
<ח,ו,ב> ד"א ש[נ]מני כחותם. ר' ברכיה אמי זה קרית שמע שני והיו הדברים האלה על
לבבך כחותם על זרועך אלו התפילין המד"א וקשרתם לאות על ירך. אמ"ר מאיר שימני
כחות' על לבך וכחותם על זרועך כיהויכין דאמ"ר מאיר נשבע הקב"ה שבועה שהוא נותק
מלכות בית דוד מידו הה"ד חי אני נאם י"י כי אם יכניה בן יהויקים מלך יהודה חותם על
יד ימיני בן יהויקים מלך יהודה חותם על יד ימיני כי משם אתקנד. אמ"ר חננא בר' יצחק
משם אני נותק מלכות בית דוד אתקנד אין כתי' כאן אלא אתקנד בתשובה. ד"א אתקנד
ממקום שנתיק שם תהיה תקנתך אמ"ר זעירא אנא שמעית קליה דר' יצחק יתיב דריש

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

הדה מלה ו(ל)ית אנא ידע אמ' ליה ר' אחא אריכא תימר הדא היא דכת' כתבו את האישי
הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו בימיו אינו מצליח אבל בימי בנו מצליח דכת' ביום ההוא
נאם יי' צבאות אקחך זרובבל בן שאלתיאל עבדי נאם יי'. ושמתי כחותם. ר' אחא ור'
אבון בר' בנימן בשם ר' אבא בריה דרב פפא אמרי גדול (א178) כחה של תשובה שמבטלת
הגזרה ומבטלת השבועה מבטלת הגזירה מנין שני כתבו את האישי ערירי והיה ביום ההוא
אקחך זרובבל. מבטלת השבועה שני חי אני יי' אם יהיה כניהו בן יהויקים מלך יהודה
חותם על יד ימיני. וכת' בני יכניה אסיר שאלתיאל אסיר ר' תנחום בר' ירמיה אמ' שהיה
חבוש בבית הייסורין. שאלתיאל שממנה הושתלה מלכות בית דוד. ד"א אסיר שאסר
הב"ה בשבועה את עצמו שאלתיאל ששאל לבית דין של מעלה והתירו לו נדרו
<ח,ו,ג> אמ"ר איבו שני דברים שאלו ישראל לפני הקב"ה ולא שאלו כהוגן עמדו
הנביאים ותקנום על ידיהם ישראל אמרו ויבא כגשם לנו אמרו להם הנביאי' לא שאלתם
כהוגן שהגשמים סימן טרחות הן לעולם יוצאי דרכים מְצַרִּים בהם מפרישי ימים מְצַרִּין
בהן נוחי גנות מְצַרִּין בהן דורכי גתות מְצַרִּין בהם עומסי גרנות מְצַרִּין בהן שְׁבוּרוֹ(ת) [מ]לא
מים וגתו מלא יין מְצַרִּין בהן ואתם אומ' ויבא כגשם לנו ועמדו הנביאים ותקנו אהיה
כטל לישראל. ועוד אמ' ישראל לפני הקב"ה שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך.
אמרו להם הנבי' לא שאלתם כהוגן הלב פעמים נראה ופעמים אינו נראה. ואין חותמו ואי
זה כהוגן והיית עטרת תפארת ביד יי'. ר' סימון אמ' בן קוזות בשם ר' לוי אמ' להן
הקב"ה לא אתם ולא נביאכם שאלתם כהוגן וכראוי שמלך בשר ודם עובר ועטרת נופלת
מעל ראשו וצניף מלוכה מעליה ואי זהו כהוגן הה"ד הן על כפיים ח(ו)קוּתִיךְ נגד תמיד כשם
שאיפשר לו לאדם לשכח כפות ידיו כך גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך.
<ח,ו,ד> כי עזה כמות אהבה. עזה אהבה שהקב"ה אוהב אתכם הה"ד אהבתי אתכם
אמר יי' קשה כשאל קנאה בשעה שמקנאין אותו בע"ז שלהן שני יקניאוהו בזרים. ד"א
כי עזה כמות אהבה שאהב יצחק את עשו הה"ד ויאהב יצחק את עשו. קשה כשאל קנאה
שקנא עשו ליעקב שני וישטם עשו את יעקב. ד"א כי עזה כמות אהבה שאהב יעקב
ליוסף שני וישראל אהב את יוסף מכל בניו. קשה כשאל קנאה שקנאו בו אחיו שני ויקנאו
בו אחיו. ד"א כי עזה כמות אהבה שאהב יהונתן לדוד שני ויאהבהו יהונתן לדוד.
קשה כשאל קנאה שקנא שאול לדוד שני ויהי שאול עוין את דוד ד"א כי עזה כמות
אהבה אהבה שאוהב האישי לאשתו שני ראה חיים עם אשה אשר אהבת. קשה כשאל
קנאה שמקנה לה ואומ' לה אל תדברי עם איש פלני והלכה ודברה עמו מיד ועבר עליו רוח
קנאה וקנא את אשתו. ד"א כי עזה כמות אהבה שאהבו דורו של שמד להקב"ה שני
כי עליך הורגנו כל היום. קשה כשאל קנאה שעתידי הקב"ה לקנא לציון קנאה גדולה
הה"ד כי כה אמר יי' קנאתי לציון קנאה גדולה רשפיה רשפי אש שלהבת יה. ר' ברכיה
אמ' כאש של מעלה לא האש (ב178) מכבה למים ולא המים מכבין לאש.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"ו)

<ח,ז,א> **מיס רביס** לא יוכלו לכבות את האהבה. מיס רביס אלו אומות העול' שני' הוי המון עמים רביס. לא יוכלו לכבות את האהבה שהקב"ה אוהב לישראל שנאי אהבתי אתכם. ונהרות לא ישטפוה. אלו אומות העולם המד"א ביום ההוא יגלח יי' בתער השכירה וכת' ולכן הנה יי' מעלה עליהם את מי הנהר. אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה אם פותחין הן כל האומות העולם את כל תסבריות שלהן ונותנין ממונם בדבר אחד מן התורה אינו מתכפר בידם לעולם. ד"א אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה אם פותחין אומות העולם כל תסבריות שלהן בדבר אחד מן התורה ונותנין כל ממונם בדמיו של ר' עקיבא וחביריו אין מתכפר מידם לעולם. בוז יבוזו לו. ר' יוחנן הוה מטייל וסליק מטבריא לציפורין והוה ר' חייא בר אבא סמך ליה מטון חד מחקלא אמ"ר יוחנן הדין בית חקלא הוה דידי וזבינתיה בנין מלעי באוריתא מטון חד בית כרם ואמ"ר יוחנן הדין בית כרם דידי (אמ) הוה וזבינתיה בגין מלעי באוריתא מטון חד בית זיתא ואמ' כמובן. שורי ר' חייא בר אבא בכי אמ' ליה מה את בכי אמ' ליה בכי אנא דלא שבקת לסבותך כלום אמ' ליה חייא בני ונקלה זו בעיניך מה שעשיתי שמכרתי דבר שניתן לששה ימים שני' כי ששת ימים עשה יי' אבל התורה ניתנה לארבעי יום שני' ויהי שם עם יי' ארבעים יום. וכת' ואשב בהר ארבעים יום. כד דמך ר' יוחנן היה דורו קורא עליו ואם יתן איש את כל הון באהבה שאהב ר' יוחנן את התורה. בוז יבוזו לו. כד דמך ר' הושעיא איש טרייה ראו מטתו פורחת באויר והיו דורו קורין עליו אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב הקב"ה לר' הושעיא איש טרייה בוז יבוזו לו.

<ח,ח,א> **אחות לנו קטנ'** אלו ישראל. ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון לעתיד לבוא עתידין כל שרי אומות העולם באין ומקטרגין את ישראל לפני הקב"ה ואומ' רבונו של עולם אלו עבדו ע"ז ואלו עבדו עבו' זר' אלו גילו עריו' ואלו גילו עריות אלו שפכו דמים ואלו שפכו דמים מפני מה אלו יורדין לגיהנם ואלו אינן יורדין אמ' להם הקב"ה אחות לנו קטנה מה קטן זה כל מה שהוא עושה אין ממחין על ידו למה שהוא קטן כך כל מה שהוא עושה אין ממחין על ידו למה שהוא קטן כך כל מה שישאל (ת:?) מתלכלכי' כל ימות השנה בעונותיהן בא יום הכפורים ומכפר עליהן שני' כי ביום הזה יכפר עליכם.

<ח,ח,ב> ר' ברכיה פתר קרא באברהם אבינו אחות לנו קטנה זה אברהם שני' אחד היה אברהם ויירש את הארץ ואיחד את כל באי העולם לפני הקב"ה. בר קפרא אמ' כאדם שהוא ממחה בקערה קטנה עד שהוא קטן היה עסוק במצות ומעשים טובים. ושדים אין (179א) לה שעדין לא בא לכלל מצות ומעשים טובים. מה נעשה לאחותינו ביום שידבר בה. ביום שגזר נמרוד הרשע ואמר לירד לכבשן האש.

<ח,ט,א> **אם חומה היא** נבנה עליה. אם חומה הוא זה אברהם אמ' הב"ה אם מעמיד הוא דברים כחומה נבנה עליה טירת כסף נצילו ונכנה אותה בעולם. ואם דלת הוא נצור

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

עליה לוח ארז. אם דל הוא ממצות ומשלשל מעשיו כדלת נצור עליה לוח ארז. מה צורה זו אינה מתקיימת אלא לשעה אחת כך איני מתקיים עליו אלא לשעה אחת.

<ח,י,א> **אני חומה** אמ' אברהם לפני הקב"ה אני חומה ואעמיד מעשי טובים כחומה ושדי כמדגלות שאני עתיד להעמיד כתים וחבורות של צדיקים כיוצא בי בעולמך. אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום. אמ' לו הקב"ה כשם שירדת לכבשן האש בשלום כך אני מוציאך בשלום.

<ח,י,ב> הה"ד ואחותך הגדולה שמרון וגו' ושדים אין לה שלא הניקה מצות ומעשים טובים. מה נעשה לאחותינו ביום שגזר בית דין של מעלה והסכימו שתשרף באש שני ויירי המטיר על סדום ועל עמורה גפרית (ב)אש. אם חומה היא נבנה עליה אלו ישראל אמ' הקב"ה אם מעמידך הן ישראל מעשיהן כחומה נבנה עליהן ונצילם. ואם דלת הוא אם מטלטלין הן דבריהם כדלת זו נצור עליה לוח ארז. מה צורה זו אינה מתקיימת אלא לשעה כך אני חומה. אמרו ישראל לפני הקב"ה רבוננו של עולם אנ(ו)א[י] חומה ונעמיד מצות ומעשים טובים כחומה. ושדי כמדגלות שאנו עתידין להעמיד כתות כתות של צדיקים כיוצא בנו(י) בעולמך אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום. למה שהיו אומות העולם מונין לישראל ואומרים אם כן למה הגלה אתכם מארצו ולמה החריב למקדשו וישראל היו משיבין להן אנו דומים לבת מלכים שהלכה לעשות רגל רדופים בבית אביה סוף שחוזרת לביתה לשלום ד"א אם חומה היא זה חנניה מישאל ועזריה. אמ' הקב"ה אם מעמידך הן חנניה מישאל ועזריה מעשיהם נבנה עליהן העולם ונצילם. ואם דלת הוא אם מטלטלין הן מעשיהן כדלת זו נצור עליה לוח ארז. מה צורה זו אינה מתקיימת אלא לשעה כך אני א(י)א[י]נני? מתקיים עליהם אלא לשעה אני חומה. אמרו לפני הקב"ה אנ(ו)א[י]? חומה ואנו מעמידים מצות ומעשים טובים כחומה. ושדי כמדגלות. אנו עתידין להעמיד בעולמך כתות של צדיקים כיוצא בנו. אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום. אמ' להם הקב"ה כשם שירדתם לכבשן האש בשלום כך אוציא אתכם משם לשלום הה"ד באדין נפקין שדרך משך ועבד נגו.

<ח,י,ג> רבנן פתרון קרא בעולי גולה אחות לנו קטנה אלו עולה גולה. קטנה שהיו דלים באכלוס(179) ושדים? אין לה. אלו חמשה דברים שהיה בית אחרון חסר מן הראשון. ואלו הן אש. ושמן המשחה. ודרון ורוח הקדש. ואורים ותומים. והה"ד וארצה בו ואכבדה (ואכבד כתי חסר ה' מה נעשה לאחותינו מה נעשה ביום שגזר כורש ואמ' די עבר פרת עבר די לא עבר לא יעבר. אם חומה הוא אלו ישראל (עלו [כ]חומה מבבל לא חרב בית המקדש בההיא פעם שנייה. ר' זעירא נפיק ליה לשוקא למזבן מקומה אמ' ליה לדין דהוא תקיל תקיליא ואמ' ליה לית את אזיל לקמן הכא בבלייא דין דחרבון אבהתיה בית מוקדשא בההיא ענתה אמ"ר זעירא לית אבהתי כאבהתהון דהדין. עאל לבית וועדא ושמע קליה דר' אילא יתיב דריש אם חומה היא אילו עלו [כ]חומה מן הגולה לא חרב בית המקדש

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

פעם שנייה אמי יפה לימדני עם הארץ. ואם דלת ה(ו)[י]א נצור עליה לוח אר(י?)[ז]. מה צורה זו אע"פ שהיא מטשטשת מקומה נכר כך אע"פ שחרב המקדש לא בטלו ישראל פעמי רגלים שלהן שלשי פעמים בשנה. אני חומה. אמ"ר איבו אמי הקב"ה עתיד אני לעשות לישראל ססיגר בין אומות העולם אי זה זה בת קול הה"ד לולי ייזי צבאו הותיר לנו שריד. תנא משמתו נביאים אחרנים חגי זכריה ומלאכי פסקה רוח הקדש מישראל אע"פ כן היו משמשין בבת קול. מעשה שמנו חכמי בעליית בית גְדִיָא ביריחו יצתה בת קול ואמרה להן יש ביניכם אדם אחד שהוא ראוי לרוח הקדש אלא שאין דורו כדי לכך נתנו עיניהם בהלל הזקן כשמת היו אומי הוי עניו הא חסיד תלמידו של עזרא. שוב מעשה שנמנו בכרם ביבנה חכמי ישראל וכי בכרם היו אלא זו סנהדרין שעשויה שורות שורות מחנות דגלים דגלים כמטעת של כרם. ויצתה בת קול ואמרה להן יש ביניכם אדם אחד שהוא ראוי לרוח הקדש אלא שאין הדור כדי. לכך נתנו עיניהם בשמואל הקטן. וכשמת אמרו עליו הוי עניו הא חסיד תלמיד הלל הזקן. אף הוא אמי שלשה דברים בשעת מיתתו שמעון וישמעאל לְחַרְבָה ושאר חברוהי לְקַטְלָא ושאר עמא לְבִיָא וְעָקָן סגינן עתידין למיתי בעלמא. ובלשון ארמי אמרן. ואף עליהו דְהַבְרָ בְבָא. התקינו שיהיו אומרין הוי עניו חסיד תלמידו של שמואל. אלא שנטרפה לו שעה. שאין מספידין הרוגי מלכות מעשה ששמע יוחנן כהן גדול בת קול יוצאת מקדש הקדשים. ואמרה נצחו טְלָא דאזלא לְאִגְחָא קְרָבָא באנטוכיא. וכתבו אותו היום ואותה שעה והיה כן ובאותו היום נצחו. מעשה ששמע שמעון הצדיק בת קול יוצאת מבית קדש הקדשים ואמרה בְטִילַת עֲבִידְתָה דִי סְנָאָה. לְמַחְרָבָה הִיכְלָא ונהרג גְיוֹסוֹלוֹקִיָּם ובטלו גזרותיו. ובלשון ארמי שמעון חוניה בשם ר' ראובן מלך במדינה צוּעֵקִין לוֹ וְהוּא עוֹשֶׂה (א180) אם אין מלך במדינה אִיקוֹנִין שלו שם אלא שאין אִיקוֹנִין עוֹשֶׂה. מה שהמלך עושה. ר' יוחנן ור' שמואל בר נחמן ר' יוחנן אמי כתי ונתן יי' לך שם לב רגז כיון שעלו רוגז נותן (?נות?) ועלת עמהו. ר' שמואל אמי שמה לב רגז כיון שעלו (ות) ונתרפאו. ריש לקיש אמי כדהוה חמי להון מצמתין בשוקא הוה אמי להון בדרו גרמיכון אמי להם בעלייתכם לא נעשיתם חומה וכאן באתם לעשות חומה ר' יונתן כדהוה חמי לון הוה מקנתר להון ימאסס. אמ"ר אבא בר כהנא אם ראיתם ספסלין מלאין בְּבִלְיִין בארץ ישראל צְפָה רגלי מלך הַמְּשִׁיחַ מה טעמי פְּרַשׁ רְשֵׁת לְרַגְלֵי. תני ר' שמעון בן יוחאי אם ראית סוס פְּרָסִי קשור בקברי ארץ ישראל צְפָה לרגליו של מְּשִׁיחַ מה טעמא והיה זה שלום ואלו הן שבעה רועים דוד באמצע אדם שת מ(ס)[ת]ושלח מימינו אברהם ויעקב ומשה משמאלו. ויצחק להיכן הלך וישב על פיתחה של גיהנם. להציל בניו מדינה של גיהנם. ושמנה נסיכי אדם אלו שמנה נסיכים ישי ושמואל עמוס צפניה חזקיה אמי ליה ומלך המשיח.

<ח,יא,א> **כרם היה לשלמה.** אלו ישראל שני כי כרם ייזי צבאות בית ישראל היה לשלמה למלך שהשלים שלו. בבעל המון. המון בעל שהמו אחרי הבעל. המד"א ויעבדו את

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

הבעלים ואת העשתרות לפיכך באו עליהן המונות העמיד () עליהן משמרות. איש יב(ו)[י]א
בפריו אלף כסף. הביא איש על פריו ומצא בו אלף צדיקים שלמים בתורה ומעשים טובים.
ד"א כרם אלו ישראל שני ואביא אתכם אל ארץ הכרמל. ארץ אשר יי יי אלהיך דורש
אותה. לשלמה למלך שהשלים שלו. בבעל המון שהמו אחרי הבעל לפיכך באו עליהם
המוני המוניות דמלכותה הה"ד וארא בשלל אדרת שנע:ר? אחת טובה ר' חיננא בר יצחק
אמ' פורפרה בבליה מה בבל עבדה הכה. תני ר' שמעו' בן יוחאי מלך בבל היה וקנה ביריחו
והיה זה משלח לזה כותבות וזה משלח לזה דורוניות. הדה אמרה כל מלך שלא היה לו.
קנין ביריחו לא היה תופש בעצמו שהוא מלך. נתן את הכרם לנוטרים. זה נבוכדנצר. איש
יביא בפריו אלף כסף הביא איש על פריו וליקט מהן אלף צדיקים שלמים בתורה ומעשים
טובים. הה"ד החרש והמסגר אלף ורבנן אמרין זה וזה אלף.

ח,יא,ב > ד"א ברם זו סנהדרין דתנינן תמן שלשה דברים (ה)[מ]עיד ר' שמואל לפני
חכמים בכרם ביבנה וקבלו דבריו וכי בכרם היו (ע)[יו]שבין אלא זו סנהדרין שעשויה
(?) [שורות]? שורות ככרם היה לשלמה. למלך שהשלים שלו. בבעל המון. שהמו אחר הבעל
ולפיכך באו עליהם המוני מלכים הה"ד מלכי צבאות ידודון ידודון. ר' יודן בשם ר' איניא
מלא:כ? צבאות אין כתי' כאן אלא מלכי הן מלכיהון (180ב) דמלאכיא אפלו מיכאל ואפלו
גבריאל ידודון ידודון. ר' יודן אמ' בהן ממדדין פִּיטְקִין המד"א ואל עמי ידו גורל. ר' יהודה
בר' סימון אמ' ידודון בהליכה ידודון בחזירה. ר' אחווא בריה דר' זעירא אמ' עשאן
מרוצין המד"א למה זה אתה רץ בני ולכה. מ"ה ונות בית תחלק שלל הנווה שבבית זו
התור' ואת נותנת לו והוא מחלקה שלל. ד"א ונות בית הנואי הנו(ו)[א]וה שבבית את
מחלקה שלל למטה. הנווה שבבית זה משה שני בכל ביתי נאמן הוא. ואת נותנה לו והוא
מחלקה שלל לתחתונים. ר' פינחס ור' אחא בשם ר' אלכסנדרי כתי' יי אדנינו מה אדיר
שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי תנה הודך אין
כתי' כאן אלא אשר תנה הודכה הודך כ"ה אי שורך הוא שתהא תורתך בשמים אמ' לון
לאו לית שוקה נפיק מן גביכון. אמ"ר יודה לאסר שהיה לו בן גירם אצבעים מה עשה
הוליכו אצל ס'ר:ק אריס ללמדו אמנות התחיל למסתכל באצבעותיו אמ' כל עצמה
שלמנות זו אינה נקנית אלא באצבעים היאך זה שילמד הוי לית שוקא נפיק מן גביכון כך
בשעה שבקש הקב"ה ליתן תורה לישראל היו מלאכי השרת מדדין להן לישראל היו
מלאכי השר' מדדין לפני הקב"ה ואומ' רבונו של עולם אי שורך הוא הודך הוא כבודך הוא
שתהיה תורתך בשמים אמ' לון לית שוקא נפיק מן גביכון כתי' בה ואשה כי יזוב זוב דמה
ימים וכי יש אשה ביניכם הוי לית שוקא נפיק מן גביכון. ועוד כתי' בה אדם כי ימות באהל.
וכי יש מיתה ביניכם. הוי לית שוקא נפיק מן גביכון. הוא שהכתי' משבחו עלית למרום
(ע)[ש]בית שבי אמ"ר אחא אלו הלכות שנוהגות בבני אדם כגון זבין וזבות נדות ויולדות
הוי לית שוקא נפיק מן גביכון. ורבנן אמרי למלך שמשאי בתו חוץ למדינה אמרו לו בני
המדינה אדוננו המלך שבחך הוא ובדין הוא שתהא בתך אצלך במדינה אמ' להם וכי מה
איכפת לכם אמרו לו שמא למחר אתה הולך אליה ודר אצלה ועמה בשביל אהבתה אמ'

להן בתי אשיא חוץ למדינה אבל אני דר עמכם במדינה כך בשעה שאמ' הקב"ה ליתן תורה לישראל אמרו לו מלאכי השרת להקב"ה רבונו של עולם אשר תנה הודך על השמים אישורך הוא הודך הוא שבחך הוא ובדין הוא שתהיה תורה בשמים אמ' להם וכי מה איכפת לכם אמרו לו שמא למחר אתה משרה שכינתך בתחתונים אמ' להם הקב"ה תורתני אני נותן בתחתונים אבל אני דר עמכם בעליונים אני נותן את בתי בכתובה במדינה אחר שתתכבד עם בעלה ביפיה ובחמדת שהיא בת מלך ויכבדוה אבל אני דר עמכם בעליונים ומי פירש זה חבקוק שני כסה שמים הודו ותהלתו מלאה (א181) הארץ. ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי(ו) כל מקום שהשרה תורתו השרה שכינתו מי פירש זה דוד הה"ד יהללו את שם יי' כי נשגב שמו לבדו הודו על ארץ ושמים קודם על ארץ ואחר כך על השמים.

<ח,יב,א> **כרמי שלי לפני** תני ר' חייא למלך שכעס על בנו ומסרו ביד מה עשה התחיל חובט עליו במקל אמ' לו אל תשמע לאביך אמ' לו שוטה שבעולם כל עצמו של אבא לא מסרני לידך אלא על ידי שלא הייתי שומע לו? ואתה אומ' לי לא תשמע לאביך כך כיון שגרמו העונות וחרב בית המקדש וגלו ישראל לבבל אמ' להם נבוכדנצר אל תשמעו לתורת אביכם שבשמים אלא תפלון ותסגדון לצלמא די עבדית אמרו שוטה שבעולם כל עצמו לא מסרנו הקב"ה לידך אלא שהיינו משתחיים לצלם המד"א צלמי כשדים חקוקים בששר. ואת אמר לן תפלון ותסגדון לצלמא די עבדית ווי ליה לההוא גברא באותה שעה אמ' הקב"ה כרמי שלי לפני. אמ' לפניו אתו רשע אלף היו (ג) [ו]? נתמעטו כאן ונעשו מאתים איש אמ' לו הקב"ה אוי לו לאותו רשע לחה סרוחה אלף היו ונתרבו כאן ונעשו מאתים אלף. האלף לך שלמה. ר' הלל בריה דר' שמואל בר נחמן הרב נוטל אלף ותלמיד נוטל שכר מאתים מה טעם האלף לך שלמה ר' אלכסנדר אמ' אין הרב נוטל שכר על תלמידיו עד שישלימם לאחר מה טעם האלף לך שלמה שלמו. ר' חייא בריה דר' אדא דיפו הלמד תורה בצער נוטל אלף שלא בצער מאתים נוטל בשכרו. ממי את למד משבטו של יששכר על ידי שהיו למדין תורה שלא בצער נטלו שכר מאתים שני ראשיהם מאתים וכל אחיהם על פיהם. ר' יודן בשם ר' איבון הלמד תורה שלא במקומו אלף ובמקומו נוטל שכר מאתים וממי את למד (ו) משבטו של יששכר ומשבטו של נפתלי על ידי שהיו למדין תורה שלא במקומו נטלו שכר אלף הה"ד ומנפתלי שרים אלף אבל שבטו של יששכר על ידי שהיו למדין תורה במקומו נטלו שכר מאתים.

<ח,יג,א> **הישבת בגנים** חברים מקשיבים לקולך השמיעני. ר' נתן בשם ר' אחא למלך שכעס עבדו וחבשו בבית קילין מה עשה המלך נטל כל קצרקטין שלו ועבדיו והלך לשמע מה היו אומרין שמע שהיו אומרין אדוננו המלך שבחנו הוא חיינו אל (י) [ג] חסר לאדוננו? ה'מלך לעולם. אמ' להם בני הגביהו קולכם כדי שישמעו חברים שעל גבכם כך אע"פ שישראל עסוקין במלאכתן כל ששת ימים וביום השבת משכימים ובאין לבית הכנסת

וקורין קרית שמע ועוברין לפני התיבה וקורין בתורה ומפטירין בנביא והקב"ה אומ' להם בני הגביהו קולכם כדי שישמעו חברים שעל גביכם ואין חברים אלא מלאכי השרת ותנו **(181ב)** ותנו דעתכם שלא תשנאו זה את זה ולא תקנאו זה את זה ולא תחררו זה עם זה ולא תביישו זה לזה שלא יאמרו מלאכי השרת לפני רבונו של עולם תורה שנתת להם אינם עסוקין בה והרי איבה וקנאה ושנאה ותחרות ביניהם ואינן מקיימין אותה בשלום. בר קפרא אמ' למה קרא למלאכי השר' חברים לפי שאין ביניהן איבה וקנאה ושנאה ותחרות ומצות ופלוגת דברים.

<ח,יג,ב> ד"א היושבת בגנים חברים מקשיבים כשישראל נכנסין לבתי כנסיות וקורין קרית שמע בכיון הדעת בקול אחד בדעת וטעם אחד הקב"ה אומ' להם היושבת בגנים כשאתם (ח)[ק]ורין חברים אני ו(מפ)[פמ]לייה שלי מקשיבים לקולך השמיעני. אבל כשישראל קורין קרית שמע בטירוף הדעת זה מקדים וזה [מ]אחר(ו)[ין] ואינן מכוונין דעתן בקרית שמע רוח הקדש צוחת ואומרת ברח דודי ודמה לך לצבי לצבא של מעלה הדומים לכבודך בקול אחד בנעימה אחת. על הרי בשמים בשמי שמים העליונים.

<ח,יד,א> ד"א ברח דודי מן גלות שאנו בה ומתלכלכין בעונות. ודמה לך לצבי. טהרנו כצבי או לעופר האילים. שתקבל תפלתנו כקרבן צביים ואיילים. על הרי בשמים אתא לך לריחא טבא בזכות אבותינו שריחן עולה לפניך כבשמים זו גן עדן שכולה בשמים לכך נאמר על הרי בשמים. ד"א היושבת בגנים חברים. ר' ירמיה בשם ר' חייא רבה שני חברים שהיו עסוקין בדבר הלכה ונכבשין זה לזה בהלכה המד"א ידבר עמים תחתנו ועליהם הכת' אומ' ויקשב יי' וישמע להם ויכתב שהוא כותב על לבם המד"א ועל לבם אכתבנה ספר זכרון שהוא מזכירה להם למאן ליראי יי' ולחושבי שמו. אמ"ר יודן בשעה שישראל קורין בתורה בחבורות קולך השמיעני ואם לאו ברח דודי. אמ"ר זירא בשעה שישראל קורין את שמע בפה אחד בקול (ו)אחד בנעימה אחת קולך השמיעני ואם לאו ברח דודי. ברח דודי אמ"ר לוי למלך שעשה סעודה וזימן האורחין מהן אוכלין ושותין ומברכין למלך ומהן אוכלין ושותין ומקללין למלך הרגיש המלך ובקש להכניס להם מהומ' בסעודתו ולערבבה נכנסה מטרונה ולימדה בהן סניגורייה אמרה לו אזני המלך עד שאתה מביט באלו שאוכלין ושותין ומקללין אותך הביטה באלו שאוכלין ושותין ומברכין אותן ומשבחין לשמך כך (ש)[כ]שישראל אוכלין ושותין ומברכין ומשבחין ומקלסין להקב"ה מקשיב לקולך ומתרצה ובשעה שאומו' העולם אוכלין ושותין ומחרפין ומנאצין להקב"ה בעריות שמזבירין אותה שעה אחת הקב"ה אפלוך להחריבו לעולמו והתורה נכנסת ומלמדת סניגורייה ואומרת רבונו של עולם עד שאתה מביט באלו שמחרפין ומכעיסין לפניך הביטה בישראל עמך שמ:(כ)[ב]:ר:(ב)[כ]:ין ומקלסין ומשבחין לשמך הגדול בתורה ובזמירות ובשבחות רוח הקדש צוחת ברח דודי ברח מאומות העולם והדבק בהן בישראל. ודמה לך לצבי. מה צבי זה בשעה שהוא ישן עינו **(182א)** אחת פתוח ועינו אחת קמוצה כך בשעה שישראל עושין רצונו של הקב"ה הוא מביט אליהם בשתי עיניו הה"ד עיני יי' אל

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד וטיקן 76 (כ"י ו)

צדיקים ובשעה שאין עושין רצון הקב"ה הוא מביט להם בעיניו אחת שני הנה עין יי"א אל יריאיו על הרי בשמים. אמ"ר סימון אמ' הקב"ה המתינו לי עד שאשב בדין על הריהם שריהם שנתונות אצלי בשמים הדא היא דכתי' על הרי בשמים אמ"ר יצחק כי עתה ואתה קח לך בשמים ראש סמים ראש גמלים נושאי' זהב ובשמים זהב וסמים ר' חוניה על הדא דר' יצחק אין הקב"ה פורע מאומ' למטה עד שמפיל שריה מלמעלה ואית ליה חמשה קריין חדא דכתי' והיה ביום ההוא יפקד יי"א על צבא המרום במרום ואחר כך על מלכי האדמה. איך נפלת משמים הלל בן ש(ה)ח[ח] ואחר כך נגדעת לארץ ג' רותה בשמים חרבי ואחר כך הנה על אדום תרד. ד' לאסר מלכיהם בזיקים ונכבדיהם בכבלי ברזל. אמ"ר תנחומא לאסר מלכיהם בזיקים אלו שרים של מעלה. ונכבדיהם בכבלי ברזל אלו שרים של מטה. לעשו' בהם משפט כתי' הדר הוא לכל חסידיו הללויה. בארבעה דברים נמשלי גאולתן של ישראל בקציר ובבציר בבשמים וביולדה בקציר חדא חקלא כד היא מחצרא בלא ענתה אפלו תבנא לית היא טב בענתה הוא טב הה"ד שלחו מגל כי בשל קציר. נמשלה בבצ[י]ר הדין כרמא כד מקטיף בלא ענתיה אפלו בסימיה לית הוא טב בענתיה הוא טב כך כרם חמר ענו לה את עבד כרמא חמר זמר לה. נמשלה בבשמים. מה בשמים הללו כשהן נלקטין כשהן רבין לחין אין ריחן נודף כשהן יבשין ונלקטין ריחן נודף. נמשלה ביולדה הדא איתתא כד ילדא דלא ענתה לא חיי ולדה כד ילדה בענתה חיי כך כתיב לכן אתנם עד עת יולדו ר' אחא בשם ר' יהושע בן לוי אני יי"א בעתה אחישנה. לא זכיתם בעתה. זכיתם אחישנה כן יהי רצון במהרה בימינו. בניו לכ"ו אע"י. ברוך הכותב וברוך הקורא. חזק ונתחזק